GELECEK SAYI

Kadın Rönesansıyla Sosyalizme

- Komün ve Sosyalizm Kadın Bağının Tarihsel Oluşumu
- Sosyalizm-Kadın İlişkisi ve Erkekte Sosyalist Kıstas
- Kastik Katil Saldırganlığı, Kadın ve Erkek Yabancılaşması ve İktidarlaşma
- Kadın Köleliği ve Sınıflaşmanın Tarihsel Zemini: Kastik Katil
- Özel Savaş, Egemenlik Şiddet Biçimlerinin Tarihsel Dayanağı: Kastik Katil
- Demokratik Toplum İnşasında Jineoloji
- Bütüncül Hukuk Bağlamında Kadın Hukuku
- Demokratik Entegrasyonda Kadın Öncülüğünün Rolü
- Demokratik Toplum İnşa Görevlerinde Kadın Öncülüğü

ISBN: 977-2-14717-030-4

DEMOKRATİK MODERNİTE DEVLET VE KOMÜN İKİLEMİNDE SOSYALİZM

DEMOKRATİK MODERNİTE

53

DEMOKRATİK MODERNİTE

DÜŞÜNCE VE KURAM DERGİSİ EKİM-KASIM-ARALIK 2025 SAYI 53 150 TL

Devlet ve Komün İkileminde Sosyalizm

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 53

Ekim-Kasım-Aralık-2025

ISSN: 2147-1703

Meşe Yayınları Adına Sahibi

Murat Kalmaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Hasan Ali gül

Yayın Kurulu

Haydar Ergül

Leyla Atabay

Michael Löwy

Eşber Yağmurdereli

Nasrullah Kuran

Fatma Özbay

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Meşe Yayınevi

İletişim
Kocatepe Mahallesi Dolapdere-Taksim Caddesi
Bahçetepe İş Hanı No:21 K:3 D:6
Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0212 293 95 98
Whatsapp: 0535 348 37 99
Telegram: 0535 348 37 99
Signal: 0535 348 37 99

www.demokratikmodernite.org
facebook.com/demokratikmodernite1
twitter.com/dmodernite
instagram.com/demokratikmodernite
demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Tasarımı

Newal Bulut

Mizanpaj
Rojdan Erez

Abonelik Koşulları

Yıllık Abonelik Bedeli: 800 TL (Kargo Dahil)
Yıllık Cezaevi Abonelik Bedeli: 300 TL (Kargo Dahil)
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 150 Euro (Kargo Dahil)
Banka: Türkiye Ziraat Bankası
Şube: Esenyurt/İstanbul
Hesap Sahibi (Alıcı): Murat Kalmaz
Hesap No: 2574-92379294-5001
IBAN: TR 04 0001 0025 7492 3792 9450 01

Basım Yeri
Ceylan Matbaacılık Reklam Film
Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.
B Blok Zeytinburnu, İstanbul
Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

4 **Editör**

6 **Demokratik Topluma Dayalı Demokratik Ulus Çözümü Önümüzde Durmaktadır**
Abdullah Öcalan

14 **Kendini Doğuran Bir Halkın Var Olma ve Özgürleşme Cesareti**
Nesrin Akgül

20 **Devletçi Tahayyülü Aşmak: Bir Alternatif Olarak Komün**
Adem Çelik

27 **Komün ve Birey-Toplum Diyalektiği**
Veysi Biçen

32 **Neolitikten Moderniteye; Komün, Devlet, İktidar ve Direniş**
Mehmet Nuri Özdemir

39 **Komün ve Devlet İlişkisine Tocquevilleri Bir Bakış ve Ara İktidarı Komünleştirmek**
Cezmi Kartal

44 **Devletleştirilmiş Marksizmi Yeniden Devrimcileştirmek**
Selahattin Gezer

50 **Geleceğin Sosyalizmi Demokratik Sosyalizmdir**
Mehmet Karakuş

56 **Devlet: Tarihsel ve Kurumsal Araf**
Nizamettin Özoğlu

63 **Enternasyonalizm**
Nazan Üstündağ

69 **Devlet Sınırının Dışında**
Nilüfer Şahin

74 **Toplumsal Kırıma Karşı Demokratik Komünal Toplumun İnşası**
Fikret Çalağan

79 **Kastik Katile Karşı Komünal Ekonomi**
Murat Aslan

86 **Komün, Sosyalizm ve Toplumsallığın Yeniden İnşası**
Mutlu Aymaz

93 **Komünal Tinsellik ve Yeni Bir Etik Mümkün mü?**
Muhammed İnal

101 **Kürt Varlığında Aileden Demokratik Ulusa Dönüşüm**
Hüseyin Ali

110 **Moderniteye Alternatif : Demokratik Modernite**
Döne Gevher-Simge Yardım

117 **Kürt Aklının Yeniden Yaratımı: Qamışlo Kürt Birlik Konferansı**
Erdal Ceylan

122 **Direniş Mirasından Teleceğe Bakmak: Ulusal Birlik**
Rojda Bedia Akkaya

130 **Halkların Öz Savunması Bağlamında Demokratik Hukuk Tartışmaları**
Ekin Yeter

137 **PKK 12. Kongresi Bir Son Değil Yepyeni Bir Başlangıçtır**
Zilar Stêrk

Savaşanlar Ancak Barışı Gerçekleştirir

Editör

Dergimizin dosya konusu olan "Devlet ve Komün İkileminde Sosyalizm" bağlamına uygunluğu ve tarihselliğinden ötürü "Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu'ndan bu bölümü editör yazısı olarak veriyoruz:

"Kürtlerde varlık bilinci ve farkındalık" konusuyla başlamak istiyorum. Hani o meşhur, "Kürtler var mı yok mu? Varlarsa ne kadar var olabildiler? Ve daha da önemlisi varoluş ile özgürlük ne kadar iç içedir ve birbirlerini ne kadar olanaklı kılarlar?" yaklaşımları vardı. PKK, Kürt varlığını kanıtlama ve özgürlüğün kapısını aralama hareketidir. Fakat tam özgürlük sağlanamadı. Bu noktada tıkanma var. Yıllar sonrası dönem biraz bunu ifade ediyor. Bunun için daha yakın bir geçmişe bakış atalım. Örneğin geleneksel Kürtlükte son etkili iki kalkışma yani iki ayaklanmanın sembol önderleri Şeyh Sait ve Seyit Rıza'nın idam sehpasındaki son sözlerini nasıl yorumlayabiliriz? Bu, geleneksel Kürtlüğün yok edildiğini ifade ediyor.

Bununla bağlantılı bir ara dönem Kadı Muhammed, Mustafa Barzani, Kasimlo, Celal Talabani şahsında yaşanıyor. İşte bu dönem hangi gerçekliği ifade ediyor? Bildiğimiz geleneksel, feodal diyoruz, geçiş diyoruz, oradan bize kadar gelen, içinde yarı burjuva, yarı aristokrat kişilikler... Burjuva diye kastettiğimiz, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ve günümüzde halen varlığını sürdüren bir dönem. Yani aslında İslam'daki kapitalistleşme, burjuvalaşma... Böyle bir dönem yaşandı mı, yaşanabilir mi? Ama var. Böyle bir kapitalizm, milliyetçi bir varlık ve milliyetçilik temelli bir bilinç var. Temsilcilerden belli. Zaten Kadı Muhammed'in bir devlet olma geleneği var. Barzani'nin hala bir devlet olma deneyimi yaşanıyor. Buna Talabani de ortak. Ama döneme damgasını vuran bir Kürt ulus-devlet henüz yok veya ne kadar çabalansa da şüpheli. Olsa da ne kadar yerel bir olgu? Son derece tartışmalı. En önemlisi de bu son Kürt federe devlet olayı bize karşı çıkartıldı. Bizzat Türkiye Cumhuriyeti'nin olmazsa olmaz destekleri temelinde gelişti. Aslında bir varyant oluşum. '92'den itibaren devrimci hareketi tasfiyenin bir aracı olarak öne sürüldü. Önce Federe parlamento sonra diğer organlar. İşte silahlı kuvvetler teslim olmamız için o bildirileri bunların yardımıyla atıyorlar. Çok çarpıcı bir gerçekliktir. Bu, ara bir dönem... Yani Kürt milliyetçiliği, Kürt sermayesi,-biz ilkel komprador burjuvazi diyoruz-bazıları daha gelişmiş olabilirler, Diyarbakır merkezli, Erbil merkezli, Süleymaniye merkezli hatta Mahabat merkezli. Ama bana göre bunlar son derece geçici, yapay, karşı devrim öğeleri olarak, tasfiye aracı olarak dayatılan aygıtlar. Hem ideolojik içeriği hem de pratikleşmesi böyle.

Bir de aranın arası bir dönemden bahsediyoruz. Aranın arası dönem bize kadar gelecek olan dönemdir. Bunun temsilcileri veya ifade edicileri olarak işte Sait Elçi, Sait Kırmızıtoprak, Sülayman Mouni kardeşler hatta Sıraç'ı da dahil ettim; edebiyatta Cigerxwin, müzikte de Aram Tigran. Bunları nasıl anlamlandırmalıyız? Bunlara yurtsever diyoruz. Kimilerine sosyalist de diyoruz. Modern hepsi. Dürüstler yani bir işbirlikçilik yaptıkları yok. Karşı güçlerin iradesi, aygıtı, sesi değiller. Ama çok bireysel kalmışlar, çoğu bu işbirlikçiler tarafından imha olmuş. Kendilerini anlamlandırmakta, yaşatmakta güçlük çekmişler. Ve hepsi komploya kurban gitmiş. En önemlisi de sürgünde ölmüşler. Bir sürgün gerçeklikleri var. Ama

tabi bizi de biraz etkilemişler. Yani nereden bakarsan bak bizim protolarımız bunlar. Kendi açımdan da söylüyorum, bunlar proto Apocu bir gerçeklik olarak gözüküyorlar. Böyle bir anlam biçmek istedim bu aranın arası döneme.

PKK'de Önderliksel gerçekleşme Kürt tarihinde bir dönüm noktasıdır. En az Kürt uyanışı, diriliş devrimi kadar önemlidir. APO gökten inen bir mesih değil emekle, toplumsal gerçekleşmeyle kendisini yaratan bir Önderliktir. Kürt-Kürdistan tarihinde sosyalist önderliğin inşasıdır. APO'da önderlik inşası bir kişi kültü inşası değil kolektif önderlik inşasıdır.

Önderliksel çıkış sürecinde Kürtlük dağılmış, geleneksel önderlikler iflas etmiş, Kürt düşünceden düşürülmüştü. Böyle bir ortamda gelişmiş olmasına mucizevi anlamlar yüklenmiş olması anlaşılırdır. PKK'de Önderlik gerçeğini anlamamak, PKK'yi anlamamak, özgür Kürdü, Kürdistan'ı anlamamak demektir. Gerilikte ısrar etmek demektir.

Önderlik gerçeğini doğru anlamadan, kendini bu gerçekliğe yatırmadan bırakın topluma öncülük etmeyi; kendinizi bile yürütemezsiniz. Nitekim kendinizi dahi taşıyamıyorsunuz. Muazzam bir söylem ve eylem gücüm var. Bunları size sunuyorum, zorla vermeye çalışıyorum yine almıyorsunuz. Kendinizi bir çözümsüzlük olarak dayatmakta ısrar ediyorsunuz. Neden? Bu önemli tabi. Çünkü ciddi bir iş. Şu anda APO gerçeği hem bir süre-durum olarak hem de an olarak tarihe damgasını vurmuş ve öyle gidiyor. Ve geldik işte PKK'deki açmaza ve buna bir çözüm bulmawya yani bu fesih meselesine. Şu an hala her an yaşadığım durum... Evet burada bir anın tekrarı var, yaratım değeri fazla yok. Bir sıçrama yapmak; bir eşik atlamak gerekiyor. Tuhaftır, bizim tarafımızdan değil bizzat benimle amansız ve her an idamım için her şeyi yapan bir Türk açtı bu yeni dönemi. Bir dönemin Türk duyarlılığının partileşmiş hatta proto parti devletin en yetkili sesi ve eli olarak Devlet Bahçeli açtı bu yeni dönemi. Yani bizimle amansız savaş önderi olarak Bahçeli, DEM heyetine bunu bizzat söylüyor. "Ben bütün ömrümü buna adamıştım ama şimdi yeni bir dönemi başlatmak istiyorum." Bu da bana göre bu barış ve demokratik toplum çözümüne açık bir çağrı ifadesidir. Hem bir barış çağrısı hem tutarlı hem de demokratik çözüm içeriği olan bir barış çağrısı. Gelişmeler biraz bunu da gösteriyor.

Ve buradan çıkartacağımız tek sonuç şudur ki ancak savaşanlar barışabilir. Yani ikincil, üçüncül güçler değil de ara güçler, müttefikler değil de bizzat savaşın sorumluluğunu taşıyanlar ancak barışın sorumluluğunu üstlenebilir. Çünkü barış en az savaş kadar ciddi bir olay. Ve böyle ciddi bir olayın sorumluluğunu da onun bir numaralı taşıyıcıları sahiplenebilir. Dolayısıyla gerçekçi. Bu savaşı devlet yürütüyor. Devlet, bu savaşı bir barış denemesi olarak yeni bir başlangıca dönüştürme gereği duyuyor. Bu seslendirildi son altı ayda. Biz de isabetli olarak bu elin havada boş bırakılmaması, bu sese karşı duyarsızlık gösterilmemesi gerektiğine kani olarak anında yanıt verdik. Ki bu savaşımın bir numaralı sorumlusu, yürütücüsü olarak sorumluluk duyduk ve yanıtı da gecikmeksizin verdik. Bu da kamuoyu ile paylaşılmıştır. İfadesi de şöyledir: Savaşanlar ancak barışı gerçekleştirir. Diğer muhatapların barış gerçekleştirme gücü olamaz. Diğerleri ikincildir ya da yardımcıdır. Esas inisiyatif bu işin öncülüğünü yapanlardır. Böyle bir rotaya girdi. Bu da bana göre sağlıklı bir yöntemdir. Bu yöntem temelinde başlangıcı biraz daha boyutlandırdık ve devlet denetiminde bu toplantımızla programını hazırlıyoruz. Nasıl bir demokratik toplum? Bunun yoğun çabası içindeyiz. Bu eşikten atlamak istiyoruz. Nedir bu? Savaş ve ayrılıkçı çatışma sürecinden barış ve demokratik bütünleşme sürecine geçiş. Bu süreç de hiç şüphesiz özellikle Türkiye Cumhuriyeti'yle olacaktır. Irak, İran, Suriye devletleri için de benzer süreçler devreye girecektir. Türkiye'nin inisiyatifinde olması da bana göre hem aklın gereği hem gerçekliğin ifadesi oluyor. Öyle olması gerekiyor, öyle oluyor. Dolayısıyla bu atılan adım oldukça ciddiye alınabilecek bir adım. Her ne kadar belli bir zorlanmaya uğrasa da doğru bir adıma benziyor. Atlanacak mı bu eşik? Tamamen yaratıcı çabalar bunu mümkün kılabilecek."

Bu sayımızın "Barış ve Demokratik Toplum" sürecine katkı sağlayacağına olan inancımızla iyi okumalar…

Demokratik Topluma Dayalı Demokratik Ulus Çözümü Önümüzde Durmaktadır*

Abdullah Öcalan

İmralı Adası'nda oldukça kapsamlı yaptığımız değerlendirmeler ışığında bazı önemli hakikatlere ulaşılmıştır.

Birincisi; evrendeki değişim ve dönüşüm yasasıdır. "Evrende değişmeyen tek şey değişimdir" denilir. Bu tespit doğru ama yetersiz. Bunu "Evrende değişmeyen tek şey değişim ve dönüşümdür" biçiminde formüle etmek daha gerçekçidir ve somut durumu daha iyi ifade ediyor. Değişim var ama dönüşüm de var. Dönüşüm olmasaydı, evrende bu kadar çeşitlilik ortaya çıkmazdı. Evrensel hakikati ifade etmek açısından, "değişim ve dönüşüm" yasasını tespit etmek gereklidir. Buna, birinci hakikat dememizin hiçbir sakıncası yok. Belki de en doğrusudur.

İkincisi; toplumsal doğanın insana dayalı gelişmesidir. Birinciye "fiziki doğa" dersek, ikincisine "toplumsal doğa" demek daha doğrudur. İkinci doğanın farklı karakterde olduğu; bu farkındalığın insan türeyişiyle ve toplumsallığı ile ilgili olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. İkinci büyük hakikat, toplumsal doğanın en belirgin vasfının insana dayalı olarak gelişmesidir. İnsanın en temel vasfı nedir? Bilince ve düşünceye dayalı toplumsallık özelliğidir. Şüphesiz diğer canlıların da topluluk tarzı bir yaşamı vardır. Hatta bitkilerin bile böyle bir yaşamından söz edilebilir. Bunu atoma kadar götürebiliriz. Buradaki farklılık, bilindiği kadarıyla insan türünde başta simgesel düşünme olmak üzere, düşünce yeteneğinin gelişmesi ve bu düşünce temelinde insan toplumsallığının oluşmasıdır. Evrendeki ve doğadaki toplumsallıklardan farklı bir toplumsallık olarak gerçekleşmesidir.

Daha da ötesi ve anlamlısı, insan toplumsallığının "komün" temelinde ortaya çıkmasıdır. Komün temelinde ortaya çıkmayı düşünsellikle, zihin durumuyla izah etmek mümkündür. Halen "ne"liği tartışılan bu zihin, düşünce durumu insanı diğer türlerden ayıran ve her türlü insani düşüncenin bambaşkalığını oluşturan bir toplumsallıktır. Bu toplumsallığı başından itibaren klan ve komün olarak değerlendirmek yanlış değil. Bu konuda da oldukça aydınlatıcı bir tartışmanın yapıldığı söylenebilir.

Üçüncüsü; tarih sınıfların savaşı değil komünalite ile devletli uygarlığın savaşıdır. Bu toplumsallığın sorunsallaşması, cinsiyet temelinde olmuştur. Ana kadın toplumsallığı, toplayıcılığın klan toplumunu oluşturma karakterindedir. Erkeğin, erkek cinsiyetinin ayrışması ve avcılık temelinde bir toplumsallığı geliştirmesi onu hegemonik bir kimliğe büründürmüştür. Bu kimlik, ana-kadına dayalı toplumsallaşmayı gasp etmiştir, talan etmiştir, köleleştirmiştir. İnsana dair gerek antropolojik, gerek arkeolojik, gerek etimolojik tüm araştırmalar, gerçeklikler ve hakikatler, böyle bir darbenin, dolayısıyla sorunsallığın mevcudiyetini açıkça ortaya koymaktadır. Bu sorunsallık, ana kadına dayalı klanı veya komünleşmeyi ikiye yarmıştır. Bunun adı da sorunsallıktır.

Toplumda büyük yarılma, ilk sorunsallık avcı kulübü diyebileceğimiz bir erkek egemen klik, çete veya adına ne dersek diyelim, biz buna daha toplumsal ve bilimsel bir ifade ile "kastik katil" diyoruz; bu grubun ana kadın etrafında oluşan toplumsallığın karşısında konumlanmasıdır. O günden beri bu çatallaşma derinleşmektedir. Çatallaştırmanın bir tarafında

egemenlik kuran, köleleştiren, sömüren bir gerçeklik yer alırken; diğer tarafında ezilen, baskıya uğrayan, sömürülen ve soykırıma uğratılan öteki gerçeklik yer alır. Bu da insanlığı farklı bir evreye taşımaktadır. Buna da üçüncü hakikat diyoruz. Üçüncü hakikatin temel özelliği nedir? Somutlaştırırsak; bir tarafta kent, sınıf ve devletleşmeye dayalı erkek egemen güç; diğer tarafta gittikçe kırsallaşan, ezilen, sömürülen, kendini yaşatmak için çöllere ve dağlara sığınan bir ezilen kesim. Komünün gaspına dayanan ve sürekli onun üzerinde yükselen devlet aygıtı. Ki, devleti tekrar tarif edersek, kendini tanrı kral ilan eden, ideolojisini oluşturan, kentte yoğunlaşan, sınıfsallaşan, efendileşen ve bunu da çeşitli düşüncelerle kamufle eden, kendini ulaşılamazlığa, bilinemezliğe büründüren bir aygıttır. Var mı? Var ve halen çözümlemekte güçlük çektiğimiz bir aygıt.

Diğer tarafta esas olarak komün karakterinde olan, komününü hiç yitirmeyen ama dağıtılan, parçalanan, çöllerde ve dağlarda güçlükle varlığını koruyan, komün dediğimiz toplumsal yapı var. Tarihte bu büyük parçalanma olmuş mudur? Pek çok veri olduğunu gösteriyor. Hatta günümüzde bile oldukça gelişkin bir biçimde var olduğunu bütün araştırmalar, gözlemler açıkça göstermektedir. Buna da bütünleyici bir isim verirsek, "uygarlık" diyoruz; bunun karşısında yer alan toplumsal örgütlenmeye de "komünalite" diyoruz. Doğrusu da budur. Uygarlık ve komünalitenin bir ikilem oluşturduğu ve bu ikilemin sorunun başından beri insanlığı karşı karşıya getirdiği bir hakikattir.

Çeşitli tarihçiler buna farklı yorumlar getirmiştir. Bizim de mensubu olduğumuz sosyalist ve reel sosyalist eğilimler buna "sınıfsal savaşım" demiştir. Yani tarihsel materyalizm, "sınıfların savaşı" gibi bir tarif yapmıştır. Bu tanımın çok yetersiz kaldığı, belki kapitalist moderniteyi izah edebileceği fakat bütün insanlık tarihini ifade edemeyeceği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla tarih sınıfların savaşı değil komünaliteyle devletli uygarlığın savaşıdır. Tarihi bu biçimde bir ikileme tabi kılmak, bu ikilemin tarih boyunca işlediğini ortaya koymak daha gerçekçi ve hakikati ifade eder niteliktedir. Bu da üçüncü büyük hakikati ifade ediyor.

Bütün tarih biliminden, onun antropolojik hatta sosyolojik yorumundan yararlanarak bu sonuca ulaştık. Dolayısıyla gerek ütopik sosyalistlerin değerlendirmeleri gerekse daha da ötesinde M.Ö. 800 ile 200 arasında yaşanan "eksen çağı"nda yaşanan komünalist ideolojilerin yükselişi süreçlerinde bu hakikat net olarak karşımıza çıkıyor. Kapitalizme karşı da ütopik veya reel sosyalizmin yükselişiyle kendini daha da gün yüzüne çıkaran bu mücadele, "komün ve komünalite güçleri" ile "uygarlık ve kapitalist modernite güçlerinin" savaşı olarak karşımıza çıkıyor. Böylesine çarpıcı bir değerlendirmeyi geliştirdik.

Dolayısıyla reel sosyalizmdeki gerçekçi olmayan ve gerçekçi olmadığı da iç nedenlerle çöküşüyle birlikte ortaya çıkan bu sosyalist anlayışa karşı; daha gerçekçi, tarihsel yürüyüşü doğru ifade eden, komünalite ve uygarlık yarılması biçiminde günümüze kadar gelen; günümüzde de adına kapitalist modernite ve demokratik modernite karşılaşması dediğimiz hakikat ortaya çıkıyor. Özellikle reel sosyalizme karşı bizim en önemli eleştirimiz, bu noktada ortaya çıkıyor. Bu da herhalde önümüzdeki dönemi belirleyecek bir temel sosyalist ilke olarak kendini ifade edecektir.

Uygarlıklar Ovalarda Teşekkül Eder

Dördüncü büyük hakikatimiz; tarihte Kürt ve yerleştiği toprakları tarif etmek biçiminde olmuştur. Bunun da temel özelliği; Afrika'da vücut bulan insan türünün dünyaya yayılışında, ikinci büyük durak olarak karşımıza çıkan Zagros-Toros sisteminin çizdiği kavisin içinde ve dışında, eteklerinde ve ovalarında en az 300 bin yıllık bir tarihi birikimin yepyeni hatta bugünkü moderniteyi de ortaya çıkaran, bir ön modern, bir proto modern aşama yarattığına ilişkindir. Milyonlarca yıl Afrika'da iki ayak üzerinde yürünmüş, bazı sesler ve işaretler ortaya çıkmış ama asla bir kalıcı kültüre ulaşılmamıştır. Afrika'da milyonlarca yıl sürmesine rağmen o sınırlarda kalmış bu insan türü Mezopotamya'ya gelince; anacıl toplumun dil ve kültüründe büyük gelişme yaşanmıştır. Aşağı yukarı 300 bin yılda -bazıları 200 bin, bazıları 100 bin, bazıları 50 bin yıl diyor- burada büyük bir yoğunlaşma meydana gelmiştir. Bu yoğunlaşma kendini günümüze de taşırmıştır.

Halen Arabistan yarımadasında ve Afrika'nın kuzeyinde kullanılan Sami dil grubu; Asya'nın kuzeyinden Doğu Avrupa'ya kadar tüm Avrasya'nın bir bölümünde Ural-Altay dil ve kültür grubu gelişmiştir. Ancak bunların

ikisi de gerek komünalitede, gerekse uygarlaşmada ciddi bir gelişme ortaya koyamamıştır. Tam tersine, ikisinin arasında yükselen büyük uygarlaşmanın ve komünalitenin yaratıcısı olan Aryenlerin ya etkisi altında kalmışlar ya da zaman zaman saldırarak gelişimini engellemeye çalışmışlardır. İnsanlık tarihinin esas gövdesi "Verimli Hilal" de denilen bölgede gelişmiştir. Verimli Hilal'de yükselen kültür, halen bütün izleriyle duruyor. En son Karahantepe ve Göbeklitepe'de açığa çıkanlar, bu kültürün, günümüze kadar ulaşan izleridir. Ki, Göbeklitepe benzeri 200'e yakın yer olduğu tespit edilmiştir. Bu topraklar ilk kentleşmenin, ilk köyleşmenin, kültürleşmenin yaşandığı yerlerdir. Hem ana kadın eksenli gelişen komünalite hem onu baskı altına alan erkek egemenlikli kültür, kesinlikle burada zirve yapmıştır. Bu gelişmelerin merkezinde de proto Kürt dediğimiz gruplar yer almıştır.

Uygarlık ve komünalitenin bir ikilem oluşturduğu ve bu ikilemin sorunun başından beri insanlığı karşı karşıya getirdiği bir hakikattir

Bunun tarihi en az 15 bin yıl öncesine götürülebilir. Çünkü etimolojik çalışmalar, bizzat coğrafyadaki nüfusun durumu, hala yaşayan kabile gerçekliği, hatta üretim gerçekliği, dil ve diğer kültürel unsurların mevcudiyeti bunu açıkça ortaya koyuyor. Eğer Kürtler için bir arka tarih aranacaksa, bu gerçeklikte aranmalıdır. Buna "ilk kültürlenme", "proto Kürt" gibi kavramlarla yaklaşmak mümkün. Ne zamana kadar? Sümerlerin başlattığı yazılı tarih dönemine kadar. Ki Sümerlerden günümüze ulaşan yazılı kaynaklarda da, proto Kürt oluşumun izlerini görmek mümkündür. Sadece bir kelimeyi çözmek bile hakikati apaçık ortaya çıkarmaktadır. Nedir bu kelime? "Ninhursag". Kimdir bu? Sümerlerin baş tanrıçası. Bunun da kökü Kürtçedir. Yani Proto Kürtçenin kullandığı bir kelime. "Nin" kelimesi "kadın" demektir. "Kur" "dağ" demektir. "Sag" ise "parça"dır. Yani "dağ bölgesinin kadın tanrıçası." Hurriler bu kültüre dayanıyor, Urartu buna dayanıyor. Sonuçta hepsi bu coğrafyayı ifade ediyor. Demek ki Sümerlerin etimolojik olarak bu dağ Kürtlerini esas aldıkları, belki de onlar olduğu; basit bir kelimeyi bile çözdüğümüzde kendini ele veriyor.

Sümer sonrası, Persler de aynı etkileşim içindeler. Perslerin, proto Kürtlerle geliştirdiği ilişki ve kültürel etkileşim, dünyanın ilk imparatorluğunun ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Bunun yazılı kaynakları da var; Dara (Darius) sütunlarında bu kendini gösteriyor. En son Asur-Med çarpışması ki, yüz yıllarca sürmüştür ve tüm tarihi kaynaklarda ayrıntılı olarak yer almıştır. Dolayısıyla böyle bir hakikati kanıtlamak zor değildir.

Grekler de "Kurdiyan" kelimesini kullanıyorlar. "Kurdiyan" veya "Kurti" Kürt kelimesinin kökenidir; Grek edebiyatında epey karşımıza çıkar. Zaten Heredot tarihinin dörtte üçü Zagros-Toros sisteminde yaşanan gelişmelerle ilgilidir. Proto Kürt derken bütün bunları kastediyoruz.

Ortaçağ'a geldiğimizde zaten İslami çıkışla birlikte Kürtler "Ekrad" olarak karşımıza çıkar. Ortaçağ'da Arap edebiyatında açıkça ifade edilir. Türklerin Ortadoğu'ya gelişiyle birlikte de Selçuklular bizzat "Kürdistan" kavramını, bir eyalet, bir ülke kavramı olarak kendileri kullanmıştır. İran dilinden yararlanarak, biraz da İranlılaşarak, İran dil ve kültürüne dayanarak Kürdistan eyaletini veya ülkesini bizzat hakikat olarak alırlar.

Osmanlı'da bu daha da kapsamlı bir biçimde eyaletler, vilayetler, hükümetler, ocaklar biçiminde ifade edilir. Demek ki bir Kürdistan hakikati var ki, o da "Kur" kelimesinden geliyor. "Kur" "dağ ülkesi" demektir. Sonuçta Kürt de "dağ halkı" gibi bir anlamı içeriyor. O gün bu gündür, dağlarda sıkışmış olarak varlıklarını korurlar. Uygarlıklar ovalarda teşekkül eder. Ovada yükselen Sümerler'de tanrı krallar, daha sonra bizzat tanrının elçisi olduğunu iddia eden şahlar, sultanlar ve değişik isimlerle kurulan o erkek egemen güçler tarafından sürekli sıkıştırıldıkları için dağlarda, kendi küçük komünlerinde, kabilelerde kendini yaşatmaya çalışan bir tarihi gerçeklik var. Bu gerçeklik günümüze kadar varlığını sürdürüyor. Dördüncü büyük hakikat budur.

Bir kez daha ifade etmek gerekirse; insanlık tarihi komünalite ve devletli uygarlık ikilemi ekseninde gelişmiştir. Esas olarak toplum komünaldir. İkinci doğa ancak komünalite ile tanımlanabilir. Proto Kürtler de esas olarak komünaliteye, komüne dayalı olarak vücut bulmuşlardır. Kabile, aşiret gerçekliği

komünaliteyi ifade ediyor. Kürtler komün, kabile ağırlıklı bir toplumdur. Kentleşen, sınıflaşan ise devletli uygarlıkları ifade ediyor. Bu ikisinin sürekli çekişmesi bir vaka, bir gerçekliktir. Ve Kürt tarihini bu bağlamda değerlendirmenin daha ufuk açıcı, gerçekliği daha iyi ifade edici olduğunu büyük bir açıklıkla ortaya koyduk. Genel hatlarıyla da olsa ortaya konulan bu tarihsel hakikat günümüz sorunlarına olduğu kadar çözüm olanaklarına da ışık tutmaktadır. Dolayısıyla buna dördüncü büyük hakikat dememiz yerindedir.

Çok Yaygın Örtülü Bir Kürt Tarihi Var

Beşinci büyük hakikat; PKK bağlamında ortaya çıkmıştır. PKK bağlamında oldukça karmaşık bir konuyu, çok kısa bir şekilde, hem de çok şiddetli bir isyancılık temelinde ifade etmek oldukça güç olmakla birlikte, beşinci büyük hakikat olarak adlandırmak gerekiyor. Beşinci büyük hakikat PKK gerçekliğidir, ona dayalı hakikatlerdir.

PKK'ye gelirken; olmayan ama inşa edilmesi gereken bir Kürt gerçekliğinden, bir Kürt tarihinden bahsetmemiz gerektiğini belirterek, PKK'nin bu temelde vücut bulduğunu vurgulamak gerekir. PKK ortaya çıkarken modern çağın bazı kavramlarıyla; "ulus" kavramı, "sınıf" kavramı, "ulus devlet" kavramı, "sosyalist düzen" kavramı gibi kavramlarla kendisini ifade etmeye çalıştı. Yine "sömürge", "anti sömürge", "emperyalizm", "ezilen ulus" gibi kavramlarla yola çıkan bir hareketti ve başlangıçta çok sınırlı bir tarih bilinci vardı. Ve tarih bilinci bizzat kurucusu tarafından "Sömürge Kürdistan" kavramı ile temellendirilmek istenmiştir. Bu temellendirmede, açılmaya oldukça müsait bir hakikat gizlidir. Dönemine göre "sömürge" kavramı çok açımlayıcıdır, geliştiricidir. Kürdistan'ı sahipleniş de ülke anlamında oldukça açımlayıcı ve geliştiricidir. Mücadele geliştikçe, özellikle ideolojik mücadele yoğunlaştıkça, karşı karşıya olunan güçlerle hem ideolojik hem politik hem askeri savaşım arttıkça, tarih bilinci biraz daha kendini hissettirmeye, kendini açığa vurmaya başlamıştır.

Proto Kürt tarihi, geniş bir coğrafyada hatta genel olarak insanlık tarihinde önemli bir yere sahiptir. Kürt tarihinin ikinci aşaması olarak "örtük tarih" yani yükselen uygarlık güçlerine karşı özgünlüğünü yitiren ve onların gölgesi altında varlığını sürdüren bir tarihtir. Özellikle Perslerden itibaren hatta öncesi de olan, -ki, bunu Sümerlere kadar uzatmak mümkün- örtülü gelişmiş bir tarih vardır. Hangi komşu uygarlığı araştırırsan araştır, içinde örtülü bir Kürt tarihi ortaya çıkıyor. Perslerde bu çok somut; Asurlarda bu var, Babil'de var, Sümer'de var. Daha sonra bu devam ediyor. Helen çağında Helenistik tarihte resmen bir "Kurdiyan" tabiri ortaya çıkmış. İlk tarih yazarı, tarihin babası Heredot'ta bolca vardır. Bana göre Heredot tarihi bile temel alınarak, Kürt tarihi hem de bilimsel ölçülerle ortaya konulabilir. Ama yine de oldukça örtük bir tarih olacaktır. Ortaçağ'da da Arap tarihiyle bağlantılı, İslam tarihi içinde çok gizlenmiş ama çok yaygın örtülü Kürt tarihi var. Diğer taraftan, 1000'lerden itibaren İslam tarihiyle birlikte Türk tarihi içinde, zaman zaman başat ama büyük kısmı da örtülü olarak kendini sürdüren bir Kürt tarihi var. Bu da aşağı yukarı 19. Yüzyıla kadar gelen bir tarihtir.

Tarih sınıfların savaşı değil komünaliteyle devletli uygarlığın savaşıdır

19. Yüzyıldan itibaren farklı bir tarih ortaya çıkıyor. O da örtük tarihin işbirlikçilerinin, eski statülerini arayan, kapitalist modernite nedeniyle elinden bu imkan çıktığı için buna isyan eden mirlik ve şeyhlik önderlikli isyanlar dönemidir. Hepsi de felaketle sonuçlanıyor. İşte 1806'da Süleymaniye'de başlayan Babanzadelerin ilk isyan denemeleri birlikte giderek bir yokluğa doğru tam inkarla sonuçlanan bir dönemin içine girilir. "Örtük Kürt tarihi" gidiyor, "imha ve örtük tarih" dönemi başlıyor. Doğru mu doğru. Çok sayıda 19. Yüzyıl isyanı var, 20. Yüzyılın başlangıcında isyanlar var. Bir imha süreci yaşanıyor.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da neredeyse ölüm sessizliğine bürünme dönemi var. Birinci döneme "imha" dersek, ölüm sessizliğinin hakim olduğu ikinci döneme "inkar dönemi" diyebiliriz. "Kürt" yok "Kürdistan" yok; tarihe gömülmüştür... İşte "tarihe gömüldü" tabiri bu dönemde kullanılmıştır. Her yerde, her parçada aynı durum vardır. PKK ortaya çıktığında böyle katı bir inkar ortamında iki kelimelik bir sloganla tarih yaratmaya, gerçeklik oluşturmaya kalkışmıştır.

"Burada bir milli gerçeklik var, burada bir ulus var; şöyle bastırılmış, şöyle ezilmiş" denilerek sahiplenilmiştir. Sonuçta 50 yılı aşan bir mücadele ile bir kanıtlanma var. Nedir bu? Kürtler tarih boyunca vardır ve bir ulustur. İşte ana hatlarıyla ortaya koyduğumuz gerçeklik budur. "Temel hakları gasp edilmiştir ve dolayısıyla hak talepleri karşılanmalıdır" denilerek, karşılanması için silahlı mücadele stratejisine sarılınmıştır. Ne kadar ilkel donanımlı olursa olsun bu savaşım verilmiştir ve sonuçta işgal eden, sömürgeleştiren, kırıma uğratan güçlerden daha fazla Kürtlerin kendisine bu bilinç kabul ettirilmiştir. Geliştirilen gönüllü köleliğe ve gönüllü inkara büyük darbeler vurulmuştur. Bu etkili ve sarsıcı olmuştur. Sonuçta Kürt varlığı dediğimiz gerçeklik kabul görmüştür. Adına ulusal varlık veya Kürt varlığı dediğimiz gerçeklik gün yüzüne çıkmıştır. İşte bu döneme "PKK gerçeklik dönemi" diyebiliriz. İnkar ve imha dönemi 200 yıllık bir tarihe sahipse; PKK Kürt gerçekliği de 50 yıllık bir tarihe sahiptir. Bana göre oldukça ciddiye alınması gereken, önemli bir tarihsel dönemdir. Dolayısıyla Kürt tarihini, böyle dört büyük bölüme ayırmak mümkündür. Kürt varlığının bir realite olarak kabul edilişinde, PKK'nin ideolojik zemini önemli bir rol oynamıştır. Hatta reel sosyalist gerçekliğin payı inkar edilemez çünkü arka cephesinde o dünya var; o dünyadan esinlenmiştir ve Kürt gerçeğini, ulusal kurtuluş savaş stratejisiyle realize etmiştir yani gerçekleştirmiştir. Ama bundan daha öteye gitmek istediğinde yani bir ulus-devlet olmaya doğru gittiğinde büyük bir çıkmazla karşılaşmıştır. Reel sosyalist gerçekliğe baktığımızda bu çıkmazın iç nedenleri vardır. Bizzat reel sosyalizmin çözülüşünde bu nedenler rol oynamıştır. PKK'de benzer bir durumdan kurtulamamıştır. Demokratikleşemiyor, burjuva ulus anlayışından kurtulamıyor. "Bağımsız birleşik bir ulus" diyor ama bunun ne sosyal temeli var ne tarihsel temeli var ne konjonktör buna müsait ediyor. Dolayısıyla aşırı bir tekrar, aşırı bir çıkmaz yaşıyor. Bundan çıkılması gerektiği aslında fark ediliyor ama bir türlü çıkılamıyor. Sonuçta burada birlikte derinliğine yaptığımız bu tartışmalar, bunun feshinin isabetli olacağını açıkça ortaya çıkarmış bulunuyor.

PKK'nin kurucu kişiliği bizzat şahsi iyi niyet çağrısı yaparak bunu dünyaya duyurmuştur. Yani "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" tek taraflı iyi niyet ifadesidir. Ve bu PKK dönemini kapatmıştır. Bu çağrı, gerek bir reel sosyalist programa sahip partiye ve gerekse onun stratejisi olan ulusal kurtuluş savaşına; parti ve savaş olarak son vermeyi uygun görmüştür. Çağrının özü budur. Bu sadece bir ilan değil uygulanmasının da tarihi önemde olduğu bilinerek, geleceğimize ışık tutan altıncı büyük hakikat olarak ortaya çıkıyor.

PKK Tarihi, Kürtlerin Demokratik Ulus Olmalarını Zorunlu Kılıyor

Demek ki altıncı büyük hakikat; öyle yansıtılmak istendiği gibi dıştan bir baskıyla, devlet baskısıyla veya içten çıkmazı derinleştirmek isteyenlerin etkisiyle değil bizzat kurucu kişilik şahsında derin bir çözümlemeye tabi tutularak, tarihsel sosyolojiye özellikle ağırlık verilerek, alınması gereken bir tarihsel inisiyatiftir. Bu inisiyatif kullanılmıştır ve geleceğe ilişkin perspektifler çizilmeye başlanmıştır. Bu anlamda altıncı büyük hakikat, dönem perspektifleri biçiminde ifade ediliyor. Bunu da kapsamlı olarak burada tartıştık. Oldukça çarpıcı sonuçlara ulaştık.

Nedir önümüzdeki dönemin temel perspektifleri? Her şeyden önce varlık olma aşaması tamamlanmıştır. Ama demokratik kuruluş ve kurumlaşmalar çok problemlidir. Dolayısıyla bunların çözümlenmesi gerekmektedir. Kürtlerin ulusal varlığı bir gerçek ama demokratik kurum ve kurumlaşması çok yetersiz. Herhangi bir siyasi, hukuki ifadeye kavuşmamıştır. İyi niyetli çabalarla bir şeyler yapılmak istenmiş ama kalıcılığı asla garantiye alınamamış; bugün var yarın yok gibi yetersizliklerle karşı karşıya kalınmıştır. Dolayısıyla bu muğlaklığı hatta bu kaotik durumu ortadan kaldırmanın hayati önemi vardır. Demokratik değişim ve dönüşüm hayati önemde bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır. Biraz zorlanarak da olsa bunu değerlendirdik. Bugüne kadar yaşanan dört aşamalı büyük tarih, -eğer anlamlı bir sonuca vardırılmak isteniyorsa- aşılarak, yeni bir tarihsel sürecin başlatılması, geliştirilmesi ve gerçekleşmesi gerekmektedir. Hepsinin içinden adeta bir çiçeklenme, ürün verme, yaşam kaynağı olma dönemi de diyebileceğimiz bu dönemi, kendi içinden üretmesi ve yeşertmesi gerekiyor. Bunun adı demokratik ulus dönemidir. Bunun başlangıcını yaşıyoruz. Kürtler herhangi bir ulus-devlet olmayacak. Ulussuzluk da yaşamayacaklar. Ulus olacaklar ama demokratik ulus

olacaklar. Bütün tarihi anlattık; proto Kürt tarihi, komünal Kürt tarihi, örtük de olsa aşiret kabileler tarihi, imha ve inkar tarihi. Bunların hepsinden sonra PKK tarihi, Kürtlerin demokratik ulus olmalarını zorunlu kılıyor.

Bir de reel sosyalizmin ulus devletçi zihniyetinin çökmesi, bizzat reel sosyalizmin bu nedenle çözülüşü konuyu daha da ivedi kılmıştır. Reel sosyalizmin ancak demokratik ulusla yenilenebileceği, kendi tarihi çıkışını devam ettirebileceği açıkça görülmüş ve gösterilmiştir. Bunun da önde gelen uygulayıcı halkı Kürtler olacaktır. Dolayısıyla bunun uluslararası, küresel veya evrensel düzeyde bir etkisi de olacaktır. Hatta bölgede içinden çıkılamaz aşiretçi, mezhepçi çatışmalar, bu ulus anlayışıyla ancak çözüme kavuşabilir.

Proto Kürtler esas olarak komünaliteye, komüne dayalı olarak vücut bulmuşlardır

Ulus-devletlerin yarattığı büyük keşmekeşlik son yüz yıldır Ortadoğu'yu çöplüğe çevirmiştir. Bu çöplükten çıkmanın yolu demokratik ulus enternasyonalizmi olacaktır. Bu enternasyonalizm gelişmeden Ortadoğu halkları ve ulusları çöplük olmaktan kurtulamazlar. Tıpkı yakındaki yüz yıllık tarih ve en can alıcısı da günümüzdeki İsrail-Filistin çatışmasında ortaya çıkan vahim durumdur. Bundan kaçınmak için tek doğru formül, demokratik ulus bağlamında yeni bir uluslaşma teorisi geliştirmek ve uygulamaktır. Altıncı büyük hakikatin en önemli ilkesi budur.

Diğer bir ilkeyi de ifade edecek olursak; burada kapitalizmin vereceği fazla bir şey yoktur. Kapitalizm burayı sadece çöplüğe çevirmemiş, imha etmiş ve soykırıma uğratmıştır. Bu durum çok açıktır. Kapitalizmin alternatifi, komünalizm olabilir. Yani çöplük dediğimiz bu ekonomik durum, talan, gasp, yeraltı, yerüstü kaynaklarını silip süpürme olarak kendini gösteriyor. Buna karşı da teknolojiden bahsedilecekse bunun da "eko ekonomi" dediğimiz bir temelde ele alınması ihtiyacı vardır. Toparlayacak olursak kapitalizmin ulus-devletine karşı demokratik ulus; kapitalizmin korkunç yok edici gücüne karşı tekrar komünaliteye dönüş, ki, burada burjuva proletarya ayrımı yok; endüstriyalizme karşı da "eko endüstri" kavramı önem taşıyor.

Bu topraklarda tarih boyunca komünal toplumun öncü gücü olarak kadın rolünü oynamıştır. Toplumun kurucu öğesi olan anacıl toplum bu topraklarda neşet etmiş, kendini gerçekleştirmiştir. Komünal toplumun öncü gücü olan kadından geriye bir tortu kalmıştır. Adı var kendisi yok bir kadın özgürlük sorunu vardır. İnkar ve imha süreci kadın sorununu yakıcı olarak bugünlere kadar taşımıştır. İşte PKK, yarattığı mirasla, kadın özgürlük mücadelesiyle kadını öncü güç yapmıştır. Aynı topraklarda varlık bulan PKK, geriye sadece tortusu kalmış anacıl kadın toplumunu dirilterek, kadının özgürlük mücadelesini, hem de çok dikkat çekici biçimde ulusal, bölgesel ve küresel düzeye taşımıştır. Hem PKK'de hem de sonrasında kadın başat bir güç haline getirilerek özgürlük inşasında rol almaya devam edecek öncü bir güç haline gelebilmiştir.

Sonucun bir sonucu olarak bir şeyler söylemek gerekiyor. Bu da daha çok bu komşu ulus-devletlerle ilişkiler durumudur. Evet, böyle bir Kürt realitesi ortaya çıktı. Peki, hangi temel perspektiflerle hareket edecek yani demokratik kuruluş ve kurumlaşmasını nasıl sağlayacak? Bunları da özetle ifade etmek gerekirse; demokratik siyaset önündeki tüm engellerin kaldırılması gerekecek; kendi öz diliyle, kültürüyle eğitimi olacak; temel ihtiyaçlarını giderecek ekonomisi olacak, bizzat bir eko endüstriyle ekonomik inşa gerekecek; kendi dil ve tarih çalışmaları olacak... Ve bu bir komün toplumuna dayalı olarak gelişecek. Bundan sonraki süreç, demokratik siyasetle komün demokrasisi olacak. Yani kendi kendini yeniden yapılandırırken bu ana ilkeler etrafında programlayacaktır.

Tabii bütün bu süreçler tek başına olmuyor çünkü aynı topraklarda hatta Kürtlerin kendi içinde oldukça çatışmalı bir işbirlikçi kalıntı var. Kürtlüğü şimdiye kadar almış, satmış işbirlikçi güruh var, onu sürdürmek isteyen bir grup var. Bir de burası "benim mülkümdür, malımdır" diyen ulus-devletler var. Bunlarla sorun nasıl halledilecek? Esas sorun dediğimiz ve bizi bundan sonra oldukça uğraştıracak olan budur. PKK döneminde bunlarla ulus-devlet kurma perspektifiyle savaşıldı. Ulus-devlete karşı ulus-devlet programı olarak; "Bağımsız Birleşik Kürdistan" hedefiyle savaşıldı. Bunun yanlışlığı kendini ortaya koysa da yine de bu mücadele bir ulusal varlığı da gerçekleştirdi;

bu tarihi öneme sahip bir gerçekleşmedir. Ama bu da bitmiyor. Neden? Hakim ulus-devletler şimdi de diyorlar ki; "Evet varsın ama benimsin. Senin benden ayrı bir aidiyetin yok. Senin dilini, tarihini tanımam. Tanısam da şu sınırlarda, bu sınırlarda tanırım. Hatta dil ve kültür özgürlüğünü istersem veririm, istersem vermem. Yapay sınırları istediğim kadar çizerim, geliştiririm, uygularım." Bütün bu söylem ve yaklaşımlar müthiş bir şovenizm, müthiş bir imha seferberliğini sürdürmek demektir. Dolayısıyla yeni dönemin en temel sorunu bu zihniyetin değişime direnmesidir.

Şimdiye kadar geliştirilen iyi niyet çağrıları bir yandan bu duruma da dikkat çekerken; diğer yandan bu sorunlara çözüm alternatifleri sunmaktadır. Evet silahlı çatışmayı bırakmaya biz varız ve ilan ettik. Bu bağlamda PKK'nin feshinin ilanı şu anlama gelmektedir; "Biz silahlı çatışmayla, ulusal kurtuluş savaşıyla bu çelişkiyi çözmek istemiyoruz. Bunun yapılması bir çıkmazdır, iki tarafa da zarar veriyor. Yani 'kazan kazan' değil; 'kaybet kaybet' biçiminde bir anlamsız savaş yaşanıyor. Gelin buna son verelim.

"Kaybet kaybet"e dayalı savaşı sona erdiriyoruz; tam tersine bunun yerine demokratik toplum perspektifli ve komşu devletlerin dördüyle de "kazan kazan" temelli bir demokratik çözüm politikası ve stratejisini esas alıyoruz. Bu hem çok önemli ve tarihi hem de gerçekten "kazan kazan"ı sağlayacak bir formüldür. Bununla biz başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere İran İslam Cumhuriyeti, Irak Cumhuriyeti ve Suriye Cumhuriyeti ile bir uzlaşmaya gitmek istiyoruz. Buna da demokratik uzlaşma diyoruz. Savaş değil demokratik uzlaşma. Suriye ile böyle bir adım atılıyor; Irak'la buna benzer adımlar atılmış; büyük ihtimalle İran'la da atılacak. Ama en önemlisi Türkiye Cumhuriyeti ile bu adımın nasıl atılacağıdır.

Demokratik Komünler Birliği

Bir diyalog durumu var; bu diyalog demokratik bir müzakereye evrilecek mi, evrilmeyecek mi? Önümüzdeki günler bunu gösterecektir. PKK'nin fesih kongresi, müzakereye giden yolda önemli bir adım olmuştur. Ki, bu kongre bizzat bizim çağrımız temelinde gerçekleşmiştir. Fakat bu yetmiyor; ortada silahlı güçler var, on binlerce illegaliteye düşmüş insan var, bir halk kitlesi var dışarıda ve bunlar yasaklılar. Geldiklerinde ağır cezalara çarptırılacak insanlardır. Öyle iddia edildiği gibi "gelsinler, mahkemeye çıksınlar"la bu asla olamaz. Bu dayatılırsa eşittir eski "kaybet kaybet stratejisi" yani "savaşa devam stratejisi" uygulanacak demektir. Bu da asla kabul edilecek bir şey değildir.

Demokratik çözüm için demokratik müzakere gerekiyor. 27 Şubat'ta yapılan "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı"nda bu durum izah edilmiştir. "Demokratik müzakere temel yöntemdir" cümlesi bir madde halinde o çağrıda yer almıştır ve devletin de onayından geçmiştir. Dolayısıyla devleti demokratik müzakereye davet edeceğiz. Çağrının anlamı budur. Devletin de anlaması gereken husus budur.

Son derece provokatif tarzda bazı tartışmalar olsa da bu provokatif söylemlerin "norm dışı devlet"ten kaynaklandığını umuyoruz. Norm dışı devletin sınırlandırılması ve sürece olumsuz etki etmesinin önüne geçilmesi tarihi önemdedir. Barışı ve demokratik çözümü yasal ve anayasal güvenceye bağlayacak adımlar, uygun bir süre dahilinde atılmak durumundadır. Bu konuda elbette Türkiye Büyük Millet Meclisi görevlidir, üzerine düşeni yapmalıdır.

Bir müzakereye ihtiyaç var. O müzakerenin adı "demokratik müzakere"dir. Sonuna kadar gereklerine uyulmalıdır. Dolayısıyla bir demokratik toplum, ona dayalı bir demokratik ulus çözümü önümüzde durmaktadır. Bunun demokratik müzakereyle inşa edilmesi gerekmektedir. Bunun için ağır yetmezlikler içinde olan tarafların kendini gözden geçirip müzakereye hazır hale getirmeleri önem taşıyor. İçten, dıştan yetersizlikler veya provokasyonlarla bu süreç bitirilmek de istenebilir. Buna karşı kararlı, sabırlı ve giderek örgütlü bir karşı çıkışı, her ana ve her yere egemen kılmak, somutlaştırmak, inşa etmek gerekiyor. Açık ki, yeni dönemin temel perspektifleri bunlardır. Demokratik müzakere ihtiyacı, yedinci hakikat olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti bağlamında ifade edersek cumhuriyetin, demokratik hukuk devleti, sosyal devlet, laik devlet niteliklerinin soyut olmaktan somut olmaya doğru gelişmesi gerekiyor. Buna "Demokratik Cumhuriyet" diyoruz. Devletin böyle bir dönüşümle karşımıza çıkması gerekiyor. Bizim de burada Kürtleri ister federe ister bölgesel, ister kültürel bir kategori yerine bir "demokratik toplum kategorisi" olarak cumhuriyete entegre etmemiz gerekiyor. Çözümün hedefi budur: Demokratik toplumun, demokratik

cumhuriyetle entegre edilmesi. Benim şahsen kurucu vasfa sahip olarak, tek taraflı yaptığım iyi niyet çağrısı ve çok kapsamlı yaptığım değerlendirmeler, asgari bunu ifade ediyor. Yani demokratik cumhuriyet ile demokratik toplumun entegrasyonu. Bunun üstünde veya aşağısında her şey uzatır, bozar, işi çığırından çıkarır. Dolayısıyla fazla spekülasyon bile yapmak istemiyorum.

Bununla bağlantılı son bir husus, Kürtlerin kendi içindeki birlik diye bir sorunu vardır. Evet, çok kötü tarihi bir işbirlikçilik var, imha ekibi var. Buna "Judenrat ekibi" diyoruz. Böyle bir ekip var ve bu ekibin zarar verici pozisyondan çıkarılması gerekiyor. Bu da öyle zorla değil başta eğitim, ekonomi ve kültürel olmak üzere çeşitli yöntemlerle bu engelin kaldırılması gerekiyor. Bir de çeşitli Kürt milliyetçi gruplar var. Bunlar için eğer illa bir sınıf adı kullanılacaksa "küçük burjuva kökenli gruplar" denilebilir, bunlara karşı politikamız demokratik birlik esprisinin içe yönelik kısmıdır. Bunlarla bir birleşme olacak ama nasıl ki Türkiye Cumhuriyeti'yle demokratik birlik entegrasyonu diyorsak, içte de bunlarla ilişki demokratik toplum ittifakı temelinde olabilir. Demokratik toplum içinde, demokratik ulus içinde bunlar da yer alabilir; bunlarla da demokratik müzakere yapılabilir. Güney Kürdistan'da "Federe" bir oluşum var, bunlarla da demokratik birlik temelli müzakereler önem taşıyor. Karşıtlarımız olsun, dostlarımız olsun, -çünkü dost da var karşıt da var- bunlarla yeniden demokratik temelde bir müzakere ve buna dayalı çeşitli birlikler geliştirilmeli. İşte Kürdistan Demokratik Birliği dediğimiz olay budur. Eğer bütün Kürdistan'ı kapsayan bir birlik olacaksa bunun adı "Demokratik Kürdistan Birliği" olabilir. Böyle bir adı kullanmak oldukça gerçekçidir. Ve önümüzdeki dönemde büyük ihtimalle bu yönlü müzakereler ve ittifaklar ağır basacaktır. Bununla bağlantılı son bir başlık ise "Demokratik Komünler Birliği"dir. Demokratik Komünler Birliği, bir öneridir; kesin bu olacaktır diye dayatmıyorum. Ama ulus-devlet amaçlı PKK feshedildiğinden, -ki, PKK aynı zamanda bir sınıf örgütü olarak kendini ifade ediyordu- şimdi ulus-devlet yerine demokrasiye dayalı bir demokratik komünler birliğini, bütün Kürdistan'ı kapsayacak şekilde geliştirmek doğru bir adlandırma olacaktır. Fesih kongresi tamamlanmış ve kararlarını açıklamıştır. Bu kongre sonrası kalan güçlerimiz yeniden bir ideolojik-politik birliğe yönelmek istiyorlarsa, Demokratik Komünler Birliği'nin "Hazırlık Komitesi" biçiminde tartışma yapabilirler. Hazırlık Komitesi'ni teşkil ederek, her parçada, her yerde kısa sürede yoğunlaşarak, bu tartışmadan yeni bir yapılanma çıkarabilir. Bunu bir öneri olarak söylüyoruz. Gerekli mi, gerekli; çünkü politika boşluk kaldırmaz. PKK gitmişse onun adına sahte örgütlerin çıkmaması, problem yaratmaması için bu boşluğun doldurulması gerekiyor. Bunun hızla hazırlık sürecini tamamlayıp Hazırlık Komitesi'nin hazırlayacağı programla, bir kongreye gitmek ve yenisini çok bekletmeden ilan etmek gerçekçidir.

Bir de legal parti olan ama PKK ile irtibatlı olduğu iddiasıyla kamuoyunda tanınan başta DEM olmak üzere, Irak'ta Demokratik Çözüm Partisi, Suriye'de Demokratik Birlik Partisi, İran'da Özgür Yaşam Partisi vardır. PKK'nin kendini feshetmesiyle birlikte bu partilerin de kendilerini değiştirme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu yönde talepler de vardır. Buna bulunacak en doğru çözüm, -madem ki bu dört komşunun demokratik cumhuriyet olarak karşımıza çıkmasını istiyoruz-, bu demokratik cumhuriyet gerçeğine bir yanıt olarak bu partilerin kendilerini "Demokratik Cumhuriyet Partileri" olarak yeniden yapılandırmaları gerekecektir. Bunu bir öneri olarak ifade ediyorum. Çok zengin bir arka planla, birinci ve ikinci doğadan başladık, neredeyse üçüncü doğayı hedefleyen bir perspektife kadar yol aldık. Birinci doğanın tam ifadesiyle, ikinci doğanın tam ifadesi çakıştığında; bu üçüncü doğa olarak karşımıza çıkar. Yani reel sosyalizmdeki komünizm aşaması. Kapitalizmdeki mutlak liberalizm çağı. Bizde de üçüncü doğa tam gerçekleşmiş komünalizm çağı olabilir. Böyle bir ifadeye kadar burada ulaşabildik. Dolayısıyla çok zor koşullarda da olsa, devlet de olumlu bir tutum takınmıştır. Bunu da saygıyla karşılayarak bu toplantımızı sonuçlandırmak hem tarihi öneme sahiptir hem de son derece güncel birçok soruna yanıt oluşturabilecek kıvamdadır, zenginliktedir.

Bu temelde bir kez daha başarı dileklerimi belirtiyorum.

Ulus-devlet sosyalizmi başarısızlığa, demokratik toplum sosyalizmi başarıya götürür!

Ulusal varlık başarıldı, sıra demokratik kurtuluşta!

***"Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu'ndan alınmıştır."**

İçindekiler için tıklayınız...

Kendini Doğuran Bir Halkın Var Olma ve Özgürleşme Cesareti

Nesrin Akgül

"Özgürlük,
insanın kendi varoluşunu
seçme cesaretidir."

J. Paul Sartre

İnsanın kendi varoluşunu seçmesi neden ve ne zaman bir cesaret haline gelir? Şayet insan kendi boşluğuna ve hiçliğine bakmaya başlarsa orada kendi anlamsızlığını görerek uçurumuyla yüzleşir. Başkalarının dayattığı yabancılık rolleri o boşluğu büyütür ve anlamı daraltır. Cesaret, zincirlerini kırma kararı alıp, bu sorumluluğu üstlenmeyle ortaya çıkar. Sopholes'in Antigone'sinde, genç kadın, Kral Kreon'un yasalarına meydan okuyarak ölen kardeşinin gömülme hakkını tanır. Antigone, kendi ahlaki varoluşunu seçerek ölümü göze alır ve tanrılar ve insanların yasaları arasında kendi anlamını yaratma kararlığını da ortaya koymuş olur. Ölümü göze alarak alınan bir var olma kararlılığı…

"Derviş u Adûle" de yoksul ve Êzidi bir genç olan Derviş, soylu ve güzelliği ile nam salmış Adule'nin trajik aşkı anlatılır. Adule'nin sunduğu şart kahvesini tercih eden Derviş kendi kaderini tayin eder ve yaptığı seçimle özgürlük, yaşam ve ülkesi için yiğitçe direnmeye ve savaşmaya karar verir. Derviş dışında bu kahveyi içmeye cesaret edecek olan yoktur ve Derviş kaygısızca kahveyi içer. Ölümü trajik olsa da cesurca ve kahramanca direnir. Derviş Kürt toplumunun tarihsel yalnızlığını anlatır bize. Kendi varoluşunu bu tercihiyle cesurca ortaya koyan Derviş, toplumsal varoluş sorumluluğunu da ortaya koyarak tek başına da olsa bu savaşa girer ve kendi varoluşunu seçer.

Bir bireyin ya da bir toplumun varolma sorunu nasıl tanımlanmalı? Ontolojik sınırlarda gezinerek aradığımız bu soruya, sosyalizmin özgürlük ihtiyacı ne zaman yetişmeli? Varlık ve özgürlük ne zaman birbirini tamamlar? Varlık olmadan girişilen sosyalist mücadeleler ne derece toplumsal sorunlara çözüm olabildi? Var oluşun gerekli kıldığı kendilik tanımı neye göre yapılmalı? Toplumsal varlığın tanımı onun tarihsel süreçlerde devlet ve komünle ilişkisi üzerinden yapılır. Bu ilişki de ortaya çıkan her şey o varlığın kendine dair yorumunu ortaya çıkarır. Tarihsel toplumsal varlığın içine girdiği direnişler, başına gelen felaket ve yıkımlar, kazanımları ve kaybettikleri, toplumsal karakterine etkileriyle kendi yorumunu yapar. Tarihsel toplum gerçeği, o varlığın güncelde yaşadığı gerçekliğinde anlaşılmasını sağlar. Çünkü tarihsel gerçeklik güncel gerçeklikleri yönlendirici güçlerdendir.

İnsan, sadece biyolojik bir varlık olmayıp toplumsal ilişkiler içinde anlam kazanan bir varlıktır. Bu toplumsal varoluş insanın bilincini belirler. İnsanın özü nedir sorusuna verilecek yanıtlardan tarihinde sorumluluk alanına girer. İnsanın anlam kazanması komünal toplum değerleriyle tarihsel olarak ortaya çıkmıştır ve Öcalan'ın son kavramıyla kastik toplum katili müdahalesi sonucunda yaşadığı yarılmayla yabancılaşmaya uğramıştır. Bu yabancılaşma da kendini inşa etmekten uzak toplumlar yaratmıştır. Kölelik kültürünün ortaya çıkmasıyla paralize olan toplumsal örgütlülük formları toplumların daha fazla köleleşmesi ve sömürülmesine yol açmıştır. Bu yarılmayla varlığın kendisinde pozitif anlam ve negatif inşa çatallaşması başlar.

Toplumlar, ortak bir tarih ve hafıza üzerine kuruludur. Toplumsal varlığın kendisi hakkında edineceği bilgi de onun özgürlük seviyesini belirler. Bunu tarihsel bilinçle gerçekleştirebilecek olan birey ve toplum ancak zihniyet dönüşümü sağlayarak kendi karakterini de kazanmış olur. Toplumsal bilinç kazanma aşaması da aktif bir eylem ve örgütlemedir. Bilinç soyut bir kavram olmaktan çıkıp somut örgütlenmeyle sağlanır. Abdullah Öcalan'ın paradigmasında devrimci bir eylem olarak ortaya çıkan bilinç süreci hem tarihsel toplumdan hem doğanın diyalektiğinden hem de anacıl toplum değerlerinden beslenerek kendini inşa eder.

Toplumlar, ortak bir tarih ve hafıza üzerine kuruludur

Kendilik bilincini kazanmak neden önemlidir? Çünkü kendilik bilinci kolektif kimliktir, ortak değerler ve tarihsel farkındalık gibi unsurlarla yapılanır. Bu, bireylerin toplumsal aidiyetini inşa eder. Toplumsal bilincini ve örgütlülüğünü kazanan bir toplum, nasıl yaşayacağının bilincinde ve iradesinde olur, ortak amaçlar etrafında birleşerek komünal duruş kazanır. Örgütlü toplum haline gelerek öz savunmasını güçlendirir. Toplumsal direnci güçlenmiş toplumlar değişim ve inşa gücünü de kazanır. Farklı bireylerin eşit şekilde bir arada bulunduğu, retorikle oluşturulan bir toplumsal alanda, bireylerin özgür iradesiyle katılım sağlayarak onu domine ettiği bir yapı, politik bir yapılanma olarak süreklilik sağlayabilir. Toplum, politik olduğu kadar etik bir alandır ve bu da bilinçli, sorumlu bir katlımı zorunlu kılar. Sorumluluk, özgürlük bilinciyle ortaya çıkan toplumsal bir eyleme dönüşür.

Bu yeterlilikler, toplumsal kimlik oluşumunu hem de bireysel özgürlüğü sağlar. Peki, kendisi hakkında düşünemeyen ve kendisi olmayı başaramayan bir toplumsal yapı nasıl yaşar? Kimlik ve aidiyet zayıflığı yaşadığı için ortak amaçlarda buluşamaz. Kendi varlığına yabancılaşır ve bu da toplumsal reflekslerin ve dayanışmanın zayıflamasına neden olur. Ortak hedefler etrafında örgütlenemez, dağılır ve başkası olur. Bireysel çıkarlar veya ihtiyaçlar toplumsallığın önüne geçer. Sömürge toplum haline gelerek yaşadığı anlamsızlık nedeniyle kendi değerlerine yabancılaşır. Bu da dış etkilere, manipülasyona ve asimilasyona kısacası her türlü ideolojik saldırıya açık bir toplum yaratır. Gelecek iddiası zayıf, geçmişe bigane, özgüvensiz, sıradan, yüzeysel, moralsiz, yaşadığı acıyı bile duyumsamayan bir gerçeklik yaratır. Peki kendilik bilinci nasıl kazanılır? Bu hikayeyi bize en iyi anlatan toplum gerçekliği Kürt halk gerçekliği olmaktadır.

Kürt halk gerçekliği, kendisi olmaktan çıkarılan tarihsel bir toplumun, diriliş ve kurtuluş mücadelesi verdiğini insanlık tarihine mal etmiş bir gerçeklik olarak bugün yeniden tanımlanmaya çalışılmaktadır. Kürt varlığı nasıl tanımlanıyordu, devlet güçlerinin Kürdün varlığına yaklaşımı neydi, Kürtler bir halk olarak kendi varlığını nasıl tanımlıyordu?

Bir Halkın Varlık Sorunu

Sosyolojik olarak Kürt deneyimi, klasik bir "azınlık-sömürgecilik" anlatısıyla açıklanamayacak kadar özgün bir durumu tanımlar. Kürt olgusunu anlamak çok katmanlı bir sorgulamayı da gerekli kılar. Moderniteyle yaşadığı ilişki, yabancılaşma, kölelik kültürü, örgütsellik ihtiyacı, sorumluluk bilinci gibi katmanlarla anlaşılmayı gerekli kılar. Bir kırım rejimi gerçekliği altında biyolojik olarak dahi var olmasının şartı kendilik inkarı olan bir toplumun gerçekliğini anlamak, onun yaşadığı gerçeği hissetmek ve duyumsamak; gerçeklikte yaşanana göre eylem sahibi bir bilinci kazanmak gereklidir. Varlığını kazanmasının dahi büyük sorumluluk, ciddiyeti, bilinci gerekli kılan bir olgunun gerçeklikte yaşadığının farkına varması da elzem olmaktadır.

Peki Kürt toplumunu nasıl tanımlanmalı? Abdullah Öcalan mevcut gerçekliğin tanımı için sömürge, karılaştırılmış, çöplük ve Judenrat toplumu gibi kavramları kullanarak yaşananı izah eder. "Belki tüm bu nitelikler iç içe ve beraber düşünülürse anlaşılır kılınabilir, Kürt gerçekliği biraz aydınlatabilir. Normal kavram ve kuramlarla anlaşılması mümkün değil. Mevcut kuramlar bu gerçeklik için izah edici değil." (A. Öcalan) Yüzyıllık ulus-devlet müdahaleciliği ve yapılandırılmış toplum mühendisliği sonucunda kendisi olmaktan çıkmış bir halk ve dört parçaya ayrılmış bir vatan gerçeğinden bahsediyoruz.

Tarihsel toplum özelliğiyle cennet denilen bir bölgede yaşam inşa eden bu toplum Neolitiğe çakılı kalmış ve devletleşmemiş toplum özelliğiyle binlerce yıl ayakta kalmayı başarmış ama nasıl bir varlık oluşturmuştur? Bu kadim toplumun yüzyıllık ulus-devlet tarihiyle beraber devlet dışı kalması ve tüm varlığı ile yok sayılıp, vatansızlaştırılmasının yol açtığı sonuçlardan bahsediyoruz. Kendi vatanında varlık mücadelesi verirken kendine yabancılaşan ve ihanet, işbirliği çizgisinde öz-yıkım dinamikleri oluşturan bir toplumsal gerçekliğin varlık sorununa sıradan yaklaşamayız.

Toplum, politik olduğu kadar etik bir alandır ve bu da bilinçli, sorumlu bir katlımı zorunlu kılar

Öcalan "Demokratik Toplum ve Barış Manifestosu" ile karşımıza yeni bir kavram seti koydu ve Kürtlerin varlık sorununu bir de Judenrat("Jude" (Yahudi), "Rat" (konsey)) kavramı ile tanıma kavuşturdu. Bu kavram Kürt varlık sorununda neyi tanımlıyor ve neyi karşılıyor?

Judenrat

PKK kurucu önderi Abdullah Öcalan, sosyalizmin çağımızda yaşadığı tıkanmaları aşıp, onu yeniden hayata kazandırırken kullandığı en etkili yöntemlerden biri kavramsal ve kuramsal çerçeve sunma gücüdür. Demokratik Toplum ve Barış manifestosuyla da düşün ve zihin dünyasında alt üst oluşlar yaratan Öcalan, bu külliyatın da Judenrat kavramını yeniden yorumlayarak, Kürt gerçekliğine sentezledi. Kavram 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi işgali altındaki gettoları yöneten Yahudi konseylerini ifade etmekle kalmaz, Kürt gerçekliğine uyarlanarak soykırım kıskacındaki sömürge ötesi toplumları da tanımlar.

Judenratlar, Yahudi kamplarında yapılan soykırımda paratoner rolünü oynarlar; kamplara götürüleceklerin listesini belirleyen bu komitelerdir. Bu nedenle ortaya çıkacak tepki ve direncin yöneleceği kişiler de bunlar olacaktır. Soykırım bu komiteler sayesinde süreklileşip, normalleşti belirlemelerini yapan Öcalan, judenrat komitelerinin soykırım koşullarında ortaya çıkmış olmasının altını çizer. Bu komitelerin Yahudi aileleri çeşitli aldatma politikalarıyla gaz odalarına ve kamplara götürürler. Judenratlar bu aileleri kamplara ve sürgün yerlerine gönderirken "yeni yerleşim alanları" vaadinde bulunarak kandırırlar. Holokost'ta Naziler, gettoları ve toplama kamplarını "model yerleşim alanları" olarak sunup, dışarıya bu alanın konserlerin, pikniklerin yapıldığı, çocukların eğlendiği alanlar olarak servis ediyorlardı. Yine kamplara alınan Yahudiler bu kamplardan gaz odalarına gönderilirken de çalışmaya veya banyoya götürüldüğü söylenerek aldatılırlar. Kamplarda Yahudi aileler gaz odalarına gönderilirken Judenratların da Nazi subaylarıyla sabahlara kadar eğlenmesi, insan yaşamındaki bölünmenin, kötülüğün ve vahşetin sıradanlaştırılmasının ahlaki duyarsızlıkla anlatımıdır.

Öcalan; "Kürtler, istismara açık, Judenrat kültürüne dayalı, gerçek ötesi, yoğunlaştırılmış gerçeklik alanının bir toplamıdır" analiziyle, Kürtlerde yaşanan gerçeklik alanının nasıl inşa edildiğini ortaya koyar. Nasıl ki kamplarda Yahudi toplumu kamplar ve gaz odalarına götürülürken aldatılıyorsa ve bu kamplarda soykırıma rağmen hayat normal gibi gösteriliyorsa Kürt gerçekliği de olguların değil algıların hakim kılındığı bir yaşam haline getirilmiştir der. Bunda en önemli rolü oynayan güçlerde Judenratlar olmaktadır. Bu yapı kendini halkını ölüme götürürken hayali bir gerçeklik yaratır. Özgürlük yerine ranta, yolsuzluğa, vatan değerlerini satmaya, özgürlük değerine karşı ölümüne savaş açmaya kadar varan bu ideolojik duruş, ölü bir gerçeklik, çöplük toplumu yaratmayı hedefler. Yaratılan simülasyonla da Kürt halkı uyuşturularak, Judenratçı yapıların vadettiği Kürtlüğe özendirilir. Öcalan, Kürtlerin içinde yaşadıkları soykırım gerçekliğine yabancılaşmalarını, Kürtlük gerçeğinde yaşananı yok saymayı ciddi bir hakikat yanılsaması olarak ele alarak, gerçeklikte yaşanana bu kavramla radikal bir müdahalede bulunur. Ve bu kavramsal müdahale ile yükselen bir değer ve güç haline gelen Kürtlüğün önündeki tehlikenin öngörüsüne sahip bir lider olarak, "Hangi Kürt kazanacak; özgür Kürt mü, judenrat Kürdü mü?" sorusuna pratik cevaplar üretir.

Judenratçılık Kürtlerde bir zihniyet ve kültür halini alır. Kürt işbirlikçisi, ailesinin çıkarı için toplumsal değerlerini pazarlayan bu kesim dış dayatmalara bile ihtiyaç duymadan kendiliğinden Judenratçılık yaparlar. Çünkü Dehaq'a kadar dayandırılabilecek bir ihanet çizgisinin güncele kadar gelen tarihsel, toplumsal boyutu olmakta.

Sosyolojik olarak Kürt deneyimi, klasik bir "azınlık-sömürgecilik" anlatısıyla açıklanamayacak kadar özgün bir durumu tanımlar

Kürtlerde karşılığını "malbatilik" olan Judenratçılık için Öcalan, kendi kendini tüketme ve kırıma uğratma kurumu olarak işler bu yapı, der. Bu büyük yapılı aileler her şeyi ellerinde tutarak, Kürtlerdeki tüm gelişmelerinde önünü alırlar. Bu aileler, "Kürdistanı mülkleri, Kürtleri de köleleri" olarak görürler. "En iyi Kürt biziz ve Kürtlüğü biz temsil ederiz" diyerek ulusal birliğin önünü aldıkları gibi Kürtsüz Kürtlük projesine de hizmet ederler. Bu gerici zihniyet nedeniyle Kürtlerin uluslaşması engellenir; toplum bir ailenin Judenrat kültürü sayesinde ulusal bilince ve örgütlülüğe kavuşamayan Kürtlerin elinde kalan tek yapı ailesi olmaktadır çıkarına dayandırılarak yönetilir.

Tıpkı Holokostlarda ki Yahudiler gibi ellerinde varlıklarını tanımlayacak hiçbir emaresi kalmayan Kürtlerin ne ekonomik ne sosyal ne de siyasal alanı yoktur. Kendini anlamı ile üretme gücünü yitirmiş bir toplumun kendini var etme sınırı biyolojik varlığın sürdürülmesine indirgenir. Aile bu nedenle Kürtlerin elinde kalan tek yapıdır ve bu zihniyet aşılamadığı müddetçe de ulusal bilincin kazanılması zor olacaktır.

Abdullah Öcalan, Kürt toplumunun Judenrat çizgisi ve zihniyetinden kurtarmak için örgütsellik ilkesini esas alarak, bu ilkenin varlığı korumanın ve kazanmanın tek yolu olduğunu belirtir. Bunun için de demokratik ulus zihniyetinin inşasını ve varlığın bilincini kazanan Kürt halkının özgürleşmek için varlığını inşa etmesi gerektiğini ortaya koyar.

Kürt Varlığının Tanınma Krizi

Kürt toplumu her dönem ötekiyle ilişkisi üzerinden varlık krizi yaşasa da bu, en fazla modern dönemle beraber Kürt ve Türk halkının kardeşlik hukukunun tek taraflı bozulmasıyla derinleşmiştir. Bu kriz nedeniyle Kürtler modern çağın dışına itilmiş, ulus olması engellenmiştir.

Bin yıllık kardeşlik hukukunun Kürtlerin aleyhine bozulması iki halka da zarar veren sonuçlar doğurmuştur. Nitekim kendisini "demokratik cumhuriyetçi" olarak tanımlayan Öcalan; "Kürtsüz Türk, Türksüz Kürt Ortadoğu'da yaşayamaz. İkisini ayırmak demek, varlıklarını imhaya ve yok etme amaçlı saldırılara açık hale getirmek demektir. Kürtsüz bir Türk tarihi uydurma, yalan ve tarihsel gerçekliğe aykırı bir çarpıtmadır. Kürtsüz bir Türk varlığından da söz edilemez. Bizim mücadelemiz, bir varlık problemini çözmek içindir ama bu mücadeleyi yürütürken Türk-Kürt ilişkilerini reddetmeden, inkara ve milliyetçiliğe düşmeden, tarihsel gerçekliği gözeterek yürütüyoruz. Zayıf Kürt zayıf Türk'tür. Kürtlerle doğru bir ittifak kurmadan bölgede etkin güç olunamaz." diyerek varlık sorununa ve çözümüne dair çok güçlü bir tarihsel sosyolojik analiz yapmıştır.

Kürt varlığının kendisini gerçekleştirmesi için birbirini koşullayan süreçlerden biri olarak demokratik ulus paradigmasıyla kurulacak ittifaklar, Öcalan'ın varlık krizine bulduğu en güçlü demokratik çözüm dinamiğidir. Kürdün Türkle, Arapla, Farsla, Yahudiyle kurduğu ittifak stratejisi olmaktadır. Tüm halkların baharını getirecek bu ittifak, Kürdün kendisi olmasını engelleyen çatışmalı ve sürekli düşman üreten inkarcı siyasetinde sona ermesi demektir. Bu zihniyet olarak bir halkın çoklu kimliklerle yaşama duruşunu ve birlikte yaşamı inşa etme gücünü de sağlatır. "Aklileştirilmiş kötülüklere" karşı doğru bir zihinle yaşamayı bilmektir. Zihnin kendisini ve kendisi dışındakini tanıma süreci toplumun düşüncü gücüyle yeniden inşa edilmesi demektir.

Felsefik olarak da Hegel halkların varlık sorununu, "tanınma mücadelesi" olarak ele alır. Halkların varlık mücadelesini kendi varlıklarının tanınmasına dayandıran Hegel, ben ve öteki diyalektiğinden yola çıkarak buna tanım getirir. Buna göre "Ben" var olmak için bir "Sen" tarafından tanınmak ister ve Öcalan'da

bu diyalektiği, ben ve öteki arasındaki ilişkiyle ele alır; "Ben öteki'dir, öteki ben'dir. Sorumluluk duygusu bunun temelidir. Etik ve ahlaka giriş ilkesi sorumluluktur ve bu da toplumsallıkla bağlantılı bir durumdur." der. "Ben" ise "sen" ya da "öteki" tarafından tanınmadığında da ya kendine kapanır ya da kendini yıkar. Kürtler de Türk devleti ile yaşadığı tanınma sorunu nedeniyle sürekli isyan ederek, varlık mücadelesi vermiştir. Dış baskılar ve içte yaşanan etik sorumluluk boşluğunun ve örgütsüzlüğün arasında sıkışan bir kimlik tanımı sorunu yaşamıştır.

Bu gerçeklik Kürtlerin modernite çağının dışına itilmesine, ulusal bilinç ve mücadele süreçlerinin verildiği bir dönemde kendinin farkına varmayıp, yabancılaşmasına neden olmuştur. Sürekli isyan ederek kendisine dayatılan inkar ve imhaya dirense dahi günün sonunda ya kendinden kaçmış ya da kendi kendisinin yok edicisi olmuştur. Kendini tanımlamaktan yoksun kılınmış bir toplumun devlet tarafından tanımlanması da inkara dayalı olur. Devlet, varlığının inşasını Kürt varlığının inkarına dayandırdığı için tanımlama sınırları inkar, imha, aşağılama ve yok saymanın ötesine geçmiyor. Soykırım kıskacında bir halkın en önemli sorun önceliği de kendi varlığını tanıması ve tanınması olmaktadır. Bu nedenle Abdullah Öcalan, Kürt sorununun çözümü için önce diriliş ve varlığın kabulünü esas alan bir mücadele stratejisini esas alır.

Varlık ve Toplumsal İnşa

Toplumsal varlığın kazanılması için 52 yıllık silahlı mücadele vermek zorunda kalan bir hareketin lideri olarak Öcalan, PKK hareketini feshederken Kürtlerin varlık sorununu aştığını ve artık özgürleşmeleri gerektiğini belirtti. Bu, dünya mücadele tarihi açısından da olağanüstü bir deneyim ve radikal bir değişim stratejisi öngörmektedir. Öcalan, sahip olduğu düşünsel yoğunlaşma ve rasyonel akılla harmanlanmış devrimci ütopyacılığıyla Kürt halkının büyük bedeller ödeyerek ortaya çıkardığı deneyim ve olguları kristalize ederek, Barış ve Demokratik Toplum çözüm manifestosunu ortaya çıkardı. Bu manifesto, varlığını kazanan bir Kürdün nasıl özgürleşeceğinin teorik ve pratik çözümünü ortaya koyan, Kürt ideolojisinin ilan metnidir. Peki varlık ve özgürlüğün ilişki denklemi nasıl olmalıdır?

Varlık ve özgürlük diyalektiği felsefik ve sosyolojik olarak bir toplumun kendini gerçekleştirmesi aşamalarında iç içe geçen ve birbirlerini koşullayarak yol alan kavramlardır. Varlık, bir toplumun kimlik, kültür, dil, tarih gibi unsurlarla kendini tanımlaması ve sürdürmesi olarak tanımlanabilirken; özgürlük, bu varlığın hem bireysel hem de kolektif düzeyde ifade bulması, kendini geliştirebilmesi ve korunması için hukuki olarak statü kazanmasıdır.

Kendini anlamı ile üretme gücünü yitirmiş bir toplumun kendini var etme sınırı biyolojik varlığın sürdürülmesine indirgenir

Bir varlığın kendini tanımlaması da ancak, kendi özünü yaratmasıyla mümkündür. Tüm varlığıyla inkâr edilen, biyolojik ve kültürel olarak soykırımdan geçen, kendinden kaçan bir halkın kendi kimliğini, dilini ve tarihini kazanma, bu bilinci oluşturma süreciyle yapılanan varoluş, kazanılan özgürlük imkanıyla korunmaya alınmış olur. Savaş halinde kalıcı barış haline geçiş varlığın inşası ve statü kazanması sürecidir. Öcalan, demokratik entegrasyon stratejisiyle tanım getirdi.

Demokratik entegrasyon süreci olarak da tanımlayabileceğimiz özgürlük süreci, bir varlığın kendini gerçekleştirmesinin olmazsa olmazıdır. Çünkü varlık ve özgürlük diyalektiği, bir halkın kendi kimliğini, kültürünü, dilini ve tarihini özgürce ifade edebilmesi, koruma ve geliştirme sürecini içerir. Hegelist yorumla varlığın öteki tarafından tanınması özgürlüğün sağlanması anlamına gelir. Kendi varlığını kazanmış bir halkın ya da oluşumun kendi özünü gerçekleştirme imkanı olarak özgürlük, bu imkanı "ötekinin" ya da devletin kendisini tanıması ve bunun hukuki statüsünü oluşturmasıyla gerçekleştirebilir.

Kendilik bilincini alamamış bir toplumun özgürleşmesi ne derece mümkün değilse, varlık bilincini gerçekleştirmiş bir halkın özgürlük imkanı yoksa kendini gerçekleştirmesi de o kadar zordur. Kendini tanımadan ve varlık bilincini oluşturmadan

özgürleşmek isteyen bir yapının "ötekine" benzeşmesi ve asimile olması kaçınılmazdır. Yine bir halk ya da herhangi bir yapının kendisine dayatılan asimilasyona, yok ediş dayatmasına karşın sürekli savaş halinde olması da o halkın kendisini özgürce inşa etmesini zorlar. Çünkü sürekli savaş hali toplumun kendini kültürel ve siyasal olarak inşa etme alanını daraltır. O varlığı sürekli olarak kendini savunma halinde tutar. Savaş, tıpkı Kürtlerde olduğu gibi özsavunma hali olarak o halkın ortak bir kimlik etrafında buluşmasını ortaya çıkartmıştır ve fakat bu kimlik bilincinin sağlanması siyasi statü kazanılmadıkça varlığın güvence altında tutmaz. Bu durumda sürekli savaş halinde, büyük bir direnişle kazanılan hakların, korunan kimliklerin ve inşa edilen siyasi, kültürel yapıların barış olmadan kırılgan ve geçici kalabildiğini söyleyebiliriz.

Elbette bir halkın perspektifinden özgürlük ve varlık kavramını ele alırken, onların tarihsel, kültürel ve toplumsal dinamiklerini de göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü bir halkın varoluşu onun tarihsel, siyasal ve kültürel deneyimiyle şekillenir. Binlerce yıllık varlığıyla, hiç devletleşmeden bugüne kendini taşıyan bir halkın, Kürtlerin içinde bulundukları coğrafya, yaşadıkları parçalanmışlık, bir rejim haline getirilen Kürt inkarcılığı ve soykırımı karşısında sadece varız demeleri ve bunu kendilerine dahi kabul ettirme süreçleri 52 yıla dayanan sürekli savaş haline dayanmıştır.

Örgütsüz kılınıp, dört parça Kürdistan'a dağılmış bir halkın kolektif bilinç kazanma süreci de PKK mücadelesinin ortaya çıkardığı ortak değerler ve normlar sayesinde başarılmıştır. Böylesi istisnai bir varlık süreci yaşayan Kürtlerin, varlık kazanması ve bunu korumasının diğer topluluklarla kuracağı ittifaklara dayanması da onu özgün kılıyor.

Kürtlerin savaş halinden çıkıp, demokratik entegrasyonla kalıcı bir barış sürecine geçmesi beraberinde kendi varlığının inşasını ve bunun hukuki güvence altına alınmasını sağlatır. Demokratik cumhuriyetçi kimliğini öne çıkartan Öcalan'ın ortaya koyduğu "Demokratik Toplum ve Barış Manifestosu" demokratik siyaset stratejisine dayandırdığı programla inşa sürecinin örgütlenme modelini de serimledi.

"Kürtlerde en temel ilke örgütsellik ilkesidir. Bizdeki "Tanrı parçacığı" örgütsellik ilkesidir. Varoluşu, varlığı korumanın tek yolu örgütselliktir. Bunun için topluma karşı sorumluluk kazanmak gerekir. Kürtlerde kölelik hali hem sorumluluktan hem de özgürlükten kaçışla yaşanıyor. Yaşanan yüzeyselliğin, sıradanlık ve verimsizlik halinin altında yatan şeyde kendini varlık sorunu ve Kürt kırım gerçeğinin anlaşılmamasıdır" diyen Öcalan, varlık sorununa ve varoluş problemine çözüm geliştirmenin ilk adımının önce kendini inşa etme ve karakter kazanma olduğunun altını çizmesi Kürt gerçekliğinin var olma özgünlüğünü de tanımlar. Bu nedenle Baş Müzakerici Öcalan'ın Kürtlerin özgürlük sürecini kazanması için ortaya koyduğu çözümlerden biri de bireysel olarak da formasyon kazanmadır. Çözüm şansı ve başarısı yüksek bir manifestonun ancak varlığın yeniden çoşkulu, şevk duyarak katılım sağlayan, moralli aynı zamanda halkının acısını hisseden bir duruşu da gerekli kıldığı unutulmamalıdır. Kendi hikayesini yazmayı başaran, buna cesaret eden bir halkın özgürleşmesi, kendi varoluşunu seçme cesaretini ortaya koyan, kendini yeniden doğurma kudretini kazanan bir halkın hikayesi olarak tarihe adını yazdıracaktır.

İçindekiler için tıklayınız...

Devletçi Tahayyülü Aşmak: Bir Alternatif Olarak Komün

Adem Çelik

Giriş

Devlet ve komün arasındaki çatışma hem çağdaş siyaset teorisinin güncel bir tartışması hem de insanlık tarihinin en köklü çatışmalarından biridir. Bugün neo-liberalizmin eğitim, sağlık, ulaşım, iletişim gibi kamusal hizmetleri özelleştirilmesi; sermayenin orman, mera, su, bilgi gibi müştereklere el koyması, devlet ve piyasa ikiliği tartışmalarını yeniden gündeme getirmektedir. Özelleştirmeler sonucu temel gereksinimlerini karşılaşmakta zorlanan yurttaşların karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmek için "devleti geri çağıran" politikalar bazı kesimlerce sol olarak adlandırılmaktadır. Buna karşıt olarak, devlet ve serbest piyasa arasında kurulan sahte ikiliği komünler ve müşterekler inşa ederek aşmak gerektiğini savunan radikal politik hareket ve teoriler de gelişmektedir. Dardot ve Laval'ın (2018: 7) belirttiği gibi ulus-devletlerden toplumu finans piyasalarına, küresel üretim kaymalarına ve iklim krizine karşı korumasını beklemek yanılsamadır. Dolayısıyla neoliberal/finans-kapitalizm çağında, devlet-piyasa arasındaki sahte ikiliği aşarak komünler, müşterekler ve halk meclisleri inşa etmek güncel bir siyasal zorunluluk hâline gelmektedir. Nitekim devletçi sosyalizm olarak da adlandırılabilecek reel sosyalist rejimler, bürokratik ve merkeziyetçi ulus-devlet biçimleriyle birlikte çökmüştür. Ancak bu çöküş, eşitlik ve özgürlük mücadelesinin sonu anlamına gelmemektedir. Aksine, bürokratik, iktidarcı parti ve devlet biçimlerini eleştiren yeni toplumsal hareketler, müşterekler ve komünal değerler etrafında gelişen öznellikler ile yatay olarak örgütlenen demokratik toplum formlarının gelişimine kapı aralamaktadır.

Neoliberalizmin ortak varlıklara el koymaya dayalı birikim mantığı ve temsili demokrasinin oligarşik eğilimleri, "müşterekler", "müşterek" ve "komün" kavramları etrafında güçlü kuramsal tartışmalar doğurmuştur. Ostrom (2020), müştereklerin ne piyasa ne de devlet, yalnızca topluluklar tarafından sürdürülebilir biçimde yönetilebileceğini gösterir. Hardt ve Negri (2019; 2021) bu çerçeveyi bilgi, dil ve toplumsal ilişkiler gibi ortak üretim alanlarına genişleterek, bu müşterekler etrafında örgütlenen "çokluk"un küresel kapitalizme alternatif oluşturabileceğini savunur. Federici (2023) feminist bir bakışla ev içi emek ve toplumsal yeniden üretimi müştereklerin ayrılmaz parçası olarak öne çıkarır. Dardot ve Laval (2018: 11) ise komünleri, müşterek ilkesinin özyönetime dayalı siyasal formu olarak tanımlar. Komünlerin kuramsal düzeyde bu ölçüde tartışılmasının nedenlerinden bir diğeri de son dönemde ortaya çıkan Bask bölgesindeki Mondragón kooperatifleri, Chiapas'taki Zapatista özerk belediyeleri ve Kuzey ve Doğu Suriye'deki Rojava komünleri gibi devletli uygarlığın merkezî, hiyerarşik ve kâr odaklı örgütlenme biçimlerine karşı, toplumsal yaşamın komünal ilkeler temelinde yeniden inşa edilebileceğini gösteren farklı ama birbirini tamamlayan örneklerdir.

Tarih çoğunlukla devlet merkezli okunur. Oysa devletsiz toplumsal örgütlenmeler, komünler ve kolektif özyönetim deneyimleri, ezilenlerin tarih boyunca yarattığı direniş alanlarını temsil eder. Klanlardan kabilelere, Paris Komünü'nden dağ köylerindeki komünal yapılara uzanan bu örgütlenmeler, devletler tarafından dağıtılmış ve baskı altında alınmış olsalar da alternatif arayışlarına ilham vermeyi sürdürmektedir. Bu çalışma, bu mirası günümüze taşıyarak komünleri devlete alternatif bir siyasal form olarak tartışacak; devletçi sosyalizm deneyimlerinde ortaya çıkan komün-devlet ikiliğini inceleyip, devlet yerine komün ikamesinin imkânlarını ele alacaktır

1) Devletli Sosyalizmde Devlet ve Komün İkilemi

Marc Neocleous (2015: 11), "Devleti Tahayyül Etmek" kitabında, devlet fikri düşünme biçimimizi o kadar belirlemiştir ki, devletsiz bir toplum fikri ya çok sapkın ya da ilkellik savunusu olarak kabul edilir, der. Gerçekten de antropoloji disiplinin ortaya çıkışında bazı toplumların ilkel olarak nitelenmesinin temel nedeni devlet düşüncesi ile ilişkilidir. İlkel olarak nitelenen toplumlar devletli olmadıkları için eksik ve tamamlanmış olarak görülür (Clastres, 2011) Hegel'in tarihi olan halklar ve tarihsiz halklar ayrımı da devletle ilişkiye dayanır. Devlet kurmamış halklar, tarihsiz olarak nitelenir. Çünkü devlet, Hegel'in tarih okumasının merkezidir. Buna göre tinin yeryüzündeki amaçlı yürüyüşünün nihai aşaması evrensel devlettir. Tin, insanları eylemlerinin aracı kılarak aile, sivil toplum ve nihai olarak devlet aşamasına geçer (Acar Savran, 1987: 141). Tin'in nihai amacının evrensel devlet olduğu fikri, tarihsel değeri devlete katılım üzerinden ölçer. Dolayısıyla devletsiz halklar "özgürlük" iddiasıyla değil, tarihin dışına itilmiş, kendi tarihini yapma kapasitesinden yoksun kılınmış olarak kodlanır. Devletsiz halklar, "henüz devlete ulaşamamış", "devlet kurmayı başaramamış" olarak görülür. Bu nedenle ya devletleşecekleri ya da yok olacakları varsayılır. Devletçi tahayyül, ilkel olarak nitelenen toplumların, "henüz devlete ulaşamamış" değil, bilinçli olarak devletin gelişimini engelleyen özgürlükçü toplumsal mekanizmalar kurmuş olduklarını görmezden gelir. Bu da tarihteki derin bir yarılmayı, yani devletli uygarlık ile komünal toplum arasındaki yarılmayı ihmal etmelerine neden olur.

Devletçi tahayyül ya da paradigma, dünyayı daha adil, eşitlikçi ve özgürlükçü bir yer haline getirmek amacıyla yoksulluğa ve sömürüye son vermek gerektiğini savunan sosyalist ya da sosyal demokrat düşünürlere de sirayet etmiştir. Eşit özgürlüğe dayalı bir toplum düşü kuran sosyalist teorisyen ve öncüler, nihai aşamada devletin sönümlenmesi için devletin ele geçirilmesi gerektiğini savundular. Parlamenter demokrasi yoluyla iktidara gelen sosyal demokrat partiler, radikal ufuklarını yitirip sistemle bütünleşti. Reel sosyalizmlerin proletarya diktatörlüğü ise iktidar ve şiddet tekelini içerecek biçimde ulus-devletlerin son derece merkezileşmiş yöntemlerini model aldı (Arendt: 2012: 344). Devleti ele geçirme girişimleri, devrimlerin, devletin mantığına yakalanıp çökmesine neden oldu. Devlet paradigması her ne kadar geçen yüzyıl genelinde umut etmenin bir aracı olduysa da zaman ilerledikçe umudun katiline dönüştü (Holloway, 2002: 26).

Marksizmin devletçi tahayyülü modern dönemde ortaya çıkan komünleri değerlendirme biçiminde de görülür. Marx (2016: 314), 1871 Paris Komünü üzerine yaptığı değerlendirmede "komünün sırrını", "bir işçi sınıf hükümeti, üretenlerin mülk edinen sınıfa karşı mücadelesinin sonucu, iktisadi kurtuluşun gerçekleşmesini sağlayabilecek olan en sonunda keşfedilmiş siyasal biçim" olarak tanımlamıştı. Bu belirlemeden iki yıl sonra ise işçiler, "iktidarın kesin surette devlet erki elinde merkezileşmesi için çalışmalı" ve "yerel yönetim serbestisi, özyönetim vb. gibi demokrasi gevezeliklerinin kafalarını karıştırmalarına izin verilmemelidir" demiştir (Marx, 2000). Marx (2016), Paris Komün'ün yenilgisini özellikle komünarların büyük bankalara el koymaması, karşı-devrimci güçlere karşı yeterli savunma önlemleri almaması ve devrimci iktidarı örgütleyecek merkezi bir yapı kurmamasıyla açıklar. Lenin de (1992) benzer biçimde, bu zaafların proletarya diktatörlüğü için gerekli "devlet biçiminin" oluşturulamamasına neden olduğuna işaret eder. Komünlerin yenilgisi, merkezi bir devlet iktidarı hedeflememesine bağlanır. Bu bakımdan Marx için komünler, toplumsal ilişkilerin

radikal dönüşümüne olanak sağlayan, özyönetime dayalı kalıcı siyasal formlar değil, devrimi ileri itecek mücadele araçlarıdır. Toplumun esaslı dönüşümünü gerçekleştirecek olan ise proleter merkezi devlet erkidir (Arendt, 2012: 344-5).

Hannah Arendt (2012), modern devrimlerin en yaratıcı mirasının Fransız seksiyonları, 1871 Paris Komünü, 1905 ve 1917 Sovyetleri, 1918 Alman işçi ve asker konseyleri, 1956 Macar işçi konseyleri gibi konsey biçimleri olduğunu vurgular. Bu yapılar, halkın doğrudan karar alma kapasitesini açığa çıkaran, temsili kurumların ötesinde yeni bir siyasal özgürlük alanı yaratmış; devrimleri yalnızca kitlesel bir ayaklanma değil, radikal özyönetim denemesi hâline getirmiştir. Paris Komünü'nün meclislerinden Petrograd Sovyetlerine, Berlin ve Budapeşte konseylerine kadar bu organlar, iktidarı merkezileştirmek yerine tabana yayarak kolektif iradenin somut ifadesi olmuşlardır.

Ne var ki, devrimlerin hemen sonrasında bu deneyimler devletin merkezileştirici mantığına yenik düşmüştür. Parti aygıtlarının ve bürokrasinin yükselişi Fransa'dan Rusya'ya, Almanya'dan Macaristan'a kadar konseyleri ya tasfiye etmiş ya da içini boşaltmıştır. Ekim 1917'de sovyetler ve fabrika komiteleri devrimin özyönetim ruhunu taşırken, Bolşevik iktidarın merkezileşmesi "devletin sönümlenmesi" tezini güçlü ve kalıcı bir bürokratik devlet inşasına dönüştürmüştür. Bu deneyim, radikal teorinin karşısına kalıcı bir soruyu koyar: Dünyayı değiştirmek için iktidarı ele geçirmenin ötesine geçen, merkeziyetçilik ve tahakkümden arınmış bir siyasal özgürlük ufku nasıl mümkün kılınabilir?

2) Devlet Yerine Komün İkamesi

Tarihsel olarak bakıldığında komün, yalnızca küçük ölçekli yerel bir örgütlenme modeli değil; toplumsal yaşamın ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarını birlikte örgütleyen bir "kök hücre"dir. Komün, demokratik toplumun en temel birimidir: eşitlikçi, sömürü karşıtı, dayanışmacı ve özgürlükçü bir toplumsal varoluş biçimidir. Sağlık, eğitim, dil, kültür, tarih, spor ve ekonomi gibi bütün sosyal alanlarda "ortaklaşa yaşamın" kendini kurma biçimi olarak ortaya çıkar. Bu nedenle komün, yalnızca belirli bir mekânın veya üretim biçiminin değil, toplumsallığın kurucu ilkesidir.

Komünalizm ise bu kök hücrelerin bütünsel bir siyasal proje hâline gelmesini ifade eder. Burada kastedilen, tarihsel materyalizmin "sınıf savaşı" çerçevesini aşan bir mücadeledir: İnsanlık tarihinin esas çatışması "devletli uygarlık" ile "komünalite" arasındaki gerilimdir. Komünalizm, kapitalist modernitenin veya devlet merkezli sosyalizmin ötesinde, toplumsal örgütlenmeyi demokratik özyönetim ve müşterekler ilkesi etrafında yeniden inşa etme iddiasıdır. Bu anlayışta komünler yalnızca yerel yönetim birimleri değil; demokratik ulus fikrinin de temel taşıdır. Dolayısıyla komünalizm, ekolojik duyarlılığı, kolektif üretimi, çok-kültürlü, çok-dilli, çok-inançlı ve çok-kimlikli bir toplumsal dokuyu, yani "demokratik moderniteyi" taşıyan ve yeniden üreten bir siyasal-toplumsal felsefedir.

Komünalizm, toplumun kendi ihtiyaçları doğrultusunda örgütlenerek, demokratik varoluşunu hedefler. Bundan dolayı komünler, gelecekte devlet iktidarını elde etmeyi hedefleyen araçlar olmadıkları gibi devletin merkeziyetçi, bürokratik ve tahakkümcü mantığı uyarınca da inşa edil(e)mezler. Komünler toplumun siyasal, ekonomik ve toplumsal açıdan sömürücü ve tahakkümcü olmayan bir mantıkla yeniden örgütlenmesi anlamına gelir. Komünalizm devletin ve serbest piyasanın işlevlerini komünler aracılığıyla devralarak, devletin meşruiyetini tartışmaya açarken işlevsel aşındırma yoluyla onu etkisizleştirmeyi hedefler. Bunu birkaç yoldan yapar: İlk olarak siyaseti, temsil ilişkilerine dayanan sahte demokrasilerden kurtarmaya çalışır. Halkın doğrudan katılım amacıyla kurduğu hem karar alma süreçlerinde hem de alınan kararların hayata geçmesinde aktif rol oynadığı halk meclisleri inşa eder.

Komünalizm kent, devlet ve sınıf gibi hiyerarşik ve tahakkümcü yapıların ortaya çıkmasıyla birlikte devlet yönetme etkinliği, iktidar elde etme ve azamileştirme sanatı, değer, güç ve kaynakların otoriteler yolu ile dağıtımı ya da savaşın başka araçlarla sürdürülmesi biçiminde tanımlanarak tahrif edilen politikaya gerçek anlamını yeniden kazandırma girişimidir. Politikayı toplumun, kolektif yaşamını ilgilendiren meselelere söze dayalı özgür ve eşit tartışma yoluyla karar vermesi ve bu yolla iyi yaşam kurması anlamını yeniden kazandırır. Bu yönüyle politikayı, iktidar ve devlet formundan ayırarak kök tanımına yeniden

kavuşturur. Komün, toplumun bütün üyelerinin kolektif sorunları tartışarak kararlaştırdığı bir ortam yaratarak, halka gerçek özne olma imkânı sağlar. Komünlerde halk hem siyasal tartışma ve karar alma sürecinin bir öznesi hem de alınan kararların hayata geçirilmesini sağlayan aktif bir eyleyici olur. Bu bakımdan komün hem başkası adına konuşma imtiyazını yok eder hem de düşünce ile pratik arasındaki ayrımı ortadan kaldırarak praksisi mümkün kılar. Komünlerde karar alma ile uygulama arasındaki mesafe ortadan kalkar; düşünce doğrudan eyleme dönüşür. Bu anlamda politika, toplumun her bir üyesinin kolektif sorunlar üzerine düşünüp çözüm önerisi geliştirdiği ve bu çözüm önerilerinin hayata geçirilmesinin eyleyicisi olduğu kuran praksis olarak da tanımlanır.

Komün, yurttaşları belirli periyotlarla oy kullanan seçmene indirgeyen temsil mantığına alternatif oluşturur. Kolektif sorunlar, halk meclislerinde yürütülen simetri normlarına uygun tartışmalarının sonucu olarak alınır ve hayata geçirilir. Bu, temsili demokrasilerde alınan kararların pasif izleyicisi olan yurttaşların, sürekli ve doğrudan katılım deneyimiyle aktif politik özneye dönüşmesi anlamına gelir. Sürekli ve doğrudan katılım, yurttaşların yaşamın her alanında kolektif sorun çözme deneyimi kazanmasını sağlayarak, demokratik kültürün yerleşmesi için uygun zemin sağlar. Halk meclislerinde kolektif sorunların sürekli olarak tartışılması, farklılıkları tanıma, konsensüs, dayanışma ve karşılıklı güven gibi erdemleri besler. Komünde açığa çıkan praksis, kafa ve kol, zihin ile beden ikiliklerini ortadan kaldırarak, insanın insani potansiyellerini geliştirmelerine imkân sağlayan pozitif bir özgürlük iklimi yaratır. Bu türden ayrımların ortadan kalkması hiyerarşi ve tahakküme dayalı olarak toplumun altını oyan ilişkilerin ortaya çıkmasını engeller.

Demokrasinin demokratikleşmesi için önerilen müzakereci, radikal ya da agonistik demokrasi modelleri, iktisadi alanda var olan geniş eşitsizlikleri ya görmezden gelmekte ya da ekonomi ve siyasal arasında pratikte karşılığı olmayan teorik ve analitik ayrımlar yapmaktadır. Oysa demokrasinin merkezinde yer alan siyasal eşitliğe, iktisadi alanda yaratılan geniş eşitsizlikleri ortadan kaldırmadan erişmek olası değildir. Bundan dolayı halkı siyasetin öznesi ve halk meclislerini nihai karar kılıcı haline getirmeye çalışan her teori iktisadi eşitsizlikler hakkında konuşmak ve bu eşitsizlik sorununa yanıt üretmek zorundadır. Derin iktisadi eşitsizlikler var olduğu sürece ne Habermas (1999) ve Benhabib (1999) gibi kuramcıların iddia ettikleri gibi eşitlik ve simetri normlarına dayalı müzakereci bir demokrasi ne de Arendt'in (2014) özgür ve eşit tartışmaya ve söze dayalı agonistik modeli hayata geçebilir. Laclau ve Mouffe (2017) gibi radikal demokrasi kuramcıları, agonistik bir demokrasi modeli yaratmak için liberalizmin eşitlik ve özgürlük gibi ilkelerinde uzlaşmayı önerir ve ekonomik alana dair radikal öneriler de bulunmazlar. Ayrıca halk inşasını popülist liderlik ve temsil ile ilişkilendirerek, temsili demokrasinin ufkunu aşamazlar (Laclau 2007). Sağ ve sol kanatların didiştiği agonistik bir model önerirler (Mouffe, 2015). Bundan dolayı bu modeller, aralarındaki bütün farklılıklara rağmen liberal demokrasileri kısmi düzenlemelerle yeniden üretmeyi önerirler. Ancak bugün ihtiyaç duyulan liberal temsili demokrasilerin ötesinde doğrudan demokratik formlar inşa etmektir. Bunun için hem karar alınan ölçeği küçültmek yani komünleri ve yerelde kurulan halk meclislerini esaslı karar mercii haline getirmek hem de temsili demokrasilerin oligarşik eğilimlerini aşmak için geniş iktisadi eşitsizlikleri ortadan kaldırmak gerekir.

Bundan dolayı ikinci olarak komünalizm, ekonominin toplumsal ihtiyaçlar merkezli ve yerelden yeniden organizasyonunu savunur. Bu itibarla ekonomik modeli değiştirmeyi hedefler. Yoğun emekçi ve doğa sömürüsüne dayalı kapitalist model yerine doğayla uyumlu eko-endüstri önerir. Komünalizm açısından ekonomi, yalnızca üretim ve bölüşümün teknik organizasyonu değil; toplumsal yaşamın kolektif aklının ve özgürlük potansiyelinin doğrudan ifadesidir. Komünal ekonomi, kapitalist piyasa mekanizmasının rekabetçi ve sömürücü mantığına karşı, ortak üretim ve demokratik yönetimi esas alan bir modeldir. Burada "ekolojik ekonomi" vurgusu, doğayla uyumlu bir eko-endüstrinin toplumsal yeniden üretimin ayrılmaz parçası haline gelmesini ifade eder. Sorun, endüstrinin varlığı değil, onun kâr maksimizasyonu ve sınırsız büyüme hedefiyle örgütlenmiş biçimidir; dolayısıyla mesele, üretim biçimlerinin ekolojik ve toplumsal ihtiyaçlar temelinde yeniden tasarlanmasıdır.

Komünal ekonomi, kooperatif temelli kurumları, dayanışma ekonomilerini ve ortaklaşa yönetilen kaynakları merkeze alarak hem emek sömürüsünü hem de doğa tahribatını aynı anda aşmaya çalışır. Bu çerçevede "müşterek", yalnızca doğal kaynaklar değil, toplumsal üretimin tamamını kolektif öz-yönetim ilkesine göre düzenleyen bir ekonomik ontolojiye işaret eder. Komünal ekonomi, politik özyönetimle ekonomik demokratikleşmeyi birbirinden ayırmaz; halk meclislerinin yalnızca siyasal karar süreçlerinde değil, bütçeleme ve üretim planlamasında da etkin olduğu katılımcı bir planlama pratiği öngörür. Bu hem iktisadi hem de siyasal eşitliğin koşuludur: demokratik varoluş, ancak üretim ve bölüşüm ilişkilerinin demokratik denetime açılmasıyla tamamlanabilir. Böylelikle komün, sadece devleti ikame eden bir yönetim formu değil, toplumsal üretimi ve yeniden üretimi kolektif akıl ve ekolojik merkezli kuran bir ekonomik-siyasal praksis olarak anlam kazanır.

Üçüncü olarak, komünal projenin kalıcı bir siyasal form haline gelebilmesi için, komünler arası ilişkiyi kurumsallaştıran konfederal bir çerçeveye ihtiyaç vardır. Konfederalizm, üyeleri ya da delegeleri halkın oluşturduğu meclislerde demokratik yöntemlerle belirlenmiş olan bir yönetsel konseyler ağıdır. Konfederalizm, komünlerin ya da halk meclislerinin yatay ve gönüllülüğe dayalı biçimde kurduğu karşılıklı yardımlaşma ve ortak karar ağını ifade eder. Konfederal ağın üyeleri, yine bu meclisler tarafından belirlenen politikaları koordine etmek ve uygulamak için belirlenir ve meclisler tarafından her daim geri çağrılabilirler (Bookchin, 2020: 129). Bu ağ, bir merkezi iktidar yaratmadan, ortak ekolojik planlama, kaynak paylaşımı vb. konularda kararları tabandan yukarıya taşır. Yetki, her bir komünde kalır; temsilciler yalnızca bağlayıcı vekâletle, yani tabanın geri çağırma hakkına açık biçimde görevlendirilir. Bu model, hem ölçek sorununa demokratik bir yanıt üretir hem de komünlerin devlet tarafından soğurulma riskine karşı dayanışmacı bir güvenlik mekanizması işlevi görür. Böylece konfederalizm, komünlerin yalnızca yerel müştereklerin yöneticisi değil, aynı zamanda demokratik modernitenin çok-merkezli siyasal dokusunun kurucu öğesi olarak varlık göstermesini sağlar.

Dördüncüsü komünalizm ne devleti aniden ortadan kaldırmayı hedefleyen anarşist bir anlayışa ne de devleti ele geçirmeye çalışan, devletçi sosyalist devrim anlayışına dayanır. Komünalizm yanlıları, sistem içerisinde örgütlenerek, süreç içerisinde devleti işlevsizleştirecek demokratik kurumlar inşa etmeyi hedefler. Bookchin'in ve onu izleyen birçok komünalist düşünürün vurgusu, mevcut kurumsal alanların bütünüyle reddi değil; bu alanların dönüştürücü biçimde kullanılmasıdır. Yerel yönetimler, halk meclislerinin toplumsal meşruiyet kazanması, kolektif kaynakları kullanabilmesi ve yerel karar süreçlerine nüfuz edebilmesi için bir "geçiş alanı" olarak görülür. Bookchin, yerel yönetimleri "liberter belediyecilik" kavramıyla, komünlerin kurumsal ifadesi haline getirmeye çalışır: Yerel yönetim mekanizmaları halk meclislerinin karar organı olarak yeniden tanımlanır ve giderek parlamenter mantıktan uzaklaştırılır. Bu, var olan yerel kurumları adım adım komünal meclislerin yasama organına dönüştürme stratejisidir. Ancak Bookchin (2020: 77), âdem-i merkeziyetçilik ve taban demokrasisi talep edenlerin parlamenter kurumlara aday olmaması gerektiğini savunur. Parlamento seçimlerine katılmanın çürütücü bir rolü olduğunu ifade eder.

Bookchin'in bakış açısından farklı olarak hem toplumun komünal ve âdem-i merkeziyetçi temelde örgütlenmesini savunan hem de parlamento seçimlerine dahil olan birçok siyasal hareket vardır. Demokratik konfederalizmi savunan Kürt Özgürlük Hareketi parlamentoya milletvekili gönderirken aynı zamanda yerel halk meclisleri, kadın meclisleri ve mahalle komünleri gibi özyönetim yapıları kurmaya çalışıyor. Benzer bir biçimde Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi komünler ve kantonlar üzerinden doğrudan demokrasiyi örgütlerken, aynı zamanda özerk parlamento benzeri meclisler ve seçimli organlara dayalı temsili meclisleri birlikte işletmektedir. Önceliğini özyönetimci konseyler kurmaya veren Chiapas'taki Zapatista Hareketi, Meksika ulusal parlamentosuna doğrudan aday çıkarmasa da 2018 yılındaki seçimlerde yerli bir kadın aday olan Marichuy Patricio'yu destekleyerek, seçim sürecini kendi komünal siyasetini duyurmanın bir aracı olarak kullandı. ABD ve Avrupa'daki Yeşil parti ve hareketler, bir taraftan belediye meclislerinde

mahalle konseylerini ve katılımcı bütçelemeyi teşvik ederken diğer taraftan ulusal parlamentoda vekiller bulunduruyor. Komünal hareketlerin parlamenter siyasetle ilişkisine dair her yerde geçerli olacak formüller önermek, komünalizmin doğasına aykırıdır.

Komünalizmin doğası gereği, yerel yönetimler ve parlamenter kurumlarla ilişki kurulup kurulmayacağı, kurulacaksa bu ilişkinin nasıl olacağı ancak yerelden belirlenebilir. Komünal hareketlere her yerde geçerli olacak taktikler önermek âdem-i merkeziyetçilik ve taban demokrasisini ortadan kaldırmak anlamına gelir. Komünlerin demokratik siyasetle ilişkisine yine komünlerin karar vermesi, siyasal stratejilerin halk meclislerinde belirlenmesi gerekir. Bundan dolayı her komün içinde bulunduğu bölgenin siyasal koşullarına uygun taktik ve stratejiler belirler. İkinci olarak Kürt Özgürlük Hareketi ve Zapatistalar gibi hareketlerin çözmek zorunda oldukları somut sorunlar parlamento ile ilişkiyi zorunlu kılmaktadır. Örneğin Kürt Sorunun hukuki ve siyasal zemine çekilmesi için parlamento ile ilişki zorunludur. Siyasal hareketler bazı yapısal sorunları çözmek için demokratik müzakere mekanizmalarını kullanabilir. Üçüncü olarak her ülkede yerel ve merkez arasındaki güç, yetki ve kaynak dağılımı farklılık göstermektedir. Modern ulus-devletler yerel yönetimlere yetkiler vermiş olsalar da çoğu zaman bu yetkileri parlamentoların yapacağı yasalarla geri alabilirler. ABD'nin federal örgütlenme biçimi eyaletlere kendi yasalarını yapma ve yasama organı oluşturma imkânı vermiş olsa da birçok ulus-devlet federal değil, üniter olarak örgütlenmektedir. Bundan dolayı üniter devletlerde merkez ile yerel yönetimler arasındaki yetki bölüşümü daima parlamento tarafından yapılan yasalarla tek taraflı olarak merkez lehine bozulabilir. Devletin, âdem-i merkeziyetçiliği ve taban demokrasisini tanıması için bu tür ülkelerde parlamentoya girmek gerekebilir. Ancak buradaki sorun, parlamentodaki temsile nasıl yaklaşıldığı ve parlamentoya giden komünarlarla halk meclisleri arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağıdır.

Yerel yönetimler, parlamento ve hatta konfederal yönetsel ağın, komünleri sistem içesine çekerek soğurması riski kesinlikle vardır. Mevcut devlet aygıtları ve özellikle temsili parlamenter sistem, halk meclislerini kolayca bürokratikleştirebilir ve sistemin meşruiyetini yeniden üretmek için "katılımcılık vitrinine" dönüştürebilir. Buna engel olmak için parlamento ile ilişkilerin stratejik değil, taktik olduğu görülmelidir. Komünalizm nihai olarak, merkezi parlamentolar da dahil olmak üzere temsil, iktidar ve tahakküm ilişkilerinin süreç içerisinde ortadan kaldırılmasını savunur. Bundan dolayı parlamentoya yaklaşım ve ilişki stratejik değil taktiktir. Nihai olan komünler ve halk meclisleridir. Parlamentoya giden komünarların sistem içerisine çekilmesi ve iktidarlaşmasına engel olmak için geri çağırma, yasa önerilerinin halk meclisleri tarafından verilmesi, politik stratejilerin halk meclisleri tarafından belirlenmesi gibi önlemler üzerine düşünülebilir. Komünalizm seçimlere katılımı, komünleri sisteme entegre etmenin aracı değil, devletin işlevlerini aşındırma, demokrasiye duyarlı hale getirme ve halk meclislerini yasama gücüne dönüştürmenin araçları olarak görür. Bundan dolayı parlamentoyu âdem-i merkeziyetçilik, doğrudan katılım ve demokrasinin demokratikleşmesi için gerekli yasaları çıkaran bir müzakere alanına dönüştürme ve yerel yönetimleri yasama organı olmaya namzet halk meclislerinin bir uzantısı haline getirmeye çalışır.

Bu yaklaşım, komünalizmi "devleti bir anda yıkmak" ya da "ele geçirmek" isteyen klasik devrimci şemadan ayırır. Komünler, parlamenter kurumlarla ilişki kurarken bir yandan onların maddi kaynaklarını ve yasal zeminlerini toplumsal özyönetim lehine kullanmaya, diğer yandan temsilci mantığını sürekli sorgulayarak, aşındırmaya çalışır. Bu, parlamenter temsiliyetin içini boşaltarak halk meclislerini gerçek karar mercii haline getiren uzun erimli bir "içeriden dönüştürme" stratejisidir. Özcesi komünalizm, yerel yönetimleri ve parlamenter kurumları mutlak biçimde reddetmez; ama onlarla ilişkisini her zaman bir geçiş ve gerilim alanı olarak görür: Mevcut kurumsal araçlar, komünal özyönetim güçlendikçe, devleti adım adım işlevsiz kılmanın ve demokratik meşruiyeti halk meclislerine kaydırmanın stratejik basamaklarıdır. Dolayısıyla komünalizm, devleti yıkma ya da ele geçirme ikileminin ötesinde, toplumsal özyönetimi adım adım inşa etmeye yönelik uzun erimli bir demokratik dönüşüm projesidir.

Sonuç:

Komünalizm, komünleri devlet iktidarını ele geçirmek üzere seferber edilen araçlar olarak görmez.

Devrimi, devlet iktidarının ele geçirilmesi değil, onun mantığına yakalanmadan ona alternatif olabilecek ve zamanla işlevsizleştirecek kurumların inşası olarak tanımlar. Bu bağlamda komün, önceki devrimcilerin gördükleri gibi iktidarı ele geçirirken kullanılacak bir araç değil, devrimin bizatihi kendisidir. Devlet ise eşitlik ve özgürlüğe dayalı bir toplumsal tahayyülün aracı değil, onu bastıran bir aygıttır. Bundan dolayı devleti siyasal muhayyilemizden kovarak başlamak gerekir. Elbette, eşitlik ve özgürlüğe dayalı bir toplum tahayyül edenler, devleti tartışmak zorundadır. Ancak onu, bu tahayyülün bir aracı olarak değil, her defasında onu boğan, soğuran ya da baskılayan bir aygıt olarak.

Komünalizm, devleti ani bir kopuşla değil; komünlerin yaygınlaşması, komünler arasında koordinasyon saplayacak konfederal yönetsel ağların inşası ve müştereklerin savunusu üzerinden yatay ve tarihsel sürekliliğe yaslanan bir toplumsal inşa olarak ikame etmenin mümkün olduğunu savunur. Devletin çözülmesi, merkezi iktidarın yerini özyönetim ağlarının almasıyla, yani demokratik ulusun komünal dokusunun güçlenmesiyle adım adım gerçekleşebilir. Bu bakış açısı devrimi okuma biçiminde radikal bir kırılmaya neden olur. Devrim, belirli bir momentte ortaya çıkan ani kırılmaların sonucu olmaktan çıkar, sürekli kurulan ve inşa edilen bir oluş ya da akış olarak tanımlanır. Devrimci ise, katastrofik çöküşte ortaya çıkmak için kendini hazırlayan değil, geleceğin toplumunu bugünden kurmak için inşaya girişen özne halini alır. Bu çerçevede komün, devleti tek hamlede ikame eden bir "kurum" değil; aşağıdan yayılan bir toplumsal kurucu güç olarak düşünülmelidir. Reel sosyalizmin "devlet eliyle sosyalizm" denemelerinin çöküşü de bu bakışın arkasındaki negatif kanıtı sunar: Devlet aracılığıyla devleti aşmak mümkün değildir. Dolayısıyla çözüm, komünlerin fiilî örgütlenmesi, müştereklerin inşa ve savunusuyla, devletin toplumsal meşruiyetinin kademeli olarak aşınmasıdır.

Kaynakça:

Acar Savran, G. (1987). Sivil Toplum ve Ötesi, Rousseau, Hegel, Marx. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Arendt, H. (2012). Devrim Üzerine (Çev. O. E. Kara), İstanbul: İletişim Yayınları.

Arendt, H. (2014), Geçmişle Gelecek Arasında (Çev. B. S. Şener), İstanbul: İletişim Yayınları.

Bookchin, M. (2020). Geleceğin Devrimi, Halk Meclisleri ve Doğrudan Demokrasi (Çev. İ. Yıldız & S. Torlak), Ankara: Dipnot Yayınları.

Benhabib, S. (1999a), Müzakereci bir demokratik meşruiyet modeline doğru. S. Benhabib (Ed.) Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışılmaya Açılması içinde (Çev. Z. Gürata & C. Gürsel), İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, ss. 101-139.

Clastres, P. (2011). Devlete Karşı Toplum (Çev. Sert M. & Demirtaş, N), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Dardot, P & Laval, C. (2018). Müşterek 21. Yüzyılda Devrim Üzerine Bir Deneme (Çev. E. Sarıkartal & F. Taylan), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Federici, S. (2023). Dünyayı Yeniden Efsunlamak, Müşterekler Siyaseti ve Feminizm (Çev. E. Kılıç), İstanbul: Sel Yayınları.

Habermas, J. (1999). Demokrasinin üç normatif modeli. S. Benhabib (Ed.) Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışılmaya Açılması içinde (Çev. Z. Gürata & C. Gürsel)., İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, ss. 37.50.

Hardt, M. & Negri, A. (2019). Meclis (Çev. A. E. Pilgir), İ(ss.37-50stanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hardt, M. & Negri, A. (2021). Ortak Zenginlik (Çev. E. B. Yıldırım), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Holloway, J. (2002), İktidar Olmadan Dünyayı Değiştirmek (Çev. P. Siral), İstanbul: İletişim Yayınları.

Laclau, E. (2007). Popülist Akıl Üzerine (Çev. N. B. Çelik), Ankara: Epos Yayınları.

Laclau, E. & Mouffe, C. (2017). Hegemonya ve Sosyalist Strateji, Radikal Demokratik Bir Politikaya Doğru (Çev. A. Kardam), İstanbul: İletişim Yayınları.

Lenin, V. İ. (1992). Komün Dersleri Üstüne (Çev. K. Somer), Ankara: Sol Yayınları.

Marx, K. (2000). Köln'de Komünistlerin Yargılanmasına Dair İfşaat (Çev. E. Karaca), İstanbul: Evrensel Basın Yayın.

Marx K. (2016). Fransız Üçlemesi (Çev. E. Özal), İstanbul: Yordam Kitap.

Mouffe, C. (2015). Siyasal Üzerine (Çev. M. Ratip), İstanbul: İletişim Yayınları.

Neocleous, M. (2015). Devleti Tahayyül Etmek (Çev. A. Sarı), Ankara: Notabene Yayınları.

Ostrom, E. (2024). Müştereklerin Evrimi (Çev. C. Balcı), İzmir: İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.

İçindekiler için tıklayınız...

Komün ve Birey-Toplum Diyalektiği

Veysi Biçen

Konumuza başlarken doğrudan "komün nedir" sorusunu sorma gereği duymuyoruz. Çünkü komüne "mutlak" bir tanım getirmek çok mümkün görünmüyor. Bu, komünün tanımsız olduğu anlamına gelmez. Bilakis kavram olarak çok sayıda tanımı vardır. Sadece komünü kimi sınırlar dahilinde tanımlayarak onu sınırlandırmak ve yapısal olarak özerk bir forma kavuşturmaktan kaçınmanın gereğini ilk elden vurgulamak istiyoruz. Mutlak tanım peşine düşmekten ziyade, tanımlardan anlam bütünlüğünü yakalamak daha doğru bir yöntem olabilir. Bu temelde komünün daha çok birey-toplum ilişkisinde yarattığı anlam derinliğine varmayı amaçlayacağız. Öncelikli olarak komün yoğunlaşmasına neden ihtiyaç duyduğumuzu ve özgürlük, barış ve demokrasi mücadelemizdeki esas önemini birkaç cümleyle özetleyelim.

Neden Komün?

Canlı yaşamın çokça bilinen ve adına "yaşam yasası" diyebileceğimiz temel üç kuralı ya da ilkesi vardır. Bunlar savunma, beslenme ve üreme ilkeleridir. Her biri birer güdü olarak da bilinir: savunma güdüsü, açlık güdüsü ve cinsel güdü. Bu ilkelerde ne salt metafizik ne de salt diyalektik geçerlidir. Her üç ilkenin sentezi "yaşam" dır. Abdullah Öcalan bu ilkelerden en çok savunma ilkesine önem verir. Onun nazarında bir kuşun beslenirken etrafını kolaçan eden beslenme tarzı, savunma ilkesinin önemini anlamak bakımından ideal bir veridir. Kuş örneği ile savunmasız bir beslenmenin yaşam hakkına çok bir katkısının olmayacağını anlatmak ister. Savaşırken de barışırken de yaşam hakkının olmazsa olmazı olan savunma ilkesine verdiği önemi şu sözlerle açıklar:

"Canlılar dünyasında her türün kendine göre bir savunma sistemi vardır. Savunmasız tek bir canlı türü yoktur. (…) biyolojik savunma her canlı varlıktaki savunma güdüleri tarafından yerine getirilir. Toplumsal savunmada ise topluluğun tüm fertleri ortaklaşarak kendini savunur. Hatta savunma olanaklarına göre topluluğun sayısı ve örgütlenme biçimi sürekli değişir. Savunma topluluğun asli bir işlevidir. Onsuz yaşam asla sürdürülemez. Bilindiği gibi canlılar dünyasının diğer iki asli işlevi beslenme ve üremedir. Beslenme ve üreme olmadan nasıl kin canlı varlıklar yaşamlarını sürdüremezlerse, öz savunma olmadan da yaşamlarını sürdüremezler."

Buna göre örgütlenmenin ilkesel amacı "savunma"dır. Varlığını koruma ve sürdürme eksenlidir. Bu olmadığında insan açısından toplumsal felaket ve yaşamın her türlü değer kaybı kaçınılmazdır. "(…) Bir toplum için en büyük felaket kendisi hakkında düşünce üretmek ve eylemde bulunma gücünü yitirmesidir" diyen Abdullah Öcalan'a göre "(…) Bir toplumu sömürüye açık hale getirmenin ilk koşullarından biri onu ahlak ve politikadan yoksun kılmaktır." Düşünce üretmeme ve eylemde bulunamama felaketine ahlak ve politika yoksunluğu da eklenince, toplum bir bütün olarak savunmasız kalır. Buradaki savunmasızlıktan "Komünsüzlük" anlıyoruz. Ve ayrıca ahlak, politika, eylem ve düşünce üretmenin de birer komün faaliyeti olduğunu ve doğrudan savunma ilkesi ile bağlantılı

olduklarını öğreniyoruz. Bu anlamda canlı yaşamın en temel ilkesi olan savunma ilkesinden yoksun kalmak, kömünden yoksun kalmak demektir. Birey ve toplumların savunmasızlığından bahsedilirken özü itibari ile ideolojik olarak komünsüzlüğünden bahsedilmiş olur. Sadece savunma değil, barınma, beslenme ve üreme ilkeleri de doğrudan komünün alanı kapsamındadır. Hem mekan olarak barınma hem de beslenme birer komün faaliyetini gerektirir. Üreme (çoğalma) ise, komün inancını, sevgisini ve estetiğini gerektirir. Dolayısıyla bu ilkelerin her biri canlı yaşamın en temel ilkeleri olarak komünün kapsamı alanında olduklarına göre; o halde komünün ne olduğunu incelemek ve ne'liğini anlamaya çalışmakla hem kendimizi örgütlemeye hem savunmaya başlamış olacağımızdan, ilkesel olarak yaşama ve onun değer yargılarına da katılmış olacağız.

Komün-Toplum Diyalektiği

Önce geçmişe uzanıp ışık teorisinin gelişme diyalektiği incelemek, konunun daha iyi anlaşılması bakımından faydalı olacaktır. Zira ışık teorisinin düşünce tarihine nasıl geçtiği hususu önemlidir. Bilindiği üzere Mithra, Terzi Hermes ve Zerdüşt öğretsin ana teması ışıktır. Mithra'da ışık en sade ve basit haliyle vardır. Maddi dünyanın ilmi çok karışmamıştır ona. Dolayısıyla Mithra'nın öğretsin de ışık çıplaktır, yani ilimsizdir (ya da ilmi olgunlaşmamıştır diyelim). Bundan dolayı olmalı ki Mithra doğrudan "güneş tanrısı" olarak mitolojikleşir. Terzi Hermes ise çıplak olan ışığı giydirir, yani ilimleştirir. Hermes'te ışık belli bir düşünce sistematiğine kavuşmuştur. İğne iplikle ışığı giydiren Hermes Nûr'u kapar. Yönünü Nûr'a verir ve fark eder ki Nûr kendi içindedir. Asıl kendisini giydirdiğini idrak eder: Tarihe "bilge-tanrı" olarak geçer. Gün gelir terzi Hermes'in Nûr'u Zerdüşt'e ışık tutar. Zerdüşt, giydirilmiş olan ışığın kuşağını (kemerini) bağlar, yani ışığı örgütler. Maddi dünya ile manevi dünyayı birleştirerek yaratılışın imgesini açıklar. Düşünce formunu insan ve tanrı imgeler ile yoğurur. Ahura Mazda ile olan diyaloğu münasebeti ile "Tanrı'nın elçisi" düzeyinde peygamberleşir. Hülasa edecek olursak: Mithra'da ışık çıplaktır (İlimsizdir); terzi Hermes çıplak olan ışığı giydirir (ilimleştirir); Zerdüşt peygamber ise giydirilmiş olan ışığın kuşağını bağlar (örgütler). Ama nihayetinde ışık ışıktır. Lakin ışığın formlaşması ve belli bir düşünce sistematiğine kavuşması ilim ve örgütlenme ile gerçekleşmiş ve düşünce tarihine böyle geçmiştir.

Dolayısıyla ışık teorisinin gelişme diyalektiğinde olduğu gibi komün-toplum diyalektiğini de böyle algılamak daha anlaşılır olacaktır. Nihayetinde toplumda toplumdur ama toplumun formlaşması, belli bir inanç ve düşünce sistematiğine kavuşması ve canlı bir organizma haline gelmesi komün faaliyetleri ile olur. Komünsüz toplum çıplak toplumdur. Toplumu giydirmek (ilimleştirmek) ve ona kuşağını bağlamak (örgütlemek) kolektif bilincin (komünün) işidir. Komün esasta toplumun kendisidir. Toplumun inanç ve düşünce sistematiğidir; ilim ve örgütlenmiş halidir. Toplumun kendisi zaten belli bir forma sahiptir. Komünü ayrıca belli bir forma sıkıştırmanın lüzumu olmasa gerek. Sosyolojik açıdan öyle bir ihtiyacın oluşması halinde komüne ayrı bir form aramak yerine onu, toplumun formu olarak kabul etmek daha gerçekçi olacaktır. "Form" denilen şey çıplak olan topluma giydirilen şeydir ve o da komündür.

Paradigmasal olarak toplumun tek tek bireylerden oluşan bir oluşum olduğunu düşünmüyoruz. Toplum insan yığınlarının toplamından ibaret değildir. Birey, birçok yönüyle toplumun oluş-zaman-mekan özelliğinden oluşur ama toplum sadece bireylerin bir araya toplanmasından oluşmaz. Abdullah Öcalan'a göre toplumu toplum yapan şey "toplumsal olgulardır." Tarih, dil, din, kültür, sanat, edebiyat, bilim, ekonomi, ahlak, politika ve adalet gibi temel toplumsal olguların yanı sıra coğrafya, doğa, dünya, evren ve tüm kainatı kuşatan zamandır. Tüm bunların ilimleşmesi, kültürleşmesi, sosyalleşmesi ve örgütlenmesinden "form" oluşur. Toplumun "canlı organizma" olarak tahayyül edildiğini biliyoruz zaten. Form denilen şey de toplumun "canlı" olarak tahayyülü edilen "organizma"dır. Organizmadan kasıt formdur, form ise komüne karşılık gelir. Komün topluma canlılık veren, onu bir organizmaya sahip kılan ve onu formlaştıran cevherdir. Komünün toplumdan ayrı olarak "özerk" bir rengi, kimliği, formu yoktur! Özgündür ama toplumdan bağımsız olarak özerk değildir. Kimlikler, renkler ve formlar topluma aittir. Komünün kimlikleri, renkleri ve formları olarak bilinen, görülen öz'ler topluma ait olan özlerdir. Komün topluma ait olan bu

özleri örgütler, bilince kavuşturur ve belli bir inanç ve düşünce sistematiği ile onu ideolojikleştirerek tarihe ve topluma mal eder. Yani bir toplumun inancı, fetişi, totemi, dini neyse komünü odur; bir toplumun dili, kültürü, sosyalitesi, folkloru, sanatı neyse komünü odur; bir toplumun ekonomisi, tüketim anlayışı, mutfak kültürü, düşüncesi, edebiyatı ve bilimin neyse komünü odur. Bu anlamda komün tarih oluşturucu, bilinç oluşturucu, hafıza tutucu, düşünce üretici, eylem yapıcı, norm oluşturucu, toplum ve birey inşa edici, kültür ekici, kimlik kazandırıcı ve güvenlik sağlayıcı gibi çok geniş bir yelpazeye ve örgütlenme ağına sahiptir. Genel olarak komün toplumsal formun örgütlenme formudur.

Tüm bu anlatımlarımızdan "gelenek" algısı oluşabilir. Bu normaldir! Çünkü gelenek ve komün tanımları bazı yönleriyle birbiriyle örtüşüyor. Örneğin Zygmunt Bauman'ın gelenek tanımını dikkatle incelediğimizde tanım ortaklığını rahatlıkla yakalarız

"(…) Gelenek bir seçim durumuna işaret eder. Gelenek tamamen düşünme, akıl yürütme, gerekçelendirme ve her şeyden önce seçme ile ilgili bir şeydir."

Bauman'ın gelenek tanımında "seçim", "düşünme", "akıl yürütme" ve "gerekçelendirme" noktaları az çok komünü de tarif eder. Bauman farkında olmaksızın komünün ahlak ve politika alanını da tanımlamıştır. Bu tanım ortaklığından şöyle bir sonuca varmak mümkün olabiliyor: Toplumsal form iki lobludur! Beynin sağ-sol lobu gibi toplum formu da iki loba sahiptir. Bu loblardan biri gelenek diğeri de komündür. Gelenek ne kadar form değeri taşıyorsa komünde o kadar form değeri taşır. Her ikisi de toplum formunu "temsilen" birer formdurlar. Formsal değerleri temsilidir, özerk değildir. Aralarındaki form farkı birinin "statik" diğerinin "dinamik" olmasıdır. Gelenek toplumun statik formudur, komün ise toplumun dinamik formudur. Statik-dinamik derken, geleneğin tümüyle geçmişi, komünde tümüyle şimdi ve geleceği sembolize ettiğini belirtmiyoruz. Beynin sağ-sol lobu nasıl ki aynı anda varsa, gelenek ve komün de aynı anda vardırlar. Geleneğe göre komün daha esnek ve daha akışkan olduğu için onu dinamik olarak tanımlıyoruz. Madde-enerji ikilemi gibidir. Sonuçta oluşum haline geçmiş olan varlık da madde ve enerji bir arada ve aynı anda olur. Birinin diğerine göre daha yoğun ve akışkan olması diğerinin olmadığı ya da anı temsil etmediği anlamına gelmez. Komüne göre geleneğin geçmişi daha yoğunluklu olarak sembolize etmesinden de geleneğin anda, "şimdi" de olmadığı sonucuna varılmamalıdır. Komünde gelenek de hem bir arada hem de anda vardırlar, "şimdi"yi de paylaşırlar. Hem geleceği hem de toplumu da birlikte inşa ederler. Sadece birinin "yoğunluklu" olarak geçmişi diğerinin de "yoğunluklu "" olarak şimdi ve geleceği sembolize ettiğini belirtmek (de) gerekiyor ki birbirinden ayrı olan iki formu aynılaştırmayalım.

Dolayısıyla komün geleneği reddetmez. Yenilikçi ve aktüel olduğu için algıda reddediyormuş gibi görünür. Fakat tam tersi komün her daim geleneğin geçmiş küllerinden yenilenerek dinamik ve aktüel oluşunu sağlar. Gelenek komünün aynı zamanda geçmişi ve tarihselliğidir. Gelenek "daha çok" toplumun inanç ve duygusal zekasına (ahlak), komün ise toplumun "daha çok" düşünce ve analitik zekasına (politika) denk gelir. Komün şimdide oluşu inşa eder, geleceği kurgular ve her oluşta geçmiş zamanı da (geleneği) besleyerek onu büyütür. Yani gelenek aynı zamanda komünün mirasıdır, tarihsel ve kültürel sermayesidir de. Gelenek normsaldır, komün ise eylemseldir. Onun için komün şimdi de oluşu zorlar. Toplumsal formun "oluşçu" özelliği nedeniyle geçmiş, şimdi ve gelecek zamanın esas savunucusudur komün.

Aslında, kapitalist modernite geleneği hiçleştirirken bile, beraberinde geleneğin dinamik gücü olan komünü de saldırı altında tuttuğu gerçeği genelde gözden kaçıyordu. Geleneğe saldırmak esasında komüne saldırmak demektir. Abdullah Öcalan'ın komün-devlet ikiliğine dikkat çekmesi bu yönüyle daha da anlaşılır olmuştur. Tarih tezini yeniden gündeme alan Abdullah Öcalan, asıl çatışmanın sınıf-devlet çatışımı değil komün ile devlet arasında yaşandığını vurgulaması, devlet-komün çatışması (ikiliği) üzerinden yeni bir yorum geliştirmenin önemine dikkat çekmiş oluyor.

Bu anlamda komün örgütlü toplum modelidir. Toplumun örgütlü olduğunu gösteren eylemci formudur. Devleti ve egemenlikçi iktidar anlayışını en çok rahatsız eden şey, toplumun bu eylemci forma sahip olmasıdır. Devlet toplumu formsuz ve çıplak görmek ister. Giydirilmiş bir toplumun cazibesi karşısında mum gibi eriyip yok olacağını bilen eril-

devlet aklı, Leviathanlaşan her türlü akıl tutulmasına ve kompleksine girebiliyor. Çünkü komün her şeyden önce savunmanın, barınmanın, beslenmenin ve üremenin "yaşam yasası"dır. Çoğalmanın, örgütlenmenin ve varlığını sürdürmenin kimlik ve yaşam hakkını savunur. Geçmişten şimdiye uzanan ve geleceği kurgulayandır. Oluş aşamasında iken "Şimdi" den hem geçmişe hem geleceğe uzanır. Toplumun tüm değer yargılarının bileşkesini oluşturduğundan yani topluma analık ettiğinden ortak hafıza ve zihniyeti oluşturur. Mayası "ortaklaşma", "çoğulculuk" ve "farklılıktır." dolayısıyla tekil ve eril egemenlik erki, bu ortak hafıza ve zihniyete tahammül edemediğinden, toplumda "form" adına "komün" istemez. Toplumu çıplak, formsuz-komünsüz görmek ister.

Bir metafor olarak "soyulan soğan" deyişi az çok biliniyor. Bu deyişi ekonomik sömürüye dayalı "yoksulluk" söylemi ile sınırlandırmamak gerek. Soyulup soğana çevrilen şey aslında giyili olan toplumun çıplaklaştırılmasıdır, formsuz komünsüz bırakılmasıdır. Dikkat edilirse soğanın formu kabuğudur. Kabuğu soyulduğunda soğan kopmaya ve bozulmaya başlar. Evin herhangi bir köşesinde koca bir mevsim asılı durabilen mevsimlik soğan, soyulduğunda birkaç saatten fazla ömrü kalmaz. Devlet eğer bir toplumu soyup soğana çevirmişse, zaten orada toplum bozulmuş, kopmuş demektir; kabuksuz, formsuz, komünsüz kalmış demektir. Kabuk ortadan kalkmış ve soğan savunmasız kalmışsa yaşam yasasının tüm ilkeleri ortadan kalkmış demektir. Toplum açısından komünün rolü de budur. Komünsüz toplum bozulan, kokan, ölüm döşeğinde olan umutsuz vakadır. Kierkegaard'ın "insanı öldüren şey ölüm değil, umutsuzluktur" sözü bu yönüyle anlamlıdır. Bu söz en çok komünsüz, formsuz, savunmasız, örgütsüz, aç-açıkta ve çıplak kalmış toplumlar için geçerlidir. Değerlerin koptuğu yerde umut olmaz. Çıplaklık basitliktir. Toplumlar nezdinde bu basitliği giderecek, formlaşmayı sağlayacak ve toplumsal olguları atomlar gibi kaynaştırıp yeni bir oluş-zaman-mekan süreçlerini sağlayacak olan şey de "komün"dür. Bir toplum varsa komün ile vardır, komünü yoksa varlığından şüphe duymak gerek. Komün bir toplumun özgürlük eğilimine duyduğu inancın adıdır. Toplumun yaşam gayesidir, amaca bağlandığı değer, inanç ve düşünce sistemidir. Kolektif bilincin aklıdır Komün. Kolektif bilincin ve özgürlük idealinin örgütlenme formudur. Toplumun kendisidir, topluma ruh katan can'dır. Dolayısıyla olabildiğince komünü toplumdan ayrıştırmadan değerlendirmek ve "toplum tanımına" kavuşturmak elzemdir.

Dolayısıyla komünün toplumsal form değerini görmeden, Abdullah Öcalan'ın demokratik toplumun inşası için "komünler hareketi "söylemini yeterince anlamaya biliriz. Çünkü zihnimizdeki komün, basit bir kooperatif ya da komite, komisyon tarzı komündür; basit bir sokak ya da köy komünüdür. Oysa Abdullah Öcalan "biz komünalist olacağız!" derken daha evrensel bir ilkeye gönderme yapar. Yeni bir oluş ve zamanın ruhuna dikkat çeker. Komün için yeni bir mekan algısı geliştirir. Şehirde, doğada, ovada, köyde, sokakta, mahallede, her yerde, her yapısal (kurumsal) oluşumda… Toplumun bulunduğu her yerde komünalist insanın perspektifini sunar. Zamanında tüm Ortadoğu ve Afrika'da yayılmış olan "Karmat modeli "ne yakın (ama) onu aşan bir komünalistlik. O halde bu, yeni bir politik devrimci profili de gerektirir, yeni bir yapılanmayı da. Komünün, Kürt siyasal hareketinin gündeminde olduğu böylesi bir "geçiş dönemi" sürecinde üzerine hayli yoğunlaşmaya ihtiyaç var gibi.

Komün-Birey Diyalektiği

Sadece komün-toplum ilişkisi değil, komün-birey ilişkisi de bir o kadar önemlidir. Komün özelde toplumsal formu yansıtırken genelde birey-toplum ilişkisini sağlar. Birey-toplum ilişkisinde köprü rolüne sahiptir. Komün-birey arasındaki diyalektik bağda köprü bağıdır. Bu bağ irdelemek için "insan" tanımına ihtiyaç vardır. Çok sayıda insan tanımı olsa da söz konusu amacımız komünün ne'liğini anlamak ve anlamı beslemek olduğundan sadece birkaç tanımla sınırlı kalacağız.

Ali Şeriati, insanı beşeri özellikleriyle tanımlamaya çalışır. Ona göre insanın "olmak anlamında ilahi vasfını ortaya koyan insan yanı vardır." "İnsan olmak ve insanı diğer tüm canlılardan ayıran özellikleri onun yaratıcı olması, seçebiliyor olması ve bilinçli olmasıdır." Şeriati'nin beşeri tanımı kimi yönleriyle Marksist tanımı besler. Marksist teori insanı "alet yapan bir hayvan" olarak tanımlarken insanı insan yapan şeyin "emek" olduğunu ileri sürer. Her iki

düşüncenin ana teması, insanın beşeri özelliği ile tanımlanmasıdır. Yani "seçebilme" ve "kolektif emek" sürecine dahil olabilmesidir. Varoluşçu felsefenin önde gelen isimlerinden Albert Camus "insan hayvan olmak istemeyen tek hayvandır" diyerek insanı beşeri alana çeker. Camus'a göre "insanın belirli bir duası yoktur. O kendi bilincindedir. Özgürdür ve seçebilme potansiyeli vardır. Bundan dolayı insan baş kaldırandır. Varlığı ve kendi bilinci başkaldırı ile olur." Bu sözleriyle Camus, insanı bir bilinç, emek, irade ve özgürlük çizgisine çekerek varoluşsal bir yere oturtur. Dolayısıyla insan tanımında öne çıkan şey, insanın tabiat olarak bir "seçme" potansiyeline sahip olmasıdır. Yani insan her şeyden önce hayatta "tercih" yapma şansına sahiptir. Şüphesiz "seçme" ya da "tercih" özelliğinin sadece insana mahsus bir şey olduğunu söyleyemeyiz. Zira atom altı dünyada foton parçacığının yoğun elektron ortamında elektronların çoğuyla ilişkilendiği halde sadece bir tane elektrona tercih kılarak seçim yaptığı gözlemlenmiştir. Bundan her canlının doğasında böyle bir şeyin olduğunu anlıyoruz. Ancak insan dışındaki tüm diğer canlı türlerinin bu seçimi hangi temeller üzerine yaptığını bilmiyoruz. Sezgisel mi, hissel mi, güdüsel mi, bilinçsel mi bilmiyoruz. Lakin ortada bir seçim varsa, hangi canlı olursa olsun bunu bir sezgi, his, güdü ve bilinç de yaptığını varsayabiliriz. Bu konuda insanı merkeze almaya gerek yok. Lakin insandaki seçme olayının diğer canlılardan tek farkının (bu farkı sadece insan açısından belirtebiliriz. Zira diğer canlılar adına bir şey söyleme hakkına sahip değiliz, çünkü bilmiyoruz), insanın tercihen yaptığı bu seçimlerin sezgi, his, güdü ve bilincin yanı sıra belli bir sosyaliteye, belli bir kültüre, belli bir inanç ve düşünce sistematiğine ve toplumsallığına dayanıyor olduğunu biliyor olmamızdır. Z. Bauman'ın gelenek tanımındaki "seçme" özelliğini toplumsal yönüyle de işlediğini hatırlatabiliriz. Yani en az insandaki "seçme" özelliğinin olması kadar toplumda da bir seçme idealinin olduğunu anlıyoruz. "Seçme" insan tanımının da toplum-gelenek tanımının da ortak özelliği olarak öne çıkıyor. Bu anlamda her seçim (ya da tercih) bir toplumsallığa, bir düşünceye, ahlaki ve politik bir iradeye, kolektif ve özgürlük bilincine ve demokrasi geleneğine karşılık gelerek gerçekleşir. Bunun en aktif yaşanıldığı yerde komünlerdir. Komünler Abdullah Öcalan'a göre "demokrasinin rahmidir." Yani insanın doğasında demokrasi vardır. İnsan hangi koşullarda yaşıyor olursa olsun, tercihleriyle demokrasi yaşar. "Xwebûn" gerçekliği de özgür irade edilmiş demokrasidir. Demokrasi en özlü haliyle komünlerde yaşanır. Komünler düşüncenin ve inancın ritüele geçtiği demokrasinin mabedidir. Abdullah Öcalan'ın insan tanımında "yalnızlık" yoktur. "Yalnız birey yoktur toplumu yıkılmış birey olabilir" derken açta açıkta kalmış komünsüz insanı tarif eder. Bu bireyin anılarından başka yaşayabileceği bir şeyinin kalmadığını söyler. Ona göre "insan türü bir organizasyon ve toplum olmadan bilgili varlık gelişemez. Ama bu organizasyon ve toplumda rol oynayan materyalin bilgisel, sezgisel, anlamsal ve özgürlüksel özellikleri olmadan da bilginin vücut bulamayacağı anlaşılır bir husustur." Yani komün, bilginin de sezgisel, anlamsal özgürlüksel idealin de ana rahmidir. İnsanın seçebiliyor olması, özgürlük-tercihini ortaya koyabiliyor anlamına gelir. Alet kullanımı, kolektif bilinç ve emek süreçlerine dahiliyeti, kendinde olma yönündeki özgüveni ve xwebûn gerçeğinde irade sahibi olmaya yatkın olan yaşam ve özgürlük eğilimi komünseldir. Freudçu psikanalizm, arzuların (güdülerin) kontrolünde saydığı insanı "bir arzu makinası" olarak görür. Yaklaşımı ve bakış açısı kimi yönleriyle eleştirilebilir ama bu, Freudçu tezin tümden yanlış olduğu anlamına gelmez. Güdüler insanın doğal yaşam kaynağıdır. İnsan güdüleriyle vardır; ancak güdüleri kontrolsüz yaşayan insan komünsüz insandır. Komünsüz insan, her türlü güdüyü kontrolsüz yaşayarak en korkunç insan haline gelir. İnsanda bu potansiyel vardır. Onu arzu makinasından (cinayet, tecavüz, taciz, gasp, haram lokma, sömürü, şiddet makinasından) kurtaracak olan (veya varsa) bu potansiyelin açığa çıkmasını engelleyecek olan şey de komündür. İnsan komünsüz kalınca her türlü güdünün makinalaşmasına gebe kalır. Komünalist olmamanın tehlikelerinden biri "Güdünalistlik"tir. Dolayısıyla insan ancak güdülerini terbiye etmekle ve güdüselliği açmakla insan olabilir. Ve ancak nefsini ve güdülerini kontrol altında tutmakla da özgürleşebilir. Bunun örgütlenme zemini de komündür. Bu anlamda insan bir komün mahlûkatıdır arzu makinası değil! Komün, birey ve toplumun zamana ve geleceğe "geçiş" aşamasında demlendiği harman yeridir.

İçindekiler için tıklayınız...

Neolitikten Moderniteye; Komün, Devlet, İktidar ve Direniş

Mehmet Nuri Özdemir

Giriş

Tarih henüz tamamlanmamıştır. Tarih yapmak, ezilenlerle egemenler, devletlilerle devletsizler arasında sürmekte olan en acımasız kavgadır. Toplumsal çelişkiler bu kavganın yakıtı olmuştur. Cins, sınıf, kent, kimlik eksenli sapmalar devlet-komün (toplum) çelişkisini beslemiş; devlet-komün çelişkisi bir enstrümanın bam teli gibi diğer sesleri bastırarak belirleyici olmuştur.

Bu makalede tarihin gidişatında belirleyici olan devlet-komün ikilemini, direniş ve iktidar tahayyülü ekseninde analizimizin odağına yerleştirerek devletli-devletsiz toplumların gerilimleri içinde, tarihsel sosyoloji yöntemiyle tartışmaya çalışacağız. Neolitikten Antikiteye, Verimli Hilal'den Moderniteye, Paris'ten Rojava'ya komün ve devletin, iktidar ve direnişin gerilimlerini irdeleyeceğiz. Makalenin sonunda yeni bir şey söylemeyeceğiz; kesintisiz süren tarihin bu aşamasında görmediğimizi görmeye, anlamadığımızı anlamaya, eksik bıraktığımızı tamamlamaya bir adım daha yaklaşmış olacağız.

1. Cennet ve Cehennem

1. A. Cennetin Kapısı: Komün

Komün Latince' de "paylaşmak" anlamına gelen "communis" kökünden türemiştir. Fransa Devrim tarihinde komün "şehir konseyi" "belediye" anlamında kullanıldı. 1871 Paris Komünü ise kavrama alabileceği en yüksek politik değeri verdi. Kavramın etimolojisi ve politik tarihi bize komünün ortak ihtiyaç, üretim, aidiyet, savunma eyleyişi üzerine kurulu olduğunu gösteriyor.

Komün insanlık için güvenli bir toplumsal habitattır; ilk dostluğu, ilk arkadaşlığı, ilk akrabalık duygusunu yaşadığı evi, nefes aldığı mahallesi gibidir. Komünün kolektif ruhu komüne başından beri politik bir karakter kazandırmıştır. Hakeza üretim (ekonomi) başından beri komünün kalbidir. Komünal eyleyiş insanlık tarihinin doğrudan karar alma süreçlerine, yatay örgütlenme modellerine, hiyerarşiye kapalı-dayanışma biçimlerine toplumcu bir miras bıraktı.

Tarihsel olarak komünü, devletli-devletsiz toplumların içinde arayacağız. Zira tarih bize birbirine indirgenmesi olanaksız "devletli-devletsiz toplumlar" adıyla iki büyük toplum tipi sunmuştur. Devletsiz toplumlar, topluluk üstü bir iktidarın ölümcül bir risk arz edeceğini; toplumun dışında yer alan, kendi meşruiyetini kendisi yaratan bir otoritenin, toplumsal birliğin altını oyabileceğini ön görerek tabakalaşmaya ve otoriteye mesafeli durmuştur. Tabakalaşma ve otoritenin zayıf oluşu devletsiz toplumların en belirgin özelliği olmuştur.

Devletsizlik bu toplumların kurumsuz, kuralsız, politikasız oldukları anlamına gelmiyordu. Tam aksine bu toplumlar, her zaman kendilerine yetebilecek bir siyasal akla, ahlaka ve kurumsallaşmalara sahipti. Komün, devletsiz toplumların içinde siyaseti ve etiği kurumsal zeminlerde organize eden örgütlü bir yapı olarak şekillendi.

Kendi iradesinden başka bir iradeye ihtiyaç duymayan komünal topluluklar, devletli toplumlara kıyasla daha özgür yaşadı. Böylece yapısal olarak komün, belli

bir tarihsel serüvenin içinden geçerek toplumsal zorunlulukların ve alternatifleri eşitlikçi, kolektif dünyasına damgasını vurdu. Devletten önce var olan toplum ise sayısız devlet dışı komünün büyüyen ve kurumsallaşan en geniş halidir. Dolayısıyla toplum ile komün aynı anlamda kullanılabilir.

1.B. Cehennemin Kapısı: Devlet

"Toplum insan ihtiyaçlarının, devlet ise kusurlarının ürünüdür"

Abbe Raynal

Var oluşları üzerine söz söyleme yetkisinden yoksun olan, kendi iç örgütlenmeleri dışarıdan belirlenen, bir dış odak tarafından meşru kılındığına inandıkları için bu örgütlenme üzerinde kendilerine bir hak tanımayan toplumlar, asırlarca hiyerarşiyle haşır neşir oldular ve devletli toplumlara dönüştüler. Devlet, kendisinden daha güçlü bir otoriteye ihtiyaç duyan ve ona biat eden hiyerarşik bir sosyolojinin içinde şekillenerek insanlık tarihinde, iradesini kendisinden daha güçlü bir egemene teslim etmeye hazır ve nazır olan itaatkar toplumların örgütlenme aracı haline geldi.

Toplum karşıtı, hiyerarşik bir organizasyon olan devletli yapılar, insanlığın tarihsel serüveninde toplumsal sorunları çözme yerine derinleştirdi. Neolitik komünlerin toplumsal, siyasal ve iktisadi mirasını; hakeza uygarlığın yönetim, yazı, mimari, din ve bilimsel üretimini etik değerlerden arındırarak iktidarın iştah kabartan cihazlarına dönüştürdü. Devletsiz toplumlar tedricen zayıflarken iktidarın dine, paraya, erkeğe, güce tapan hali hortlayarak devletleşti. Daha fazla iktidar için yayılma ve büyüme arzusu, devletli toplumu miras yedi durumuna düşürdü.

Bir ideoloji olarak devlet sadece toplumların somut birikimlerini değil, zihinsel dünyasını da sömürgeleştirdi. "Devletsiz yaşanmaz" algısı, insan zihninin devletleşmesini anlatan en iyi metafordur. Devletli ilahiyat, devletsiz düşünemeyen, üretemeyen, inisiyatif alamayan asalak bir toplum yarattı. O zaman şu çıkarımda bulunabiliriz: Devlet, insanlığın mirası üzerine çöken en şiddetli sapmadır. Devletin otoriter ve bürokratik aklı, toplumun eşitlikçi, kolektif, dayanışmacı yapısına vurulmuş radikal bir darbedir.

Devlet, kendi düzenini toplumcu komünleri budayarak sağlamış; komünler zaman içinde devletleştirilerek hiyerarşize edilmiş, çarpıtılmış, zigguratlaştırılmıştır. Krizlerin asıl eşiği, devletli toplumların uygarlık aşamasıdır. Uygarlık ve devlet, toplum ve komün ile ters orantılıdır. Uygarlık ve devlet genişledikçe toplum ve komün küçülmüştür.

1.C. Çelişkiler

Bilindiği üzere Neolitik köy komünleri yaygın toplumsallaşmanın kurucu yapılarıdır. Bu yapının kurucu özneleri ise kadınlardır. Devletli toplumların genişlemesiyle birlikte kadınlar politikadan azledilirken komünlere de el konuldu. Denilebilir ki tarihin en uzun süreli kavgası, kadınların politikadan azledilmesi ve komüne el konulması ile başladı. Bu iki gerilim, tarihin tekerleklerine yön verdi.

Kadının öznelliğine yönelik iktidarcı erkek alerjisi tarihin ilk kök çelişkisini doğurdu: Cins çelişkisi. Cins çelişkisi derinleştikçe devlet-komün çelişkisini küresel ölçekte mobilize etti. Cins çelişkisi ateş topu gibi patlarken, devlet bu ateşi dünyanın her yerine taşıdı. Dominant hale gelen devlet-komün gerilimi bugün yaşadığımız çoklu çelişkilerin anasıdır. Buradan hareketle çelişki tartışmasına şunu ekleyebiliriz: Tarihin motoru salt sınıf çatışmalarıyla ilerlemedi. Tarihsel toplumsal sorun analizi, komün-devlet çelişkisi temelinde yapılırsa, bizlere sömürü alanlarını daha bütünlüklü teşhir edebilme şansını sunabilir.

2. Yaşam ve Ölüm Damarları

İki damar asırlardır bünyeyi etkiliyor: Devletli İktidar ve Devletsiz Direniş. Biri bünyeye ölümcül zehir pompalarken diğeri yaşam sıvısı taşıyor. Devletli toplumun başındaki kurucu baba, zehrini oğullarına akıtarak küresel ölçekte en büyük hegemonya aygıtı olan devlete can suyu oldu. Devletli iktidar böyle doğdu. Komün savunması ise direnişi süreklileştiren ve eşitlikçi toplumlara doğru giden bir damar yolu açtı. Devletli iktidarlar karşısında gelişen itirazlar, komünün içinde şekillenerek direnişe şekil verdi. Devletsiz toplumların içinde gelişen komünal direniş hattı böyle başladı.

Komünal direniş hattı; köle, köylü, işçi, kadın öznelliğinde politik ve felsefi direnişlerle kimi zaman

yükselerek kimi zaman düşerek, ama hiç bir zaman yok olmayarak bugüne kadar geldi. Tarihin neresinde bir komün varsa, orada iktidar ve direniş de vardır. Tarihin sarkacı devletsiz toplumların komünar direnişleri ile devletli toplumların devletçi iktidarı arasında salınmaktadır.

2. A. Komünal Aidiyetten Leviathan'a

Devletsiz toplumların direnişçi damarı eyleyişini farklı coğrafyalara taşıdı. Sokrates'in gençlerle yaptığı toplantılar, Platon'un zeytin ağacının altında kurduğu ilk akademi; hakeza mantık, felsefe ve politika zeminleri Mezopotamya'dan kırıma tabi tutulan komün bilincinin Ege kıyılarında farklı formlarda yeniden filizlendiği mevzilerdir. Ege kıyılarına yansıyan komünal arzu, yeni bir dünyanın şafağında olduğumuzun işaretleridir. Antik Yunan kent meclisleri demokrasiye sağduyulu yapılarıyla komünün karakteristik özelliklerini güncellemeyi başarmıştır. Tiranlara karşı açığa çıkan demokratik direnç, komün toplumlarının devletli zihniyete karşı en büyük zaferi olmuştur.

Antik Yunan demokratik direnci, Roma'da "yurttaşlık" formu şeklinde sürdü. Roma'nın çöküşü sonrasında direnişçi damar dünyanın batısına ve güneyine uzandı. Ortaçağ Avrupasında devletsiz toplumların direniş geleneği, mülksüz köylülerle devam etti. Köylüler tarımda neolitik kadın dehasını, köylü dehası ile güncelleyerek Avrupa bozkırlarında komün toplumunda bir sıçrama yaratmayı başarmıştı. Dünyanın güneyinde ise komün ruhu, İslam formunda Arap çöllerine kadar inmeyi başardı. Doğu'da İslam toplumu içinde gelişen direnişçi damarın bir diğer kolu neolitiğin kolektif aklını Horasan'ın yüksek dağ ve mağaralarına kadar taşıdı. Batı toplumları büyük bir durgunluk içindeyken MS. 800-1200 yılları arasında Ortadoğu'da yaşanan Verimli Hilal Aydınlanması bu damarın ısrarının bir sonucunda ortaya çıkmış ve tarihin gidişatına küresel ölçekte yön ve doğrultu vermiştir.

2.B. Tıkanmalar

Antik Yunan demokrasileri ve Roma yurttaşlığı doğru işlenseydi komün toplumuna çok ciddi katkıları olabilirdi. Ancak öyle olmadı. Yunanlılar iktidara dayalı iç savaşlarla kendisini bitirdi; Roma ise dünyaya hakimiyet kurma hayalleriyle çöktü. Köle lideri Spartaküs şayet Roma'nın üzerine yürüyebilseydi insanlık tarihi farklı olabilirdi. Ancak Spastaküs çürüyen Roma'ya yürümekten vazgeçmişti. Zaman içinde başka direnişçiler de Spartaküs'ün bu trajik hatasına düşecekler.

Arap coğrafyasında Muhammed'in başlangıç aşamasında yakaladığı ahlaki ve politik motivasyon daha sonraki Arap elitler tarafından sürdürülebilseydi komün toplumu genişleyebilirdi. Horasan'a ve İspanya'ya kadar yayılan Verimli Hilal Aydınlanması (800-1200) Mezopotamya ve Mısır'daki neolitik kültür birikimlerini, Yunanistan'daki devrimlerle birleştirerek başka bir aşamaya geçebilirdi. Avrupa'nın devletsiz köylüleri direniş damarını uzun yıllar sürdürmesine rağmen zaman içinde komünlerin kırıma uğramasını durduramadı.

Uzun süreli direniş kültürü, arkasında çok ciddi izler bıraktı. Devletsiz toplumların sıradan insanları komünal yaşam için nesnel koşullar oluştururken uygarlığın zehir taşıyan devletli damarı daha baskın gelerek bu fırsatları boğmuştur. Temel sorun şuradaydı: Komünarlar ayaklanmalarına rağmen komünü yaşatma konusunda içine düştükleri yetersizlikleri aşamadılar; bu da devletli egemenlerin komünün birikimine el koymasını kolaylaştırdı. El koyma pratikleri neolitikten Sovyet komünlerine yoğunlaşarak sürecekti. Komün üretecek, egemen el koyacaktı. Devletli ve devletsiz toplumlar öznelliğinde, iktidar ile direniş arasındaki sarkaç zaman ve mekan dinlemeksizin yaylanmaya devam edecek.

3. 1500'lü Yıllar

3.A. Modern Devlet

Şiddetin toplumsallaştığı, toplumun militarize olduğu dönemlerde devletçi akıl yükselmiş, komünal akıl zayıflamıştır. Kapitalist modernitenin cozuttuğu 1500'lü yıllardan bugüne şiddetin ve sömürünün dozajı arttıkça, komün tarzı formlar amacından, bağlamından koparılarak iktidarların kullanışlı aparatlarına dönüşmüştür.

Carl Schmitt, Avrupa tarihinin son 400 yılını "devletleşme çağı" olarak adlandırmaktadır. İlerlemenin

ve uygarlaşmanın sahibi olarak modern devlet, komüne karşı sömürünün, eşitsizliğin, asimilasyonun, etnik kırımın yeni faili olarak doğdu. Modern devlet ile birlikte dünya toplumu, ulusallık formunda kitleler halinde devletleştirildi. Ulus-devlet hala komünün en çarpıtılmış biçimidir.

Modern zamanlara karşı halk hareketleri bir çok kez isyan etti. Modern zamanlara atılan ilk direnişçi neşter büyük köylü ayaklanmalarıydı. Ancak küresel etkileri olan ve çağı değiştiren asıl olay 1789 Fransız halk direnişi oldu. Direnişler burjuvazi ve aristokrasi tarafından çarpıtılarak karşı devrimin önü açıldı. Karşı devrimin zulmü ve şiddeti çoğaldıkça halk 1930-1948-1971'de yeniden sokağa indi. Modern sanayi ve devlet uzlaşısına karşı proleterlerin direnişi batı dünyasının çarklarına sert bir çomak olmuştu. Daha da sert bir çomak kapıdaydı: Paris Komünü.

3.B. Komünün Muhteşem Dönüşü

"Devlet bizim için daima bir baskı aracı oldu. Efendiler değişir, ama zincir kalır. Komün, halkın efendisiz de yaşayabileceğini gösterdi"

Victorine Brocher

Modernitenin kalbinde, Paris'te, tarihin direniş hattı üzerinden ilerleyen mülksüz komünarlar "kendimizi biz yönetmek" istiyoruz dediler ve devleti kovarak devletsiz yaşamaya cüret ettiler. Tarihsel direniş hattı, Paris'te savaşlarla yoksullaştırılan sıradan insanlara yeni bir yol öneriyordu: Komün! Paris halkı belediye sarayına 1789'da, 1830'da, 1848'de girdiğinde zaferi kendisinden çalanlara bırakmak zorunda kalmıştı; ama 1871'de orada kaldı.

Komün, egemenlerin keyfi rejimleri altında ezilen halkın ütopyalarını sadece protestolarla sınırlı tutmadı; yeni bir yaşamı kurma ve yönetme cüretinde bulundu. Marx tam da bu nedenle Paris Komünü'nü "Cenneti Zaptı" olarak tanımlamıştı. Ama esasen Komün modernitenin devletli biçimlerine karşı, devletsiz toplumların en büyük zaferiydi. Yoksulların ve işçilerin dışında, farklı tabakalardan binlerce insan, omuz omuza vererek komüne katılmış ve devletli rejime karşı büyük bir yığınak yaparak devletsiz toplumu ilan etmişti.

Komünün 92 sandalyeli bir meclisi vardı. Delegasyonun büyük çoğunluğu marangoz, ev dekoratörü, duvarcı, metal işçisi, gazeteci, doktor, avukat ve öğretmen gibi mesleklerden oluşuyordu. Komünün bir de görünmeyen kahramanları vardı: Kadınlar! Marx'ın "Komünün tarihçisi" olarak gördüğü Lissagaray'ın dediği gibi "sevmesini bildiği gibi ölmesini de bilen, emeği paylaştığı gibi ölümü de paylaşan kadınlar…" Paris'in kadın komünarları binlerce yıl sonra neolitik kadınların mirası olan komünü devlet elitlerinin elinden geri almıştı

Komünün siyasi bileşimi ise Neo-Jakoben, Neo-Proudhon'cu ve Blanqui'cilerden oluşuyordu. Marx'tan etkilenmiş bir-iki enternasyonalist de yer alıyordu. Komünarların farklı sınıfsal ve ideolojik kesimlerden oluşması, komünün dar bir sınıf perspektifine indirgenmeyeceğini gösteriyor. Marx, sonraki yıllarda komünün çoğunluğunun hiçbir anlamda sosyalist olmadığını ve olmasının da beklenmeyeceğini söylemişti. Komün sınıfsız, sömürüsüz, eşit ve özgür bir toplum istiyordu. Tarihteki ilk demokratik meclisle yönetilen komün sadece 73 gün sürmesine rağmen insanlık tarihine adını yazmayı başarmıştı.

3.B.1. Hatalar, Yanılgılar

Komün otorite boşluğundan ortaya çıkmış ama bu boşluğu yeteri düzeyde değerlendirememişti. Yaşanan eksiklikler ve hatalar komünün ömrünü kısaltmıştı. Komün bir iç savaş gerçeğiyle yüzleşmek istemedi. Düşmanın planlarını bilmemek, avantajlı koşullara rağmen güncellenmemek, komünü hala bir barikat olarak görmek komüne olan inancı azalttı.

Komünün programı, stratejisi ve kararları yeterince cüretkar değildi. Mesela dünyadaki tüm ciddi isyanlar düşmanın sinir sistemini, yani kasasının ele geçirilmesi ile başlamıştı. Ama komün merkez bankası rezervlerine hiç dokunmamıştı. Devrimi Paris'in ötesine taşımak için siyasi ve askeri taarruza geçmedi. Sanki savunma halinde olması gereken kendisiymiş gibi davrandı. Komün Spartaküs'ün hatasına düşmüştü.

Zayıf savunma gücü tarihsel olarak tüm komünlerin yenilmesine neden olmuştur. Zayıf disiplin, gevşekliği ve çürümeyi besler. Böyle zamanlarda korkaklar kaçar, cesurlar kendilerinden başka kimseyi dinlemez hale

gelir. Komünün zaaflarını ve kafa karışıklığını halka yansıtması, istihbarata önem vermemeleri, yüksek sesle konuşmaları ölümcül bir hataydı. Aşırı ilkesellik, hata yapmaktan korkmalarına yol açtı.

Kurulan dokuz komisyonun çalışmaması komün-toplum ilişkisinin soğumasına neden oldu. Gereksiz tutuklamalar komünün ciddiyetini sarstı. Komünarlar küçük konulara fazla zaman ayırıyor, bütünü gözden kaçıyorlardı. Komün her ne kadar toplum tarafından ilan edildiyse de toplumsallaşmayı başaramadı. Gereksiz iyimserlik ve merhamet soğukkanlı kararlar almalarını engelledi.

Kiliseyi dönüştürmekten vazgeçip dinsel alanı rejime teslim etmek yanlış bir stratejiydi. Bazıları sadece zehirli kuşkuları yaymaktan başka bir şey yapmıyordu. Hazırlık yoktu, rejim gelmeyecekmiş gibi rahat bir yaşam vardı sokaklarda. Lisagarray gevşekliği trajik bir biçimde anlatıyor: Gece koyu mavi, yaldızlı ve ılıktı; ilkbahar kokularıyla doluydu. Tiyatrolar tıklım tıklımdı. Bulvarlardan yaşam akıyordu. Ordu birden ortaya çıksaydı tek bir sıçramayla, tek bir el ateş etmeden Paris komünün boğazını sıkardı.

Devletin etkilerinden biri, toplumu devletten başka yol olmadığına inandırmaktır diyor P. Bourdieu. Paris halkı bir türlü devletin etkisinden kurtulamıyordu. Devletli toplumların "devletsiz yaşanmaz" hatasına düşmüşlerdi. Burjuvazinin 1789'dan bu yana oluşmuş arşivi ellerinin altında olmasına rağmen delegasyon ellerindeki hazinelerin yanında öylece uyumayı tercih etti. Murray Bookchin'e göre komün en iyi ihtimalle kooperatifleri daha fazla teşvik edebilirdi. Ama komünal bir toplum yaratmaktan hep çekindiler.

Komünal konsey ve komisyonlar, bir bütün olarak ideolojik açıdan dağınık, işlevsel olamayacak kadar çok sayıda sekter entellektüel ve bohem barındırıyordu. İdeolojik makasın açılması iç rekabeti besliyor, çekişmeler enerjinin içerde tükenmesine, birliğin ve kolektif ruhun zayıflamasına neden oluyordu.

Subayların ve yöneticilerin dar görüşleri, tereddütlü davranışları, devrime rehberlik edecek ve yön verecek her türlü girişimi engelleyen bir kendiliğindenlik havası veriyordu. Örgütsüzlük, programsızlık, öncülük sorunu komünün kitlesel ruhuna denk düşen bir yönetimin olmadığının kanıtıydı. Saldırı başladığında komünün çığlığı tarihe yazıldı: Büyük önderler nerede! diye soruldu. Yoklardı.

Mahallelerde kurulan komite ve kulüpler yerelcilik tuzağına düşmüştü. Paris'in tüm barikatlarında direnen komünarlar, Haziran 1848 isyancılarının hatasını tekrarlamıştı; kendi mahallerinde savaştılar ve desteğe daha çok ihtiyacı olan diğer mahallelerin yardımına gitmediler. Eğer Paris genelinde sağlam bir barikat koordinasyonu olsaydı tarih farklı şekilde ilerleyebilirdi. Komünarların bütünlüklü bir stratejinin önemini kavramamaları ve kendi mahallelerine hapsolmaları kaybetmenin somut nedenleri arasındadır.

Komün, taşranın çıkarlarını nesnel olarak temsil etmesine rağmen taşrayı ihmal etmişti. Napolyon köylülere bazı haklar kazandırdığı için taşra hala Bonapartist'ti. Buna rağmen bir çok analiste göre eğer Paris Komünü ile taşra arasında üç aylık bir serbest iletişim olsaydı bu durum genel bir köylü ayaklanmasına yol açabilirdi. Marx'ın, komüne yönelik köylüleri yanlarına çekme önerisini Lenin ihmal etmeyecekti.

Komünün düşmesinde rejimin yürüttüğü psikolojik harp taktikleri etkili oldu. Komün adeta distopya gibi anlatıldı. Avrupa'nın burjuva basını, komüne karşı korkunç bir iftira ve karalama kampanyası başlatmıştı. Nietzsche bile eşitlik ilkesine karşı açtığı amansız savaşta komünü ve enternasyonali hedef tahtasına oturtmuştu. Komün gerçek bir halk ittifakıydı. Sistemin temel stratejisi, bu ittifakı başka bir ittifakla, ulusçuluk propagandasıyla bozmaya yönelikti.

Paris sanayisi çökmüştü. Komün düştüğünde çürümüş düzen hızlıca geri geldi.. Kömünden çok rahatsız olanlar eğlenceden eğlenceye koşan zengin züppe tayfasıydı. Oysa tutuklanan çocukların hepsine neden komüne katıldınız sorusunun tek bir cevabı vardı: Açtık!

Komüne modern bir soykırım uygulandı denilebilir. On binlerce yurttaş sadece eşit ve özgür yönetilmeyi istediği için katledildi. Paris'in komünarları kutsal devlet ve sermaye ittifakına karşı sokak sokak, blok blok, bina bina çarpıştı. Tüm kahredici eksikliklere rağmen, öncüsüz ve umutsuz kalan; ama yine de geri çekilmeyen bir avuç insan, ellerinde kalan son kaldırım taşlarını, zafer o taşlarda saklıymış gibi korudu. Komünün vatanseverliğini Lissagaray şöyle ifade ediyordu: Seni boyunduruk altına almak isteyen

başka tanrılara, başka yasalara, başka geleneklere karşı yasalarını, geleneklerini, aile ocağını savunmak demek değilsen, peki sen nesin ey vatanseverlik!

3.B.2. Devletli Topluma Keskin Neşter

"Mücadele ederek alınmış bir yenilgi, kolay kazanılmış bir zafer kadar devrimci öneme sahiptir"

Engels

Paris Komünü devlet-toplum kavgasının en radikal muharebesidir. Paris'te açığa çıkan hakikat, devlet-toplum karşıtlığının somutlaşmış halidir. Günün sonunda devlet, düşmanları değil, yurttaşları katletmişti. Peki kimdi bu yurttaşlar? Marangozcular, ev dekoratörleri, duvarcılar, metal işçiler, kunduracılar, terziler, fırıncılar, öğretmenler… Paris Komünü'nde görüldüğü üzere komünün devrimci öznesi halkın kendisiydi. Komünü'nün öğrettiği en önemli şey, komün bilinci ile sınıf bilincinin karşıtlaştırılmasından öte uzlaştırılmasının hayatiliğiydi. Komünün tarihi devletsiz toplumların önüne, tarihsel direniş hattının parçalı bilincini, ezilenlerin bütünsel bir paradigmadan bakarak tamamlaması gerektiğini öneren bir görev koymuştur. Komün Paris'in çürümüş kalbinin ortasına atılan en keskin neşterdi. Paris'in komünarları, komünün tam olarak nasıl bir şey olduğunu, ne yapmaları, nasıl yürütmeleri gerektiğini tam olarak bilmeseler bile komün diye bir ideale inanmışlardı. Eğer yapılan hataların bir kısmı yapılmamış olsaydı 1917 devrimi belki de Moskova'da değil, Paris'te yaşanabilirdi.

Tüm eksikliklerine rağmen Paris Komünü devletsiz ve mülksüz toplumların direniş tarihinde yeni bir sayfa açmayı başarmıştı. Spartaküs'ün köleleri, T. Müntzer'in devletsiz ve mülksüz köylüleri, 1789'un özgürlüğe susamış halk direnişçileri, 1930 ve 1948'in özgürlükçü komünarları 1871'in Paris'inde belediyeye el koymuş, seçimler yapmış, demokratikleşmiş ve egemenlere büyük korkular salmıştı. Komün durmadan egemenlerin lehine ilerleyen tarihe o ana kadar içerden ve alttan çekilmiş en büyük ihtardı. Paris'in komünarları devlete karşı neolitik komünlerin mirasını devralmış, tüm dünyaya, modernitenin tam kalbinde devrimin mümkün olduğunu göstermişti.

Komün devletsizlere yeni bir yol göstermişti. Bu yol 1905'te Rusya'da çürüyen Çar rejimini derinden sarsacak, 1917'de sömürgecilerin hayallerini yerle bir edecek ve faşizme karşı küresel ölçekte tarihin en sağlam duvarını örecekti. Ekim Devimi devletsiz toplumları enternasyonal mücadele ağıyla buluşturacaktı. Devrim yüzlerce komün biçiminde örgütlenecek ve düzeni on yıllarca titretecekti. Ekim sonrası Mao'nun Çin'de, Hoşimi'nin Vietnam'da, Che'nin Latin Amerika'da inşa etmeye çalıştığı komünler toplumcu direniş hattının eksik, yetersiz ama kesintisiz süreceğini devletsizlere müjdelemişti. Bu bakımdan komünün tarihi devletsizlerin tarihidir. Bu tarih şimdi Mezopotamya'nın küçük bir bölgesinde Rojava'da yazılmaktadır.

4. Daha Az Devlet Daha Çok Komün

"Hepimiz devletleşmişiz" der Thomas Bernhard. Daha az devlet talebi, devletin belirli alanlardan elini çekmesi ile sağlanabilir. Bunun için de tahakkümcü ve merkeziyetçi yapılara karşı özgürlükçü ve adem-i merkeziyetçi yerel yönetimlere; yerel demokrasiyi mahallere, köylere taşıyacak demokratik komünlere ihtiyaç var.

Rolf Cantzen'e göre mevcut toplumun içinde o toplumun egemenliğine dayalı özgürlükçü sosyal yapılar geliştirilmediği sürece, büyük tarihsel devrimlerin de gösterdiği gibi "yıkma eylemleri" büyük bir olasılıkla iktidar ve güç sahiplerinin yer değiştirmesinden öte bir amaca hizmet etmeyecektir. Bu uyarı devletin dönüşümünü dert eden politik hareketler için dikkate değer bir uyarıdır. Cantzen'e göre bu dönüşüm ancak özgürlükçü bir perspektifle mümkün olabilir. Bu özgürlükçü perspektif, şeffaf yönetimler ve kurumları esas alır; devletin, onu eleştiren yurttaş karşısında güvenceye alınmasını değil, insanın devlet müdahaleleri karşısında güvenceye kavuşturulmasını doğru bulur; insanın devlet tarafından denetlenmesi değil, devletin devletsizleştirilmesini savunur.

Proudhon'un devleti toplumun içinde emdirerek dönüştürme düşüncesi bu bağlamda komünal bir önermedir. Bu önerme, devletin küçülmesini ve merkezde yoğunlaşan gücün bir kısmının yerellere aktarılmasını gerektirir. Gücün yerellere aktarılması, devleti dönüştürmenin ve rahatlatmanın en maliyetsiz yoludur.

Devletin emilmesinin bir diğer tamamlayıcı yolu ise ulusun demokratikleştirilmesidir. Demokratikleştirilmiş bir ulus sistemi, devletin merkezinde oluşan gücün yerele çeşitli formlarla devredilmesini kolaylaştıracaktır. O halde komünleri uluslaştırma yerine, ulusları komünleştirme; milliyetçiliğin ve tekçiliğin panzehiri olabilir.

5. Sonuç: Köklere Geri Dönüş

İnsan nefeslerinin olduğu her yerde bir komün ruhu vardır. Ancak her komün ayakta kalmayı başaramamıştır. Devletli toplumlarda komünün koşulları zayıflamıştır. Kadın şahsında toplum ve politika düşürülmüş, insanlık durumu açısından yapısal ve ideolojik bir sapma olan komün kırım günümüze kadar sürmüştür. Şayet insanlık, komün halinde yaşamayı becerebilseydi yaşadığımız büyük trajediler olmayabilirdi.

Devlet odaklı iktidar ile komün eksenli direniş hattı, iki damar şeklinde asırlardır insanlığın toplumsal bünyesini etkilemektedir. Öyle görünüyor ki bu gerilim sürecektir. Doğanın, insanın ve toplumun kurtuluşu devletçi hatta değil komünar hatta olacaktır. Bu nedenle komünü kaybettiğimiz yerde, yeniden komünleşerek bulabiliriz. Bu önerme emek, ekonomi, ekoloji, kadın ve gençlik örgütlenmelerinin hem ayrı ayrı vuruşlarını, hem de birlikte hareket etmelerine yeni olanaklar sunan radikal demokrasiye muazzam imkanlar sunacaktır.

Antagonist örgütlenme formlarını revize ederek hiyerarşik olmayan binlerce komün ile toplumu örgütlemek, toplumsal sorunun çözümü için verimli bir toprak olabilir. Böyle bir alternatif modelde komünler meşruiyetini halktan, gücünü etik-politik ilkelerden, sınırlarını eşitlikçi ve toplumcu yasalardan alacaktır.

İlk komünlerin mekanı olan Mezopotamya'nın küçük bir bölgesinde, Rojava'da, komün, tüm uygarlık depremlerinden sağ çıkarak ayakta kalanların kararlılığıyla demokratik toplum formunda bir kez daha çiçeklenmektedir. Rojava, dünya komünlerinin hatalarını bilince çıkararak, mirasını çağımıza uyarlamaya devam etmektedir. 21. Yüzyılın şafağında; kadın, işçi, ekolojist, genç komünarların öncülüğünde; kararların konsensüs ile alındığı, demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü komünler toplumcu kurtuluşun umudu olmaya devam ediyor.

Kaynakça:

1. Abdullah Öcalan, Perspektif 2025
2. Aristoteles, Politika
3. Anthony Giddens, Ulus Devlet ve Şiddeti
4. Benedict Anderson, Hayali Cemaatler
5. Cemal Bali Akal, Devlet Kuramı
6. Chris Harman, Halkların Dünya Tarihi
7. H.Fırat Şenol, Siyaset Felsefesi Tarihi
8. Mithat Sancar, Devlet Aklı Kıskacında Hukuk Devleti
9. Mehmet Ali Kılıçbay, Devlet, Doğu Batı
10. Mehemed Faruq, Komün Paradigması ve Meclisler Hakkında
11. Murray Bookchin, Devrimci Halk Hareketleri
12. Neil Faulkner, Marksist Dünya tarihi
13. Olivier Lissagaray, 1871 Paris Komünü Tarihi
14. Pierre Bourdieu, Devlet
15. Pierre Clastres, Devlete Karşı Toplum
16. Sorgul Şêxo / Haber, NÛJINHA, Demokratik Modernite İçin Bir Öneri
17. Yordam, Marxist Klasikleri Okuma Kılavuz
18. Yüksel Taşkın, Siyaset

İçindekiler için tıklayınız...

Komün ve Devlet İlişkisine Tocquevilleri Bir Bakış ve Ara İktidarı Komünleştirmek

Cezmi Kartal

Kendini bir özgürleşme projesi olarak sunan modern devletin, yapısal sorunlarını ilk görenlerden biri ünlü sosyolog Alexis De Tocqueville' dir. Çağdaşı Nietzsche, canavarların en soğuğu olarak tarif ediyor ve put kırıcılığına girişiyordu. Marx ve sosyalistler modern iktidarı burjuva sınıfının bir baskı aracı olarak görüp sınıf savaşımına dahil ediyordu. Anarşistler bu tehlikeli aygıtı en iyi kavrayan ekoldür. Yine de sisteme yönelik eleştiriler sadece sistem karşıtlarından ya da modernite eleştirisi yapan filozoflardan gelmiyordu. Tocqueville gibi modern Batı demokrasilerini savunan liberallerden de geliyordu. Bu yazıda Tocqueville'in modern devlete dönük temel düşüncelerine, demokratik toplum anlayışına ve "ara iktidar" olarak adlandırdığı komün ve ademi merkeziyetçi yapıları ve bunlara dair düşüncelerine göz atacağız. Bununla birlikte bu ademi merkezi yapıların komün-devlet ilişkisinde ne tür bir anlam ve işleve sahip olduğunu, bunların demokratik modernite ve demokratik toplum inşasında ne tür bir misyona sahip olduğu ve demokratik dönüşümlerini irdeleyeceğiz.

Tocqueville modern demokrasilerin en temel sorununun; insanların devletin gücü karşısında, onun her şeyi düzenleyen ve karar veren mekanizmalarının bireyi uyruk durumuna düşürmesi olarak görür. Bu bireyin ahlaki-politik gerçekleşmesini olabildiğince sınırladığı gibi bireyi yalnızlaştırır ve anlam problemleri ile baş başa bırakır. Bu modern devletin söylem ve edimlerinde karşılık bulan en temel paradokstur; kendini insanın bilince varma, tanıma ve özgürleşme durumu olarak tanımlarken gerçekte olan ise kendi hayatlarına dair karar bile alamayan bir vatandaş bireyinin nesnelleştirtilmesidir. Tocqueville'ye göre tek ve merkezi iktidar, çoğunluğun despotizminin vücut bulmuş halidir. Kaba eşitlik ve yeknesaklık iktidar ve yasa koyucular tarafından dayatıldıkça bireyler totaliter bir bütün içinde kaybolur. Devlet, güçlü kudretli ve birey ise güçsüz, silik ve hiçbir şeydir. Birey, yurttaş olarak devlete bağlandıkça artık onun iradesinden ve kendi yaşamı üzerindeki kontrolünden bahsetmek imkansızdır. Çaresizce devlete bağlanan birey ve çoğunluğun hükmüne tabi kalmak zorunda kalan yurttaş, toplumsuzlaşma sürecine girer. Artık hak olarak eşitlenmiş ancak hiçbir irade ortaya koyamayan bireyler, basit sıradan günübirlik zevklerin peşine düşerler. Başkalarına yabancılaşır ve yakın ahbap çevresi dışında toplumuyla bağı zayıflar."Standart toplum ve birey kurgusu iktidarların çıkarları doğrultusunda geliştirilmiş bir kurgudur. Birey ve topluma bu kurgudaki işlevlerini yerine getirmelerini sağlayacak roller yüklenir, buna göre kimlikler, değer ölçüleri oluşturulur. Sonuç itibari ile amaçlanan tek tipe indirgenmiş bir birey-toplum modelidir. Bu nedenle birey ve topluma has kültürel değerler, tarihsel geçmişler, özel kimlikler yok edilir."[1]

1 Zeki Bayhan, Demokratik Sosyalizm, syf:249

Modern liberal demokrasiler, bu anlamda gerçekte bireyin özgürce var olduğu bir paradigma ve sistem değildir. Tocqueville'in de işaret ettiği gibi bireyi sistemin bir uyruğu haline getirir. Modern demokrasilerin temel sorunu, aynı olanların iktidarını mümkün kılarken bunun dışında kalanları da sistem dışına atar ya da baskılar. Modern devlet ve onun demokrasi anlayışı farklılıkların yaşam şansı bulduğu ve kendini örgütleyebildiği bir sistem değildir. Diğer bir ifadeyle öz yönetim gibi bir olaya yer yoktur. Demokrasilerin (elbette liberal Batı demokrasisi) temel sorunu sürekli olarak çoğunluğun despotizmine açık olmasıdır.

Modern demokrasilerin temel sorunu, aynı olanların iktidarını mümkün kılarken bunun dışında kalanları da sistem dışına atar ya da baskılar

Çoğunluğun despotizmi, seçimle işbaşına gelmiş yasa koyucu ve yasayı uygulayandır. Çoğunluğun temsiliyeti tek, merkezi, üniter iktidar ve devlet düşüncesiyle birleşir. Farklılığın bu merkezi koşulda kendi farklılığını yaşayamadığı durumda ise tıpkı bir krallık rejiminde olduğu gibi çoğunluğun hükmüne tabi olur. Özelde ise çoğunluğun temsil iddiasında olan bir avuç iktidar elitinin iktidarına tabi olur. "Çoğunluğun despotizmi eşitlik ve yeknesaklık düşüncesinde de dayanak bulur. Bir toplumda koşullarda eşitlik sağlandıkça bireyler daha küçük görünür, toplum da daha büyük. Daha doğrusu diğerlerine benzeyen bir yurttaş kitle içinde çoğunluk arasında kaybolur. Ve ancak muhteşem ulus göze görünür olur."[2] Kendi kendini yöneten toplum gerçeğinin yerini bu biçimi ile toplumu ahlaksız ve politikasız bırakan, her şeyi düzenleyen bir iktidar gerçeği çıkar. Artık toplumdan ve bireyden bahsetmek de mümkün değildir. Zira devlet yaşamı üreten ve düzenleyen tek fail, özne olarak tüm uzamı kapsar. Abdullah Öcalan Özgürlük Sosyolojisi adlı eserinde bu sorunu, toplumun toplum olmaktan çıkarılması ya da temel dinamiklerinin çiğnenmesi olarak tanımlanır. "Özgür politika ve ahlak toplumunun temel niteliklerinden yoksun bırakılmasını sorunun başlangıcı sayabiliriz. Sorunu başlatan güç ise tekel oluyor."[3] Bu tarz bir devlet ve demokrasi anlayışı kapitalist moderniteye hizmet ettiği ve onu her alanda ürettiği için varlığını korumuştur. Özgürlük vaadi ise savaşlar, derin yoksulluk, sömürgecilik, soykırım kampları ve bireyin anlam sorunsalı ile sonuçlanmıştır. Tocqueville liberal demokrasi savunucusuydu ancak sistemin yapısal sorunlarını da görüyordu. Buna karşı sistem içi alternatifler yarattı ve devlet içinde bireyin kendini farklı organizasyonlarla örgütlediği sivil toplum kuruluşlarını ve ademi merkeziyetçi yapıları önerdi. Bu biçimiyle modern demokrasileri etkiledi ve çoğunluğun despotizminin etkisini hafifleten bir "devlet dışı" toplumsal örgütlülük yarattı. Tocqueville'in topluluk fikri olarak komün ve diğer sivil toplum tanımlarına bir göz atıp bunun demokratik toplum inşasında ne tür bir katkı potansiyelini taşıdığını irdeleyeceğiz.

Devlet Katı, Toplum Esnektir

Tocqueville modern devlet ve demokrasinin çıkmazlarını bu biçimiyle ortaya koyduktan sonra; bireyin topluluk temelli komün varlığını ve özgürlüğünün gerekliliğini ortaya koyar ve hatta buna tanrısal bir buyruk olarak bir dayanağa kavuşturur. Devlet mutlak, totaliter bir bütündür. Toplum ise farklı ve çok renklidir. Devlet katı kuralcı, tekdüze bir işleyişe; toplum ise özgürlüğe açıktır. Devlet mekanik; toplum ise bir zihniyet ve esnek zeka olayıdır. Bu ikisinin bağdaşmazlığını gören Tocqueville, devletle toplumu uzlaştıran bir "ara iktidar" formülünü geliştirmiştir. "Ara iktidar" ademi merkezi bir sistemdir ve bireyi merkezi iktidarın baskı ve düzenleyiciliğinden kurtaracak bir öz yönetim projesidir. Komün bu ademi merkeziyetçi projenin en temel formudur. Komün, insanların devlet dışı örgütlenme, kendi hayatları hakkında karar alma, üretme ve toplumsal sorumluluk ve görev üstlendikleri bir alandır. Böylece insanlar her şeyi devletten beklemek yerine kendileri yapacaklardır.

2 Ayferi Göze, Siyasal Düşünceler ve Yönetimler

3 Abullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi (3. Cilt) syf:54

Bu komün ve devlet ayrımını devlet artı demokrasi olarak da okumak mümkündür. Tocqueville'ye göre komün doğal bir kurumdur ve insan topluluğunun bulunduğu her yerde kendiliğinden kurulur. Bireyciliğin bu şekilde kırıldığını ve komünle insanın özgürlüğe ilk adımını attığını belirtir. Komün bir topluluk düşüncesidir, aşırı devletçi toplum ve aşırı bireyci organizasyonların dışında, birey ve toplumun optimal dengesine açıktır. Tocqueville de zaten bu tür bir toplum kuruluşu ve inşasını çoğunluğun despotizmine karşı savunur. Ortak yarar düşüncesi de ona göre devletle değil komün ile oluşur. Komün ya da ademi merkezi sistem Tocqueville'ye göre modern dönem öncesi toplumsallığın temel yaşam biçimi ve onun doğal bir kurumudur. Bu yüzden demokratik bir toplumda insanlar devlete sığınmamalı, sosyal ve siyasal kurumlar geliştirmelidir. Tocqueville'ye göre bu aynı zamanda çoğunluğun despotizmine karşı bireysel ve toplumsal bir stratejidir. Devletin tüm gözeneklere sızdığı ve tüm spektruma yayıldığı modern dünyada "ara iktidar" ya da kurumlar aynı zamanda toplum ve bireyi önceleyen bir telafi mekanizmasıdır. İktidar ve devletin aşırılıklarına karşı mücadele, toplumsal ihtiyaçları giderme ve toplumsal sorunları çözmenin de politik kuruluşlarıdır.

Tocqueville ara bölgelere dernekler ve basın özgürlüğünü de ilave eder. Liberal demokrasiler, yönetici ve siyasi parti organizasyonlarının keyfiliğini engellemek için derneklerin, ifade özgürlüğü içinde basın özgürlüğünün şart olduğunu dile getirir.

Şüphesiz ki Tocqueville devlet sınırları içinde yaşamanın çok temel sorunlarını görmüş ve önerilerini toplumun doğal halini ve sosyal-siyasal kurumlarını dayanak olarak gerçekleştirmiştir. Dernek, kooperatif, vakıf, sivil toplum kuruluşları, basın organları, sendikal yapıları ve farklı komün deneyimlerini tüm modern devletlerde görürüz. Hatta şu söylenebilir ki toplumun çok büyük bir kesimi bu tarz "ara iktidar" örgütlenmeler içinde yer almaktadır. Ulus-devlet sınırları içinde binlerce devlet dışı kuruluş vardır ve eğitimden sağlığa, politikadan adalete, ekonomiden toplumsal sorunların çözümüne, kadın ve insan hakları savunuculuğundan dayanışma ve yardımlaşmaya kadar hayli geniş tüm toplumsal sorumluluk alanlarında faaliyet gösterirler. Tocqueville bu ademi merkezi yapıları devlete karşı komün olarak ve bir toplumsal inşa olarak görür. Bu modern devlet dışı kurumlar toplum açısından önemli bir rol ve işlevi yerine getirirler. Ve bu tür kurumları pozitif olarak değerlendirmek mümkündür.

Ancak sorulacak ve demokratik toplumun inşası noktasında sorgulanacak husus, bu ademi merkezi yapı ve komünlerin ya da Tocqueville'nin adlandırmasıyla "ara iktidarın" toplumu ne denli demokratik kıldığı, devlet-komün ilişki ve diyalektiğinde toplumun lehine devleti ne kadar sınırlandırdığıdır. Abdullah Öcalan'ın Özgürlük Sosyolojisi kitabına göre söylersek, toplumu nedenli ahlaki ve politik kıldığıdır? Ademi merkezi yapıların eleştirel analizini tam da bu noktada geliştirmek lazım.

Ademi merkezi yapılar, devlet sınırları içinde devlet dışı bir alanda faaliyet yürütürler

Demokratik toplum adına alternatif olmak, hakim devlet mantığından, zihniyetinden ve ideolojisinden de bir kopuşu gerektirmektedir. Tocqueville'in önerilerinin zayıf noktaları da buradadır ki, ideolojik bir ayrışmadan ziyade alternatif bir iktidar olarak formüle edilmişlerdir. Ara iktidar mefhumu bu bağlamda rastgele kullanılan bir kavram değildir, belki de eleştirilecek temel husus bu olmaktadır. Ademi merkezi yapıların ya da komünün karakterini doğru analiz etmek gerekir. Ademi merkezi yapılar, devlet sınırları içinde devlet dışı bir alanda faaliyet yürütürler. Ancak bu yapılar çoğunlukla devletten kalan boşlukları doldurmak üzere bir misyon edinirler. Farklı alanlarda binlerce sivil toplum kuruluşu, örgütün ahlaki politik değerleri ve demokratik modernite paradigmasını temsil edemediğinden, kapitalist moderniteyi ve devleti büyüten bir inşa gerçekliğine sahiptir. Bunun en temel sebebi ideolojik olarak liberalizme dayanmasıdır. Bundan dolayı alternatif ve toplumsal yaşamda devletin alanını sınırlayan bir söylem ve eylem gücünü ortaya koyamıyor. Örneğin; Türkiye Avrupa neredeyse en çok devlet dışı yapılara sahip ülkelerin başında geliyor. Vakıf, kooperatif, dernekler,

oda-meslek örgütleri, cemaat örgütleri, insan hakları kuruluşları, dayanışma ve yardımlaşma kulüpleri gibi yüzlerce farklı alanda on binlerce kurum var. Ancak devletin ekonomiden siyasete, sosyal kültürel yaşamdan sağlığa, savunmadan adalete başat olduğu gerçeği de ortada. Haliyle özerk yapılara dönüşüm ve ademi merkezi yapıların toplumsal hayatı üretmekteki rolü zayıf kalmaktadır. Devlet tüm problemleri çözme noktasında temel özne iken toplumun politikasızlık gerçeği, varlığını olduğu gibi korumaktadır.

Tocquevilleci ara iktidar, devrimci, sosyalist, anti modernist bir çizgide değil. Ve bu nedenle gerçek anlamda alternatif olduğu söylenemez. Komün, bir ara iktidar olarak düşünülmüş ve buna tabi olan bireyler aynı zamanda ara iktidarın bir parçası ve onun meşruluğunun üreticisidir. Orta Çağ'da komün ve devlet dışı kuruluşlar modern muadillerinin aksine demokratik modernite paradigmasına daha yakındır ve devleti toplumsal yaşamda oldukça sınırlayan bir etkinliğe sahipti. Kuruluş amaçları faydacı olmaktan çok ahlaki ve politiktir. Orta Çağ'da komünün gelişkinliğinin sebebi devletlerin modern ulus-devlete nispetle zayıflığı değil, toplumun ahlaki-politik, özel karakterinin gelişkinliğinden ötürüdür. Örneğin; modern dönemde devletin ve şirketin egemenliği neredeyse tüm ekonomik hayatı domine etmiş durumda ya da partiler tüm siyasi meselelere el atmakta politik kararları almaktadır. Kendini bir alternatif olarak konumlandırdığından dolayı ademi merkezi yapılar devlete bağlanmaktan kurtulamamaktadır.

Demokratik Toplum Barışın Öncülüdür

Barışın tartışıldığı bugünlerde barış kadar önemli bir kavram da demokratik toplum olmaktadır. Hatta şu söylenebilir ki, demokratik toplum barışın öncülüdür. Silahlı mücadele yönteminden demokratik siyasete geçişin eşiğinde olduğumuz bu süreçte anlamlı bir barış, demokratik siyaset hakkının devlet tarafından tanınmasıyla mümkündür. Farklılıkların kendini örgütlediği bir toplum ancak barışı gerçekleştirebilir ve demokratik toplum olabilir. Ulusal kurtuluştan demokratik toplum inşasına yönelimine geçildiği bu süreçte, artık önümüzde duran stratejik kavram ve hedef özgürlüktür. Bunun da ahlaki-politik toplum inşasından geçtiği açıktır.

Tocqueville de itiraf eder ki komün, ademi merkezi yapılar ve farklı tarzda ara iktidar kurumu, modern öncesi toplumun temel kültürel kurumlaşmasıdır. Toplumsal işler ve sorumluluklar esasen devlete ait değildi. Toplumsal kurumlara bağlı gelişiyordu. Ulus-devlet öncesi devlet biçiminin tüm toplumsal alanı düzenleme yeteneğinde olmaması ile ilgili bir durum değil, toplumun ahlaki ve politik işlerliği ile ilgiliydi. Modern devlet ekonomiden siyasete, toplumsal adaletten hizmete, eğitimden savunmaya tüm toplumsal alanları tekelleştirmeden önce bunlar toplumun geniş, esnek, merkezi olmayan toplumsal kurumlarca yerine getiriliyordu. Toplumsal ahlaki-politik yapının işlerliğini merkezi bir yapıya gerek bırakmıyordu.

Farklılıkların kendini örgütlediği bir toplum ancak barışı gerçekleştirebilir ve demokratik toplum olabilir

Toplum kendi kendini yönetmek suretiyle bir köyden şehre değin tüm işlerini gerçekleştirebiliyordu. Okullar, hastaneler, yollar her türden hizmet kuruluşu, toplum ve onun kurumları aracılığıyla gerçekleştiriliyor ve hatta finanse ediliyordu. Örneğin tüm bu işleri finanse eden bir vakıf ve hayırsever kurumların kolektif mülkiyeti, toplum mülkiyetinin yarısından bile fazlaydı. Modern öncesi doğulu toplumlarda buna rastlamak mümkün. Sadece toplumsal iş ve sorumluluk alanları bağlamında değil, bunların yönetimi anlamında da bir ademi merkezi toplum yapısıyla karşılaşıyoruz. Aslında modern devlet tüm toplumsal kurumları tekelleştirerek toplumsal işleri tek bir merkezde toplayarak, düzenleyici bir aygıta dönüştü ve toplum bu biçimde bir devlet kurgusuyla ahlak ve politikasız bırakıldı. Kendini bir problem çözme makinası olarak sunarken; toplumu kendi hayatından dahi sorumlu olmayan ve karar alamayan bir pozisyona düşürdü. Modern devletle toplumcu komün ve ademi merkezi yapıların alanı daralırken bürokratik ve üniter egemen devlet yapısının alanı genişledi. Dolayısıyla sivil toplum örgütleri

modern devlet öncesi dönemin temel toplumsal kurumlarından biri olmaktadır. Sorun günümüzde bunun bir özgürleşme, öz yönetim işlerliği ile ele alınmamasıdır. Devletin kabul edildiği ve adem-i merkezi yapıların bunun bir eklentisi hiyerarşisi içinde düşünülmesidir.

Demokratik toplumun, demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü bir sistemin yeniden inşasına girişildiği bu dönemde; ademi merkezi yapıların bu inşa çerçevesinde yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç olduğu açıktır. Ademi merkezi yapılar, toplum kuruluşları bir ara iktidar olarak değil, özgürleşme ve öz yönetim pratiği olarak işlev gördüğünde tarihsel misyonu olan demokratik toplum, ahlaki-politik toplum pratiğini güncelleyebilir. Bu noktada ademi merkezi yapıların, komün ve her türden sivil toplum kuruluşunu demokratik modernite içine almak, yeni süreç açısından hayli anlamlı bir çalışma olacaktır. Demokratik karakterli yapıların bütünleşik bir mücadele ve her alanda komünleşme ve konfederalleşmeye doğru örgütlendirilmesi, yeni dönem toplumsal inşanın temel alanlarından biri olabilir. Devlet dışı kurumların gerçek anlamda komünleşmesi, ahlaki-politik karakterde örgütlenmesi ile olabilecek bir husustur. Zaten bunun yokluğu dolayısıyladır ki ulusal, bölgesel ya da küresel çaptaki toplumu temsil iddiasında olan kuruluşlar, devlete alternatif bir örgütlülüğü sağlayamamaktadırlar. Sivil toplum kuruluşlarının örgütlendirilmesi ya da varolan potansiyelin demokratik modernite kapsamında değerlendirilmesi kuşkusuz ki yeni bir zihniyet dönüşümü ve bunun mücadelesiyle mümkündür. Demokratik toplumun inşasında nasıl bir misyonla katkı sunulacağına dair şu hususları belirginleştirebiliriz:

* Günümüz devlet dışı kurumların komün ve ahlaki-politik nitelikleri sınırlı kalmaktadır. Zira faaliyet gösterdikleri alanla sınırlı kalmakta ve diğer tüm alanlarda devlete bağlı ve mecbur yaşamak zorundadır. Bu da onun ademi merkezi yapısını ve demokratik modernite karakterini zayıflatmaktadır. Devlet dışı toplum kuruluşları, devleti değil toplum ve özgür bireyi esas alan bir örgütlenmeyi hedeflemelidir.

* Demokratik siyaset temel örgütlenme ve inşa tarzı olarak öne çıkmalı ve politik alanı devlete bırakmamalı, taleplerini ve kuruluş inşa mantığını devlete kabul ettirme, ondan beklentili olma olarak değil de kendisi gerçekleştirmeyi hedeflemelidir.

* Devlet dışı toplumsal kuruluşların devleti toplumsal alanda sınırlaması, onun konfederal örgütlenmesini gerektirir. İç içe geçmiş halkalar ya da ağ örgütlenmeleri bu konfederal ilişkinin zeminidir.

* Sivil toplum kuruluşları ontolojik zeminini devletten koparıp tarihsel toplum zihniyetine ve yaşamına dayandırmalıdır. Dolayısıyla devletin boşluk bıraktığı alanları dolduran değil, bizzat devletin kapladığı mekanı demokratik toplum örgütlenmesi ile sınırlamaları ve bu yönüyle alternatif olmalıdır.

* Kadın kurtuluş ideolojisi, ekolojik bilinç, ahlaki-politik sorumluluk sivil toplum kuruluşlarının demokratik toplum dönüşümünde temel parametreleri olmaktadır.

* Komün toplulukları hiyerarşik değil yatay, bürokratik değil demokratik dayanışmacı, etkin iletişim ve etkileşimin olduğu müşterek bir yapıyı esas alır.

* Sivil toplum kuruluşunun demokratik dönüşümü paradigmasal olmak durumundadır. Devletin esas aldığı ulus yerine demokratik toplum olmanın zaruri ön koşulu olan demokratik ulusu esas almalıdır.

* Devletçi "ara iktidar" örgütlemenin aksine demokratik karar alma sürecini geliştiren bir paradigma, bir yönetim anlayışı ve meclisi esas alır.

* Demokratik toplum örgütü iktidarı hedeflemez tersine toplumsal yaşamdan iktidarı atma, sınırlandırmayı amaç edinirler.

Sonuç olarak; demokratik toplumu inşa sürecine girdiğimiz bu yeni dönemde en temel inşa alanlarından biri, binlerce farklı alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının demokratik toplamu inşa temelinde yeniden örgütlenmesi olmaktadır. Bu kuruluşların devlet dışı bir alan olarak paradigmasal olarak tarihsel köklerine göre yeniden düzenlenmesi hayatiyet arz etmektedir. Toplumu devlet karşısında temsil etme iddiasında olan bu kuruluşların, devleti sınırlaması, bunu amaç edinmesi kuşkusuz gerçek anlamda bir ademi merkezi sistemi gündeme taşıyacaktır. Elbette tek başına yeterli olacağı söylenemez. Ancak komün zihniyeti ile inşa edilmeleri, demokratik modernite temsiline kavuşmaları bu kurumları demokratik toplumun en temel politik, kültürel, sosyal, ekonomik kurumları haline getirecektir.

Devletleştirilmiş Marksizmi Yeniden Devrimcileştirmek

Selahattin Gezer

'Tarih sınıflar savaşı değil, sınıflaştırmaya karşı sınıfsızlaşma mücadelesidir. Komün sınıfsızlaşma politik pratiğinin etik-politik gücüdür. "Devlete karşı komün", günümüzde devrimin yeniden devrimcileştirilmesinde önemli bir soyutlamadır. Bütün toplumsal ilişkilerin komünleştirilmesi pratiği, yaşamı sınıfsızlaştıran içkin demokrasi komünalizmdir.' *

Cengiz Baysoy

Abdullah Öcalan'ın Marksizmin amentüsü olarak kabul edilen 'tarihin devindirici gücü ve mutlak belirleyeni sınıf savaşımıdır yerine, devlete karşı komün çatışkısını ikame ettik" önermesi, sadece 20. Yüzyıl sosyalist deneyimlerinin başarısızlığından çıkarılan zorunlu bir teorik sonuç değil aynı zamanda sınıfı merkeze alan Modernist Marksist felsefi/politik yaklaşıma karşı bir itiraz olarak okunmalıdır. Marx'ın 'tarih sınıf mücadeleleri tarihidir' aksiyomu, reel sosyalizm pratiğinde kendini doğrulayamamış, aksine yeni tahakküm biçimleri üretmiştir. Bu bağlamda Öcalan'ın teorik hamlesi, dogmatik Marksizme takılıp kalmak yerine, özgürleşme mücadelesinin yeni kavramsal araçlarını geliştirme cesareti olarak değerlendirilebilir. Bu, oluşturulacak yeni kavramsal araçların, doğrudan özgürleşme düzleminde çalışması ve özgürleşmenin yeni öznelliklerini üretmeye dönük olması son derece önemlidir. Çünkü Modernist Marksizm'e eleştirimiz, aşağıda açıklayacağımız gibi devrim/devrimcilik kavramından gittikçe uzaklaşmasından kaynaklanmaktadır. İşte bu yazı ile amacımız, bu uzaklaşmanın salt reel sosyalizm deneyiminin sorunlarından kaynaklanmadığı düşüncesinden hareketle, teorik bir müdahalenin de kaçınılmaz olduğuna ilişkin bir çerçeve oluşturmaktır.

Bu nedenle sınıf indirgemeciliğinin pratik iflası olan Sovyet Deneyimi başta olmak üzere Reel Sosyalist dünyanın büyük devrimci atılımına rağmen hiçbir öznellik yaratamamış olmasının kökenlerini bizzat Marksizmin sınıf ve/veya değer teorisinin içinde aramak gerekir. Türkiye Sol hareketinin ideolojik noterlik makamı gibi çalışan belli kesimlerinin bu 'Marksizmin reddidir; Marksizmin dışına çıkmadır' çıkışlarının kökeninde aynı zamanda teorik hükümranlık alanlarının tehlikeye girmiş olmasının da payı yadsınamaz. Abdullah Öcalan'ın yeni sınıf teorisi, bizzat Marksist dünyanın yaklaşık 170 yıldır zaten üzerinde tartıştığı bir alandır. Cengiz Baysoy'un Otonom Dergisinde yayınlanan bir yazısında, Lenin'den yapılan bir alıntıda şu cümleler geçmektedir: "Marx'ın öğretisinde özsel olan sınıf mücadelesidir. Bu çok yazılıp söylenir. Fakat bu doğru değildir. Ve bu yanlışlıkta adım başında Marksizmin oportünistçe çarpıtılması, onu burjuvazi için kabul edilebilir kılan tarzda tahrifi doğar. Çünkü sınıf mücadelesi öğretisi Marx tarafından değil aksine ondan önce burjuvazi tarafından yaratılmıştır ve genel konuşulduğunda burjuvazi için kabul edilebilirdir. Yalnızca sınıf mücadelesini kabul eden biri henüz Marksist değildir… Marksizm'i sınıf mücadelesine indirgemek Marksizm'i budamak demektir…" Marks'ın kendisi

bile sınıf ve sınıflar mücadelesi kavramlarının kendine ait olmadığını, aslolanın sınıflar savaşı değil sınıfsızlaşma olduğunu bizzat yazılarında belirtmiştir. Zamanla Marksist dünyada gelişen sınıf ikilikleri üzerinden düşünme alışkanlığı Marksistleri sınıf kavramı dışında düşünemez bir hale getirmiştir.

Teorinin canlılığı dogmalara sadakatten değil, gerçeklikle yüzleşme cesaretinden gelir

Milovan Djilas'ın "Yeni Sınıf" (1957) eserinde sosyalist bürokrasinin yeni bir sömürücü sınıfa dönüştüğünü göstermesi, Öcalan'ın "iktidarın proletarya veya burjuvazinin elinde olması, egemenlik kültürü bakımından fark yaratmaz" tespitini haklı çıkarır. Sovyet deneyimi, sınıf mücadelesinin devlet iktidarını ele geçirme stratejisinin, sadece egemen sınıfı değiştirdiğini, tahakküm ilişkilerini ortadan kaldırmadığını kanıtlamıştır. Öcalan'ın devleti sorunun kaynağı olarak görmesi, bu tarihsel deneyimin kaçınılmaz teorik sonucudur. O zaman ***paradigmatik değişimdeki birinci ayrımı*** hemen koyabiliriz. Modernist Marksizmin ekonomi-politiğe yaslanmasının arkasındaki en büyük dayanak Ölçü Teorisidir. Ölçü Teorisi, birbirinin içinden çıkan, birbirinin ölçüsü olan sermaye-emek gücü arasındaki çelişkiye odaklanır. Oysa tam da bu çelişki teorisinin kendisinin devrim kavramından uzaklaşılmasına sebep olduğu görülmez. Bu, patriyarkayı, aile düzleminde kalarak yıkabileceğini düşünmeye benzer. Dolayısı ile ölçü teorisinin Modernist Marksizmi götürdüğü yer, aşamacılık üzerinden yeniden egemenlik kurmanın paradigmasıdır. Modernist Marksistlerin ölçü teorisi sonucu vardığı devlet, Deleuze'ün, "devletle hasta oldunuz, devletle iyileşeceksiniz, derler bize" deyişinde olduğu gibi, Marksizmin devletleştirilmesinin sonucudur.

Komünalizm Sınıfsızlaştırmayı Üretmenin Pratiğidir

Modernist Marksizmin sınıf kavramının yetersizliğine vurgu yapmak Marksizm karşıtlığı değil, bizzat Marksizmin içinden Marksizm'e bir müdahale biçimidir. Modern kapitalizmdeki prekarya, kognitariat gibi yeni emek biçimlerinin ortaya çıkışı, klasik işçi sınıfı tanımının yetersizliğini göstermiştir. Abdullah Öcalan'ın komün vurgusu, sınıf kimliğinden ziyade yaşam alanı ve dayanışma ağları üzerinden örgütlenmeyi önerirken, günümüz toplumsal hareketlerinin gerçekliğini daha iyi yakalamaktadır. Occupy, Indignados, Sarı Yelekliler gibi hareketlerin sınıf değil, komün mantığıyla örgütlenmesi tesadüf değildir. İşte burası da ***paradigmatik değişimdeki ikinci ayrımı*** oluşturmaktadır. Eğer birbirinin ölçüsü içinden bir direniş üretilemiyorsa, düzlem, ikili sınıf rejimi içinden koparak, bir sınıfsızlaştırma pratiği olmak zorundadır. Modernist Marksist düzlem, ölçü teorisinin devamı olarak sermaye-emek gücü arasındaki ilişkiyi bir 'sınıflaştırma' ilişkisi olarak göremez. Dolayısı ile yeni paradigmada aslolan sınıflaştırma pratiğine karşı sınıfsızlaştırma pratiğidir. Komünalizm vurgusu tam da bir sınıfsızlaştırma üretmenin pratiği olarak anlaşılmak zorundadır. Bu devletleştirilmiş Marksizmi yeniden devrimcileştirmek için tek olanaktır.

Devlet-Komün ikileminde öncelikle müdahale edilmesi gereken alanlardan biri de tarihsel materyalizmin yeniden yorumlanmasıdır. Pierre Clastres ve Devlete Karşı Toplum adlı çalışmasında ilkel toplulukların devlet oluşumuna bilinçli olarak direndiklerini göstermiştir. Öcalan'ın "toplum aslında komünal bir olaydır" ve devletin dışarıdan dayatıldığı tezi, Clastres'ın bulgularıyla desteklenir. Bu perspektif, Marx'ın devleti sınıf çatışmasının ürünü olarak gören yaklaşımından daha ikna edicidir; devlet toplumsal dokudaki bir sapma, bir anomali olarak belirir. Fakat Modernist Marksistlerin tarihsel materyalizm okuması sınıf içinden çalıştığı için bu yeni teorik müdahaleyi içselleştirmeleri son derece zordur. Yerleşik olanın donma, sabitlenme, hareketsizlik gerçeğinin tam karşısında duran göçebe, aynı zamanda komünal olandır. Güneydoğu Asya dağlık bölgelerindeki toplulukları ya da yüzlerce yıl konfederal bir tarzda yaşam süren Kürtlerin 1800'lerin başından itibaren Osmanlı'nın merkezine bağlanmamak için gösterdikleri direnci ve isyanlar silsilesini sınıf içinden okumak mümkün değildir. Bin yıllardır devlet otoritesinden kaçmak için devrimcilerin/göçebelerin

geliştirdikleri stratejileri bile Öcalan'ın komün-devlet antagonizmasını ampirik olarak doğrular.

Tarih boyunca insanların devletten kaçışı, sınıf mücadelesinden daha temel bir dinamik olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle Devlet-Komün arasındaki savaşı bir yanıyla devletleşmelere karşı devletsizleşmeler olarak düşünebiliriz. Bu hiç de sermaye-emek gücü arasındaki çelişkiye benzer yeni bir çelişki teorisi olarak düşünülmemelidir. Bu, yaşamın üretilmesi ve yaratılmasına yani tek bir düzleme ilişkin iki farklı bakış, iki farklı işlevidir.

Marksist dünyada gelişen sınıf ikilikleri üzerinden düşünme alışkanlığı Marksistleri sınıf kavramı dışında düşünemez bir hale getirmiştir

Bu nedenle doğrudan çelişki kavramı ile açıklanamaz. Bu da bizi ***paradigmatik değişimdeki üçüncü ayrıma*** götürüyor. Bu ayrımın önemi, bir toplumsal saha analizi nasıl yapabileceğimize ilişkin bize ipuçları verir. Deleuze'lerin dediği gibi, bir toplum çelişkileri ile değil, 'Kaçış Çizgileri' ile tanımlanır. O zaman Direniş her zaman iktidarı önceler. Komün/devlet savaşında devletleşmeye karşı direniş her zaman devleti önceler. Devlet artık Modernist gelenekteki gibi toplumun iç gelişimi ile oluşan bir yapı değildir. Dolayısı ile devlet, Modernist geleneğin söylediği gibi, komünün eksiklerini tamamlamak için oluşan, toplumun evrimsel bir ürünü ya da zorunlu süreci değil bizzat komüne bir müdahaledir. Bu toplumsal saha analizi, yani direnişin önce geldiği tezi, ikili varlık/entite üzerinden düşünme rejimini de yıkarak, antagonizmayı da yeniden devrimci olanın kalbine yerleştirir. Bu ikilemden çıkarak antagonizma üzerinden düşünmenin yeni olanağı, Marksizmin devletleştirilmesine karşı devrimcileştirilmesinin yegâne olanağıdır. Artık Türkiyeli Modernistler de bunun içinde konumlanacaklardır. Ya devletleştirilmiş Marksizmin içinden gittikçe sağcılaşacak ya da devrimcileşmiş bir Marksizmin içinde sol, yaşamı örgütlemenin gerçek deneyinin politik pratiğini üreteceklerdir.

Direniş Varlıktan Önce Gelir

Komünalist okumaların çoğu, hiyerarşinin sınıftan önce geldiğini ve tüm tahakküm biçimlerinin kaynağı olduğuna dair zengin bir külliyat bırakmışlardır. Kaldı ki Otonomist geleneğin, "sınıf mücadelesi sınıfı önceler" tezini de bu katkıya eklemek gerekir. Tam da yukarıda söylediğimiz, direnişin iktidarı öncelediği tezinin devamı olan bu bakış sayesinde devrim fikri canlı ve dinamik bir devrimci-oluşa bağlanır. Tüm bu argümanlar, Öcalan'ın devlet eleştirisinin teorik zeminini güçlendirir. Bookchin'e göre sınıf, hiyerarşinin bir türevi olduğundan, sınıf mücadelesi tahakkümün kökenine inemez. Öcalan'ın komün vurgusu, bu daha derin soruna yanıt arayışıdır. Her biri devlete karşı başka bir devleti çözüm olarak öngören ulusal kurtuluş hareketlerinin başarısızlığına karşı tabandan örgütlenen konfederal yapılarıyla Rojava deneyimi, bugün bu modelin sadece teorik değil, pratik olarak da uygulanabilir olduğunu kanıtlamıştır.

Özgürlük Hareketinin komün anlayışında sorunun sınıflar değil heteronomi (başkası tarafından yönetilme) ve özerklik talebi arasında olduğu tezinde Kürdistan ve Ortadoğu'daki çatışkı/çatışma dinamikleriyle son derece uyumludur. Devlet, heteronominin kurumsallaşmış biçimiyken, komün özerk toplumun ifadesidir. Bu okuma, Öcalan'ın paradigma değişimini sadece Kürt hareketinin taktiği değil, evrensel bir özgürleşme projesi olarak konumlandırır. Kürdistan Özgürlük Hareketi'ni özgürlük paradigmasının tam da Marksizm'e bu müdahalesiyle oluşan özgürleşme düzleminin sadece Kürtlere ya da Ortadoğu'ya değil, tüm dünya halklarına armağanı olduğunu söylememizin nedeni de budur.

Modernist Marksizm, kapitalizmin yaklaşık 600 yıllık kurucu dinamiğini göz ardı ederek kapitalizmi analiz eder ve bu analizi ekonomi politiğin eleştirisinin temel teorik/pratik dayanağı yapar. Demokratik Modernite ise kapitalizmi başat denilen çelişki üzerinden değil kapitalizmi bütün kurucu dinamikleriyle birlikte analiz ederek 'tarihin ilk sömürgesi kadındır' tezini komünalist fikriyatın temeli olarak belirler. Sınıf kavramının artık bir durumu, bir varlığı, bir topluluğu

ifade etmediğini ve sınıfı kuran şeyin sınıfın kendisi değil sınıflar mücadelesi olduğunda hareket eder; tıpkı Kürtlüğü kuran şeyin soyut bir halk kavramı değil biyopolitik alanın tümünü bir inşa ve direniş alanına dönüştüren yeni bir Kürtlüğün kuruluşu gibi. Paradigmanın modernist yaklaşımlardan bariz biçimde ayrılan yönü şudur: Birincisi sınıf, sınıf mücadelesinden önce gelmez, varlık politikayı değil, politika varlığı önceler; varlık direnişten önce değil direniş varlıktan önce gelir. Özgürlük Hareketi iktisadi kategorilerle değil sömürgecilik ile kapitalist modernitenin can damarlarına saldırı hatları kurarak mücadele içinde inşa edilen bir sınıfsızlaşma yaratmayı esas alır.

Yerleşik olanın donma, sabitlenme, hareketsizlik gerçeğinin tam karşısında duran göçebe, aynı zamanda komünal olandır

Bununla birlikte Öcalan hiçbir metninde sınıfın doğuşunu ve bağlayıcılığını reddetmemiştir. Temel itirazı tarihin sınıflar savaşıyla başladığı ve bütün toplumsal ilişkinin bu çatışkı üzerinden şekillendiği tezine karşıdır. Tarih sınıfın doğuşuyla değil, sınıftan önce ortaya çıkmış olan ve sınıfların karakterini belirleyen erkek egemen toplumsallaşmanın kadın merkezli toplumsallaşmayı belli bir cins kırımı yoluyla tasfiye etmesiyle başlatılır. O yüzden 'ilk sömürge kadındır' tezi bu düşünsel hattın ana omurgasını oluşturur. Çünkü sınıflaşmayı sadece ekonomik sınıflara indirgediğimizde toplumsal ilişkilerin tümünde sınıflaştırmanın nasıl çalıştığını ve toplumsal ilişkinin kılcallarına kadar sızabilen sömürü ve iktidar ilişkisini asla göremeyiz. Bu eleştiri, Cengiz Baysoy'un deyimiyle selefileştirilmiş Marx'ın yeniden devrimcileştirilmesidir.

Post Marksistlerin, kent hakkı mücadelesinin sınıf mücadelesinin yeni biçimi olduğuna dair iddiaları ilk bakışta Öcalan'ın komün vurgusunu sınıf analizine doğru büker gibi görünür. Ancak bu iddianın sahipleri bile bu mücadelelerin klasik işçi sınıfı örgütlenmesinden farklı, mekansal ve komünal bir karaktere sahip olduğunu kabul eder. Bu açıdan Öcalan'ın komün paradigması, Post Marksistlerin kent hakkı kavramını daha tutarlı bir teorik çerçeveye oturtur. Bu paradigma ile kent artık verili bakış açılarının toplamı olmaktan da çıkar, bakış açısı üretiminin/yaratımının pürüzsüz bir mekân ve zaman örgütlenmesi olarak düşünülür. Bu da bizi ***paradigmatik değişimdeki dördüncü ayrıma*** götürür. Devrimci mücadeleler, verili bakış içinde bir bakış değildir. Yeni olanın üretim ve yaratımı sorunudur. Bu üretim ve yaratımın devrimci dinamik içindeki önemi, düşüncenin, bir erteleme ile beklentiye indirgenmeden 'Şimdi ve Burada' çalışmasıdır. Öbür türlüsü Nietzsche'nin söz ettiği geleceğe havale edilmiş umudun işkenceye ve çözülmeye dönmüş halidir. Tam da bu nedenle antagonizmamızın şimdi ve burada direnişe içkin hale gelmesi sonucu, politik olanı, verili bir bakıştan değil bir üretim/yaratım kavramının içinden düşünmeye başlıyoruz. Kürt Özgürlük Hareketinin bu hamlesi işte bu yüzden bu topraklarda "henüz düşünmeyenler" için bir düşünmeye davettir.

Modernist Marksistler, kapitalizm var oldukça sınıfların da var olacağı tezini teorik kalkış noktaları yaparak komün-devlet çatışkısının sınıf çatışmasını gizlediğini iddia edebilirler. Ancak Öcalan sınıfların varlığını inkâr etmez; ama bu ilişkiyi yerle bir etmek ister. Sınıf artık bir sınıflaştırma ilişkisidir. İşte bu yüzden komünler içinde sınıflaştırma ilişkisini engelleyecek mekanizmalar, tam da komünal örgütlenmenin otonom karakteri sayesinde geliştirilir. Bu otonom karakter, bizi ***paradigmatik değişimdeki beşinci ayrıma*** götürür. Modernist Marksizmin ekonomi-politik ve çelişki üzerinden kurduğu ve sermaye ve devletle içsel bir ilişki oturan bu düzleme karşı, 'Etik-Politik Düzleme' geçilmek zorundadır. Etik-politik düzlemin sınıflaştırma ilişkisini engellemek için araçları vardır. Bu araç "öz savunmadır." Demokratik Modernite tezi en başından beri Marksizmin en başat tartışma konusu olan ekonomik ilişki ile toplumsal ilişki arasındaki diyalektiği, ayrı bir teorik tartışma eksenine çekerek karşılıklı belirleme ve etkileşimden ziyade belirlenimi direnişin hakikati olarak inşa etmenin mücadelesini esas almıştır. Yani hakikati belirlemekten ziyade belirlemenin kendisini inşa etmek için direnir. Tam da

bu noktada kapitalist moderniteye karşı demokratik modernite tezini sömürgeleştirme arzusunun tam karşısında konumlandırır. Çünkü demokratik modernite hiçbir zaman belirlemez, belirlenimi inşa eder, göstermez, gösterge üretir. Toplumsal ilişkiyi salt ekonomik olanın altına gömen indirgemeci tarzı eleştirerek ilişkiselliği savunur. Bu yönüyle aslında ekonomi/politik indirgemeciliğe karşı etik/politik bir itiraz üretir.

Yatay Ağlar Şeklinde Örgütlenen komünler

Abdullah Öcalan'ın teorik dönüşümünü, 21. Yüzyılda sol siyasetin karşılaştığı çıkmazlara yanıt arama çabasından bağımsız ele almak mümkün değildir. 'Ya Sosyalizm Ya Barbarlık' sloganı kendinden menkul bir değer olarak bütün mücadele tarihine sabitlenmiştir. Ama asıl can alıcı noktası şudur: Yüzlerce yıldır hem pratik hem de teorik anlamda büyük çıkmazlarla boğuşan modernist sosyalizme karşı nasıl bir sosyalizm? Abdullah Öcalan'ın peşine düştüğü asıl soru budur! Çünkü sınıfın dışında düşünemeyen kaba sınıf indirgemeciliği, sosyalist hareketleri ya parlamenter reformizme ya da otoriter devletçiliğe mahkûm etmiştir. Komün-devlet paradigması, bu iki çıkmaz arasında üçüncü bir yol açar: Ne devlet iktidarını ele geçirmek ne de kapitalist devletle uzlaşmak, devlete karşı otonom toplumsal alanları genişletmek temel strateji olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla bu paradigma değişimi Marksizm'den bir çıkış değil Marksizmin 21. Yüzyıldaki büyük teorik/pratik çıkmazlarına karşı bir çıkış arama çabasıdır. Öcalan, bu hamlesiyle Marksist teoriyi Hobbes'ten Marksizm çıkaran bir devletçi solun ve sol Schimitçilerin elinden kurtarmaya çalışmaktadır. Çünkü politik teori tarihi temelde üç alan üzerinden çalışmıştır. Bunlar egemenlik, toplumsal ilişkiler ve ekonomi politiktir. Marks, toplumsal ilişkilerden hareket ederek ekonomi politiğin ve egemenlik ilişkisinin yani devletin bir eleştirisini ortaya koyar. Marks için devlet, bir sınıfın başka sınıflar tarafından ezilmesini meşrulaştıran bir aygıttır. Tam da bu noktada proletarya devlete el koyan değil devleti tamamıyla ortadan kaldıran tarihsel/toplumsal bir rol biçmiştir. Özgür ve halkçı bir devletten söz etmek saçmalıktır sözü bir bizzat Marks'a aittir ve özgürlüğün olduğu yerde devletin, devletin olduğu yerde özgürlüğün olmadığını en iyi bilenler bizzat Marksistlerdir!

Devlet, heteronominin kurumsallaşmış biçimiyken, komün özerk toplumun ifadesidir

Nasıl ki Marx, Hegel'in diyalektiğini "ayakları üzerine oturttu" ise, Öcalan da Marksist teoriyi devlet fetişizminden kurtararak özgürleştirici özüne döndürmeyi hedefler. Marks, sınıf kavramına ve sınıflar mücadelesi ifadesine devrimci müdahalede bulunur ve sınıf kavramını tamamıyla ortadan kaldıracak sınıfsız bir toplumun devrimci teorisini ortaya koymaya çalışır. Lenin'in deyimiyle devrimcileri devrimci yapan şey sınıfa gömülüp kalmak değil bütün sınıfların ortadan kalktığı sınıfsız bir topluma varma düşüncesini benimsemeleridir. Öcalan'ın devlet ve komün konusundaki perspektif metninde en büyük dayanağı bizzat Marks ve Lenin'dir! Öcalan, iktidar ve hegemonya sorununda merkezileşen bir parti devletinden ziyade yerele yayılmış ve kolektifler üzerinden örgütlenmiş bir halk meclisleri gerçeğine gönderme yapar. Bunu yatay ağlar şeklinde örgütlenmiş komünler olarak formülleştirir. Merkezileşmiş bir savunma biçiminden ziyade kendi öz savunma güçlerini örgütlemiş yeni bir toplumsallığı esas alır. Bu öz savunmayı cinsiyet, dil, sınıf, kültür, ideoloji, benlik gibi bütün savunma alanlarına yayar. Çünkü modernist gelenek, politik olanı iktidar perspektifi ile düşünür, Politika her zaman iktidarla diyalektik bir ilişki içine hapsolmuştur. Oysa öz savunma anlayışı politik olanı yaşamın tüm mikro alanlarına yayar. Özsavunma bedenlerin disiplin ya da denetim altına alınmasını esas alan biyopolitikaya karşı direnişin biyopolitikasıdır.

Bütün bu açıklamalar ışığında ve bu yazının sınırları içinde paradigmatik değişime ilişkin 5 başlık açmaya çalıştık. Açıkçası bu başlıklar çoğaltılabilir olsa da bu başlıklar her birine ilişkin ayrıntılı çalışmalar yapılması gerektiği de kaçınılmazdır. Öcalan'ın komün paradigması, sosyalist hareketin geleceği

için sosyalizmden bir kopuş değil, sosyalizmin yeni bir stratejik hamle ile güncellenmesi olarak değerlendirilmelidir. Bu perspektif, hem tarihsel deneyimin derslerini içerir hem de yeni mücadele biçimlerine teorik zemin ve mücadele/inşa krokileri hazırlar. Marksist ortodoksinin bu yeni perspektife karşı direnci anlaşılır olsa da, teorinin canlılığı dogmalara sadakatten değil, gerçeklikle yüzleşme cesaretinden gelir. Bu noktada hiçbir sloganik ve temelsiz tuzağa gelmeden şunu açıkça söyleyebiliriz: Tarih dediğimiz şey sınıflar savaşı değil, sınıflaştırmaya karşı sınıfsızlaşma mücadelesidir. Komün, sınıfsızlaşmanın politik pratiğinin etik-politik gücüdür. Devlete karşı devlet, sınıfa karşı devlet ikiliklerinin çok ötesinde yepyeni bir hakikat sürekli bize göz kırpmaya devam etmektedir: devlete karşı sınıfla ya da devlete karşı yeni bir devletleşme pratiğiyle karşı konulamaz; devlete karşı komün antagonizması, devrimin yeniden devrimcileşmesinde önemli bir adımdır. Bütün toplumsal ilişkilerin komünleştirilmesi, yaşamı sınıfsızlaştıran demokratik komünalizmin politik pratiğinin diğer bir ifadesidir.

Özetle, Modernist Marksizmin, tarihsel materyalizm ve bütüncül toplum anlayışının esası olan, özne (proletarya) ile strateji (proletaryanın iktidarı ele geçirmesi) olarak belirlenen ikili arasındaki bağıntı kopmuştur. Bu noktada Öcalan'ın Marksizm'i bir iktidar parametresin ve çoklu yeniden üretim düzlemlerini genişleten bir çizgide kopuş değil olsa olsa sınırı germe ve daha da genişletme çabasıdır. Devrim, iktidarın el değiştirmesi değil akışkanlaştırılması, devletin sönümlenmesi değil devletin her tarafında gedikler/kaçış çizgileri oluşturup devrimci-oluşları çoğaltmaktır. Sınıf antagonizması, komün-devlet ölçeğinde teknik ve kurumsal olarak ters yüz edilmeden yeni devrimci stratejilerin mümkün olmadığını tarih bize defalarca göstermiştir. Çünkü sömürü sadece ölçü teorisi içinden okunan artı-değer ile değil biyopolitik yaşamın tüm kılcal damarlarında kendini duyuran iktidar yoğunlaşmalarıyla çalışır. Bu bakış, Marksizmin çekirdeğini koruyup stratejik eksenini genişletme girişimi olarak okunmalıdır.

Bütün bu nedenlerle bizim yapmaya çalıştığımız, Modernistlerin yukarıda bu beş ayrım içinde yazdığımız paradigma farkını tartışmalarını düşünceye davete dönüştürmektir.

1) Ölçü teorisinden çıkışı,

2) Sınıflaştırmaya karşı sınıfsızlaştırma pratiğini,

3) Bir toplumsal saha analizinde kaçış çizgilerinin, yani direnişin çelişkiyi öncelediği,

4) Devrimci mücadelelerin verili bir bakışa yerleşilerek değil üretim/yaratım kavramları ile düşünmeyi zorunlu kıldığı perspektivizm kavramının şimdinin ontolojisi olduğu,

5) Ve son olarak ekonomi-politiğe karşı etik-politik bir düzleme geçilmesi gerektiği şeklinde özetleyebileceğimiz bu 5 fark, iktidarın/devletin biyo-politikasına karşı direnişin biyopolitikasının da olanağını açacaktır.

Çok uzun on yıllar boyunca devlet eksenli, sermaye birikim rejimi eksenli düşünen Modernist Marksistler için bunun zorluğu ortada olsa da Kürt Özgürlük Hareketinin silah bırakmaya indirgenemeyecek olan hamlesi sonrası, Marksizm yeniden bir olanak olarak dünya sahnesine çıkacaktır.

*** Otonom Dergisi**

İçindekiler için tıklayınız...

Geleceğin Sosyalizmi Demokratik Sosyalizmdir

Mehmet Karakuş

"Ulus-Devlet Sosyalizmi Başarısızlığa, Demokratik Toplum Sosyalizmi Başarıya Götürür!"

Abdullah Öcalan

Demokrasi sosyalizme içkindir. Fakat reel sosyalizm pratiğinde, onun iktidarcı-devletçi niteliğinden dolayı demokratik yönü dumura uğradığından böylesi bir adlandırma elzem ve bir o kadar da zorunlu hale gelir.

Hiç kuşkusuz demokratik sosyalizm adlandırması kötü çağrışımları beraberinde getirecektir. Böylesi olumsuz anlaşılmalara yol açmamak için daha işin başında Özgürlük Hareketi'nde açığa çıkan demokratik sosyalizm anlayışının Bernstein ve Kaussky'nin sosyalizm anlayışıyla farklılığını ele alarak irdelemeye çalışacağız. Çalışmanın akışı içerisinde reel sosyalizmden de farklılığına yeri geldikçe değinmeye çalışacağız.

Eduard Bernstein ile Karl Kaussky'nin sosyalizm anlayışı evrimci, liberal ve demokratik sosyalizm gibi adlandırmalarla ifade edilmekle birlikte içeriği ne olursa olsun, son tahlilde devletli bir sosyalizmdir. Ulus-devleti, endüstüralizmi esas alan bir sosyalizm anlayışıdır. Sınıf mücadelesini reddeden, parlamenter mücadeleyi biricik mücadele olarak gören, sosyalizme kendiliğinden, tedricen geçileceğini savunan, her koşulda iradi müdahaleyi reddeden bir sosyalizm anlayışıdır. Proletarya diktatörlüğünü reddetmekle birlikte burjuvazi ile uzlaşarak reforma dayalı bir geçişi esas almaktadır. Özellikle Kaussky'nin ata topraklarını savunma adı altında kendi burjuvazisinin saflarında Birinci Paylaşım Savaşı'na katılmayı ve bu temelde savaş bütçesini onaylamayı bir politika olarak benimseyip geliştirmesi nedeniyle sosyal şovenizmin, başka bir söylemle sosyal sömürgeciliğin sosyalizme taşıyanların başında gelmektedir. Alman Sosyal Demokrat Partisi'ne hakim olan bu anlayış, Hitler faşizminin iktidara gelmesinin de baş sorumlularındandır. Sosyal şovenizmin sosyalizme içkin bir faşizm olduğunun da açık bir göstergesidir.

Yeri gelmişken Özgürlük Hareketi'nin demokratik sosyalizm anlayışının Tony Blair'in "Üçüncü Yol" sosyalizminden de farklı olduğunu belirtmek durumundayız. Çünkü bu anlayış muhafazakar sağ ile muhafazakar solu birleştirmeyi hedefler. Neoliberalizmin devlet müdahalesini sınırlayan yaklaşımı ile geleneksel sosyal demokrasinin yaklaşımlarını sentezlemeyi hedefler. Aslında bu yaklaşım kapitalist modernite içinde sözde vahşi kapitalizmin aşırılıklarını törpüleyen bir arayıştır. Real sosyalist sistemin var olduğu süreçlerde bunların bir anlamı vardı. Günümüzde, karşısında alternatif bir sistem olmadığından, böylesi kapitalizmi reforme veya pansuman eden yaklaşımlara ihtiyaç duyulmamaktadır. Artık neoliberal politikalar ekseninde adeta devletler birer şirket yönetilir gibi yönetilmektedir. Adil paylaşım ve refah toplumu söylemleri eskide kaldı. Sosyal sigorta politikaları çerçevesinde işsizlik ücreti ile ücretsiz ilaç gibi uygulamalar törpülenmiş bulunmaktadır. Bu konuda daha sınırlı bir destek yapılmaktadır. Bu nedenle üçüncü yol sosyalizm diye bilinen İngiliz geleneği, ele alacağımız demokratik sosyalizm yaklaşımıyla hiçbir benzerliği bulunmamaktadır.

Bütün bunlar bir yana, demokratik sosyalizmin karakteristik özelliklerinin her biri diğerlerini önceler.

Biri olmadan diğerleri eksik kalır. Mutlaka ama mutlaka diyalektik açıdan tüm özellikler birlikte ve karşılıklı olarak birbirlerinden etkilenen ve birbirlerini etkileyen nitelikte ele alınmayı gerektirir.

Ezilen Sınıfın Sürüklenişi

Demokratik sosyalizmin karakteristik özelliklerinin başında onun demokratik özelliği gelir. Buradaki demokratiklik veya demokrasi herhangi bir demokrasi değildir. Tamamen radikal bir demokrasidir. Sadece toplumsal yaşamın siyasal alanını kapsamaz. Toplumsal yaşamı oluşturan siyasal, ekonomik, kültürel, sosyal ve tüm boyutlarını kapsayan bir demokrasidir. Buradaki radikallik devlet ve iktidarı dışlayan, dikey değil yatay örgütlenme modellerini benimseyen, merkezi değil yerinde yönetimi ve doğrudan demokrasiyi önceleyen bir demokrasidir. Hiyerarşi ve tahakkümü dışlayan hem mikro hem de makro iktidar biçimlerini reddeden bir demokrasidir.

Tam da burada demokratik sosyalizmin radikal demokrasi niteliği Marx'ın sınıf perspektifini aşan bir sosyalizmi önceler. Demokratik sosyalizm ezen-ezilen sınıf üzerinden değil, devlet-komün çelişkisi üzerinden tarihsel mücadeleyi ele alır. Çünkü ezen-ezilen sınıf çelişkisi söz konusu çelişkinin sadece bir yönünü oluşturur. Toplumlar tarihinin gelişim diyalektiği incelendiğinde, hiçbir zaman ezilen sınıf hem ideolojik hem de pratik öncülük rolünü üstlenmemiştir. Daha çok bir önceki toplumun orta-ara sınıfı bir sonraki toplumun egemen gücü haline gelmiştir. Ezilen sınıf daha çok orta-ara sınıfın başlattığı mücadelenin arkasından sürüklenmiştir. Yeni toplumun hakim kılınmasında sosyal konumu öz itibarı ile değişmemiştir. Ondaki değişim daha çok bir gömlek değişimini andırmaktadır.

Bu bağlamda köleciliğe karşı mücadeleyi başlatan ve onun ideolojik ve pratik öncüsü köle sınıfı olmamıştır. Arabistan örneğinde olduğu gibi tacir kesimden gelen Hazreti Muhammed köleciliğe karşı mücadeleyi başlatmış, kölelere verilen vaatler nedeniyle köleler de bu mücadeleye katılmıştır. Hazreti Muhammed mücadeleyi kazandığında köleliği tamamen ortadan kaldırmamış ama belli bir reformu gerçekleştirmiştir. Zaten genelde kölelikten feodalizme geçişte köle emeğinin artık verim vermediğinden dolayı, tedricen kölelik kaldırılarak feodalizme geçilmiştir. Köleler feodal toplumun serfleri haline gelmiştir. Yine, feodalizm karşı verilen mücadelede her ne kadar serfler, köylüler, esnaflar, zanaatkarlar, aydınlar yer almışsa da günün sonunda burjuvazi bu mücadelenin öncülüğünü ele geçirip kapitalizmi hakim hale getirmiştir.

Burada dikkat edilirse bir önceki toplum biçiminin ezilen sınıfı bir sonraki toplum biçiminin egemen sınıfı haline gelmiyor. Tam tersine ara-orta sınıf bir sonraki toplumun egemen sınıfı haline geliyor. Bu nedenden dolayı devrimleri orta sınıflar yapar denilir. Ama orta sınıf hangi sınıf adına hareket ederse etsin günün sonunda kendini egemen sınıf haline getirir. Aynı durum sosyalist devrimler için de geçerlidir. Orta sınıf ailelerden gelen çocuklar devrim yaptığında kendi sınıf güdüleriyle hareket ederek devletli sosyalizmin hakim/egemen kastı haline gelirler. Reel sosyalizmde ki bürokratik veya devlet kapitalizminin zemini burada yatar. Zaten ezilenlerin ideoloji geliştirmeleri pek olası değildir. Bunu bilen Marx, sınıf bilincinin dışarıdan taşılacağını ifade eder. Dışarıdan bilinç taşıyan kesim gönül rızasıyla iktidarı proletaryaya vermez. Aynı zamanda proletarya lafını da ağızlarından düşürmezler. Bu süreç doğası gereği bürokratik-devlet kapitalizmden Batı Avrupa tarzı kapitalizme evrilir. Olan da budur.

Öte yandan hiçbir sınıf bir bütün iktidar olmaz. O sınıf içinde kastlaşan/elitleşen, kastik katil haline gelen bir avuç kesim siyasi ve askeri bürokrasinin elitleriyle birlikte iktidarı ele geçirir. Toplumsal yaşamın hepsine hakim olur. Şiddet tekelini, ideoloji, ekonomi ve siyaset tekelini kendi çıkarları doğrultusunda düzenler ve topluma hakim kılar. Bu nedenle esas/temel çelişki bu kastik katil güruhla toplum arasındadır. Böylece tarih boyu kastik katil kendini incelterek, daha hileli hale getirerek günümüze taşır. Bu bağlamda devrimlerin tarihi incelendiğinde, sadece kastik katillik el değiştirmiş ama sosyal tecavuz kaldığı yerden dört başı mamur bir halde devam etmiştir.

Bu bağlamda işçi sınıfı da yekpare veya homojen değildir. Marx'ın öncülük atfettiği sanayi işçisi kendi içinde parçalı bir sınıftır. İşçi aristokrasisi olarak adlandırılan ustabaşı eliti hem ücret hem de yaşam tarzı açısından diğer kesimden çok farklıdır. İşyerinde işverenin baskısını o uygulamaktadır. Sendikalarda da bu kesimin hakimiyeti söz konusudur. Alt-orta sınıf düzeyinde bir yaşam sürmektedir. Kastik katilin işçi

sınıfı içindeki "truva atı" veya işbirlikçisidir. Üstelik gelişen üretim teknolojisi nedeniyle işçi sınıfı içinde "beyaz yakalı"-"mavi yakalı" ayrımı başlı başına sınıfın iç bütünlüğünü/birliğini bozan bir rol oynamaktadır. Beyaz yakalılar da orta sınıf düzeyinde bir yaşama sahipler. Başka bir söylemle işçi sınıfının bir kesiminin zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri var. Bu nedenle tüm emek biçimlerini kapsayan bir emek sınıfı yaklaşımı ile kastik katile karşı tüm toplumu kucaklayan bir anlayış daha işlevseldir. Yani devlet-komün çelişkisi düzleminde bir mücadele esasına dayanan bir yaklaşım daha kapsayıcı ve bir o kadar da sorun çözücüdür. Bu bağlamda tarih, komünal yaşamdan yana olanların devlete karşı verdiği mücadeledir. Yani tarihin motor gücü komünal yaşamdan yana olanların mücadelesidir.

Yine, devlet-komün çelişkisi ezen-ezilen, cins-sınıf-ulus, yöneten-yönetilen ve doğa-insan arasındaki çelişkiyi bağrında taşır. Bu nedenle ilk-el-komünal toplumun öncüsü kadın ile avcı erkek arasında başlayan cins çatışması süreç içerisinde devlet-kömün çelişkisi niteliğini almakla birlikte, söz konusu çelişki tüm toplumu kucaklayan, bir ahtapot örneği sarıp sarmalayan komplike bir çelişkidir. Yani Marx'ın iddia ettiği gibi toplumsal sorunlar artık-değer zemininde sınıf çelişkisi ile değil, tam tersine cins çelişkisi ile başlar. Başka bir söylemle, kadının ortaya çıkardığı artık-değer ve icatlara el koyma ile başlar.

Farklılıkların Simbiyotik İlişkisi

Demokratik sosyalizmin demokratik vurgusu kapitalist modernite ve reel sosyalizmin ulus-devletine karşı ifadesini demokratik ulus ve demokratik konfederalizmde bulur. Demokratik ulus tek bir ulusu öncelemez. Ortak vatan olarak belirlenen coğrafyada yaşayan tüm ulus ve etnik toplulukları bağrında taşır. Bu bağlamda hegemonyayı dışlar. Çok kültürlü, çok dilli bir yaklaşımı esas alır. Buna bağlı olarak aynı zamanda tek bir inancı, tek bir dini veya tek bir mezhebi öncelemez. Yani çok inançlı, çok dinli ve çok mezhepli bir yapıyı bağında taşır. Bu düzlemde inançsal, dinsel veya mezhepsel hegemonyayı da benimsemez. Hem ulus-etnik kimlik açısından ve hem de inançsal kimlik açısından azınlık-çoğunluk esprisine göre değil, büyüklük-küçüklük esprisine göre bir yaklaşımı esas alır. Niceliği ne olursa olsun her farklılığı diğer farklılıkların bir eşdeğeri olarak ele alır. Bu farklılıkları hem kendi içinde ve hem de bir başkası üzerinde her türden hegemonya kurmalarına yer vermez. Sorunu farklılık ve çeşitliliğin bir birliği olarak ele alır. Farklılık ve çeşitliliği bir zenginlik olarak değerlendirir. Demokratik ulusu farklılıkların simbiyotik bir ilişkisi olarak ele alır. Demokratik ulusun dinamizmini, başka bir söylemle değişim ve dönüşümünü buna dayandırır.

Demokratik ulus bedeni üzerinde inşa edilen demokratik konfederalizm ise bunun ruhunu oluşturur. Farklı ulusların kendi aralarında yaptığı bir sözleşme ile inşa edilen demokratik konfederalizm devlet ve iktidarı dışlamakla birlikte kendi içinde öz yönetim ve konfederasyon örgütlenmesine dayalı bir modelde inşasını bulur. Öz yönetimden konfederasyona giderken yetkiler azalır. Konfederasyondan öz yönetime doğru gelindiğinde yetkiler artar. Burada hem kapitalist modernite ve hem de reel sosyalizmde görülen bir "siyaset sınıfından" bahsetmek mümkün değildir. Burada yerel bazda katılımcı demokrasiyle siyaseti yapan halktır. Yani siyasetin öznesi "siyaset sınıfı" değil, bizzat halkın kendisidir. Öz yönetimler, federasyonlar ve konfederasyon meclisleri sadece ve sadece alınan kararları koordine etmekle yükümlüdür. Asıl sorunlar öz yönetimlerde çözülür. Toplumsal yaşamın temel sorunları öz yönetim meclislerinde çözüme kavuşturulur. Federasyonlar daha çok öz yönetimler arasındaki eşgüdümü sağlar. Federasyonların birliği anlamına gelen konfederasyon ise federasyonlar arasında eşgüdümü sağlamakla birlikte diplomasi, makro ekonomi ve genel savunma ile ilgili politikaları belirler.

Öz yönetim ve federasyon anayasal olarak belirlenmiş veya inşa edilmiş kurumlardır. Genellikle anayasal açıdan federasyonlardan ayrılmanın önü kapalıdır. Fakat konfederasyon sözleşmeye dayalı bir inşa olduğundan ötürü üyelerin ayrılma hakkı saklıdır. Konfederasyonlarda eşit temsil vardır. Oysa federasyonlarda temsiliyet üyelerin nüfus oranına göre değişir.

Tüm meclislerde iki dönem kuralı söz konusudur. Meclisi seçen özgür yurttaşlar temsilcilerinin görevlerini yapmadığına kanaat getirdiklerinde üyelerini geriye çağırabilirler. Onun yerine başka birini seçme hakları her koşulda vardır. Radikal demokrasinin gereği aşağıdan denetim esastır. Yeter ki özgür birey/yurttaş kendi hak ve görevlerine sahip çıksın. Eğer bunun

gerekleri yerine getirilmezse her zaman kastik katil ekip kendini iktidarlaştırarak bir devlet oluşumuna gidebilir. Bu nedenle aşağıdan denetim radikal demokrasinin olmazsa olmaz şartlarından birisi ve hatta en önemlisidir. En az bunun kadar önemli bir mekanizma da şeffaflık ve hesap verilebilirliktir. Bu üç özellik birbirini tamamlayan bir niteliğe sahiptir.

Demokratik Sosyalizmin Karakteristiği

Demokratik sosyalizmin demokratik özelliğinden dolayı birey ve toplum ilişkisi simbiyotik ve karşılıklı olarak birbirini tamamlayan bir ilişkidir. Ne kapitalist modernitede olduğu gibi bireycilik eğilimi ile bireyi toplumun karşısına çıkartır ve ne de reel sosyalizmde olduğu gibi kolektivizm adı altında bireyi hiçleştirir. Her iki yaklaşım da özgür bireyi geliştirmeyeceği için özgür toplumu da geliştiremez. Bireyci birey kadar hiçleştirmiş birey de son tahlilde toplumkırımına yol açar. Bu bağlamda özgür birey olmadan özgür toplum, özgür toplum olmadan da özgür birey olamaz. Bu ikilem olumlu veya olumsuz olarak karşılıklı birbirini etkiler ve birbirlerinden etkilenir. Özgür toplumu geliştirmek istiyorsak özgür birey, özgür bireyi geliştirmek istiyorsak özgür toplumu geliştirmeliyiz. Yani biri olmadan diğeri de olamaz. Her ikisi de birbirinin varlığına muhtaçtır. Eğer birey toplumsuz yaşayamıyorsa birey-toplum ilişkisinin en özgür ifadesi demokratik sosyalizmde gerçekleşen birey-toplum ilişkisidir. Bu ilişki hiyerarşik ve tahakkümcü olmadığından ötürü bir iktidar ilişkisi değildir.

Burada demokratik sosyalizm sadece devleti ve iktidarı dışlamakla başlamaz. Aynı zamanda demokratik sosyalizmi sosyalizm yapan toplumla başlamasıdır. Burada bahsedilen toplum ahlaki-politik toplumdur. İşleyişi kolaylaştırmak için geliştirilecek hukuk normları da sade ve net olmakla birlikte ahlaki değerlere bağlı geliştirilir. Kapitalist modernite başta olmak üzere, tüm sistemlerde gerçekleşen ve biçime/prosedüre dayalı hukuk sistemi yerine, tarihsel olarak söz konusu toplumun bağrından çıkan ve güncelliğini koruyan değerler ile mücadele içinde geliştirilen ve zamanın ruhuna denk değerlerin sentezinden oluşan ahlaki değerler hukukun da esasını oluşturur. Özgürlük, eşitlik ve adalet üzerine inşa edilen demokratik siyaset de söz konusu ahlaki değerlere göre toplumsal sorunların çözümünde rol oynar. Bu anlamda toplum devletsiz, sanayisiz, teknolojisiz yaşayabilir, ama ahlaksız ve politikasız yaşayamaz. Ahlaki ve politik özelliğini kaybetmiş bir toplum varlık ve yokluk sorunlarıyla karşı karşıya kalmış bir toplumdur. Burada özgür bir toplumdan değil, sömürgenin çeşitli biçimlerine maruz kalmış veya sömürgenin bile ötesinde bir duruma düşmüş toplum söz konusudur. İşte demokratik sosyalizm, toplumun kök hücresi ile buluşup zamanın ruhuna uygun olarak ahlaki ve politik bir düzlemde toplumun yeniden varoluşudur.

Demokratik sosyalizmin radikal demokratik karakteri toplumsal cinsiyet kavramını reddeder. Kadının köleliğine yol açan bu kavram egemen erkeğin köle kadın üzerindeki iktidar ilişkisini meşrulaştırır. Kadının farklılığını onun aleyhine kullanarak aynı zamanda kadının ortaya çıkardığı değerlere el koyarak bir kastik katil organizasyonuyla kadını tanrıçalıktan düşürüp özel ve geneleve kapatması ile birlikte kadının özgürlük sorunu günümüze kadar inceltilerek ve daha hileli biçimlere bürünerek süregelmiştir. "İlk sınıf", "ilk sömürge" olma özelliği nedeniyle kadının köleliği ile sınırlı kalmayıp onu ezen erkeğin de köleliğine yol açmıştır. Nasıl ki başka bir ulus ezen ulus özgür değilse, başka bir cinsi ezen cins de özgür değildir. "Eşitsizlerin eşitliği" veya farklılıkların eşitliği anlayışıyla kadın kendini özgürleştirerek, erkeği de değişim-dönüşüme uğratarak özgür birey/yurttaş ve özgür toplumu inşa eder. Bu bağlamda ülkelerin özgünlüklerinden kaynaklı kadının emek ve cins veya emek-cins ve sömürge gibi ikili veya üçlü zincire vurulması nedeniyle demokratik sosyalizmin öncüsü kadındır. Kadının özgürlük sorunu çözülmedikçe ezen-ezilen sınıf ve ulus ilişkisi çözülse bile, sadece ezen-ezilen cins üzerinden bile bir kez daha kastik katil tarzı bir organizasyon ile devletli uygarlık toplumu veya kapitalist modernite başat hale gelebilir. Bu nedenle demokratik sosyalizm, kadın özgürlüğünü olmazsa olmaz kabilinde ele alır. Ezen-ezilen cins çelişkisinin tüm çelişkilerin üzerinden hayat bulduğu ve başat hale geldiği bir zemin olarak ele alır. "İlk sınıf", "ilk sömürge" denilmesi de bundandır. Doğası gereği çözümünün en çetrefilli ve en zor olması da bu nedenden ötürüdür.

Demokratik sosyalizmin radikal demokratik karakteri militarist bir yapılanmayı reddeder. Askeri yapılanma üzerinden topluma dayatılan hiyerarşi ve tahakkümü benimsemez. Toplumlar tarihinde avcı kulüp üzerinden

kendi içinde ahbap-çavuş ilişkisi temelinde geliştirilen kastik katil organizasyonunun süreç içerisinde bir devlet yapılanmasına yol açtığı dikkate alındığında, bu alanın iktidar ilişkisi dışına çıkarılması ve demokratik sosyalizme uygun bir düzenlemeye gidilmesi tarihsel önemdedir. Düzenli ve profesyonel ordular yerine halk milisliği esasına dayalı ve barış süreçlerinde tamamen üretimin içinde olan bir öz savunma örgütlemesi demokratik sosyalizme en uygun olanıdır. Bu alan da kendini bir meclis etrafında örgütler. Öz savunma sorunları burada tartışılıp karara bağlanır. Sorunların kapsamına ve niteliğine bağlı olarak öz yönetim, federasyon veya konfederasyon meclislerinde ele alınır. Öz savunmada profesyonel ordularda olduğu gibi sabit ve sürekli bir rütbelendirme düzeni/sistemi olmaz. Tüm yönetim kademelerinin seçimle görevlendirildiği, şeffaf, denetlenebilir ve hesap verebilir bir tarz işletilir. Aynı durum adli vakaları önlemek için oluşturulan asayiş yapısı açısından da geçerlidir. Tek fark asayişin sürekli oluşudur. Yani hem savaş ve hem de barış zamanlarında toplumun asayişinden sorumludur.

Demokratik sosyalizmin ikinci karakteristik özelliği, onun aynı zamanda bir eko-toplum olmasıdır. Başka bir söylemle kapitalist modernite ile reel sosyalizmin endüstrializmine karşı eko-endüstriyi esas almasıdır. Doğa-insan ilişkisinde özne-nesne ayrımının yol açtığı tahribatı en azından minimuma indirebilmek için gezegeni- hayvan ve bitkiler başta olmak üzere -tüm canlıların yaşam alanı olarak görür. İnsan nüfusunun aşırı çoğalmasının bitki ve hayvan popülasyonunun azalmasına yol açmasından hareketle insan nüfusunun kontrol altına alınmasını hedefler. Doğal toplum dönemindeki doğa-insan ilişkisinin olmasını esas alır. Doğa üzerinde bir iktidar kurma yerine, karşılıklı olarak birbirini besleyen simbiyotik bir yaklaşımı önceler. En önemlisi de doğa tahribatına yol açan ağır metaller ile askeri amaçlı nükleer enerjinin kullanılmasını dışlar. Doğa dostu enerji üretim yöntemlerini ve kullanımını önceller.

En az bunun kadar önemli bir sorun da belli kentlerin cazip hale getirilip nüfusun ezici çoğunluğunun buralarda toplanarak kentler açısından bir kanserleşmeye yol açmasının önüne geçebilmek için her kenti kendi jeo-biyolojisi üzerinde cazip hale getirerek büyük kentlerdeki yığılmayı engeller.

Bu bağlamda ekolojik sorunların çözülebilmesi için özyönetim bazında toplumun tüm kesimlerinden temsilcilerin yer alabileceği bir ekoloji meclisinin örgütlendirilmesi demokratik sosyalizmin gereğidir.

Demokratik sosyalizmin üçüncü karakteristik özelliği, onun demokratik komünal toplum olmasıdır. Bu, radikal demokrasi zemininde demokratik toplumla aynı anlama gelir. Hem üretim alanı ve hem de hizmet alanı söz konusu komünlerin oluşturulmasının maddi zeminidir. Genelde toplumların bir özelliği olan komünalite reel sosyalizmdeki kolhoz ve sovhoz örgütlenmesine hiç mi hiç benzemez. Üreten ve hizmet veren emekçilerin söz, karar ve yetki sahibi olduğu; kendi içinde bireysel girişimciliği de barındıran bir model söz konusudur. En geniş anlamda emek sömürüsüne son verebilmek için geniş ölçekli meta üretiminin ve finans kapitalin karakteristik özelliklerini reddeden, değişim değeri yerine kullanım değerini esas alan, azami kar yerine makul bir kar oranını önceleyen, ücretlendirme sistemi yerine temel ihtiyaçların karşılanmasını esas alan bir anlayıştan hareket eder.

Bu bağlamda demokratik sosyalizm komünal enternasyonali hedefler. Böylesi bir enternasyonal anlayışıyla bölgemiz Ortadoğu ve dünyada komünal demokratik uluslar birliğini gerçekleştirmeyi amaç edinir.

Enternasyonalist Çabalara Kısa Bir Bakış

İnsanlığın "Altın Çağı" ilk-el komünal toplumun kastik katil tarafından yıkılıp yerine devlet organizasyonunu inşa ettiğinden bu yana devlet-komün çatışması temelinde mücadele çeşitli evrelerden geçerek günümüze kadar süre gelmiştir. Söz konusu tarihsel süreçte hem devlete karşı mücadele veren güçlerde hem de devletli uygarlığın inşacılarında değişim ve dönüşüm gerçekleşerek söz konusu mücadele süre gelmiştir. Hem komünal mücadeleyi verenler cephesinden ve hem de devletli uygarlık cephesinden her zaman küresel düzeyde bir örgütlülüğe kavuşmak için arayışlar hep devam etmiştir.

Bu bağlamda Mazdekçilik, Hürremcilik, Babekçilik, Yahudilikte Eseni tarikatı, ilk Hristiyanlık, İslam'da İsmailiye hareketi ile Karmati hareketi, Şeyh Bedrettin hareketi, Avrupa'da ilk Hristiyanlığın komünal özünü gerçekleştirmek için geliştirilen Binyılcı köylü isyanları, Fransa Devminde Babuef eğilimi, Anarşizm,

ütopik sosyalistler, Marx ve Engels tarafından geliştirilen bilimsel sosyalizm ve ezilenler cephesinden 20. Yüzyılın başında gerçekleştirilen Bolşevik Devrimi komünal toplumu gerçekleştirmenin arayışları olarak tarihte iz bırakmıştır.

Dinsel ideolojilerle başlayıp seküler ideolojilerle devam eden bu arayışlar hiç durmaksızın günümüze kadar süre gelirken, Mezopotamya'dan başlayıp Avrupa'da doruğa ulaşan ve küresel ölçekte komünal mücadeleyi emek cephesinde somut bir gerçeklik haline getirin 1. Enternasyonal tarihte iz bırakan böylesi çabaların başında gelmektedir.

"Bütün işçiler birleşin!" şiarıyla 1864 tarihinde toplanan 1.Enternasyonal Marx ile Bakunin arasında merkezileşme, devlet ve ademi merkeziyetçilik üzerine yapılan tartışmalardan sonra anarşistlerin ayrılması üzerine 1876 yılında 1. Enternasyonal dağılır.

Çok renkli bir bileşime sahip olan 1.Enternasyonalin dağılmasının ardından 2.Enternasyonal 1889 tarihinde kurulur. Birinci paylaşım Savaşı sürecinde başını Kaussky'nin çektiği Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin " ata toprakların savunulması" adı altında kendi burjuvazilerinin saflarında savaşa katılmaları ve mecliste savaş bütçesine oy vermeleri üzerine 2.Enternasyonal dağılma sürecine girer ve en sonunda 1916 tarihinde dağılır. Sadece Marx ve Engels'in düşünceleri etrafında kurulmuş olmasına rağmen beklenen rolü oynayamaz.

Bolşevik Devriminin ardından bizzat Lenin öncülüğünde 1919 tarihinde kurulan 3.Enternasyonal, ulusal sorun ile sömürge sorununun kaynaşıp genel/ uluslararası bir sorun haline gelmesinden hareketle hem sosyal şovenizme hem de revizyonizme karşı "Bütün İşçiler ve Ezilen Halklar Birleşin!" şiarıyla tavır alır. Daha Lenin döneminde Sovyetler Birliği'nin devlet çıkarlarının bir aparatı haline getirilmesi ve Stalin döneminde de parça-bütün diyalektiği ve "sosyalist ana yurdun" savunulması gerekçesiyle birçok devrimin tasfiye edilmesinde kullanılmasıyla birlikte İkinci Paylaşım Savaşı sürecinde emperyalist güçlerle yapılan anlaşmalar çerçevesinde adına komünter denilen 3. Enternasyonalin tasfiye edilip yerine kominformun kurulması bir dönemin sonu olur.

1938 tarihinde dünya devrimi hedefiyle anti-stalinist ve anti- faşist nitelikte Troçki tarafına kurulan 4.Enternasyonal fazla bir rol yüklenmeden 1953 tarihinde dağılır. İşçi kuyrukçusu, Stalin'in lafazan versiyonu, devletli sosyalizmi hedefleyen Troçki'nin farklı bir sonuca yol açması beklenemezdi. Stalin'e yönelik geliştirdiği eleştirilerin kaynağının devletli sosyalizmde yattığını görememiştir. Eğer devletli sosyalizmin karakteristik özellikleri olmasaydı, Stalin'in kişilik özellikleri zemin ve yaşam hakkı bulamayacaktı.

1941 ve 2010 tarihleri arasında birden fazla devrimci komünist hareketler tarafından 5. Enternasyonal adıyla bir oluşuma gidilmekle birlikte hepsi dünya sol hareketinde bir sinerji yaratamamış, kısa sürede ya sönümlenmiş ya da etkisiz kalmıştır.

Bu bağlamda, küresel finans kapitalizm koşullarında nasıl ki, ulus-üstü/dışı finans kapital küresel çapta kendi sürekliliğini sağlayabilmek için BM, AB. ve benzeri örgütlenmelere gidiyorsa ezilenler de küresel çapta dünya devrimini hedefleyecek ve tek tek ülkelerin devrimine aynı bilinç ve ruhla destek verecek, dünya ölçeğinde emek mücadeleleri arasında koordinasyonu sağlayabilecek bir enternasyonale gitmelidir. Bunun koşulları vardır her zamankinden daha fazla kaçınılmaz bir görev olarak önümüzde durmaktadır. Adeta bir köye dönen dünyamız, bu bilişim çağında dünya ölçeğinde demokratik bir sosyalizmi ve emek mücadelesini geliştirmek her zamankinden daha elzemdir.

İşte demokratik sosyalizmin karakteristik özelliklerini yukarıda sıralandığı biçimiyle bu şekilde özetleyebiliriz

KAYNAKÇA;

-Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Çözümü(1. Ciltten 5. Cilde kadar tümü)

-Abdullah Öcalan, Barış Ve Demokratik Toplum Manifestosu

-Lenin, Proleter Devrimi Ve Dönek Kautsky

-Lenin, Devlet Ve Devrim

-Marx, Engels, Lenin, Paris Komünü

-Marx, Fransa'da Sınıf Mücadeleleri

-Marx, Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı

-Marx, Kapital (Cilt 1)

-M.Bookchin, Devrimci Halk Hareketleri Tarihi

-F.Claudin, Kominternden Kominforma

İçindekiler için tıklayınız...

Devlet: Tarihsel ve Kurumsal Araf

Nizamettin Özoğlu

Kalemi oynatırken akış rengi yönü ve derinliği olduğunu fısıldamaktadır. Kendine vakıf, sezisine sadık insanın kulağına fısıldayan ses insanlığın kümülatif tarzda biriken yalın sesidir. Doğru anlaşılmayı, doğru anlatılmayı ve doğru emellendirmeyi bekleyen ses, sözü edilen ses tarihin derinliği ve ruhunu taşımaktadır. Ve o ruhta insanlığın ortak ruhudur. Bu tarihsel ruhun bıraktığı izler köklü zihni kalıplar ve paradigmasal yollar taşımaktadır. Her yeniyim, sonum, vazgeçilmezim diyen, her ilerici, devrimciyim diyen akım ve çıkışlar bu realitenin dışına çıkamamışlardır. İpek Böceği misali kendi ördükleri Kozaları içinde yeni dünyalar aramışlardır. Kavramsal, kuramsal ve tarihsel açıdan hangi konuyu, başlığı veya olay, olguyu ele alırsak alalım varılan nokta budur. Değil dediği gibi kötünün içindeki insanı kötülüğe, kötülerin kötülüklerine rağmen açığa çıkarmak olası mıdır? Ya da canavarın (Leviathan) içindeki insanı, insaniyeti, iyiliği, güzelliği? Kötünün ya da canavarın içinde insan var mıdır? Ya da insaniyet, iyilik, güzellik, yeşermiş midir? Varsa bunlar nasıldır? Canavarlaşan insan mıdır yoksa insanlaşan canavar mıdır? Şunu demeye getiriyoruz: Kalem oynatılan konu devlet gibi bir canavar (Leviathan) ise bildik yollar ve söylemlerle merama ermek zordur. Rivayet odur ki Edison ampulü bulana kadar 700 deney yapmıştır. Yanıla yanıla amacına ulaşmıştır. Sabırlı insanmış! Devlete dair belki 700 deney yapılmamıştır ama 700 devlet şekli denenmiştir. Ve sayısını bilmediğimiz bu devletlerin tümü insanın hafızasında yer etmiştir. Zihni melekelerinde kodlanmıştır. İnsandan insana aktarılmıştır. Hafıza canlı yani. Her türlü devlete meyil edilmiş, içindeki "iyilik" bulunmaya, keşfedilmeye çalışılmıştır. Ancak bu hiçbir zaman bulunamamıştır. Zira olmayan şey bulunamaz. Zihni kodlar, üzerinde durulan zemin, dayanılan kriterler ve onu var eden amentüler bize bunu fısıldamaktadır.

Devlet kendini sürekli üreterek, büyüterek, karmaşık ve dokunulmaz kılarak günümüze taşımıştır. Üzerinde o kadar kafa yormasına rağmen ondan çıkılmış tekrar ona dönülmüştür. Kendi kozası içindeki böcek gibi. En karşı pozisyonda duran dahi bu realiteden kurtulamamıştır. Devlet bukalemun misali her renge, her kılıfa girmiş, her döneme uygun zaman ve zemini iyi kullanmış, bunun ideolojik, siyasi, askeri, ekonomik ve felsefi yapısını kurgulamış, yaratmış ve kendini böyle üreterek yaşamını sürekli kılmıştır. Her şey ölmüş, yok olmuş ama devlet ölmemiş yok olmamıştır. Hep kabuk değiştirmiştir. Toplumsal insanın bu kadar zararına olup da yine "toplumsal insanlık" tarafından bu kadar rahat kabul gören, içselleştirilip benimsenen başka bir kurumsal varlık nadirdir. Peki neden bu böyledir? Nasıl böyle olmuştur? Hep böyle mi sürecektir? Sorular çok. Cevapların da barındıran sorular. O zaman bu "hayali birliktelik oyunu"nu ya da "cisimleşmiş tanrı"yı biraz kurcalamaktan zarar gelmez.

Bir Gecelik İlişki Olarak; Devlet

Devlet Arapça bir kelimedir. Anlamı ise; ele geçirilen bir kadınla yaşanılacak gecedir. "Devletin kelime olarak bile tecavüz ve köleleştirme ile ilişkisi oldukça ilginçtir" (Abdullah Öcalan) Kelime anlamı tecavuz, köleliktir

ama aslı da böyledir. Yani yaşanan kelime ile sınırlı bir durum değildir. Bunun böyle olduğunu teslim etmeden yapılacak her yorum, söylenecek her söz yarım kalır. Yazık ki hep de böyle olmuştur. Eski Yunan'da ise devlet polis'tir. Yani şehir devleti. Sözcüklere bakılırsa tüzel bir varlıktır. Hukuki bir varlık. Yasal, hukuka uygun. Ama bu onun için yetmez. Daha çok belli bir arazi parçası üzerine palazlanan, hakimiyetindeki her şeye hükmeden, kendini hamisi ve sahibi gören ve bunu tüzelliği ile meşrulaştıran varlık.

Devlet kendini sürekli üreterek, büyüterek, karmaşık ve dokunulmaz kılarak günümüze taşımıştır

Max Weber devleti "Belli bir arazi içinde, fiziksel şiddetin meşru kullanımını tekelinde (başarıyla) bulunduran insan topluluğu" olarak görür. Ancak devletin amacına, özüne ve uygulama deneyimlerine bakıldığında yaşanan sadece fiziksel şiddet değildir. Her türlü şiddeti, baskıyı, öldürmeyi, tecavüzü, sömürmeyi, köleleştirmeyi tekelinde bulunduran bir zümreler ortaklığı, ittifakı olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun içindir ki Karl Jaspers, "meşru gücü kullanma tekeline sahip" tespitinde bulunur. Kuşkusuz sözü edilen meşruluk tartışmalıdır. Kime ve neye göre meşru? Ona kim veya kimler bu ayrıcalığı tanımıştır? Söz edilen meşruiyet kaynağını nereden almaktadır? Soruları kısmen havada kalmaktadır. İşin aslı devlet kendi kendinin meşruiyet kaynağıdır. Bu oyununu kabul ettirmiştir. Bundan olsa gerek Karl Jaspers devamla onu, "yasa ve kurallara göre barışçıl bir tarzda icraat yapan, toplumsal düzeni sağlayan bir organizasyon" olarak değerlendirir. Bundan ala falsifikasyon görülmemiştir. Yoksa naif ve tarihin, devletin gerçeklerinden kopuk bir tespit mi demeli. Ancak durum böyle değildir. Ağırlıklı olarak Batı cenahı devleti olumlar bir noktadan ele almaktadır. Ve bu bakış zamanla yayılmıştır. Misal Jaspers, devlet fikriyatının insanın özünde, fıtratında olduğuna inanmaktadır. Yani insan devleti içinde yaşamakta, yaşatmaktadır. Aslında bunu insanlığın yarısını temsil eden (oluşturan) erkekler için kabul edebiliriz. Devlet erkektir, erkek zihniyetinin ürünü, mirasıdır. Erkek, erkekli daha büyük bir alanda uygulama aracıdır. Dolayısıyla vazgeçilmez zor bir kurumsal inşadır, varlıktır.

Sosyal bilimciler ve de konuya eylemler devleti tanımlarken birkaç noktadan bakarlar. İlk olarak, "devlet bir kurumlar bütünüdür" ve devlet akla gelebilecek bütün kurumlarını kendi kadro, militanları ile doldurur. Yargı, yaşama, yürütme ve diğer bütün kurumları böyle görmek gerekir. Temelde de baskı, zor, şiddet araçlarını elinde bulundurandır. Çünkü devlet asıl olarak onlarla devlettir. İkinci olarak söz konusu kurumlar, "coğrafi olarak sınırları belli olan ve genellikle toplum adı verilen ülkenin merkezinde yer alırlar." Son olarak da devlet bulunduğu alanda "tek kural koruyucudur." Sadece bu iki nedene bakıldığında dahi devletin ciddi bir sorunsal olarak ortada durduğu anlaşılmaktadır.

Sokrates veya Platon'dan Abdullah Öcalan'a kadar geçen yaklaşık 2600 yıllık zaman aralığında devleti tanımlamaya, anlamaya, tanımaya çalışan birçok insan olmuştur. İdeal devletin nasıl olması gerektiğini irdeleyen Sokrates (Platon) devletin kendisini dokunulmaz kılmıştır. Ama ideal devlet demek ölü toplum, insan demektir. Bir yöneticinin vasıflarını sınırlayan Farabi de aynı tuzağa düşmektedir. İlk sosyologlardan sayılan İbn-i Haldun da. Aslından ziyade maketi ile zaman harcamak her zaman aslını büyütmüştür. Ve bu yangılı bakış günümüze kadar devam etmiştir. Marksist geleneğin öncüleri kısmen fark etmişlerdir. Ancak ya çözümleyememişlerdir ya da ömürleri yetmemiştir. Sorun bizzat devletin kendisidir. Devlet sorunun kaynağıdır. Bu zaviyeden bakılmadan fazla mesafe alınamaz.

Tarihsel Kırılma: Devletin Doğuşu

İnsanın diyalektik gelişim evresinin öncelik sıralamasına bakıldığında devlet veya devletleşme önemli bir yer kaplamaktadır. Devlet türü oluşum ve örgütlenme temelini yerleşik hayata geçişten almaktadır. İnsanların bir araya gelerek yerleşik hayata geçmesi önemli olmuştur. Köy ve şehirleşmenin ön adımlarını atması uygarlık evresine de geçiştirir ve bu devletin tarihin sahnesine geçiş anlamına da gelmektedir; şehirleşme devleti doğurmuştur. Devletin prototipi şehir ile atılmıştır. Ortak bir arazi, bunun etrafında şekillenen kültür ve yaşam alışkanlığı, zamanla ortak

ruhsal, kültürel yapılanma, düşünce ve zihni formlar bu paralelde somutluk kazanmıştır. Ekonomik refah da eklenince tablo tamamlanmıştır. Bunları gören, zamanlamasını iyi kurgulayıp ayarlayan yaşlı, dini zümre, askeri şef ve hizmetlerine giren genç dinamizm devletin ilk adımlarını şekillendirmiş, tohumlarını atmıştır. Devletin bu çıkışı ve ruşeym hali ciddi bir kırılmayı, çatışmayı doğurmuştur. Bunun adı devlet ile komün arasındaki kırılma ve çatışmadır. Ya da şehir ile kır, yoksul ile zengin, gücü ele geçiren ile buna direnen. İnsanlık tarihinin zorlu ve kanlı aşamasına böyle geçiş yapılmıştır. Bu hala da sürmektedir.

Abdullah Öcalan; "Şehir ve devletin damgasını vurduğu toplumla kırsal ve komünal toplum arasında köklü farklar, çelişkiler vardır. Şehir ve devletin damgasını vurduğu toplum ne kadar devletçi ve otoriter ise, kırsal toplum o denli komünal (eşitlik) ve demokratiktir (özgürdür)" derken bu realiteye dikkat çekmektedir. Şehir devletlerinin surlarla, duvarlarla, bentlerle çevrilmesinin asıl nedeni dış saldırılara karşı koruma amaçlıdır. Bunu zamanın şehir devletlerinin birbirlerine karşı saldırıları ve savaşları bağlamında anlamak gerekir. Bu sebep daha sonraları ön plana çıkmıştır. Yani devletlerin daha baskın hâlâ aldığı, coğrafyalarında hakim konuma geçtiği, komünal yapının belli ölçülerde direnişinin kırıldığı zamanlara tekabül etmektedir. En temel çelişki kendi içinde en zorlu çatışma ve direnişi de barındırmasıdır. Özünde kırsaldan, komünaliteden doğan ve ona bağımlı olan devlet hep onunla çatışma halinde olmuştur. Komünalite devlet tarafından ihanete uğramıştır. Paslı hançer misali bağrına saplanmıştır. Devlet kendisine doğuran realiteye çatışma, ölüm, yıkım, yok etme, köleleştirme olarak geri dönmüştür. Ve bütün bunları uygarlık, medeniyet, ilericilik, özgürlük, iyilik adına yapmıştır. Kurumlaşan şehir-devleti daha örgütlü, disiplinli, komplike, ve kurnaz olduğu için, dağınık, görece güçsüz, örgütsüz komünaliteye karşı başarı sağlamıştır. Ancak bunu hal çıplak zor, askeri güç ile açıklayamayız. İşin içine maneviyat denilen inançsal, tanrısal güçler ile ekonomik bolluk ve zenginlikte girmiştir. Bunda rol oynamıştır. Bunlar şehri, şehir devletlerini çekim ve cazibe merkezi haline getirmişlerdir. İşin asıl olarak bu boyutunu göz ardı etmemeliyiz.

Verimli Hilal'de boy veren, serpilip gelişen toplumsal gelişim ifadesini Sümer Rahip Devleti dediğimiz kurumsal örgütleme ile bir üst evreye taşınmıştır. Modernleşme, uygarlaşma olarak da tanımlanan bu yapılanma kendi periferisindeki bütün komünal-kırsal oluşumları barbar, vahşi, gerici görmüştür. Buna en somut örnek Gılgameş Destanı'dır. Bu zihni yapılanma günümüze kadar böyle gelmiştir. Uygar toplum denen bu yapılanma özünde hiyerarşik-hanedan yapılanmasının da rengini taşımaktadır. Üretim ve düşünce kalıplarındaki değişim hayatın her alanında yansımasını bulmuştur. Ürün bolluğu ve çeşitliliği kurnaz ve hileli insana alan açmıştır. Alt-üst tabakalaşma, sınıflaşma devlete yürü ya kulum demiştir. Zamanla bu form bir canavara dönüşmüştür. T. Hobbes'un kitabına da adını veren (Leviathan) canavar asıl olarak Kitab-ı Mukaddes'te geçer. Onun da Mezopotamya orjinli olduğu tartışmasızdır. Denizden çıkan canavar olarak tasvir edilir. Peki neden deniz? Deniz içine aldığını boğan, yutan, önüne çıkanı parçalayan bir gerçeğe sahiptir. İnsanların, onun karşısındaki çaresizliğini metaforize eder. Bu işin bir boyutudur. Öte yandan su ile sulama sistemi ile de ilişiği yok mu? Bu iki yönlüdür. İlki eski Tufan hikayelerine de yansıyan yöndür. Su, Tufan karşısında insanlar savunmasızdır. Su canavar misali önüne çıkanı siler, süpürür, yutar, yıkar. İkinci olarak insanların tarımda sulama sistemine geçişleri ile beraber bolluk, zenginlik, ürün fazlalığı doğar. Bunun üzerinde hak iddia edenler öne çıkar. Bu da devlet denen canavara götürür. Toplum, insanlar arasındaki nifak, çatışma, öldürmede canavar kışkırtandır. Her halükarda karşımızda devlet denen canavar zuhur etmiştir ve bunun su ile deniz ile bağlantılandırılması ilginçtir. Su hem yaşam hem ölüm kaynağıdır. Devlet de böyle görülmüştür. Bu paradoks hâlâ sürmektedir. Susuz yaşam olmazdan, devletsiz yaşam olmaza geçilmiştir. Onun için sözü edilen devletsel canavarın "toplumsal gelişme üzerindeki kanlı, istismarcı ve zaman zaman soykırımcı yürüyüşünü" doğru anlamak gerekir.

Devlet, komünal toplum üzerinde en acımasız, kanlı ve yıkıcı saldırılarını en az 5-6 bin yıldır aralıksız sürdürmektedir. Yeri gelmiş maskeli, örtük yeri gelmiş maskesiz, açık şekilde yapmıştır. Dayanışmacı, ortaklaşmacı yani komünalitesinden gücünü alan toplumsal yapılanmayı parçalamış, bölmüş, karşıtlaştırmış ve bundan kendine yaşam iksiri devşirmiştir. Zira parçala, böl, yönet devletin uzmanlık alanıdır. Bu metotla toplumu toplumla vurmuş ve kendine hizmete, gönüllü köleliğe mecbur bırakmıştır.

Günümüzde devletin herhangi bir kurumunda gönüllü-maaşlı işçi-memur olmak için nelerin yapıldığı bilinmektedir. İşte bu geleneğin ve gönüllü köleliğin temeli 5-6 bin yıl önceye dayanmaktadır. Sümerler'de bu rolü en iyi Zigguratlar oynamıştır. Kapalı, bilinmeyen, gizemli bir yapılanma. Asıl etkisini ve gücünü de bu özelliğinden almaktadır. İktidar odaklarının halktan uzak, kapalı, ulaşılmaz olmalarının sebebi budur. Nasıl ki Samsun'un gücü uzun saçlarında, Akhilleus'un gücü topuklarında ise devletin de gizemindedir. İşte devletin ana rahmi bu gizemli Ziggurattır. Daha doğrusu Zigguratın tanrı katıdır. Tanrı rahip katı. Onun için devlet Ziggurattan çıkma (türeme) canavardır. İnsanın kendi yaratımı olan Frankenstein ya da ucube ve cellat.

Erkek Sosyalizminin Devletle İmtihanı

Bu sorunsal hep güncelliğini korumuştur. Devlet ortadan kaldırılmalı mı esnetilmeli mi tartışması en dinamik tartışmadır. El Hayati'ye göre devlet insanlar arasındaki bir ilişki tarzıdır ve devrimle yıkılmaz. Çünkü devlet; "Bu ilişki tarzıyla vardır, beslenir, güçlenir, sömürür ve öldürür." Ama o bununla da yetinmez. Onun nasıl sönümleyeceği ile ilgilidir. Der ki; "Devlet, otoriter ve hiyerarşik örgütlenmelerle; iktidara talip olunarak değil; insanlar arasında devletin kendini yeniden üretemediği yeni ilişkiler; özgürlükçü, dayanışmacı ve yaratıcı yeni bir hayat tarzı kurarak eritilebilir. Asıl olan iktidarı almak değil, kişinin öncelikle ve kesinlikle kendisinin devlet dışına çıkması, devlet dışı bir içerikle tanzim edilmiş günlük hayat ihlallerini tasarlaması ve yaşamasıdır." Bu mümkün mü? Ya da ne kadar mümkün? Devletin dışına çıkılarak onun bitebileceğini düşünmek fazla optimist gelmektedir. Fakat devleti daha fazla devletleşerek de yok edemezsin. Devleti yok sayarak, görmezden gelerek, kaale almayarak eriyebileceğine inanmak hayatın ve de devletin gerçekliği ile uyumlu değildir. Diğer açıdan doğru bir yerden yaklaşılmaktadır. Devletin kendisini üretmesinin araçlarını elinden alarak bu kısmen başarılabilir ve bunun da adı komünalitedir. Özgürlükçü, dayanışmacı, yaratıcı denirken bu anlaşılmalıdır. Devletin dışına çıkmanın tek doğru metodu budur. Bu da zihni, düşünsel, eylemsel bütünlük içinde ele alınmalıdır.

Devlet formunun önüne arkasına istediğimiz kadar farklı adlandırmalar takalım. Şayet özüne dokunamıyorsak bu bir anlam ifade etmez. Bugünün liberal kapitalist devleti yarının sosyalist devleti olur. Bu sadece ismi değişimden ibaret kalır. 20. Yüzyılda yaygınlık kazanan reel sosyalist deneyiminde bunu tecrübe ettik.

Nasıl ki Samsun'un gücü uzun saçlarında, Akhilleus'un gücü topuklarında ise devletin de gizemindedir

Yeni Köye eski yollarla varılmıyor. Yeni devlete de eski zihniyet ve mekanizmalarla varılmaz. Lenin bunu görmüştür. Eski devlet mekanizmalarını olduğu gibi devraldılarını ve bunun talihsizlikleri olduğunu belirtmiştir. Hatta bu mekanizmaların devrime zarar verdiğini, sık sık karşılarına çıktığını da tespit etmiştir. Marksizmin devrim esnasında proletaryaya devletle ilgili verdiği en büyük dersi şöyle belirtir: "İşçi sınıfı; hazır devlet aygıtını ele geçirmekle yetinmemek, onu yıkmak, parçalamak zorundadır." Ama yapmamıştır. Çünkü ihtiyaç duymaktadır. Proletarya'nın, baskı yapan bu askeri ve bürokratik güce gereksinimi vardır ona göre. Yani devleti bu aşamada bütünüyle karşısına alamaz. Fakat geçici gereksinim duyduğu askeri ve bürokratik güç devriminin kalbine oturarak devleti değil devrimi sönümlemiştir. Bunlara rağmen Lenin çözümü de kısmen bulmuştur. En azından tespitte: Demokrasi. Daha fazla demokrasi. Ancak Lenin'in gözden kaçırdığı ya da tam göremediği devletin kendisinin en büyük sorun olmasıdır. Devletin devlet olmaması değişmez. Esner, taktik icabı geri çekilir, demokrasiye duyarlılığı, ilgili kılınabilir, o da demokrasi bilincini edinmiş kesimler tarafından ama doğasına dair bir demokratikleşme, özgürlükçülük, iyilik olmaz. Devlete farklı sıfatlar (sosyalizm, demokrasi gibi) takarak onu artık "devlet olmayan bir şey" haline getiremezsiniz. Yazık ki bu hataya hep düşmüştür. Onca deneyime rağmen hala da sorunun kaynağına inilmemişti.

Marks, Engels, Lenin gibi önderleri tenzih ederek, yaşanan sosyalizm deneyimlerini erkek sosyalizmi olarak görmek iyi bir başlangıç olabilir. Ne reel ne

başka bir şeydir, yaşanan erkek sosyalizmidir, asker sosyalizmidir. Kadının, komünalitenin özünü taşıyan, direnişçi, yaşamdan gelen, yaşamdan beslenen ortaklaşmacı, dayanışmacı yönlerini dışlayan veya çok amorf bir tarzda, o da söylemi aşmayacak şekilde ele alan yaklaşım ve deneyimler gerçek sosyalizm kategorisinde değerlendirilemez. Sosyalizmin DNA'sında komünalite vardır. Kadının paylaşımcı, yaşatıcı, barışçıl ve kapsayıcı özü vardır. Ancak yaşanan kadının rengini, aklını, fikrini taşımayan erkek egemen ve eril bir sosyalizmdir.

Sosyalizmin DNA' sında komünalite vardır

Lenin, "Devlet Üzerine" adlı eserinde durumu irdelemiştir. İşin ciddiyet ve vahametini anlamıştır. Fakat o da devletin püf noktasına inememek de ya da onu görmezden gelmektedir. Şu tespiti tarihidir: "Adına devlet denen ve özünde insanların bunun tüm halkın ortak iktidarı demek olduğu şeklindeki eski masallara inanarak kör inanca dayalı bir saygıyla durdukları makineyi proletarya kaldırıp atacak bu bir burjuva yalanıdır diyecek.

Biz bu makineyi kapitalistlerin elinden zorla aldık. Ve biz, aldığımız bu makineyle, bu sopayla sömürüyü paramparça edeceğiz. Ve ancak dünyanın hiçbir yerinde sömürü ve sömürme olanağı kalmadığında; toprak sahibi ve fabrika sahibi kalmadığında, patlayana dek tıkananların karşısında açlıktan kıvrananlar kalmadığında ve bunların bir daha var olmalarının olanağı da kalmadığında, bu makineyi hurdaya çıkaracak, parçalanmaya terk edeceğiz. O zaman devlet de olmayacak sömürü de." Tespit uzundur ama değerlidir. Ve de yetersizdir. İnsanın keşke diyesi geliyor. İmkansızı istiyoruz ama aynı oranda gerçekçiyiz de. Çünkü burjuvazinin elinden alınan sopa proletaryanın elindeki sopaya dönüştü. Sopa aynı sopa. Görevi ve işlevi de aynı. Kapitalistin elinden alınan sömürücü makina, proleterin elinde benzer bir işlev gördü. Ezen-ezilen, sömüren-sömürülen, alt-üst hiyerarşik kastlaşma nüans farkı dışında sürdü. Sosyalist yaşam, ahlak, özgürlük, ilişki, demokrasi, kültür, bilincine ulaşılamadı. Yani hayal ile gerçek arasındaki makas açıldı.

Marksist gelenekte devletin kendiliğinden buharlaşması görüşü genel kabul gören bir görüştür. Zaten temelde Marks, Engels'e dayandırılmaktadır. Engels, "devletin gerçekten de tüm toplumun temsilcisi olarak sahneye çıkması anlamına gelen ilk eylemi"nden söz eder. Ancak bizce devletin tüm toplum adına bir eylemi yoktur. Ne böyle bir eylemi vardır ne de el koyduğu üretim araçlarını tüm toplum adına yapmıştır. Bu devletin gerçeğine terstir. Engels'e göre devletin kendiliğinden uykuya dalmasının yolu toplumsal ilişkilere müdahalesi art arda tüm alanlarda gerçekleş bitirdikten sonraya tekabül eder. Kişilerin yönetilmesinin yerini, şeylerin idare edilmesi ve üretim süreçlerinin yönetilmesi alır. Devlet "ortadan kaldırılmaz" , " yok olup gider." Sorun devleti toplum adına, toplum için ve hayrına iş gören bir varlık olarak tanımlamaktadır. Ama Sümer'den beri böyle bir durum hiç olmadı. Hele devletin kendiliğinden sönümlememesi, uykuya dalması çok naif bir beklentidir. Devlet kendi kendine elindeki güçten neden vazgeçsin? Bu tıpkı egemen erkeğin kadın üzerindeki 5000 yıllık egemenliğinden gönüllü vazgeçmesi gibidir. Erkek bu konforundan hem de kendiliğinden vazgeçer mi? Kadının büyük ve görkemli direnişi olmadan bu statüsünü bırakır mı? Hem doğru hem mantıklı gelmiyor. Yapsaydı şimdiye kadar yapardı. Onun için hiçbir devlet türü kendiliğinden sönümlenmez, uykuya yatmaz. Bu yanardağ misali dönemsel olsa da, gün gelir yine harekete geçer. Bunun önünde ne engeldir? Bir baskı, şiddet, tecavüz kültürü olan devlete karşı bu beklentinin içinde olmak, olmayacak olana amin demektir. Devlet zamanla kuruluş amaçlarından cayar mı? Toplumun ezici bölümünü proletarlaştırarak, ekonomi yönetimini de işçiye teslim ederek devlet sönümlenir mi? İddia budur. Hedef ve amaçlanan da. Ancak ikinci yani toplumsal doğa ve de toplum buna evet der mi? Şüphelidir. Halihazırda fazlasıyla ütopik ve gerçeklik dışı bir sav olarak durmaktadır. Her şeyin tekleştiği bir toplum tahayyülü toplumun toplum olma vasfına uymamaktadır. Ama sınıfsal bakış açısı tersini söylemektedir. Sınıfın olmadığı, bütün herkesin eşit olduğu yerde iktidara da, devlete de gerek bulmaz. Dolayısıyla ihtiyaç kalmayan devlet sönümler, uykuya dalar.

Sol cenahta devlet nasyonu her zaman bir paradoks olarak öne çıkmıştır. Bir yanda "devletin sönümlenmesi gereği" ve buna olan samimi inanç öte yandan devleti "kullanan işçi"nin durumu, eylemi. Marks hiçbir

zaman özgürleşen, güçlenen devlet, özgürleşen güçlenen birey formatında durmadı. Her zaman devlet ile bireyi karşı karşıya konumlandırdı. Tıpkı daha çok devlet daha az toplum ya da tersi gibi. Ne demokratik ne özgürlükçü devlet olamazdı. Ancak demokrasiye, özgürlüklere duyarlı devlet olabilirdi. Marks'ın eksik bıraktığı nokta devleti "toplumun yoğunlaşmış ve örgütlenmiş gücü" olarak görmesiydi. Bunun yanında devletin komünizm ile birlikte sönümleneceği iddiası. İkisinin de olamayacağı sanırız netleşmiş durumdadır. Devlet ile toplumu bu şekilde yan yana konumlandırma sorunluydu. Asıl olan ikisinin karşı karşıya tanımlanmasıdır. Zira devlet topluma savaşla başlar ve topluma savaş açma halidir. Onun için toplumun yoğunlaşmış, örgütlenmiş gücü olamaz. Toplumu parçalayan, kendine, özüne, emeğine, kültürüne, tarihine yabancılaştıran araçtır. Çünkü kendini tanıyan, bilen, kendisi için var olan, kendisi için düşünen, eyleyen, bilinçlenen toplum devlete en büyük tehdittir.

Marksist geleneğin devleti tanımlama yolculuğu şöyle olmuştur. Devlet; "Başlangıçta sivil toplumun siyasi ifadesi olarak tasarlanmış, ardından egemen sınıfın örgütlenmesi ile özdeşleştirilmiş, nihayet, üçüncü, birikimsel bir uğrakta, egemen sınıfın bunu bir araç olarak kullandığı bir toplumun ürünü olarak tanımlanmaktadır." (Marksizm sözlüğü) aslında bu yolculuk birçok şey netleştirmektedir. Konuyu çok da çokça uzatmak istemiyoruz. Devletin toplumla tek bir ilişiği olabilir. O da hizmetine sokmak. Devlet anti-halkçı, anti-toplumcu bir varlıktır topluma karşı kurulmuş bir tuzak ve komplodur. Çünkü, "devlet egemen sınıfla kaynaşmıştır, bizzat egemen sınıftır." Toplum, halk değildir. Veya "bir sınıfın egemenliğe ulaşmak için aldığı biçimdir." Ötesi değildir. Egemen sınıfta Hegel'in imrenerek anlattığı gibi ahlakın a'sı yoktur. Ahlaki ilke, değerleri koruma yoktur. Dolayısıyla hak ve ödevlerini de hakkaniyetle sağlayamaz. Marks boşuna "hayali birlikler oyunu" dememiştir. Keşke sadece oyunla sınırlı kalsa. Hayatın tam merkezine yerleşmiş, toplum karşıtı bir leviathan olarak durmaktadır.

Tekraren üstüne basa basa söylersek, devlet hiçbir dönem tüm halkın devleti olmadı. Zaten halkın devleti de olamaz. Şayet sistemdeki (biz buna erkeklik sosyalizmi dedik) gibi tüm halkın devleti miti bir yanılsamaydı. Artık-değeri halka pay ederek, üretim araçlarının yönetimini ve denetimini halka (işçiye) devretme söylemi de böyledir. Bunlar hiçbir suretle olmadı. Her dönem bunlara sahip çıkan elit bir zümre öne çıktı ve palazlandı. Tıpkı kapitalist oluşumlardaki gibi. Abdullah Öcalan bunu ulus-devlet üzerinden ele alır. Ulus-devleti bir sınıf ve ideolojik form olarak görür. Bunun da gerçeğin kendisi olmadığını belirtir. Çünkü "Ulus'un devleti olmaz. Hatta dar anlamda sınıfların da devleti olmaz" der. Ona göre "Devlet en az 5000 yıllık bir gelenek olup kartopu, nartopu gibi yuvarlana yuvarlana günümüze kadar gelmiş birçok parçaya bölünmüş, bazı etnisiteler onu çok, bazıları az kullanmış, kullananlar da tüm etnisite olmayıp bazı hiyerarşik ve sınıfsal gruplar olmuştur." Durum bu kadar açıktır. Devleti kullanan etnisite ve sınıfları da devlet kullanmıştır. Hem de çok daha fazla. Kullanan kullanılır. Kaldı ki devlet, çıkarı olmayan hiçbir şeye izin vermez. Zira devlet özü itibariyle, "örgütlenmiş köleci sistem yönetimidir." Ahlakı olmayan kölenin hakkı olur mu? Sadece ölüm çizgisinde yaşama karşılığında hizmet hakkı dışında.

Devlet-Birey İlişiği

Düşünce üzerine çok şey söylenmiştir. Yani fikri yaratım. Kimileri bunu kavram yaratmak olarak görürken, kimileri düşünülmemiş olan olarak görür. Ama özü "kendi üzerine düşünme"den geçer. Bunu yapmazsa düşünce sayılmaz. Devlet üzerine düşünmekte böyledir. Devleti fiziki bir organizasyon olmaktan çok küçük bir devlet olarak zihni biçimde ele almak daha gerçekçidir. Abdullah Öcalan buna; "Devlet, iktidarın kendini tek taraflı onaylatmak, sürdürmek için zihniyet yaratımı ve uygulamasıdır" der. Bu zihni yaratım her dönem başat rol oynamıştır. Sümerlerde mitoloji, Greklerde felsefe, Ortaçağ dünyasında din, modern Çağ'da bilim esasta bu işlevi görmüştür. İdeolojik, zihni araçlar her zaman rolünü layıkıyla oynamıştır. Devletin toplamı bu zihni kurumlar, bu kurumların toplamından ibarettir. Louis Althusser bunları ideolojik araçlar olarak adlandırır. Ve din, eğitim, aile, hukuk, siyaset, sendika, medya, kültürü bu kategoride ele alır. Ordu, hapishanelerde bu işlevin tamamlayıcılarıdır. Kuşkusuz bunların her biri kendi içinde dallara, kollara ayrılır. İşte bu devasa yapı düşünüldüğünde devletin kapsama, etkileme alanı da anlaşılmış olur. Devlet bütün bunlarla kendi kurumlaşmış, devletleşmiş bireyini amaçlamaktadır ve "her kurumlaşmış kişi ise devletin cisimleşmiş taşıyıcısı"

olmaktadır. Küçük bir devlet zihni olarak bir birey, böyle şekillenmektedir. Devletten çok devletçi olma buradan türemedir. Artık kurulan çark aksamadan işlemektedir. Devletin anlık müdahalelerine ihtiyaç yoktur.

Devlet düşünen, sorgulayan, merak eden toplum ve insandan korkar. Devlete soru soran sorunlu muamelesi görür. Devlete birey değil sürü lazımdır. İtiraz eden, kendine değer veren, değerli gören, toplumunu önceleyen, toplumsal bilinç ve ruhu, duyguyu önemseyen insan devletin potansiyel düşmanıdır. Devlet, ben senin yerine soru sorarım, sorgularım, düşünürüm, sen sadece" yap" der. İnsanları denetiminde tutmak için her yöntemi dener. Her zaman elinin altında iç ve dış düşmanı hazır bulundurur. Öyle düşman olduğundan değil buna ihtiyaç duyduğun undan yapar. İnsanları bir arada tutmanın iyi bir metodudur bu. Bütün devletler bu konuda hemfikir ve anlaşmalıdır. Devlet devleti tutar. Devlet devlete ihtiyaç duyar. Devletin dilinden en iyi devlet anlar.

Devlet her zaman bir meşruiyet zemini, dayanağı arar. Yaptıklarını buraya dayandırır. Toplumu, insanları bir arada tutmak, yaptıklarına haklılık payesi biçmek için buna ihtiyacı vardır. Hep zorla, baskıyla olmaz. O son kertede devreye girer. Öncelik ikna gücündedir. Fakat ikna da özünde korkuya, baskıya, yalana, hileye, kandırmaya dayanır. Zygmunt Bauman çok can alıcı noktadan yakalamıştır. Çağdaş toplumsal dönemin temelinde cellatları görmez. Aksine profesörleri görür. Çünkü der; "Devlet gücünün temel aracı ve simgesi giyotin değil Doctorat d'tat'dır (devlet doktorası)." Bu tespit Abdullah Öcalan'ın bilim-pozitivizm değerlendirmesinde de vardır. Sözde meşruiyete dayanan, akademik vb. ayağı olan bu şiddet daha yıkıcıdır. Zaten "yasal eğitimin tekeli yasal şiddetin tekelinden daha önemli, daha merkezidir" derken de son taşı gediğine oturtmaktadır. Çıkışından günümüze kendini üreterek, yenileyerek, inceltip daraltarak ve meşrulaştırarak gelen devlet, artık zihinlerde olmasa olmaz minvalinde yer yer almıştır. Her insan birer devlete dönüşmüştür. Devlet zihni kod olmuştur. İnsan nasıl ki küçük kozmos ise devlette küçük zihindir. İnsanların düşünce kod ve kalıpları, sezgi ve duyguları küçük küçük devletlere dönüşmüş gibidir. El Hayati'nin sözünü ettiği devletin dışına çıkmak bu noktada aciliyet kazanmaktadır. Bunları görmek, fark etmek, kendini yeniden kurgulamak kaçınılmazdır. Bunun atomu parçalamaktan da zor olduğu aşikardır. Yanlışı, yalanı doğru gören, boyun eğen, verilene razı olan, kendi bedeni üstünde devletin başını, aklını taşıyan, bu anlamda kendine, duygularına, düşüncelerine, istemlerine, hatta bedenine, yaşamına yabancılaşan bir insan, toplum realitesi ile karşı karşıyayız. Gösterene değil sistemlere bakan, gösterileni esas alan, Hegel'in mağara metaforu misali gölgeyi gerçek dünya olarak gören, kabul eden bir çarpıklıkla ya da.

Sonuç Niyetine;

Komün ve devlet, tarihin direnişçi çizgisinin başlangıç noktalarından biri olarak dalgalanırken, ikisi arasındaki ikilik ve ilişki de gelgitli olmuştur. Çelişki ve çatışmaları derin ama antagonistce olmamıştır. Birbirinin inkarından ziyade kabulü akdine dayanan bu ilişki hâlâ da sürmektedir. Her ne kadar devlet kanadı her zaman baskın ve sorunlu taraf olarak dursa da. Yapılması gereken devleti küçültmek komünaliteyi büyütmektir. Devleti en aza indirgemek komünaliteyi en fazlaya çıkarmaktır. Demokratik toplum ya da ahlaki-politik toplumun inşasının altın oranı budur. Olmazsa olmaz kriteri, ilkesi ya da direniş sürüyor. Sürecek de. Hayati olan bu bilincin yaygınlık kazanması, kendi için bilincin baskın konuma gelmesi, taşırılmasıdır. Tarihin komün yani direniş kanadında konumlananlar ve bu damardan beslenenler öncelikle zihni kodlarındaki devletsel, erkeksel DNA'ları sorgulamalı, kendilerinden başlamalıdır. Kendinde devleti, devletçiliği yaşayarak, yaşatarak yol alınmaz. Anlamlı bir sonuç da mesafe de alınmaz. Demokratik sosyalizme giden yol; erkek sosyalizmini öldürmekten, komünalite dışı yaşamdan vazgeçmekle başlar. Her konuda devrimsel metodu esas alan Marksizm, devlet konusunda evrimci bir çizgide durmaktadır, dersek yerindedir. Sümer Zigguratlarında yolculuğuna başlayan devlet, ABD Beyaz Sarayı'ndaki vahşi çıplaklığıyla yolculuğuna devam etmektedir. Vahşi ve ahlaksız yüzü daha aleni, belirgin ve aymaz bir şekilde! O zaman mücadele ve de direniş sürüyor. Son sözü komünalite söyleyecek. Ya sosyalizm temelinde komünalite ve daha fazla demokrasi ya demokratik sosyalizm öncülüğünde toplumsal inşa.

İçindekiler için tıklayınız...

Enternasyonalizm

Nazan Üstündağ

Abdullah Öcalan hem görüşmelerinde hem de perspektif metninde enternasyonalist çalışmaların önemine değiniyor. Ben de uzun zamandır içinde bulunduğumuz dünyayı enternasyonalist bir biçimde kavramamamız (yani deneyimlerimizi biricikleştiren hikayelerden çıkmamız ve benzerlikleri ve ilişkisellikleri vurgulayan çerçeveler kurmamız) ve enternasyonel bir biçimde örgütlenmemiz ve eylememiz gerektiği konusunu gündeme getiriyorum. Üçüncü Dünya Savaşı farklı biçimlerde her gün yeni bir yere sıçrıyor. 19. Yüzyıl ve 20. Yüzyılın ilk yarısında yaşanan mücadelelerle ortaya çıkmış değerleri temel alan ve sözde ulus-devletleri evrensel insan haklarının korunmasına teşvik edecek tüm örgütler çöküntü içinde. 2010'dan beri ise her ülkede süren isyanlar, halkların bazı ortak arzular çevresinde birleştiğini gösteriyor. Bütün bu gelişmeler enternasyonalist bir hareketi hem gerekli kılıyor hem de bunun oluşması için somut bir zemin sağlıyor.

Faşist Enternasyonel

Gazze'deki soykırım yeni ve güçlü bir enternasyonalizm gerekliliğini dünya halkları nezdinde bilince çıkartmakta ve enternasyonal tartışmalarına ivme kazandırmakta önemli bir eşik oldu. Dünya muhaliflerinin neredeyse tamamı (özellikle kuzey yarımkürede) soykırıma karşı irili ufaklı örgütlendi, sokak eylemleri, işgaller, boykotlar gerçekleştirdi. Enternasyonalist filolar kurdu. Öte yandan Sağlık Örgütü, Adalet Divanı, Birleşmiş Milletler gibi "insani" örgütler hareketlendirildi ve soykırıma karşı taraf kılındı. Böylelikle uluslararası düzene müdahil olabileceği hayal edilen tüm eylemsel ve örgütsel repertuar tüketildi. Sermaye, ulus-devletler ve İsrail faşizmi arasındaki tarihsel ve güncel ilişkiler deşifre oldu. Ancak bütün bunlara rağmen soykırım durdurulamadı. Soykırım karşısında halkların yanında yer alacak ve yaptırım gücü oluşturabilecek bir birlikteliğin eksikliği her zamankinden daha fazla hissedildi. Şu anda dahi Gazze soykırımına karşı açıkça taraf olan kişiler ve kurumlar işten atılmaktan fon kesilmesine kadar, her türlü yaptırımla karşı karşıya bırakılarak kısa zamanda işlevsiz hale getiriliyor ve örgütlü ve yaptırım gücü olan geniş bir özsavunma kurulamıyor.

Bizler için bütün bunlar yeni değil. Kendi coğrafyamızda örgütlü bir birlikteliğin ihtiyacını ta Irak işgalinden bu yana hissediyoruz. Bu ihtiyaç 2011'den sonra daha da büyüdü. 2015'ten sonra Gazze'de yaşananların bir benzeri küçük ölçekli de olsa tüm Kuzey Kürdistan'ı kasıp kavurdu. Bizler de bu durumda enternasyonalizmin önemini anlamış ve biraz daha fazla bu konuya eğilmiştik.

Yukarıda da dediğim gibi Gazze soykırımı yine de bir eşik. Çünkü bugüne kadar hala eğer insanlar harekete geçerse katliamların ya da hak ihlallerinin durdurulabileceğine dair bir fantaziye tutunuyorduk. Gazze soykırımı aslında harekete geçince de çok güçlü

olmadığımızı, araçlar ve taktiklerimizin bu dünyada pek de etkisi olmadığını gösterdi.

Gazze tanıdık soykırım senaryolarına uygun bir şekilde gelişiyor. Failleri belli, batı emperyalizmi destekli ve öldürülenin ölümünden suçlu tutulabildiği bir soykırım. Şu anda gerçekleşen birçok soykırımı ise tarif etmekten dahi aciz kalıyoruz kimi zaman. Örneğin Sudan'da Birleşik Arap Emirlikleri, Türkiye ve bölgesel birçok başka devletin dahilinde gerçekleşen iç savaşın yarattığı kırım ya da Kongo'da Rwanda devleti ve uluslararası şirketler işbirliğinde gerçekleşen savaşın yarattığı kayıplar, yerinden edilme ve cinsel vahşet de aslında birer soykırım. Ancak yüzyılın en büyük insani krizi denilen Sudan, yüzyılın köleleştirme merkezi olarak addedilen Kongo, uyuşturucu mafyası ve uluslararası şirketler işbirliği ile her gün başka yerli öncülerin katledildiği Kolombiya, silahlı çeteler tarafından her ay bir katliama sahne olan Haiti, faillerin çokluğu ve karmaşık ilişkileri sebebiyle, değil uluslararası örgütlerin gündemlerinin dünyayı analiz etmeye soyunmuş düşünürlerin dahi satır aralarından boşluğa düşüyor.

Bu da bizim için yeni değil. IŞİD'in bir bütün olarak yargılanamaması, ulus-devletler temelli kurulmuş liberal enternasyonal örgütlerin IŞİD'in gerçekleştirdiği insan hakları ihlalleri ve soykırım karşısında hiçbir mekanizmayı işlevselleştirememeleri yeni dünyanın faillik biçimlerinin bırakın sorumlu tutulmayı, doğru düzgün hikayelendirilememeleri bile, yıllardır Rojava'yı iç ve dış olarak zorluyor. Ne Rojava ne de IŞİD bir tüzel kişilik liberal enternasyonal kurumlar nezdinde.

Benzer bir durum Latin Amerika'daki uyuşturucu ağları ya da Afrika'daki irili ufaklı militer ve paramiliter örgütler için de geçerli. Öte yandan farklı kıtalarda uluslararası şirketler-siyasetçiler-yasadışı örgütler işbirliği içinde ortaya çıkan ve insanları hem yerinden eden hem mülksüzleştiren hem de köleleştiren durumlarda gerçekleşen ihlallere de cevap olabilecek bir uluslararası kurum yok hali hazırda.

Aslında içinden geçtiğimiz dönemde sadece ekolojik kırım meselesini gündeme alsak dahi dünyada şu an var olan kurumların tüm dünyayı ilgilendiren konular karşısında düştükleri acizliğin akıl almazlığını görmek mümkün. Tüm güney yarımküre ekolojik yıkım sebebiyle ortaya çıkan felaketler, kuraklık, seller ve heyelanlarla baş etmeye çalışıyor. Kuzey yarımküre kendisinin çocuklarının dahi geleceğini imkansız hale getiren yıkım ve harcama faaliyetlerine ısrarla devam ediyor. Kurumlar bunları engellemek şöyle dursun Trump'ın bir anlaşmadan imzasını çekerek ekolojik yıkım sürecine görülmemiş bir ivme kazandırmasını dahi durduramıyorlar. Yine sınır polisi, kaçakçılar ve yasakoyucuların birbirlerine paslayarak kıskaca aldıkları ve kayda dahi geçmeden onlar halinde ölen mülteciler tüm uluslararası hukuk tarafından yok sayılıyorlar.

Yukarıda saydıklarım, yani uluslararası alanda kurulmuş liberal enternasyonalist kurumların iflası, dünyada yaşanan felaketlerin yeni tür faillerini sorumlu tutacak bir hukuki düzenin (teoride olsa dahi) yokluğu, soykırıma ya da ağır ihlallere uğrayan grupların genellikle bir devlet tarafından temsil edilmedikleri için uluslararası alanda yok sayılmaları ve tüm mekanizmalar işletilse ve tüm eylemsel repertuarlar tüketilse dahi şu andaki biçimiyle ve örgütlenme kapasitesiyle adaletten yana tavır koyanların etki alanlarının sınırlılığı bizi ivedi bir biçimde "o zaman ne yapmalıyız" sorusuna götürüyor.

Şunu da belirtmeliyim ki tüm bu karmaşık ilişkileri ortaya koymak için kullanılan faşist enternasyonal kavramı bence önemli bir kavram. Bu kavram bize ikinci dünya savaşından sonra artık emperyalist devletler öncülüğünde kurulmuş olan liberal enternasyonalizmin artık yine bu devletler öncülüğünde faşist bir enternasyonale dönüştüğünü ve karşımızdaki güçlerin ayrı ayrı duran faşist aktörler değil, son derece örgütlü ve ilişik bir biçimde işleyen faşist bir küresel rejim olduğunu anlatıyor.

Halklara yöneltilmiş saldırıların örgütlülüğünü bir yandan da bütüncüllüğünü işaretliyor. Aynı zamanda bütün bunlara verilecek cevabın enternasyonel olması gerektiğini vurguluyor. Üstelik bu cevap çokta direnç göstermeden faşizme dönüşen liberal düzenin içinden değil başka ideolojik (yani komünist) geleneklerden beslenmek zorunda.

Enternasyonalist Potansiyeller

Her ne kadar ulus-devletler düzeni bizi kendi metodolojik ulusalcılığımıza hapsederek, yaşadığımız

sorunları ulusal ölçekten anlamamıza ve çözümleri ulusal örgütlenmelerle bulmamıza itse de artık bunların yeni düzen karşısında ne reel politik alanda ne de farklı bir gelecek kurma anlamında etkin olmadıklarını görmek gerekiyor. Mülteciler ve ekoloji alanlarında örgütlenenler bunu zaten uzun zamandır deneyimliyor.

Ancak bu bilincin üç alanda daha yükselmeye başladığını söyleyebiliriz. Birincisi gençlik. İkincisi kadınlar, üçüncüsü ise devletsiz halklar.

Sadece son beş yıl içinde Kenya'da, Nijerya'da, Mozambik'te, Madagaskar'da, Sri Lanka, Bangladeş, Endonezya ve Nepal'de gençlerin liderliğini yaptığı kalkışmalar ve devrimler gerçekleşti. Bunların hepsi açıkça birbirlerine referans verdiler, birbirlerinden öğrendiklerini söylediler ve birbirlerinin örgütlemesinden esinlendiler. Öte yandan kadın hareketleri de her ne kadar 2020 Covid salgınından sonra görünürlüğü azalsa da cins kırımı üzerinden küresel hareketlenme ve örgütlenme teşebbüslerinde bulundular. Elbette genelde kadın örgütlenmesi alanı, özelde ise kadın enternasyonalizmi alanları emperyalizm, hegemon feminizm ve liberal STKcılık tarafından fazlasıyla biçimlenmiş durumda. Bunlardan bağımsızlaşarak ilişkilenmeye çalışan hareketler yeni yeni ortaya çıkıyor. Yine de hali hazırda kadın hareketlerinin üçüncü dünyadaki köklerini oluşturan anti sömürgecilik, devletsiz toplumlar mücadeleleri, siyah kadınlar, yerli kadınlar vs. üzerinden bir kadın tarihi ve ideolojisi oluşturmaya ihtiyaçları var. Kanımca ancak böyle bir ideoloji dünyayı değiştirecek bir enternasyonalist kadın potansiyelini ortaya çıkaracaktır. Özellikle toprak mücadelesi yapan, devlet şiddetine karşı eylem repertuarları geliştiren ve çatışma-yerinden edilme-yokullaşma-cinsel şiddet ekseninde yer alan kadınların küresel bir kadın hareketine yönelmeleri bugünkü dünyanın ihtiyaçlarına yönelik önemli bir cevap olacaktır.

Son olarak devletsiz halkların da gittikçe daha fazla dünyadaki enternasyonalist düşünme biçimlerine ve yeni kurumsallaşmalar ve mekanizmalar oluşmasına katkılarının altını çizmek isterim. Baloçistan'dan Tigray'a, Kürdistan'dan, Mapuçe alanlarına, Tamiller'den Brezilya, ABD ve Karayiplerin siyah nüfuslarına, Gazze'den Kaşmir'e kadar devletsiz halkların mücadeleleri bugün yaşadığımız bir çok sorunun onlar için yüzyıldır var olduğuna tanıklık ediyor. Temsil edilmemek, yok sayılmak, sürekli soykırım içinde yaşamak, çoklu faillerin kurbanı olmak, liberal enternasyonal kurumların korumasından yoksun olmak onların gündelik deneyimi. Ancak burada sorun bu halkların da genellikle ulusal metodolojiler için de hareket etmesi ve bilgilerini ve deneyimlerini ortak talepler geliştirmek konusunda mobilize etmemeleri.

Enternasyonalist Cevaplar

Yukarıda, kanımca, faşist enternasyonale karşı tarihsel olarak ideolojik ve pratik anlamda alternatif geliştirmesi en verimli olan ve olacak olan toplumsal dinamiklere işaret etmeye çalıştım. Bu bölümde ise hali hazırda faşist enternasyonale karşı dünyada aynı anda ortaya çıkan birkaç örgütlü cevaba odaklanacağım.

Tricontinental

Önemli ölçüde Çin tarafından desteklenen ve solda etkin ve önemli bir entelektüel isim olan Vijay Prashad'ın kurduğu Tricontinental'in öncülüğünü çektiği bir akım, batı kapitalizmini ve emperyalizmini merkeze koyarak buna karşı bir ideolojik söylem ve örgütlülük geliştiriyor. Tricontinental tarihsel bir kopuştan çok bir devamlılık analizi üzerine oturuyor ve sömürgecilik karşıtı ve sonrası ortaya çıkan sol tandanslı ve tam bağımsızlıkçı siyasi ve ekonomik akımlardan besleniyor. İsmini 1966'da Küba'da gerçekleşen ve Asya, Afrika ve Güney Amerika kıtalarının sömürgecilik ve emperyalizm karşıtı liderlerini bir araya getiren tarihe mal olmuş konferanstan alan oluşum, kendine iki görev biçiyor. Bunların birincisi toplumsal hareketler ile radikal akademik bilgiyi buluşturmak, ikincisi ise toplumsal hareketler arasında bağlar kurmak.

2015 yılında kurulan Tricontinental ortaya ağırlıklı olarak çevrimiçi bir yayın organı olarak çıktı ve çeşitli toplumsal hareketleri ve tarihsel süreçleri ele alan kapsamlı dosyaları ile dikkat çekti. Zamanla gelişti. Bu sene, yine zamanın üçüncü dünya ülke liderlerinin bir araya geldiği ve ekonomik, toplumsal ve siyasi olarak iki kutuplu dünyadan bağımsız bir çizgiyi benimsemeyi kararlaştırdıkları Bandung

Konferansı'nın ellinci yıldönümünde birçok ülkede konferanslar düzenledi. Sol entelektüelleri, liderleri ve basın kuruluşlarını bir araya getirdi. Şu sıralar özellikle Güney Asya'da bir yandan Hindistan'ın faşistleşmesinden uzaklaşmaya çalışan ve bir yandan da büyük isyanlar sonucu hükümetlerin devrildiği Sri Lanka, Bangladeş, Nepal gibi ülkelerde geleceğin nasıl kurulabileceğine dair birçok siyasi ve uluslararası STK işbaşında. Tricontinental buralarda daha farklı ve sol bir seçeneği temsil ediyor.

Tricontinental'in Çin ile yakınlığının gerçekten önemli bir etki alanı yarattığını söylemek mümkün. Çin, işbirliği yaptığı ülkelerin iç işlerine karışmayan bir ticaret ortağı olarak hem Afrika, hem de Asya'da günden güne etki arttırıyor; Afrika'da önemli madenler batı ülkelerinin elinden Çin'e kayarken, Asya'da da Çin, aşırı yoksulluk yaşayan birçok ülkede devletler için çok önemli bir para kaynağı ve yatırımcı olarak ortaya çıkıyor. Gözlemlediğim kadarıyla, siyasi spektrumda Çin'e yakınlaşan partiler ve devletler uluslararası oluşacak yeni bir sol söylemin oluşumunda etkinleşmeye başladılar.

Asya, Afrika ve Latin Amerika kıtalarını bugün birbirine yaklaştıran en önemli gerçeklik Ortadoğu'dan biraz farklı. Birlikte hareket etmek istemelerinin en önemli sebebi neoliberalizmin yaratmış olduğu tarımsal ve iklimsel alt üst oluş ile uluslararası borç batağı. Afrika ve Güney Amerika'nın tamamı ile Asya'nın yoksul ülkeleri uzun zamandan beri Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası tarafından kıskaca alınmış durumda. Borçların bir kısmının ödenmesi için fon sağlayan bu kurumların baskıları sonucunda, tarım tasfiye ediliyor, ülkeler daha da dışa bağımlı hale geliyor, sosyal devlet-özellikle sağlık ve eğitim üreticisi olarak-bitiriliyor ve doğal kaynaklar aşırı bir tüketime maruz kalıyor. Amerika Birleşik Devletleri'nin ihracata koyduğu yeni vergiler (Trump vergileri) bir çok ithal ürünün kar marjının düşmesi ve özellikle konfeksiyon sektörü gibi milyonlarca kişiyi istihdam eden sektörlerin iflası manasına geliyor. Hem ABD'nin hem de Avrupa'nın yardım fonlarına aktardıkları paraları büyük ölçüde kısmaları sonucunda birçok ülkede sağlık ve altyapı sorunları büyüyor.

Ayrıca bu ülkelerin birçoğu hali hazırda faşizmle yönetiliyor ve ekolojik, politik ve etnik muhaliflere karşı şiddet konusunda işbirliğine gidiyor. Tarım ve hafif endüstri alanında çalışan işçilere yönelik büyük bir baskı var. Birçok bölgede erkeklerin iç savaşlar içinde mobilizasyonu, göçü ve bir yandan da kumar ve alkol kıskacına kaptırılması görece daha kolay yönetilen örgütsüz bir kadın-çocuk yoksulluğuna sebep veriyor.

İşte Tricontinental başta olmak üzere kimi enternasyonalizm savunucuları bu ülkelerde kendini daha geleneksel sol ile özdeşleştiren kesimlere neoliberalizmden çıkmak, kendine yetecek ekonomiler geliştirmek, yoksullukla mücadele etmek ve batı ülkelerinin emperyalist şiddetinden kaçmak için ittifaka ve ilişkileri kuvvetlendiremeye yönelik bir vizyon üretiyor.

Tricontinental, Bandung, Pan Afrikanizm gibi geçmiş oluşumlardan beslenen bu vizyon tahmin edileceği gibi birçok problem ihtiva ediyor. Ulusların tam bağımsızlığını savunuyor ancak bunu ulus-devletin merkezi olarak yeniden inşası yoluyla gerçekleştirmeye çalışıyor, çoğu zaman etnik ve cinsiyet temelli ezilmelere ve komünal özgürlük taleplerine göz kapatıyorlar. Şimdi diktatörleşmiş ancak eskiden anti sömürgeci mücadeleyi yönetmiş siyasi iktidarlara eleştiriden kaçınıyorlar. Batı emperyalizmininin düşman olarak gördüğü tüm güçleri sorunsallaştırmaksızın kucaklıyorlar.

İlerici Enternasyonel

Enternasyonalizm ihtiyacının gittikçe daha fazla telaffuz edildiği bu günlerde bir başka cevap olma çabasının ise İlerici Enternasyonal'den geldiğini görüyoruz. İlerici Enternasyonel'in söylemsel kaynağını daha çok 21.Yüzyıl sosyalizmlerinden yani demokratik, antikapitalist, antipatriarkal ve antikolonyal toplumsal hareketlerden aldığını ve bu ideolojilere yakın tüm hareketlerin söylemlerinden beslenen bir birliktelik yaratmaya çalıştığını söylemek mümkün. Yunanistan eski ekonomi bakanı Yanis Varufakis, ABD'nin yeni solu demokrat partide örgütleyen eski başkan aday adayı Bernie Sanders ve gene işçi partisinden antisemitizm suçlamalarıyla ayrılan ve şu an yeni bir parti kurma hazırlığında olan eski İngiltere Başbakanı James Corbyn'in başını çektiği İlerici Enternasyonel aynı zamanda bünyesinde

önemli entelektüelleri de barındırıyor. Yönetiminde üçüncü dünyadaki çok çeşitli işçi hareketleri ve kadın hareketleri liderleri yer alıyor. İlerici Enternasyonal dünyayı ilgilendiren konular, ülkeler, faşist enternasyonal, kadın, işçi ve çevre konularında bilgi notları yayınlıyor, solcu ülke başkanlarına destek veriyor, seçimleri izliyor ve yerellerde toplantılar düzenliyor. Görünürde fon kaynağı okuyucuları ve bileşenleri. İlerici Enternasyonal'e yapılan bir eleştiri, oluşumun hem henüz batı merkezli olması ve daha çok bireylere dayanan bir örgütlenme halinde kalması. Ortak bir eylem çerçevesi geliştirmekten çok bir dayanışma platformu işlevi gördüğünü söylemek mümkün. Ancak faşist enternasyonalin ilişkilerini deşifre etmek ve işbirliklerini haritalamak konusunda enternasyonalist söyleme büyük katkısı var.

Toprak Hakkı ve İlga Hareketleri

Bir üçüncü cevabın ise daha karmaşık, daha dağınık ancak ideolojik olarak daha sağlam bir biçimde yerli halklar ve siyahlardan geldiğini görmek mümkün.

Bu iki cevabı bir arada ele almam birkaç ortak özelliğin altını çizmek istemem ile ilgili. Birinci olarak hem Toprak Hakkı adı altında ele aldığım yerli hareketleri hem de İlga adı altında ele aldığım Siyah hareketleri, kendilerini, ürettikleri bilgi ve ideoloji açısından moderniteyi oluşturan aydınlanma ve aydınlanma sonrası geliştirilen metodolojilerden radikal bir biçimde kopartıyorlar. İkinci olarak her ne kadar kendilerini "özel" olarak nitelendirdikleri bir gerçek olsa da ve bu gerçek örgütlenme alanlarına bir kısıt getirse de, bir ulus olma kaygısı taşımadıkları ölçüde metodolojik milliyetçilikten de önemli ölçüde uzak durabiliyorlar.

Üçüncü olarak bu hareketler tam da batının orta yerinde batının yarattığı tüm kurumların işbirliği içinde ezilmiş, mülksüzleştirilmiş, yok edilmiş ve köleleştirilmiş oldukları için dünyanın hegemonik kurumları ile talep üzerinden ilişkilenmeyi red ediyor veya tam bağımsızlığı (yerli hareketleri) ya da tam bir yok oluş ve yeniden yaratılışı savunuyorlar (siyah hareketleri). Dördüncü olarak hegemonik feminizm, hem de reel sosyalizmi dışlayan ve yok sayan bir güç olarak deneyimlemiş oldukları için kendi tarihleri ve lugatlarını oluşturabiliyor ve kendi içlerindeki farklı ezilmişliklerin dilsiz kalmasına da, toplumdan uzaklaştırıcı bir rol oynamasına karşı koyuyorlar. Bu bağlamda Kürt Özgürlük Hareketi'yle önemli kesişim noktaları bulunuyor.

Önce siyah hareketle başlayayım. Siyah mücadelesi kölelik zamanına uzanıyor ve köleliğe karşı gerçekleşmiş hem devrimsel (Haiti gibi) hem de gündelik başkaldırı bilgisinden besleniyor. Siyah hareket Afrika ile olan sıkı ilişkisi bir yanda, köleliğin siyahlığı hem yurtsuz hem de küresel yapmış olması bir yanda, ilk günden beri her zaman enternasyonalist bir hareket olmuş. Üçüncü dünya ile olduğu gibi batının radikal muhalefetleriyle de ittifakta deneyimli. En önemlisi ile eylemselliği en yakın zamanda George Floyd'un öldürülmesi sonrasında ve yine "sömürgeci heykelleri indir" kampanyasında gördüğümüz gibi tüm dünyayı etkiliyor. İlgacı aktivistler, polis ve militarizmden başlayarak disipline edici, yakalayıcı, cezalandırıcı, dondurucu tüm kurumların ilgası temelli örgütlenerek siyah toplumu kendi kendini kuran, belirleyen ve kurtaran bir toplum haline getirmeye çalışıyorlar. Aynı zamanda köleleşmenin, Atlantik köle ticaretinin ve siyah insanların mülksüzleştirilip mülk haline getirilmesinin tüm modern tarih ve kurumlara içkin olduğunu söyleyerek sadece kendi ve kendileri gibi olan ezilmişlerin pratiğine referans veriyorlar. Öte yandan direnmenin olduğu kadar, köleleştirmenin ürettiği hastalıklı bir toplumsallığın da üreticisi oldukları için geçmişi kutlamak gibi bir ulusalcılığı yok. Ancak kimi gruplarda beyaz olanla gerçekleşen mutlak kavganın ve gündelik hayatta beyaz ayrıcalığı sebebiyle sürekli aşağılamanın yarattığı bir ben-merkezli dünya algısı ve içe kapanıştan muzdarip oldukları iddia edilebilir. İlga hareketinin küreselleşmesinde en önemli faktör ise polis-mahkeme-hapishane kompleksini işlevsiz kılacak adalet mekanizmaları geliştirmiş olmaları. Bu mekanizmaları şimdilerde birçok muhalif toplumsal hareket de öğreniliyor ve uygulanıyor. Siyah hareket, Gaza soykırımında da tereddütsüz taraf oldu.

Siyah hareket gibi yerliler tarafından yürütülen toprak hakkı hareketi de dünyada var olan düzene kapsanamaz bir fark yerinde bakıyor, ezilmeyi mülk-hane-vatan kıskacında kapitalizm, ulus-devlet, cinsiyetçi medeniyetçilik üçlüsünün kesişiminde

deneyimliyorlar. Önceleri daha çok Latin Amerika'da yerlilerin topraklarını mülkleşme ve uluslaşmadan korumaları olarak ortaya çıkan toprak hakkı hareketi, bugünlerde topraksızlaşmanın aşırı yaygınlaşmasıyla Asya'dan Afrika'ya ulaşmış durumda. Bu hareketlerin hemen hepsinde kadınların öncü olduğunu eklemek gerek. Kadın bedeninin saldırıya açılması, hapsedilmesi, kadından kopartılarak kapitalist bir mülk haline gelmesi ve toprak arasındaki ilişki ideolojik anlamda önemli yerli halklar için. Ancak bu ideolojinin yokluğunda dahi kadın yoksullaşması ve yoksul hanelerde gittikçe artan bir şekilde erkeklerin yokluğu maddi anlamda da bu hareketlerin öncülerini kadınlar yapıyor.

Yerli halklar özellikle Latin Amerika'da konfederalist ve çatı örgütlenmeleri yaratmayı başardı. Kendi kaderini tayin hakkı, sömürgeciliğe karşı alışkanlık, ideoloji ve pratik geliştirme ve özel mülkiyete karşı halkın toprak hakkı konularında oturmuş bir ideoloji geliştirdi. Ancak bu bütüncül ideoloji ve bu ideoloji altında eyleme biçimleri genellikle Latin Amerika ile sınırlı kalıyor; örneğin Nepal ya da Filipinler'deki yerel halk mücadeleleri ile iş birliğinde ancak simgesel bir birliktelik kurabiliyorlar.

İhtiyaçlar

Dünyayı qantumsal ve organizmatik olarak anlamlandırdığımızda günümüzde faşist enternasyonalizm karşısında gerçekleşen bu çoklu cevapları bir olanak olarak görmek çoğaltmak, ilişkileri sıkılaştırmak ve eylem kapasitesini arttırmak dışında pek bir seçenek gözükmüyor.

Öte yandan üç alanda Kürt Özgürlük Hareketi ve ittifaklarının büyük bir örgütlenme boşluğunu doldurabilecekleri kanısındayım. Bunlar gençlik, kadın ve devletsiz halklar alanları. Bunların ilk ikisi hakkında çalışmalar var. Ancak bu çalışmaların çok daha fazla üçüncü dünya coğrafyasına kayması ve burada gerçekten gün geçtikçe çoğalan irili ufaklı gruplar ve isyanlarla birlikte kendine biçim vermesi gerektiği kanısındayım. Bu birlikteliklerin diğer cevaplarla iletişim ve ilişki halinde çok boyutlu kurulması da gerekiyor.

Devletsiz halklar konusunda ise Kürt Özgürlük Hareketi henüz bir girişim içinde değil. Oysa ki belki de hareketin özellikle devlet kurmaya çalışan onlarca devletsiz halkın savaşlarının büyük yıkımlar ve mağlubiyetlerle karşılaştığı göz önüne alınırsa, ideolojik, örgütsel ve vizyon açılarından bu halklara yapabileceği öncülük potansiyeli büyük. Faşist enternasyonalin bir vuruşta yok olması zor gözüküyor. Ancak çoklu cevapların artan mobilizasyonuna planlı bir ivme kazandırmak ve aynı zamanda kendi sorunlarına ve tarihine olduğu gibi, yerel örgütlenmesine de enternasyonalist bir biçimde yaklaşmak kanımca hiç olmadığı kadar önemli. Kendi kişisel deneyimimden yola çıkarsam Sri Lanka'nın Tamil bölgesinde yaptığım çalışma yenilmekten usanmış ve modernitenin insan olmak için ulus devleti şart koşması kadar bunu bazı halklar için imkansız hale getirmesine çarpa çarpa yorgun düşmüş halkların, Kürt hareketi öncülüğünde ilişkilenerek biçim alması dünyayı değiştirecek dinamiklere büyük katkı yapacaktır.

İçindekiler için tıklayınız...

Devlet Sınırının Dışında

Nilüfer Şahin

Yeni bir özgürleşme olanağının ön günlerinde iken geçmiş bağlamında tartışılmayacak pek az şey bulunuyor. Bu zorunluluk geçmiş, bugün ve geleceğin hangi bakış açısından yorumlanacağı açıklığa kavuşturulması gereken ilk mesele haline getiriyor.

Geçen yüzyılın yaklaşık olarak ikinci yarısına kadar Avrupa merkezi bilim, buradan doğan sosyal bilimlerin sunduğu parametreler, yöntem toplumsal paradigmaların çıkış noktasıydı.

Avrupa merkezi düşüncenin sorgulanması üç değişimle bağlantılı gelişti.

Birincisi; bilimlerdeki değişimdi. 19. Yüzyıl sonu 20. Yüzyılın başlarına doğru fizik yasalarını Newton fiziği dışında açıklayan kuantum fiziği oldu. Eski sosyal bilimin konumunu değiştiren ilk önemli gelişmelerden biri kuantum fiziğin doğanın, toplum ve düşüncenin hareketini açıklamak için sunduğu yeni kriterler oldu. Bu gelişme bir açıdan eski bilimlerin Rönesansı, Aydınlanmayı ve çok sonraları Marksist paradigmayı belirleyen temel varsayımları sağlaması olduğu gibi, 21. Yüzyıl fikri zemini sarstı, eski kesinlikleri sorgulamaya zorladı.

İkincisi; İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkım, Nazizm, modernleşme, modern toplum ve ilerleme fikrine olan inancı sarsmasıydı. Trajedi, Batılı düşünürlerin bir kısmı arasında aydınlanmanın radikal biçimde reddi, bununla bağlantılı bilim, sosyal bilim ve toplumsal paradigmaların reddi ile sonuçlandı. Trajediden kaynaklı yaşanan sinizmine karşın aynı zamanda sosyal bilimlere farklı açıdan bakma olanağı da yarattı.

Üçüncüsü; SSCB'de temsil edilen 20. Yüzyıl sosyalizm deneyiminin çöküşüdür. SSCB bloğu deneyiminin kuramsal yapısı da eski sosyal bilime dayanıyordu. Başarısızlık ya da Immanuel Wallerstein'a atıfla söylersek; başarılı olduğu için başarısız olması, model kadar kuram ve dayanaklarına ilişkin arayışı tetikledi.

Eski sosyal bilimlerin bu kırılma dönemlerinden sonra, üzerlerine bina edilen her konunun elden geçirilmesi gerekliydi. Avrupa ağırlıklı bu yönlü tartışmalar 70'lerde çokça yapılmış, daha sonraları ise yeni bir sosyal bilimin zorunlu olduğu yönünde tartışmalara evrilmişti. Bu temelde geçmiş deneyimler, kuramlar, sosyal bilim bağlamında görüş ve tezler içeren geniş bir külliyat oluştu. Bizim coğrafyamızda ise aynı tartışmalara işrakta oldukça geç kalınması bir yana; çoğunlukla yeni yaklaşımlar sapma sayılarak uzak durulması nedeniyle kuramda durağanlık, çoraklık, adına her ne demek gerekirse, demokratik paradigmanın çıkışına kadar sürmüştür.

Demokratik modernite paradigması tüm bu değişimler ve yeniden şekillenmekte olan sosyal bilimlerden yararlanırken, doğru düşünce sistematiği ile deneyimi de içeren orijinal kimliğini, oluşturdu. Yeni paradigmanın temeli bu bağlamda içinden çıktığı fikir evreninin devrimci eleştirisi kadar, eski sosyal bilimlerin kesinliklerinin sorgulanmasına dayanır. Bu sebeple bugün bu değişimler ve yenilenen parametreler hesaba katılmaksızın demokratik modernite paradigmasının anlaşılması ya da ona dair değerlendirmelerin anlamlı bir yere oturtulması olası değildir.

Demokratik modernite değişimlerin biçimsel olmadığından hareketle; geçen yüzyılın yalnız Marksist, Anarşist, Feminist paradigmalarının değil, paradigmalarının üzerine bina edildiği bilimler ve sosyal bilimlerin eleştirisi, bu bilimlerin kesinliklerinin sorgulanması temelinde anlaşılabilir.

Her paradigmanın iş mantığı ve bağlamanı yansıtan dili, kavramları vardır

Yeni paradigmayı kendi mezhep ve içtihatlarının ufkundan, doğru ile eğrilerinin zaviyesinden okuma çabasında olanları bekleyen bir zorluk dilidir. Her paradigmanın iş mantığı ve bağlamanı yansıtan dili, kavramları vardır. Fikir dünyamız Avrupa üslup ve kavramlarına o kadar alışkındır ki, yeni paradigmanın dili ve kavramları özelde geleneksel sol kesimlere yabancı görünmekte, yer yer hafifseyici yaklaşım nedeniyle de anlaşılmamaktadır. Demokratik modernite paradigmasının dili ve kavramları, kendi sosyal-kültürel bağları ile dünyayı okuma biçimi ile toplumla temas düzeyi ile ilgilidir.

Ezcümle, kuram ve kavram yenidir. Dolayısıyla kavramları da kuramı da eski parametrelere, kavramları tercüme etmek yerine, yeni bir zaviyeden tarihi-toplumu anlama çabası daha verimli olabilir. Bu yalnız entelektüel bir çaba açısından değil yeni ve ortak bir özgürleşme imkanı büyütmek için de gereklidir. Bu doğrultudaki çabaların 19. ve 20. Yüzyıl sosyalizm tezlerinin yeniden analizini kapsaması gerekir. Zira henüz geleneksel Marksist bakış açısından dahi sistemli ve tutarlı analizler yapılmış değil. Esasında coğrafyamızda sol-sosyalist düşünce dünyası çoğu zaman Kürt özgürlük güçlerine, Abdullah Öcalan'ın yüklediği, sol ve sosyalist kuramın asli kaynaklarından öğrenmedikleri eleştirisinden kendileri de mustariptir. Ayrıca değerlendirmeyi gerekli kılmakla birlikte, Marksist orijinal kaynakların Türkçe çevirileri ile ilgili sorunlardan, çevrilen eserlerin seçmece tarzla literatüre dahil edilmesi, bazı eserlerin ise (teknoloji defterleri gibi) 20. Yüzyıl ortalarında ilk kez basılmış olmasına dek, faktörlerin Marksizm bilgisi ile ilgili herkesin hemen hemen aynı hizada konuşmasının koşullarını söylemeden geçemeyiz.

Demokratik modernite paradigmasının kuramsal ve kavramsal okunuşu ile ilgili gözetilmesi gereken bir faktör, Avrupa sosyal düşünce evreni ve Marksizme koşut oluşmuş olsa da Kürt özgürlük hareketinin pratiğinde olduğu gibi Doğu'nun felsefe, kültür ve düşünce sistematiğinin içinden şekillenmiş olmasıdır. Bu yönlü analiz yöntemine de yansımıştır. Marks ve ardıllarında gördüğümüz, incelenecek olgunun en küçük parçasına ayrılarak ve boşluk bırakılmaksızın en küçük birimine kadar inceleme yolu ile belli bir önermeyi temellendirme Abdullah Öcalan açısından, olgunun hakikatini bilmenin tek biçimi değildir. Modern felsefe lügatı ile söylemek gerekirse; demokratik modernite ile geleneksel sol-Marksist epistemolojisi arasında fark vardır. Demokratik modernite tezlerinin yeterince temellendirilmediği yargısı, bilginin kaynağı ve temellendirilmesi ile ilgili bu farkla bağlantılıdır. Bugünlerde kurama ilişkin çeşitli boyutlar tartışılırken bilginin kaynaklarını, analiz yöntemlerini çoğaltmayı düşünmek, yenilenmenin bir yönü olabilir. Tek bir hakikat mi vardır, onu bilmiyoruz fakat herhangi bir hakikatin farklı biçimlerde dile getirilebileceğini kabul edecek feraseti herkes gösterebilir. Abdullah Öcalan'ın son tezleri gündemde ve tartışılırken kısaca değindiğimiz hususları manifesto tezleri için sabit dayanaklar olarak öne sürmüş olalım.

Devlet ve Komün

Abdullah Öcalan'ın Marks'ın "tarih sınıf savaşımlarından ibarettir" tezinin yerine ikamet ettiği "devlet ve komün ikilemi" önerme olarak yeni olmakla birlikte arka planında ciltler dolusu temellendirilen bir külliyat vardır. Devlet ve komün ikilemini yalnızca manifesto üzerinden okumak ve yorumlamak bu yanıyla yanıltıcı olabilir ki, Türkiye sol-sosyalist hareketinin yorumlardaki isabetsizliğinin bir nedeni; Bir Halkı Savunmak, Demokratik Uygarlık Manifestosu, Özgürlüğün Sosyolojisi ve diğer savunmaları görmezden gelme, öyle olmasa dahi eski kodlarla şartlanmalarla okumuş olmalarından ileri geliyor. Böyle olmasa "devlet ve komün" tezinden sınıfların reddedildi biçiminde bir sonuç çıkarmak

imkansızdır. Bahsedilen tüm toplumsal çelişkilerin sınıf çelişkisine indirgenemeyeceğidir. Abdullah Öcalan devlet ve sınıfların oluşumunu yalnız ve ağırlıklı olarak ekonomik temel, sermaye üzerinden değil toplumsal yapılar, zihniyet-kültür formları bunların tarihsel kökenleri ile birlikte çözümlemişti. Sümer buluntularının uygarlığın, dolayısıyla kent ve devletin kökenlerinin doğru olduğunu açığa çıkarması Öcalan'ın devlet ve sınıfların oluşumunu incelemesi için temel malzemeyi sunmuştu. Başka bir kaynak mitolojidir. Dinler, toplumsal organizasyonlar, ekonomiler (daha az olmak üzere) tüm sınıflaşmanın, toplumun nasıl sömürgeleştirildiğini temellendirmek üzere ele alınmıştır. En önemlisi sınıf anlayışını, Marks'ın sınıf anlayışından ayıran bir faktör olarak belirtmek gerekirse, sınıf çelişkilerinin de önünde, temel çelişki olarak cins çelişkisini koymasıdır.

Demokratik modernite ile geleneksel Sol-Marksist epistemolojisi arasında fark vardır

Engels; Ailenin, Özel mülkiyetin ve Devletin Kökenleri adlı eserinde ilk sınıflaşmanın kadının köleleştirilmesi biçiminde geliştiğini ilk yazanlardandır. Buna karşın, bu belirleme Marks'ın Kuramında esaslı bir etkide bulunmaz. Abdullah Öcalan da ise paradigmasının hareket noktalarında biridir. Üstelik sadece kuramla da sınırlı kalmamış, Kürdistan devrimine damgasını vuran program ve stratejilere dönüştürmüştür.

Ayrıca sınıflı uygarlığın ürettiği çelişkilerin statik, sabit kalmadığı, derinleşenlerle birlikte yeni çelişkilerin eklendiği çözümlenmiştir.

Bu açıdan sınıf çelişkisinin reddedildi iddiasını nazik biçimde ifade edersek; temelsizdir! Tarih "sınıflar savaşından ibaret değildir" den kastedilen tüm tarihin- bundan yazılı tarihte kast edilse de- toplumun tüm çelişkilerinin sınıf çelişkisine indirgenmeyeceğidir. Nitekim devlet ve komün ikilemi de tek bir çelişkiye indirgenmez, karşıtların ifadesi olarak yapılan bir soyutlamadır. Toplumsal çelişkilerin sınıfsallıktan özerk başka biçimleri vardır. Ücretli emek ve sermaye arasındaki çelişkilerden ibaret olmayan çelişkilerin sınıf çelişkisi icra edilemezliği, sınıf sorunsalına demokratik modernite yaklaşımıdır ve yeni değildir. Yirmi beş yıldır bu perspektifle mücadele yürütülmekte, devrim inşa sürmektedir.

Cins çelişkisi başta olmak üzere, sömürge uluslarla, sömürgecilik arasındaki çelişkiler de olduğu gibi ekonomik temelli olmayan, ekonomik eşitsizlik kalktığında da süren ve idrar mekanizmaları aracılığıyla sürdürülen çelişkiler (tümü modern dönem ürünü olmasa da) demokratik modernite perspektifinden yeniden yorumlanmıştır. Yorum biçimsel bir şerh etme biçiminde değil, odağı sermaye ile ücretli emek çelişkisinden devlet ve tüm madunlar arasındaki çelişkilere çeken radikal bir değişimi içeriyor.

Devlet sorunsalı da bu radikal yaklaşım üzerinden okumak ve yorumlamak durumundadır.

Devletin tarihsel kökeni, toplumun sınıflara bölünmesi üzerine zuhur etmiş olması, Marks tarafından incelenmiştir. Yine ilk sınıflaşmanın kadın emeğinin gasp edilmesi yoluyla gerçekleştiği de Marks ve Engels tarafından biliniyordu. Fakat ne Marks ne de Engels modern devleti bir iktidar aygıtı olarak tıpkı sermayenin işçiye, modern kölelere dönüştürdüğü gibi her sınıfı herkesi iktidarın birer dişlisi haline getirmesi üzerine yeterince durmadı. Bunda modern ulus-devletin tüm görüntüleri ile apaçık ortaya çıkmaması henüz hiçbir yerde ezilen sınıfların devlet aracılığıyla bir sistem kurma deneyimi yaşamamış olmalarının etkisi vardır. 1844 devriminde burjuva sınıfının iktidarı elinde tutmak için binlerce işçiyi kurşuna dizmesi, 72 günlük Paris Komünü deneyiminin acı yenilgisi, Marks'ın devriminin ancak iktidarın daha güçlü tahkim edilmesi yoluyla mümkün olduğu sonucuna götürebildi. Devlet iktidarı bahsedilen dönem tecrübesi ancak bu kadarını soyutlayabilmelerine olanak sağlamıştı. "Tüm tarih sınıf savaşımları tarihidir" tezinin 1844 öncesi burjuva Jakobenizm'in icadı olduğunu hatırlatalım. Bununla birlikte Marks'ın devlet ve sınıflaşma sorunu çözümlemede farklı bir yol izlemesinin bir nedeni de, toplumsal devrimin temel veri olarak maddi üretim ilişkilerini görmesidir. Marks, toplumu sınıflara ayıran ödevi en hassas yerinden yakalamak istiyordu

ve ona göre bu ekonomiydi. Oysa devletin mülkiyet ilişkilerinden çıkmasına karşın tıpkı başta sadece bir eşdeğer olarak doğan ve özerkleşen para gibi, özel nitelikler kazandığı, bu açıdan sistem devinimin kendini yeniden üretmesinin aracı haline geldiği, 200 yıllık deneyim deneyimle açığa çıktı. Modern devletin herhangi biçimi ile üretim ilişkileri arasında biçim dışında pek az fark vardır artık.

Tarih "sınıflar savaşından ibaret değildir" den kastedilen tüm tarihin toplumun tüm çelişkilerinin sınıf çelişkisine indirgenmeyeceğidir

Devlet yalnızca basitçe bir sınıfın ekonomik çıkarlarının uzantısı değildir. Bizzat onun kalbi ve beynidir. 20. Yüzyıl reel sosyalizmde ortak mülk kalktığı halde sistemin yeniden kendisini üretmesinin nedeni budur. Devlet yalnız özel mülkiyeti değil doğayı, bireyi, toplumu her alanı kuşatmıştır. Bu biçimiyle özel mülkiyetten doğsa da onunla sınırlı değildir. Ne köleci dönem ne Ortaçağ'ın belirli rollerle sınırlı devletleri ile benzerliği kalmamıştır. Kapitalist sistem sermaye ile birlikte ondan daha fazla iktidar mekanizmalarına dayanmaktadır. Devlet bu iktidar mekanizmalarının en komplike olanıdır.

20. Yüzyılın sistemsel çelişkileri sermaye, ücretli emek çelişkisine indirgeyen temel tezinden doğan paradigmanın, program ve stratejilerin işe yaramadığı kanıtlandı, devlet ve komün ikilemi tam olarak eski paradigma toplumsal çelişkileri-kapitalist modernite kaynaklı sınıflaşmaları ortadan kaldırmadığı için eskinin hilafına oluşmak zorundaydı. Devlet ve komün ikilemi bu açıdan sınıf çelişkilerini reddetmek bir yana eski paradigma ile aşılamayan bu çelişkileri aşma perspektifi ve iddiasını öne sürüyor.

Deneyimin de gösterdiği gibi eşit ve özgür topluma ulaşmanın tek bir biçimi olduğu iddiası geçersizleşmiş, demokratik moderniteye kadar yerine paradigma düzeyinde yeni bir seçenek konulamamıştır.

Bu yanıyla evet, devlet ve komün ikilemi tezi, proleter diktatörlüğü ya da devletin ele geçirilmesi, devletin araçsallaştırılması yoluyla yukarıdan devrim modelini içermemektedir. Devletin sosyalist toplum inşasının aracı olamayacağı, olamadığı, merkeziyetçi hiçbir formülün eşitlik ve özgürlük imkanı yaratamayacağını, yakın tarih göstermiştir. Sorunun yalnız iktidarın egemen sınıflardan alınması bağlamında ele alınması devletin sosyalizmi bozan etkisi üzerine analizleri karartmakta, perdelemektedir. Nihayetinde 20. Yüzyıl sosyalist hareketleri iktidarı, devleti ele geçirememiş, bu sebeple de yenilmiş değiller. Aksine devlet ele geçirilmiş, ilga edilmiştir. Bununla birlikte SSCB pratiğinde görüldüğü gibi sosyalizmin gerçekleştirilmiş olduğunu, gözünü gerçeklere karşı sıkıca yumanlar dışında kimse iddia edemiyor. Bu bir yana sınıfların, maddi eşitsizliklerin ortadan kalkması şurada kalsın, özgürleşme anlamında sosyalizm idealine içeriliği pek çok değerin bozulmasında sorumlulukları vardır. Fakat sosyalizm, dünya halklarının özgürlük, eşitlik ideali olarak kendini yenilemektedir. Devlet ve komün ilkesi, komünizmin bu çağda yeni bir eşitlik ve özgürlük denemesi olarak bu misyonu da taşıyor. Kendini tarihin eleştirisine tabi tutma cesareti gösterebilen herkesin bu misyona ortak olması mümkün.

Komün

"Devlet" gibi " komün"ün tarihsel bağı, tek biçimli, tek boyutlu düşünülmesi, komün hakkında soyut fikirlerin, boşluklarla dolu tanımlamaların kaynaklarından biridir. Komün, geleneksel sosyalist literatürde iki biçimde karşılık bulmuştu. Birincisi; sınıfsız toplumlar döneminin ideal formu (ilk-el çağ toplum) ikincisi; sınıflı dönemler boyunca dünyanın çeşitli yerlerinde, aniden ortaya çıkan, parlayıp sönen, kısa süreli eşitlikçi hareketler olarak. Ortadoğu'nun komünal hareketlerinden Avrupa'daki Heretiklere, Paris Komünü'nden Bakü Komünü'ne, Sovyetler'den 70'ler (kısmen farklılıkları olmakla beraber) Komünü'ne kadar tümü bu kapsamdadır.

Abdullah Öcalan'ın sosyolojisinde komün ve komünalite analizlerinde, ilk-el çağ komün formu (ve içeriği) ile bugünün toplumu arasında kesintisizlik vardır. Buna göre; komünalite ve komün "sınıflı

toplumun" tarih sahnesine çıkışı ile birlikte yok olup gitmemiş, silinmemiştir. Komünal bilinç ve muhtelif tarihsel toplum formlar aracılığı ile varlığını sürdürmüştür. Demokratik toplumun her zaman, tarih boyunca var olduğu fikri ve yine toplum tarihinin "köleci, feodal, kapitalist toplum" biçiminde tasnif edilişine itiraz, aynı sosyolojik çözümlemeye dayanır. Bu açıdan tarihsel toplum hareketleri, toplumda varlığını sürdüren kodlar, bellek ve değerlerin sistemleşme hedefiyle açığa çıkması, siyasi boyuta evrilmesi olarak okunabilir.

Devletin sosyalist toplum inşasının aracı olamayacağını yakın tarih göstermiştir

Bugün toplumun karşısına doktoriner, şematik ve soyut formüllerle çıkmak yerine toplumun tarihsel akışına verili olan komünal değer ve ilkelerin canlandırılması, yeniden inşası, komünün bu tarihten bağlamını doğurmuştur.

Başka bir boyut; geçmiş komün deneyimlerinden farklı olarak bugünün komünlerinin özgürleşme bağlamında düşünülmesidir. Tarihsel komün hareketleri (özelde modern dönemdekiler) eşitlik perspektifinden, bir açıdan hedefler hiyerarşisi biçiminde (önce eşitlik sonra özgürlük) komün ilkeleri belirlemişti. Eşitlik konusu ise önemli ölçüde demokratik eşitliklerin sağlanmasına dayanıyordu. Sosyalizm deneyimlerinde bu daha açık görünür. Oradaki zayıflıklar, bu anlayışla da bağlantılıdır. Özgürlük, sosyalist kuram ve programlarda komünizme, komünizm ise belirsiz bir geleceğe bırakılmıştı.

Demokratik modernite, bu açıdan da geçmiş sosyalizmlerin komün tasarısından ayrıdır. Toplumsal özgürlüğü, özgürleşmeyi bugünden gerçekleştirmeye, başka bir yönden, toplumun dolaysız pratiği yoluyla başarmaya odaklanıyor. Kürdistan devriminin siyasi başarısının arka planında, şimdi de özgürleşme bakışıyla yaşanan toplumsal dönüşüm ve komünü bir özgürleşme olanağına dönüştürme pratiği vardır.

Son olarak; "devlet ve komün ikilemi" üzerine sayısız tartışmalar olacaktır, bu olandır. Bu noktada gözden kaçırılmaması gereken tezin "Nasıl bir özgürlük?" sorusunu bugünden sormak, yanıtlar aramak için sunduğu, yeni düşünsel ve maddi pratik zemindir. Bu zeminde tartışmak önemli olsa da yeni çağda özgürleşme deneyimi olarak komünleri inşa etmek, soru ve yanıtları yaşamda sınamak, bu kaos ve kriz zamanında daha ivedi görünüyor.

İçindekiler için tıklayınız...

Toplumsal Kırıma Karşı Demokratik Komünal Toplumun İnşası

Fikret Çalağan

Tarihsel toplum, tüm iktidarcı yapıların baskı/şiddet saldırıları ve çarpıtmalarına rağmen sürekli olarak kendini sağaltarak bugüne kadar varlığını sürdürdü. Toplumsallık, kollektif emek ile kurulmuş ve "Özgür Toplumsallaşma Kültürü"[1] komün ve meclislerle inşa edilmiştir. Komün, toplumsallığın ahlaki toplum olarak form almasını sağlayan temel toplumsal varoluşun yapı taşıdır. Devletli uygarlık güçlerin kendini toplumun yanı başında var etmek ve toplumu egemenlik ilişkileri içine hapsetmek için her zaman toplumun komünalite değerlerine saldırmış ve ''komün"e' savaş açmıştır. Çünkü komünler özgür toplumsal kültürünün oluşması, geliştirilmesi ve korunmasının temel formudur. Komüne yönelik saldırı ve savaş kesintisiz devam etmiştir. Hedef komünaliteyi dağıtmaktır, dolayısıyla özgür toplumsallığı ele geçirmektir.

Devletli uygarlık güçleri, bir taraftan bu savaş hali sürdürürken diğer taraftan komünün/ komünalitenin yerine kendi kurumlarını (aile, hanedanlık ve devlet) inşa etmeye ve kurumsallaştırmaya çalışmıştır. Bu kurumsallıkların hedefi kadın ve kabilenin komüne dayalı demokratik komünal yapısını tasfiye etmektir. Devletli uygarlık güçleri, ilk günden günümüze (kapitalizm de dahil) kendini toplumsallığın kötü biçimleri olan aile, hanedanlık ve devlet gibi kurumlar ile örgütlemeye çalışarak toplumsal meşruiyet yaratmaya hedeflemiştir. Bu eğilim halen devam etmektedir. Bu durum devlet ile komün (demokrasi/toplum) arasında süregen çatışmayı/ilişkiyi önemli karmaşa kaynağı olarak günümüze kadar taşımıştır.

Bu karmaşa "demokrasi olarak kendini maskeleyen devlet ile devlet olmaya çalışan demokrasi güçleri" [2] olarak iki yıkıcı eğilimi ortaya çıkarmıştır. Her iki eğilim de toplumun kendini gerçekleştirmenin önünde en büyük engeldir. Demokratik toplumun inşası için bu karmaşanın giderilmesi, karmaşıklığın sadeleşmesine ihtiyaç vardır. Demokratik toplum inşasında sadeleşme-sadeleşmeler elzemdir. Toplumun, ilişkilerin, beklentilerin sadeleşmeye ihtiyacı vardır. Toplumsal sadeleşmenin en önemli formu komündür. Sadeleştirdiğimiz oranda olanakları görme, üzerine düşünme ve yapabilirliğini konuşabilme şansını da yakalayacağız. Küçük küçük adımlarla yol aldığımızda, yapabilirliğin özgüveni ile komünü geleceğe bırakmadan hemen kurabildiğimiz bir toplumsal form olduğu görülecektir. Yol aldığımızda "olmazları" konuşmak yerine olabilirlikleri konuşmuş olacağız. Ayrıca komün ve meclislere yönelik gelişen yanlış yaklaşımları da geriletme olanakları doğacaktır.

Demokratik toplum iddiası ile yola çıkmışsak, demokratik toplum komün temelli inşa edilecekse, öncelikle olanakları üzerine düşünmek gerekir:

1- İçinde bulunduğumuz her toplumsallıkta (evde, köyde, kasabada, mahallede, işyerinde, okulda, siyasi partide, dernekte, sendikada vb.) kendimize ve toplumsallığımıza farklı gözle bakmayı deneyerek, "klandan başlayarak gelen toplumsal ilkeleri ve anacıl toplum özelliklerinin"[3] görünmesi sağlamak ve herkesçe üzerinde konuşulacak hale getirmek gerekiyor.

2- Hali hazırda yaptığımız şeyleri yeniden düşünmek. Yaptıklarımız demokratik toplumu mu güçlendiriyor, yoksa iktidarcı yapıları mı güçlendiriyor? Eylediklerimizle hangi toplumsal değeri üretiyoruz veya yok ediyoruz.

3- Bu sevmediğimiz dünyayı da bizzat bizlerin ürettiğini yeniden yeniden birbirimize hatırlatmak. Önemli olan hep birlikte kendimize ve birbirimize "neden özellikle sevdiğimiz bir dünyayı yaratmıyoruz?" [(4)] sorusunu sorarak yaptıklarımıza eleştirel bakarak daha iyiyi-güzeli yaratabileceğimizi gündemleştirmek.

4-Toplum özellik olarak komündür. Önemli olan bu hakikatın farkına varmaktır. Kapitalizm ve iktidarcı tüm yapılar toplumsal varoluş olan komün kültürünü çarpıtması ile hakikatı gizlemektedir. Bilinen bir gerçek var ise o da toplum önemli oranda komünal yaşamaktır.

5- Toplumun komünal olma özelliği yanı sıra Kürt toplumsallığında var olan komünal değerleri ve Özgürlük Hareketinin komün hareketi olarak doğması ve 50 yıllık mücadele sürecinde kurduğu her yapıda ve ilişkide komün değerlerini oluşturmaya ve geliştirmeye çalışması çok önemlidir. Özgürlük hareketi içinde ve çeperinde bulunan her birey ve toplulukta komün değerleri açık veya gizli olarak varlığını korumaktadır. Önemli olan bunun farkına vararak yol almaktır.

Komünleşmede Sakıncalı Olmazlık Teorisi

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere komün tartışmasına yeni başlamıyoruz. Bu konuda mevcut birikimi her zaman hatırlamalıyız, birbirimize hatırlatmalıyız. Sosyalist mücadelenin tarihselliğinde bu konuda biriktirilenleri de düşündüğümüzde demokratik toplum inşasını komün temelli geliştirme olanaklarımızı saymakla bitiremeyiz.

Ancak komün hareketinin gelişimine engel iki temel eğilimi görmek ve bu iki eğilim ile mücadele ederek yol almak gerekir.

Bu eğilimlerde birisi "olmazı" konuşarak sürekli olarak komün faaliyetini ya ötelemekte ya da engellemektedir. Bu eğilim komünü 'ortak karar alma ve birlikte yol alınacak toplumsal bir ilişki" olarak görmeyerek, onu sadece ekonomik bir eşitlik ilişkisine indirgeyerek, mükemmeliyetçiliği öne sürerek güncel toplumsal ilişkiler içinde komünün olanağının olmadığını söyleyerek geleceğe öteleyen bir eğilim yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer bir eğilim ise 'komünü aşırı idealize etme ve komüne erişilmez anlamlar yükleme" eğilimidir. Bu eğilim, demokratik toplumun inşasının komün temelli olduğuna inanan ve bu konuda yoğun bir çabanın içinde olan, buna rağmen komüne yüklediği anlamlarla aşırı idealize eden komün hareketinin sol sapması olarak ifade edebileceğimiz bir eğilimdir. Bu anlayış toplumsal mühendislik yaklaşımından kaynaklı olarak kafasında idealize ettiği komün/meclisi topluma dayatmaktadır. Komün/meclis diye komitacılık dayatmaktadır. Bu eğilim demokratik toplumun öznesi toplumun kendisi olduğunu yok sayarak, toplumun üstüne özneler tarifleyerek toplumun kendini var etme pratikleri engellenmektedir. Aynı zamanda aceleci yaklaşımlarla toplumsal inşanın önünde engel olmaktadır. Baskıcı ve daraltıcı bu eğilimlerle de mücadele etmek gerekir.

Demokratik toplumun inşası için komün ve meclislerin örgütlemesi üzerine biriktirdiklerimizi birlikte sesli düşünmeye çalışalım.

1- Komün geçmişte insan toplumsallaşmasının ana kaygısıydı. Bugünde temel kaygımız olduğunu unutmamak gerekir.

2- Komün sadece uzak geçmişte yaşanmış ya da idealize edilmiş bir gelecek olacak bir olgu olmadığı, tüm güncel pratiklerimizde ve ilişkilerimizde var olduğu gerçeğini hep aklımız tutmamız gerekir.

3- Devrimcilik iktidarların yaşamımıza zikrettikleri kirliliklerden ve çirkinliklerden arındırmak çabasıdır. Bunun için her gün yaptıklarımızın/eylediklerimizin üzerinde düşünmek ve doğruyu-güzeli hep birlikte bulmaya çalışmak ve inşa etmek gerekir.

4- Demokratik toplum bir sosyal sistemi geliştirmektir. Bir sosyal sistemde üretilen en önemli şey insandır. İnsanlar arasındaki ilişkiler toplumsallığı, toplumsallığı da insanı üretir. Güven ilişkilerinin tesis edildiği toplumsallık komün düzleminde üretilir. Kapitalizmin ve ulus-devletin güvene dayalı ilişkilerimizi denetlemesi mümkün

olamaz. Devleti ilişkilerimizde arındırdığımız oranda kendi toplumsallığımızı örebiliriz.

5- Komünal olan ilişkiyi veya toplumda var olanı ortaya çıkarmak demokratik yönetim anlayışı ile mümkündür. Kendini özgürce ifade eden ve kendini gerçekleştirebilme olanakları ancak öz yönetime dayalı demokratik kültürde mümkündür.

6- Devletin yaydığı korkularla toplumun özgüven yitimine neden olmaktadır. Öz savunma ile devletin yarattığı korkuları aşarak özgüvenin oluşumu sağlanabilir.

7- Devletin kendini bir zorunluluk/gereklilik olarak dayattığı her ilişkinin boşa düşürülmesi için her türlü toplumsal ihtiyacı öz güç ve dayanışma ilişkileri ile gidermek komünün inşası için önemlidir. Komün birlikte karar almakla birlikte, birlikte üretmek ve dayanışma kültürünü yayarak, birbirine bağlılık ilkesini yaşamsal kılmaktır.

8- İlişkilerde ve eylediklerimizde aynılaştıran ve tek düzelilik yerine farklılıkları görmek gerekir. Çünkü "Komünalite; farklılıkları içeren inanç veya etnik temelli ayrışmaları tercih etmeyen demokratik toplum sistemin adıdır."[(5)]

9- Toplumsal sorunların görünür kılmak ve çözümü için inşa edilecek meclisler esnek olmak zorundadır. Esneklik toplumsal farlılıkların içermesini sağlayarak toplulukların enerjisini meclis formuna akışını sağlanabilir. Bu akış demokratik toplumun kendini gerçekleştirmesinin olanaklarını artıracaktır.

10- Komün toplulukların özgünlüklerini korumakla birlikte, demokrasiyi zehirleyen karmaşaya neden olan aşırı seviye farklılıkların giderilmesi gerekir. Toplumun birbirini anlaması, kendini anlatması ve birbirini tanıması için özgür tartışma ortamlarının sağlanması gerekir.

11- Bulunduğumuz her zeminde ve alanda komün değerlerine bağlı kalarak topluluklar inşa etmek gerekir. Felsefik, politik ve pratik bütünlüğü görerek yol almak gerekir. Felsefik düzlemi olmayan her komün çalışması liberalizmin felsefik çemberi içine hapsolabilir.

12- Tüm sosyal alanların (sağlık, eğitim, kültür vb.) komünleşmesinin yanı sıra köy, mahalle, inanç ve etnik toplulukların komünleşmesi zoraki birliklerin yerini gönüllü komünlerin ortaklığını ve birliğini sağlayacaktır. Demokratik ulusun inşası yaygınlaşan ve bir ağ gibi örülen komünlerin/ meclislerin bütünlüğünde doğacaktır. Komün kültürü ile örülen bu örüntünün herhangi bir gücün kontrol etmesi ve egemenliğini kurması zorlaşacaktır.

13- Demokratik toplulukların yaygınlaşması, gelişmesi ve bölgelere ve tüm dünyada yaygınlaşması güçlü evrensel komünleşme hareketi ile ulus-devletlerin savaş, sömürü ve talanları ile yaşanılmaz kılınan bir dünyayı yeniden kurmak mümkündür. Ekolojik bir yaşamı inşa edebiliriz.

14- Topluluklar komünlerini sosyal alanlara dayalı komünlerle çepeçevre sarıldığında devletli yapıların kendini mutlak zorunluluk olarak toplum zihnindeki yerini sarmayla birlikte, silip atılacaktır.

Yukarıda ifade ettiklerimi daha çok yoğunlaştığım sağlık alanında doğru ele almaya çalışayım.

Demokratik Toplum İnşasında Sağlık

Uzun bir süredir sağlık alanında komün ve meclisler tartışması yürütüyoruz. Demokratik toplumun inşasına sağlık alanından doğru nasıl müdahil olabiliriz. Bunun olanakları neler olacağı konusunda bir yoğunlaşma ve pratik süreçler yaşadık. Yaptıklarımıza ve yapamadıklarımıza bir göz atmak ve geleceğe dair de bir tartışmaya katkı sunmak gerekir.

Sağlık ve toplum ilişkisi için "Toplum var ise onun sağaltım kültürü vardır" tespiti oldukça önemlidir. Bu temel hakikat egemenler tarafında çarpıtıldığı ve yok sayıldığı için bugün "ben olmadan sen sağlıklı olamazsın " anlayışı dayatılmaktadır. Ancak devasa sağlık kurumsallaşmasına ve neredeyse nüfusun önemli bir bölümünün dahil olduğu yaygın sağlık sistemi örgütlenmelerine rağmen toplumsal sağlık her geçen gün geri kazanılmayacak düzeyde bozulmaktadır. Sağlığa ayrılan devlet ve hane bütçeleri de toplumsal sağlığın elde edilmesine kifayetsiz kalmaktadır. Yapılmak istenen sağlık üzerinde toplumu egemenlik ilişkilerine bağımlı hale getirmektir. Devletli uygarlık güçlerinin bu konuda epeyce bir yol aldığını söyleyebiliriz. Kapitalist tıp, toplum içinde bir kültüre dönmüş durumdadır. İnsanların hastalıkları ile cisimleşmesi, "sağlıklı

yaşam" ve "sağlıklı bedenler" söylemi ile toplumsal yaşamımızın her alanı ve bedenlerimiz her hücresi kapitalist tıbbın denetimine sunulmaktadır. Ayrıca kapitalist tıp kendini mutlaklığını ilan etmek için toplumun/ toplulukların sağaltım kültürüne saldırmakta, itibarsızlaştırmaktadır. Aynı zamanda toplumsal sağlık birikimini gasp etmekte ve el koyarak çarpıtmaktadır. Anlayacağımız kapitalizm ve ulus-devlet yapısallığı toplumun sağaltım kültürünü yok ederek, onu en temel savunma mekanizmasında alıkoyarak savunmasız bırakmaktadır. Toplum en çok da sağlığı ile söz söylemelidir. Ve karar almalıdır. " sağlık ,yalnızca sağlıkçılara bırakılmayacak önemdedir"(6)

Sağlık alanında ilk komünleşme tartışması sağlık ve politika okulu çalışması olmuştu. Bu çalışma ile kapitalist tıbbın toplumsal sağlık birikimine saldırıları ortaya çıkarmak ve görünür kılmak, ayrıca yok sayılan toplumsal sağlık birikimini ortaya çıkarmak, bu alanda toplumun öz örgütlülüğünün olanakları tartışmak mümkün olmuştu. Toplumsal sağlık felsefesini açığa çıkarmak ve geliştirmek, yaygınlaştırmak amaçlanmıştı. Bu alanda kuramsal ve kavramsal çerçevenin oluşması için çalışmalar yürütülmüştür. Okul/ akademi komünleşmesi amaçları konusunda belirli bir yol almış olsa da halen çok yetersizdir. İlk başlangıçta her yerelde başlatılan okul komünleşmesi içsel ve dışsal nedenlerle epeyce daralmış durumdadır. Ayrıca oluşturulan sağlık kavramsallığı "sağlıkçı"ları aşamamış, ayrıca onlarında çok az bir bölümünün zihin dünyasında karşılık bulmuştur. Evrensel bir okullar komünün oluşması için çaba sarf edilmesine rağmen, ancak 2025 yılında yapılan uluslararası sağlık konferansı ile bir adım atılabilmiştir. Halen yolun başında olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu konuda harcayacağımız her çaba toplumsal devrimimizin evrensel karakterine katkı sunacaktır. Diğer topluluk komünleri ile ilişki bizim yaşayacağımız darlıkların, kapalılığın aşılmasına katkı sunacaktır. Birbirimizden öğrenme, etkilenme/etkileşim ve ortak hareket etme imkanı sağlayacaktır.

Komün Farkına Varma Eylemidir

İkinci komünleşme hareketi meclisleşme hareketiydi. Bunu belirleyen temel eylem çizgisi şu iki ana çerçeve üzerine oturtulmaya çalışılmaktaydı: "Sağlığın Toplumsallaşması" ve "Sağlık Hizmetlerinin Demokratikleşmesi."

Sağlığın toplumsallaşması; toplumun sağlık bilgisinin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi, sağlığı hakkında karar alabilmenin olanaklarının ortaya çıkarılması ve örgütlenmesi olarak ele alınmıştır. Örgütlü toplumun gelişimi en çok da sağlık üzerinde gelişebileceği perspektifi ile hareket edilmiştir. Bu sağlık meclisleri aracılığıyla yaşama geçirilmiştir. Diğer taraftan sağlık hizmetlerinde yaşanan sağlıkçı-hasta ilişkisi (alan veren) toplumsal sağlığın "sağaltım" eylemi üzerinde odaklanmasına ve dolayısıyla toplumsallığın parçalanmasına yol açmaktadır. Oysa toplumsal sağlık, komünün her üyesinin komünlerin çeşitli ve birbirini bütünleyen faaliyetleri ile mümkündür, toplumun kendini sağaltma kültürü ile mümkündür, her zaman da öyle olmuştur. Sağlık emekçileri ne ürettiklerinin farkına varması ile sağlık hizmetlerinin demokratikleşmesi konusunda yol almayı kolaylaştıracaktır. Ancak bu konuda da meclisleşme çalışmalarını felsefik düzlemde ayrıştırması ve onu "günlük ihtiyaçlar"(?) çerçevesinde bir faaliyete indirgenmesi, toplumsal farklı dinamiklerin katılımında daha çok ihtiyaçları gideren sağlıkçıların örgütünü aşamayacak bir düzeyde kalmasına neden oldu. Meclisler farklı anlayış ve eğilimleri görmeyen, daralan örgütleme anlayışının hakim olması ile birlikte bir komite formuna dönüştüğünü söyleyebiliriz. Sağlıkçılara daralan sağlık meclisleri kendisinin yaptıkları, yaşadıkları üzerine düşünme yerine dışındaki bir ilişkinin/ihtiyacın giderilmesi için yoğunca çaba harcayan, dışardan bilinç taşınan faaliyetlerin içine gömülmesine neden olmuştur. Bu durum sağlık hizmetlerin demokratikleşmesi için var olan sağlık hizmetleri (hastane-sağlık merkezleri-sosyal hizmetler-üniversiteler vb.) sürecine müdahil olmak yerine buradaki sıradan faaliyetten artırdığı zamanı toplum adına düşünme ve onun adına yapma eylemine yoğunlaşmaya neden olmuştur. Komün en çokta kendinin farkına varma eyleminin ortaya çıkarılması ile inşa edilebilir. Kendi eylediğimiz üzerinde düşünme ve tartışma yapmadan, onun eylemini ortaya çıkarmadan kendimizi gerçekleştirme şansımız olamaz. Sağlık emekçileri olarak hizmet ürettiğimiz birimlerde komünleşme yönlü bir adım atmadığımız, sağlık hizmeti üreticileri olarak

özneleşme yönlü pratiklerimizin cılız kaldığını söyleyebiliriz.

Sağlığın toplumsallaşması konusunda düşündüklerimizle birlikte epeyce pratiklerimiz oldu. Bunlar üzerinde dönüp düşünmek ve eleştirel bakmak bize yeni komünleşme/meclisleşme hamlemizde yol aldırır. Ancak eksik bıraktığımız mevcut sağlık hizmetleri ve onun kurumsallığı içindeki demokratikleşme çalışmalarımız ve meclisleşme faaliyetlerimizdir. İşyeri sağlık meclisleri deneyimlerimiz oldu. Bu daha çok emekçilerin ekonomik ve özlük talepleri çerçevesini aşmayan bir yerde kaldı. Genel toplumsal bir örüntüye dönüşebilmesi için; sağlık hizmetlerinin demokratikleşmesi için her işyeri/birim, okul/bölümde komünleşme faaliyetine girmek gerekiyor. İşyerinde yaptıklarımız üzerinde başta felsefik tartışmalarla birlikte yaptıklarımızı niye, kim için, toplumsal/ekolojik yararlarını ve zararlarını konuşmamız gerekir. Bir işi yapma biçimimiz, o işi yaparken kurduğumuz ilişki biçimi üzerinde tartışmak, sağlık hizmeti üretim sürecindeki iktidar ilişkileri konuşarak açığa çıkarmak gerekir. Bu durum birbirini görmeyi, anlamayı, kendini anlatmayı sağlayarak ilişkilerin demokratikleşmesini doğuracaktır. Emeğine, kendine ve birbirimize yabancılaşmayı aştığımız oranda demokratik bir kültürü yaratabiliriz. Bu aynı zamanda sağlıkta öz yönetimin inşası anlamına gelmektedir. Bu ilişki, düşünme ve yönetim anlayışını sağlık hizmeti alanlarla ortak bir zeminde buluşturabildiğimiz oranda ayrımları ortadan kaldırabilir ve genel bir meclisleşme hareketi sağlıkta doğar. Kabul etmek gerekir ki sağlıktan oluşan toplumsallığın büyük çoğunluğu mevcut sağlık organizasyonu, kurumsallığı ve düşün dünyası etrafında olduğundan, buradan doğru çubuğu bükmediğimiz oranda bu döngüyü kıramayız. Bu döngü kırılmadıkça kapitalist tıp ve ulus-devletin hegemonyası kırılamayacaktır. "Sağlık Hizmetlerinin Demokratikleşmesi" başlığında daha çok düşünmemiz, tartışmamız ve eylememiz gerekir. Bunu yaptığımız oranda meclisleşme-komünleşme hareketi güçlü çıkış yapabilir.

Diğer taraftan kapitalist tıp kendini öncelikle zihin dünyasında inşa etmeye çalışıyor. Tıp fakülteleri ve sağlık okullarında verilen eğitim müfredatı ve eğitim mekanizmasının kendisi bu düşün dünyasına uygun sağlıkçı yetiştirmeye çalışıyor. Bu mekanizmaya içeriden müdahale etmek önemlidir. Okuldan oluşturulacak komünler bu gündemlerle tartışıp kararlaşmalar yaşanırsa değiştirme ve dönüştürme olanaklarımız artar. Toplumsallığın bir yönü toplum içinde faaliyet yürütmektir. Kampüslere daraltılmış, toplumdan yalıtık eğitim anlayışı ile topluma yabancılaşan gençlik, ulus-devletin temel mekanizmalarını işletmek için hazırlanmış olacaktır. Toplum içinde yürütülen faaliyetler belirli oranda bu kopuşu engelleyebilir. Ancak en önemlisi kampüs duvarlarını yıkabilmek gerekir. Bu da komünleşerek bu eğitim anlayışını ve mekanizması kırmak gerekir. Topluma Dayalı Sağlıkçı Eğitimi tartışmaları ile önemli birikim sağladığımızı söyleyebiliriz. Bunun kuracağımız okul komünleri ile pratikleştirmek, eleştirmek, geliştirmek gerekir. Diğer öğrenci komünleri ile buluşarak toplumsal sağlık hareketi güçlendirecektir. Evrensel birliktelikler ile bunu daha da güçlendirmek gerekir.

Komünleşme hareketi kendinde başlayarak, kendi olarak (xwebûn), başkasını anlayarak, günlük eylemlerimizle kurulacak, gelişecek ve güçlenecektir.

Kaynakça ;

1) Abdullah Öcalan; Demokratik Toplum Manifestosu

2) Abdullah Öcalan; Özgürlük Sosyolojisi

3) Abdullah Öcalan;Demokratik Toplum Manifestosu

4)David Graeber; https://atasoyersaglikpolitikaokulu.org/?s=emek+pers

5) Abdullah Öcalan; Demokratik Toplum Manifestosu

6) İvan Illich; Sağlığın Gaspı

İçindekiler için tıklayınız...

Kastik Katile Karşı Komünal Ekonomi

Murat Aslan

İnsanın varoluşunun temelinde "dayanışma" vardır. İnsanlık tarihinin başından beri var edici güç olan, tarihin de ana devindirici gücü olan bu dayanışma kültürü komünler biçiminde form tutup kurumsallaşmıştır.

Devletçi uygarlık güçlerinin bencil ve tekelci karakterleri, onları farklı biçimlerde ama sürekli bir şekilde komünlere karşı saldırgan ve talancı bir pozisyonda tutmuştur.

Dayanışma ahlakı ve komün yaşamı yok edilmediği müddetçe, insan emeği üzerinde tekel kurmanın ve sömürgecilik yapmanın mümkün olmadığı, kastik katil tarafından fark edildiği için ısrarla bu iki alana yönelik saldırı gerçekleştirilmiştir.

Kastik katil kavramı, daha doğrusu adlandırması Abdullah Öcalan tarafından yapılıp, en öz ifadeyle topluma karşı toplum emeği üzerine kurulan tekelci-iktidarcı yapıyı ifade eder. Günümüze dek kendini daha fazla örgütleyip güçlendirerek sürdürmeyi başaran kastik katil, bugünkü küresel tekelci sermaye sahiplerine karşılık gelmektedir. Katil olarak tanımlamalarını nedeni artı ürün ve sermaye uğruna bir taraftan korkunç bir kültür kırım ve toplum kırım gerçekleştirmeleri iken öbür taraftan yine aynı amaçlarla sürekli bir şekilde korkunç savaşlara yol açarak, Hegel'in tabiriyle; uygarlık tarihini kanlı mezbahalar tarihine çevirmeleridir.

Elbette bu saldırılar karşısında özelden Mezopotamya'da, genelde de Ortadoğu, Uzakdoğu, Kuzey Afrika hattı ve Avrupa'da (sonraki tarihlerde Amerika kıtasında) toplumlar komünlerini büyüterek direnmişlerdir. Komünlerin büyütülmesi yalnızca niceliksel anlamda olmayıp aynı zamanda niteliksel bir büyümeyi de ifade eder. Bu niteliksel büyüme gelenekten kültüre, kültürden de ideolojiye geçiş biçiminde olmuştur. Gelenek evresinin formu hala ağırlıklı olarak klan ve az olarak kabile biçiminde olurken, kültür evresinin formu kabile ve kavimler biçiminde olmuştur. İdeoloji evresinin formu ise ulus biçiminde anlam ve varlık kazanmıştır. Ancak burada kastedilen ulus, ulus-devlet zihniyetine göre tanımlanan tek dilli, tek dinli yapı olmayıp zihniyet ve kurumsal ortaklaşmayı sağlayan toplumların komünal yapısını ifade eder, yani demokratik ulusu ifade eder.

Ancak 5000 yıl boyunca süren kesintisiz saldırı ve vahşet durumu, durmadan artan ideolojik ve askeri kıyımlar sonucunda Mezopotamya ve Ortadoğu'da toplumsal hafıza ciddi manada darbelenmiştir. Bunun bir sonucu olarak komünal yaşam ve onun ruhu sayılan özyönetim kültürü gitgide unutulmaya başlanmıştır.

Avrupa'da iktidar ve devlet yapılanmaları çok geç oluştuğu için Ortadoğu'daki kadar zihinsel tahribatlara yol açmamıştır. Bunun en bariz örneklerinden biri Sparta'dır. Resmi tarih Spartalıların yalnızca yaman savaşçılar olduklarını anlatır. Oysa Spartalıların güçlerinin esas kaynağı komünal yaşamlarıdır. Spartalılar özel mülkiyeti ve onun ekseninde şekillenen bireyci yaşamı reddediyorlardı.

Komün onların temel yaşam formuydu. Yasaları da bu temelde oluşturulmuştu. Temel yasaları olan Lykurgos, bu nedenle yazılı tarihinin ilk komünalist ütopya metni olarak da kabul edilebilir. Yalnız bu ütopyanın bilinen ütopyalardan farkı, yazıldığı tarihte yaşanıyor olmasıydı. Komün Spartalılara özgürlük veriyordu. Bu açıdan değerlendirildiğinde Sparta'ya bildik anlamda "devlet" demek zorlaşıyor. Sparta'nın devlete dönüşmesi esas olarak Peloponnesos Savaşıyla (MÖ. 431-404) beraber komünal yaşamdan vazgeçip özel mülkiyet ve kastik katile kapı açmaları ile başladı. Spartalılar bu savaşta Atina'yı yenip güçlerinin zirvesine ulaşmalarına rağmen çöküş sürecine girdiler.

Kastik katil kavramı, en öz ifadeyle topluma karşı toplum emeği üzerine kurulan tekelci-iktidarcı yapıyı ifade eder

Çünkü savaşın korkunç bir bürokrasi oluşturmasını engelleyemediler. Savaşı kazanmanın sonucunda elde edilen yüksek miktarda ganimet bu bürokrasinin tekeline alınınca toplumsal bir yarılma gerçekleşti. Yarılma toplumun kendi içinde olmasa da toplumla yönetim arasında gerçekleşti. Yönetim iktidarlaştı. Kastik katil Sparta'da başa geçerek komünü darbeledi. Komünün darbelenmesi Sparta'nın darbelenmesini kaçınılmaz kıldı.

Mezopotamya'da miladi yılın 2. Yüzyılından itibaren komün hareketleri ideolojik bir perspektifle bir kez daha tarih sahnesine çıktılar. Bunların ilkleri sırasıyla Mani (200'lü yıllar) ve Mazdek (400'lü yıllar) komüncü hareketlerdir. Üçüncü dalga Hürrem tarafından kurulan Hürremdinler tarafından yüzyıllara varan bir direniş komünüdür (M.S 500-1100). Hürremdinler merkezi uygarlığa karşı en güçlü karşı koyuşlarını 800'lü yılların ilk yarısında sergilerler. Kürt, Türkmen, Ermeni, Fars ve Arap halklarının birlikteliğinden oluşan Hürremdin komünü Babek (gerçek adı Papek'tir) döneminde altı savaşta üst üste Abbasi ordularını yenerler. Güçlerinin kaynağı komünal yaşamlarının kendilerine verdiği özgürlük ruhudur. Komünal yaşam onların hayatını o kadar özgür ve coşkulu kılmıştır ki o dönemin bazı Abbasi tarihçileri şöyle yazmışlardır; "insanlar İslam'ı sıkıcı bulup akın akın o kafir Hürremdinlere kaçıyorlar, Hürremdinleri çok coşkulu özgür buluyorlar". Kürt Aleviliği Hürremdinliğin bir devamı olarak bugüne dek varlığını sürdürebilmiştir.

Hürremdinlerden sonra Karmatilerin, Ortakların (Şeyh Bedreddin hareketi) ve daha yakın tarihlerde Sudan ve Cezayir'de Selusilerin, İran'da Bahaddinlerin güçlü birer komün hareketi olarak tarih sahnesine çıktıkları bilinir. Sudan ve Cezayir'de devleti yıkıp komünü kurmayı başaran Selusiler yarım asrı aşkın bir süre İngiliz, Mısır (Kavalalı dönemi) devletlerine karşı direnebilmişlerdir. Tüm bu komüncü halk hareketlerinin deneyimlerinden, başarılarından ve yenilgilerinden çıkarabilecek önemli dersler vardır. Unutmadan belirtmek gerekir ki Darius döneminde Perslere karşı en etkili Med isyanını başlatan Gomata da komüncüdür. Darius'u tahtından ettikten sonra yaptığı ilk iş tüm topraklar halka vermek olmuştur. Tarihte bilinen ilk toprak reformu da denilebilir. Ancak Darius bunu bir fırsat bilip aristokrasiyi, toprak efendilerin etrafına toplayarak (kastik katiller sürüsü) Gomat'ya darbe yapıp yeniden Pers imparatorluğunun başına geçmiştir.

16. Yüzyıldan itibaren gelişen kapitalist modernite (kastik katil uygarlığın son halkası olarak tanımlanır Abdullah Öcalan tarafından) süreci ile önce Avrupa içinde, akabinde dünyanın geri kalanında komüncülüğü doğuran tarihsel zeminler (tarım köy toplumu, ana kadın değerleri, doğa ile uyumlu yaşam) açıkça kırıma tabi tutulmuştur. Ancak, yazının girişinde de vurguladığımız üzere toplumsal insanın varoluşunun temelinde komünal yaşam vardır. Bu nedenle hafıza ne kadar tahrip edilirse edilsin, toplumsal insanın ontik (varoluşsal) özelliği olan komünleşme isteği asla tümden yok edilemez. Çünkü ontolojik açıdan varoluşsal olan bir şey aynı zamanda içgüdüsel olan şeydir. Varlık tümden yabancılaşmaya uğramadığı müddetçe varoluşsal özellikleri de tümden yok edilemez. Kuşkusuz bugün inşa edilen tüketim ve gösteri toplumu gibi gerçeklikler, toplumun kendisine belli bir düzeye kadar yabancılaştığı anlamına gelir. Yabancılaşmanın vardığı bu düzey yabana atılır türden olmasa da yine de toplumun tamamen yabancılaştığını

iddia etmek imkansızdır. Zira ontolojik olarak tümden yabancılaşan bir varlık ölür. "Yabancı" artık bambaşka bir varlıktır. Oysa toplum henüz ölmemiştir. Dahası birçok yönüyle darbelenmesine rağmen ayaktadır. Bunun bir neticesi olarak günümüzde kapitalist modernite kadar, demokratik modernite de varlığını hemen her alanda sürdürebilmektedir. Bu her iki modernitenin varlığı, kendilerini yaratan öznelerin varlığıyla mümkündür ki, birinin öznesi kastik katil; öbürünün öznesi komünal toplumdur.

Toplumsal inşanın varoluşunun temelinde komünal yaşam vardır

Demokratik modernite yapıları, kapitalizmin neoliberalist evre ile küreselleşmesine karşı, bugün daha güçlü bir uyanış ve örgütlenme arayışı içerisindedirler. Tarihsel hafıza uyanıyor. Bunun öncülüğünü Kürt özgürlük hareketinin yaptığı bilinmektedir. Hindistan'dan Amerika'ya kadar her yerde birbirinden bağımsız da olsa komünlerin, kolektiflerin, dayanışma ekonomilerinin, toplumcu kooperatiflerin kurulmakta ve durmadan gelişmekte olduğuna tanık olmaktayız. İspanya'nın Bask bölgesinde Mondragon kooperatifleri, Hindistan'daki SEWA kadın kolektifi, Amerika'daki New Labor işçi ve göçmen hakları inisiyatifi gibi daha onlarcası sayılabilecek yapılar bu arayışları ifade eder. Türkiye'deki PankoBirlik, Süt Birliği gibi oluşumlar da kooperatif türleri arasında yer alsalar da devlete doğrudan bağımlı oldukları ve iç demokrasi, özyönetim gibi anlayışlı sahip olmadıkları için tam olarak komünal birer yapı gibi değerlendirilemezler. Ancak Rojava'da oluşturulan dayanışma ekonomisi modeli büyük bir komünün altyapısını oluşturmuş durumdadır. Henüz bir geçiş dönemi olduğu için belki bazı eksiklikleri olabilir; ancak buna rağmen gelecek açısından büyük bir umut vaat etmektedir. Oradaki komünleşmenin temel farkı gruplar halinde farklı kimlikleri, inançları, fikirleri bütünleştirebilmesidir. Bu yönüyle demokratik ulusun tipik bir örneğini oluşturmaktadır.

Bugün dünyadaki en gelişkin toplumcu kooperatiflerden biri olan Mondragon'nun kuruluş hikayesi öğretici bir ders sunabilir. Herkes Jose Arizmendi'nin beş kişiyi örgütleyerek soba üretimi işi ile bu kooperatifin temellerini attığını söyler. Oysa bunun öncesi vardır ve esas sır orada gizlidir. Arizmendi genç bir papaz olarak gittiği Bask bölgesinin Mondragon şehrinde bir savaş enkazı görür. Bu enkazı ortadan kaldırabilmek için öncelikle gençlerin eğitim görebileceği bir alan oluşturur. Belli bir temel eğitimden sonra meslek eğitimi olanağı sunar. Bu meslek okulundan mezun olan beş kişi ile kooperatif işine koyulur. O zamandan (1959) itibaren kooperatif durmadan büyür, çeşitlenir. Bugün 80.000 üyesiyle milyonlarca insanın hayatına olumlu etkilerde bulunmaktadır. Yani bu örnekte bilincin temel alındığı görülmektedir. Zaten diyalektiksel olarak tezi bilinç; anti tezi maddi yapılanma (üretim) üzerinde oturtmadığımız zaman kaba materyalizm hatasına düşmüş oluruz ki, sonuçta Sovyetlerdeki denemelerin sonucundan farkı olmaz.

Komün ile ilgili sıkça düşürülen yanılgılardan biri ya bazen salt ekonomik faaliyetlere indirgenmesi ya da ekonomik faaliyetlerin önemsiz görülmesidir. Birinci yanılgıya bağlı olarak bazen bir kooperatif ile komünün aynı şey olduğu zannedilebiliyor. Oysa komün, örgütlü yaşamın bütün boyutlarını kapsayan demokratik toplumun yerel birimlerini ifade eder. Yani her birim kendi içinde örgütlü demokratik toplumsal yaşamın tüm özelliklerini; ama kendi öz kimliği ve kültürü ışığında oluşturur. Daha da somutlaştıracak olursak komün içinde üretim, bölüşüm, dayanışma, sanat, eğitim, öz savunma, özyönetim gibi olguların tümü vardır. Katılımcı demokrasi onun temel karakteridir. Her komün özerktir, kendi kendini yönetir; ama diğer komünlerle de canlı bir bütünlük ilişkisi içerisindedir.

"Bölüşüm yalnızca insanlara para vermek ya da gelir düzeylerini artırmak değildir. Bölüşümden beklenen, aynı zamanda yaşam tarzlarında ve yaşam standartlarında nitel bir değişiklik yaratmasıdır" der Aslıhan Aykaç (bkz. Dayanışma Ekonomileri, sy. 118)

Komünlerin medyayı, sinemayı, edebiyatı, folkloru, tanıtımı toplumsal dönüşümün birer aracı olarak etkili bir biçimde kullanmaları elzemdir. Hatta küresel kapitalist sistemin ve ulus-devletlerin toplumun zihnini kirletmek için ve burjuva kültürünü yaymak için etkili bir araç olarak kullandıkları dizi sektörü de doğru kullanıldığında toplumsal dönüşüm için iyi

bir araçtır. Bu nedenle her komün kendi üretiminden edindiği bir kısmını bu alanlara ayırmalıdır. Komün konusunda en hassas alanlardan biri ekonomi konusu olduğu için ona özel bir başlık ile eğilmek gerekir.

Komünal Ekonomi

Burada ekonomi konusu demokratik ulusun ekonomi boyutu perspektifi ile, ancak somut-pratik bir tahlille ele alınmaya çalışılacaktır.

Komünal ekonomi her şeyden önce ekonomik özerkliği ifade eder. Pazar bir kâr ya da tekel alanı olarak değil "değişim" alanı olarak görülür. Kapitalizmin istismar ettiği geniş yoksul kitleleri, inkâr edilen ve sömürülen etnik, inançsal ve kültürel grupları, kadınları ve yaşlıları yeniden üretimin ve paylaşımın aktif özneleri haline getirmeyi hedefler. Azami kâr uğruna doğa üzerinde gerçekleştirilen tavana karşı ekolojik bir perspektifle üretim yapar. Asla devlete, iktidarı ve tekelci sermaye sahiplerine yaslanmaz, onlara bağlanmaz. Özerk bir temada işlevselliğini sürdürür. Şayet devletin toplum lehine geliştirdiği ekonomi politikaları olursa bunları da destekler. Ancak asıl görevi imkân ve alternatif yaratmaktır. Komünal ekonominin kapitalist ekonomiden farkı; komün üyelerinin devlet ya da patron için değil de kendileri ve toplumları için üretim yapmaları, üretimde de paylaşımda da söz ve karar sahibi olmalarıdır.

Komünal ekonomi Batı rasyonalizmine göre değil, ahlaki politik ilkeye göre çalışma yöntemi ve hedefi belirler. Yönetim biçimi doğrudan demokrasidir. Örgütlenme modelinin yatay olmasından kaynaklı bürokrasinin oluşma zemini yoktur. Haliyle sorunlar kendi yerelinde, birlikte tartışma ve karar alma usulüyle çözülür. Yalnızca sorunlar değil, planlamalar da bu şekilde yapılır. Dayanışma ekonomilerinin dört ana işlevinden bahsedilir; üretimin yeniden örgütlendirilmesi, paylaşım, demokrasi, yeni emek dayanışması: Bu dört boyut yerelde birleşirler. Böylece dayanışmanın ana zemini oluşur (Age.17). Bu özellikler çok daha fazlasıyla komünal ekonominin temel özellikleridir. Komünal ekonomi Fordizmi (standartçı, tek tipli üretim) reddeder. Dayandığı yerellerin kaynaklarına, kültürlerine ve ihtiyaçlarına bağlı olarak üretim ve örgütlenme biçiminin de esneklik ve çeşitlilik yöntemini esas alır. Zaten komünal ekonominin ekonomik özerklik olarak da tanımlanmasının nedeni yalnızca devletten ya da küresel sermaye güçlerinden ayrı olması değil, aynı zamanda yereller arasında da özgün olmasıdır. Ayrıca komünal ekonomide esas alınan esneklik asla postfordizm değildir. Postfordizm neoliberalizmin üretim ve pazar tekniği olup kârı artırmayı, sömürgeciliğin yerkürenin her metrekaresine yaymayı hedefler. Oysa komünal ekonomideki esneklik kaynağını toplumsal özerkliklerden alır.

Varlık tümden yabancılaşmaya uğramadığı müddetçe varoluşsal özellikleri de tümden yok edilemez

Komünal ekonomi "ekonomik büyüme"yi değil, toplumsal kalkınmayı hedefler. Devletler şahsında görüldüğü üzere, toplumsal kalkınmaya hiçbir faydası olmayan "ekonomik büyüme", yalnızca toplumdaki sınıfsal bölünmeyi derinleştirmeye, yoksulu daha diplere, kastik katili daha yükseklere çekmeye yarar. Ulus-devletler her ne kadar periyodik "kalkınma politikaları" açıklasalar da esasta hiçbir zaman toplumsal kalkınmayı esas almazlar, devlet olarak, iktidar olarak büyümeyi esas alırlar. Bunun en bariz kanıtı; devletlerin her yıl resmi olarak açıkladıkları "yıllık kişi başına düşen milli gelir" ile gerçekte yıllık olarak her bireyin kazanabildiği gelir arasındaki dağ gibi farktır.

Komünal ekonomi üretime göre talep oluşturmanın arayışına girmez; talebe göre üretim yapar. Bunun anlamı şudur; neoliberalizm, azami kâr için suni talepler oluştur. Toplumu "tüketim toplumu" haline getirilerek her türlü artı ürünü sürekli olarak satabileceği bir müşteri kitlesine dönüştürür. Bu durum toplumu hem ekonomik hem kültürel hem de ahlaki ve politik açılardan çürütür. Bu çürümenin etkisini birçok örnekle göstermek mümkündür. Örneğin her yıl mobilya takımını komple yenileme, her yıl araba yenileme, evin dekorasyonunu yenileme, her yıl yeni seriye göre telefon, bilgisayar gibi aygıtları

yenileme, ihtiyaç olmadığı halde, modayı takip etme adına haftalık elbise yenileme… ve benzeri onlarca şey daha sıralanabilir. Ahlaki politik toplumda bir eşya bir ihtiyaca cevap olduğu sürece ömürlük kullanılır. Maddi eşya manevi yaşamın bir parçası haline gelir. Çünkü ahlaki politik toplumun, yani komünal toplumun hayata bakış açısında bir şeyleri salt özne ve salt nesne biçiminde ayrıştırmak yoktur. Herhangi bir eşya eğer yaşamlarına bir katkıda bulunuyorsa, o eşya yaşama kattığı emekten dolayı değerlenir. Değerlenen şey anlam kazanır. "Değer" ve "anlam" olgularının metafizik yapıları nedeniyle söz konusu eşya manevi anlam kazanır. Hatta çoğunlukla bu manevi anlam o kadar artar ki, söz konusu eşya "kişilik" kazanmaya başlar. Kapitalizmin neoliberal evresiyle beraber toplum büyük oranda tüketim toplumuna dönüştürüldüğü için bahsettiğimiz örnekler de seyrelmeye başladı; ancak yine de tarihsel toplum sosyolojisinin hakikati budur. Bu nedenle komünal ekonomi çalışmaları bu noktaya hassasiyetle eğilmek, üretimin yanı sıra kültür, eğitim ve öze dönüş çalışmalarına da yoğunca odaklanarak bu öz bilinci yeniden açığa çıkarıp hakim hale getirmek durumundadır.

Komünal ekonomi öz yeterlilik ilkesi ile üretim yapar. Yani kendi kendine yetebilmeyi hedefler. Bu durumda üretim tek bir ürüne ya da yalnızca birkaç ürüne sıkıştırılamaz. Toplumun ihtiyaçlarını ifade eden tüm alanlarda üretim yapmayı hedeflemek elzemdir. Belki bir komün bir yerelde bunu gerçekleştirmesi her zaman coğrafya ve iklim faktörleri nedeniyle mümkün olmayabilir; ancak bu engellere rağmen bunu mümkün kılabilmek için yerel-bölgesel-ulusal pazarlar arasındaki uyum ve dengeyi iyi tutturmak, yerelin karar hakkını ihlal etmeden üretim planlamasını, paylaşım planlamasını ve ürünün pazara sunumunu yaparken, yerelin özerkliği ve imkanları ile genelin ihtiyacı birlikte hesaplanmalıdır. Hem genel (bölgesel-ulusal) hem yerel üretimde bu ölçü olmazsa olmaz kabilindendir. Örneğin komünal ekonomi hem ağır sanayi, manifaktürel üretim, tekstil üretimi, teknoloji üretimi yapmalı hem de tarımsal vd. gıdaların üretimini yapabilmelidir. Başka türlü özerkliğini koruyabilmesi mümkün değildir. Yine örneğin tarımsal üretimde temel ihtiyaçları ve pazar ihtiyacını ifade eden tüm ürünlerin üretilmesine yönelik bir planlama olmak zorundadır. Bunun için öncelikle kapsamlı bir fizibilite çalışması hazırlanır. Elbette bir komün bir anda her şeyi üretmesi olası değildir. Ancak aşama aşama bu gerçekleştirilebilir. Bir kooperatif bile aşama aşama gelişip çeşitlenir. Bir planlama bu aşamaları da içerir. Bu arada yenilenebilir enerji, doğa, çevreyle uyumlu, inşaat, yapılaşma ve temiz suya erişim imkânı sağlamakta en az beslenme ve istihdam konuları kadar komünal ekonominin temel konularındandır. Yani toplumu devletin ve kastik katilin tahakkümü altından çıkabilmenin ana yolu, onun kendi bütün ihtiyaçlarını yine kendisinin karşılayabileceği imkanlar yaratmaktır. Abdullah Öcalan'ın vurguladığı gibi bu da ancak komünleşme ile mümkündür.

Tarihsel hafıza uyanıyor. Bunun öncülüğünü Kürt özgürlük hareketinin yaptığı bilinmektedir

Hindistan'daki SEWA üyelerinden Quijano'nun şöyle çarpıcı bir değerlendirmesi vardır ki, SEWA'nın gelişim sırrına dair bize bir şeyler anlatmaktadır "dayanışma ekonomileri üç temel alanda yapısal nitelik sunar;

1-Dayanışma ekonomileri, bugün artık aşikâr olan nedenlerden, yani değere el konulması, eşitsiz mübadele ve sermayenin sonsuz birikiminden ötürü kapitalist üretim biçimine karşı bir alternatif sunar.

2- Dayanışma ekonomileri kapitalist üretim içinde yer alan ve ekonomik aktörlerle giderek daha fazla iç içe geçen devlete karşı durur.

3- Dayanışma ekonomileri kapitalist sistemin üzerinde inşa edildiği özel mülkiyet, sömürü ve tahakküm ilişkilerine karşı durur" (Age 30-31). Quajino'nun burada dayanışma ekonomileri olarak adlandırdı şey komünal ekonomidir.

Komünal ekonomilerin öncelikli hedefi kapitalist düzenle beraber oluşan ekonomik sorunları ve bozulan toplumsal ilişkileri yerelde çözmektir. Bir anda küresel kapitalizmi yıkıp aynı anda tüm dünya üzerinde alternatif modeli tepeden inme şeklinde

uyarlama gibi bir stratejiyi esas almaz. Yerelde dönüştürücü bir strateji izler. Yani devrimci fikirlere ama evrimci planlamalara dayanır. Daha doğrusu devrimi zamana yayarak aşama aşama gelişecek olan dönüşümlerle gerçekleştirmeyi hedefler.

Komünal ekonomi özü itibariyle toplumcu ve demokratik (doğrudan katılım) olduğu için yerellere göre şekillenmek durumundadır. Ancak tabi katı bir yerel-ulusal ayrımına dayanmaz, aksine yerelinde ulusal olana entegre (demokratik entegrasyon) olma sorumluluğu vardır. Zira nihayetinde evrenselliği olmayan bir yerelin varlığından da bahsedilemez. Komünal ekonomiler özerk varlıklarını inşa edebilmek ve sürdürebilmek için devletin ve küresel sermaye sisteminin dışında kalmak zorundadır. Çünkü devlet ve küresel kapitalist sistemin temel amacı azami kâr ve azami iktidar biriktirmektir. Bu uğurda hem toplum hem de doğa en hoyrat biçimde sömürülür. Oysa komünal ekonomilerde amaç yaşanılabilir bir çevre, toplumsal refah, demokrasi ve özgürlükleri geliştirmektir. Bu da toplumsallığın güçlendirilmesi, ahlaki politik ve ekolojik bilincin yükseltilmesiyle mümkündür. Şayet bir komünal ekonomi azami kâra odaklanırsa, devlete ve küresel kapitalist sisteme bağımlı hale gelmekten kurtulamaz. Bu durumda belki maddi anlamda biraz kâr elde edebilir; ama toplumun ve ekolojinin talanına mal olur, yani toplumdan ve doğadan vazgeçilmiş olur. Bu durumda özerkliğini ve özgürlüğünü yitirmiş olur.

Komünal Ekonomide Kooperatif Sistemi

Kooperatiflerde yeteneğe göre üretimde ortaklık ve kâr paylaşımı esas alınsa da daha önemli hedef sosyal kalkınmadır. Kapitalist şirketlerde ve devletçi kooperatiflerde görüldüğü gibi sermaye birikimi esas alınmaz, yeni yatırım alanları ve yeni kooperatifler açarak sürekli daha fazla insanın üye edilerek istihdam ve ekonomik bağımlılık sorununun çözülmesi hedeflenir. Kooperatiflerin temel motivasyonu, temsil ettikleri yerel toplulukların (komünlerin) sosyal, kültürel, eğitim, üretim ve sağlık gibi temel sorunlarını çözebilecek ekonomik olanaklar yaratmak olmalıdır. Bu nedenle tüm bu alanlar için kooperatiflerin özel bütçeler oluşturmaları, her yıl üretimden elde edilen gelirin kayda değer bir yüzdeliğin bu alanlardaki hizmetlere aktarılması konusunda tüm üyeler sözleşme yaparlar. Bu özel bir fon olur. Bunun dışında elde kalan gelir üyelerin hesabına yatırılır. Ancak üyeler bunu her ay değil de yıl sonunda çekerler. Zira bu parayla yeni yatırımlar yapılır. Bu arada üyelerin maddi ve sosyal sıkıntı yaşamamaları için her ay kendilerine ve ailelerine rahatlıkla yetebilecek belli bir ücret ödenir. Bu bir tür avanstır. Böylece hem kooperatife üye olan komün üyeleri mensubu oldukları komün ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmiş olurlar hem de kendi ekonomik durumlarında bariz bir iyileşme olur. Bu onları kapitalizmden de uzak tutar.

Komünal ekonomi azami kâra odaklanırsa, devlete ve küresel kapitalist sisteme bağımlı hale gelmekten kurtulamaz

Üyelerin kooperatife üye olmaları için eşit hisse yatırmaları şart değildir. Ancak hisse farkının fazla olması paylaşımda bariz bir eşitsizliğe yol açacaktır. Bunun önüne geçmek için iki yöntem uygulanabilir; bunlardan yaygın olarak kullanılan (Mondragon örneği) kimsenin hissesinin %5'inden fazlasına sahip olmasına izin vermemektedir. İkincisi (bu bizim önerimizdir) herkesin eşit hisse ile katılmasının olanaklarını yaratmaktır. Gelir adaletsizliğini ve ekonomik uçurumları önlemenin en iyi yolu budur. Bunun için ilk etapta bir komün bankası oluşturmak zor olsa da pratikte üye olmak isteyen; ancak öngörülen miktarda hisse yatırma imkânı olmayanlara faizsiz kredi imkânı sunulabilir. Kooperatif belli bir düzeye çıktıktan ve başka birçok kol oluşturduktan sonra bir komün bankası oluşturulabilir. Bu banka kooperatifin tüm üyelerine ve üye olmak isteyenlere faizsiz kredi verir. Ayrıca yeni yatırım ve üretim alanları açarak istihdam ve üretim alanı genişletir. Kooperatiflere üyelik tamamen gönüllülük esasına dayanır. Ayrıca üye sayısına sınır konulmaz, cinsiyet ayrımı gözetilmez, aksine kadının maruz bırakıldığı sömürge durumunu ortadan kaldırmak için kadına pozitif ayrımcılık yapar. Kooperatiflerin yönetim biçimi demokrasidir. Tüm

Üyeler hem karar süreçlerine hem yönetimin seçilmesi süreçlerine aktif olarak dahil olurlar. Her üyenin bir oy hakkı vardır. Ve kooperatifler özerktir. Her kooperatif kendi üyelerinin eğitiminden sorumludur. İnsanların iş becerilerinin üretim kapasitelerinin gelişip nitelik kazanması bu eğitimlerle sağlandığı gibi, ayrıca üyeleri bir kooperatiften öbürüne kaydırmak gerektiğinde de bu eğitimler sayesinde hızlı bir mobilizasyon sağlanır.

Bugün üreticilerin tarım alanında en fazla dert yandıkları şey tarlada üretilen ile pazarda satılan ürün arasındaki korkunç fiyat farkıdır. Bu korkunç fark üretici kadar tüketicinin de dert yandığı bir durumdur. Bu bezdirici fiyat farkının nedeni üretici ile tüketici arasında kurulan kapitalist kâr zinciridir. Bunun önüne geçebilmenin yolu komünal tarım kooperatifleri kurmaktır. Böylece tüm tarım üreticileri hiçbir aracı parazite ihtiyaç duymadan kendi kooperatifleriyle kendi ürünlerini bir elden pazara sunarlar. Bu sayede hem üretici daha iyi bir hak ile ürününü satma imkânı bulur; hem de tüketici çok daha uygun fiyatlarla, ihtiyaç duyduğu bu ürünlere erişebilir. Kooperatif kendi üyelerine bu aracılardan kurtarma imkânı sağlayarak yalnızca üretici ve tüketiciye kâr sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda bu sayede kapitalist düzene kendi alanında müdahale de etmiş oluyor. Beraberinde değişen pazar durumları, enflasyon ve belirsizlik gibi durumlara karşı da kooperatif sayesinde üretici ve tüketici korunmuş oluyor.

Santos ve Rodrigues-Garavita (2006) kooperatifler ile şirketler arasındaki dört ana farkı şöyle anlatırlar; "Kooperatifler şirketlere kıyasla dört önemli üstünlüğe sahiptir: İlk olarak kapitalist olmayan prensiplerin piyasa ekonomisi ile bir arada varlık göstermesi, üretimde ekonomik kaygıların yanı sıra toplumsal kaygıların da göz önüne alınmasına zemin hazırlar. İkincisi işçi kooperatifleri işletme ve yönetim maliyetlerini düşürür ve esnek, bölünmüş ve değişken piyasa koşullarına daha kolay uyum sağlayabilirler. Üçüncüsü kooperatifler bölüşüm ilişkilerini etkin bir biçimde örgütleyerek bir taraftan eşitsizliği azaltırken diğer taraftan ekonomik büyümeye katkı sağlar. Dördüncüsü kooperatifler üyelerine ekonomi dışında da destekler sağlar; bu nedenle şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk adı altında küçük bütçelerle yaptığı destekleyici işlevler kooperatiflerde merkezi bir bileşen haline gelir" (Age, 93). Bu açıdan bakıldığında, neoliberalizmin dünyayı kuşatan ahtapot kolları olan şirketlere karşı komünal kooperatiflerin güçlü birer alternatif olduğu görülüyor.

İçindekiler için tıklayınız...

Komün, Sosyalizm ve Toplumsallığın Yeniden İnşası

Mutlu Aymaz

Toplumsallık, insanlığın varoluşsal dokusunun temelidir. İnsan, birey olarak doğada varlığını tek başına sürdürebilecek bir varlık değildir. Aslında onu ayakta tutan, güçlendiren ve geleceğe taşıyan şey, daima kolektif bir bağ içinde şekillenen toplumsal yaşamdır. Demokratik Toplum paradigması da bu temel hakikati merkezine alır ve toplumun özü komündür. Komün, bir yandan varlığın ilk biçimidir, öte yandan geleceğin özgürlük ümididir. Sosyalizm ise, tam da bu özün yeniden doğuşudur. Dolayısıyla, komün sosyalizmdir; sosyalizm komündür.

Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği Demokratik Modernite, merkeziyetçi, ulus-devlet modellerine karşı yerel, konfederal ve katılımcı bir demokrasi vizyonu sunmaktadır. Komün, sosyalizmin hem tarihsel hem de geleceğe yönelik özünü temsil ederken, kadın özgürlüğü, ekoloji ve demokratik konfederalizm, bu paradigmanın temel sütunları olarak öne çıkar. İnsanlığın toplumsal özünün komünal yaşamda kökleştiğini ve bu özün, kapitalist modernitenin bireycilik, tahakküm ve ekolojik yıkım eksenli krizlerine karşı, demokratik modernite paradigması aracılığıyla yeniden inşa edilebileceğini savunmaktadır. Bu çalışmada Klan toplumundan Rojava deneyimine kadar komünal yaşamın tarihsel ve güncel biçimleri Kapitalist modernitenin krizlerine karşı, komünal sosyalizmin özgürlükçü bir alternatif sunduğunu göstermektedir.

Kapitalist modernitenin bireyciliği, tekelci rekabeti ve tahakkümü yücelten düzeni, insanı doğasından ve gerçek toplumsal bağlarından koparmıştır. Bugün karşı karşıya olduğumuz ekolojik felaketlerin, savaşların, açlık ve yoksulluğun kaynağı, komünal yaşamın sistematik olarak parçalanmış olmasıdır. Abdullah Öcalan'a göre kurtuluş, insanın başlangıçta sahip olduğu bu toplumsal özü yeniden canlandırmasından geçer. Bu süreç, nostaljik bir geri dönüş değil; tam tersine, çağın koşullarına uygun, demokratik modernite temelli, özgür ve özyönetimci bir yeniden inşa sürecidir.

Demokratik modernite, devlet odaklı ve ulusal ölçekte merkeziyetçi demokrasi modellerine alternatif olarak, yerel, konfederal ve katılımcı bir demokrasi vizyonu ortaya koyar. Bu vizyonda, toplumsal üretim araçlarının toplumsal mülkiyet ya da toplumsal sahiplik temelinde örgütlenmesi ve ekolojik sürdürülebilirliğin merkezi bir rol oynaması esastır. Bu paradigma, hem siyasal örgütlenme (meclisler, özyönetim mekanizmaları) hem de ekonomik örgütlenme (kooperatifler, toplumsal sahiplik, planlı-yerel üretim) üzerinden toplumsal dönüşümü hedefler,-klan toplumundan günümüzdeki komünal deneyimlere, devletçi uygarlıktan demokratik moderniteye, kadın özgürlüğü ve ekolojiden demokratik konfederalizme-bir çağdaş toplumsal form olarak "komün"ün hem geçmişin hem geleceğin temel toplumsal formu olduğu ortaya konmaktadır.

Komün ve Sosyalizmin Özü

İnsan, birey olarak değil; toplumsal bir varlık olarak varlığını sürdürebilir. Toplumsallık, insanlığın varoluşsal dokusunun temel taşıdır ve bu doku, tarih

boyunca komünal yaşam biçimlerinde somutlaşmıştır. Komün, yalnızca insanlığın en eski toplumsal formu değil, aynı zamanda özgürlükçü bir geleceğin de yapı taşıdır. Sosyalizm, bu komünal özün modern çağdaki yeniden doğuşudur; dolayısıyla komün sosyalizmdir, sosyalizm komündür. Ancak kapitalist modernite, bireyciliği, rekabeti ve tahakkümü yücelterek insanı doğasından, toplumsal bağlarından ve etik-politik özünden koparmıştır. Ekolojik krizler, savaşlar, açlık ve yoksulluk gibi küresel sorunların kökeni, komünal yaşamın sistematik olarak parçalanmasında yatmaktadır.

Abdullah Öcalan'ın demokratik modernite paradigması, bu krize karşı köklü bir alternatif sunuyor. Merkeziyetçi devlet modellerine karşı yerel, konfederal ve katılımcı bir demokrasi vizyonunu benimseyen bu paradigma, toplumsal üretim araçlarının toplumsal sahiplik temelinde örgütlenmesini, ekolojik sürdürülebilirliği ve kadın özgürlüğünü merkeze alır. Komün, bu vizyonun temel hücresidir; hem geçmişin etik-politik toplumunun mirasını taşır, hem de geleceğin özgürlükçü toplumunun temelini oluşturur. Komünal yaşamın tarihsel kökenlerinden günümüzdeki pratiklerine, devletçi uygarlığın tahakkümünden demokratik modernitenin özgürlükçü alternatifine kadar geniş bir çerçevede, komün ve sosyalizm ilişkisini geniş bir perspektiften ele almaktadır.

Kadının Toplumsallığı: Kadın Uygarlığı

Neolitik toplumun en dikkat çekici özelliklerinden biri, kadının merkezi rolüdür. Kadın, tarımın geliştiricisi, bitkisel ilaçların mucidi, çocuk bakımının sağlayıcısı ve toplumsal hafızanın taşıyıcısı olarak komünal yaşamın öznesidir. Abdullah Öcalan, bu dönemi "Kadın Uygarlığı" olarak adlandırır; çünkü kadının emeği ve bilgeliği, toplumun bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlamıştır. Kadının özgür ve eşit konumu, komünal yaşamın özgürlükçü karakterinin temel taşıdır.

Kadın, yalnızca üretimin değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve güvenliğin de stratejik bir aktörüydü. Kadın konseyleri ve koordinasyon mekanizmaları, cinsiyet temelli bakış açılarının karar alma süreçlerine sistematik olarak entegre edilmesini sağlamıştır. Örneğin, tarım ve bitki bilgisi gibi alanlarda kadınların öncülüğü, toplumu hem fiziksel hem de kültürel olarak zenginleştirmiştir. Öcalan'a göre, kadının bu merkezi konumu, komünal yaşamın etik-politik yapısının temelini oluşturur. Kadın özgürlüğü, yalnızca bireysel bir mesele değil, aynı zamanda toplumsal özgürlüğün vazgeçilmez bir koşuludur.

Ahlaki-Politik Toplum

Klân toplumu, yalnızca ekonomik bir birlik değil, aynı zamanda ahlaki ve politik bir organizasyondur. Ortak normların belirlenmesi ve kolektif karar alma süreçleri, topluluğun temel dinamiklerini oluşturur. Bu yapı, modern demokrasinin kökenlerini oluşturur ve sosyalizmin özünü yansıtır. 19. Yüzyılda ortaya çıkan modern sosyalizm, ideolojik bir çerçeve olarak doğsa da, özünü klân toplumunun komünal pratiklerinden alır. Komün, yalnızca ekonomik bir paylaşım birimi değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve özgürlüğün taşıyıcısıdır. Bu nedenle, komün, sosyalizmin tarihsel ve ideolojik kökenidir.

Devletçi Uygarlık ve Kapitalist Modernite

Komünal yaşamın özgürlükçü yapısı, Mezopotamya'da devletlerin ortaya çıkışıyla (MÖ 3000'ler) kırılmaya uğramıştır. Sümer kent devletlerinin oluşumu, toplumsallığı hiyerarşi ve tahakküm ilişkileriyle parçalamıştır. Ortak üretim, belirli bir zümrenin çıkarlarına hizmet eder hale gelmiş; mülkiyet, toplumun ortak değeri olmaktan çıkarak elit sınıfların elinde yoğunlaşmıştır. Bu süreç, klân temelli yaşamın devletçi uygarlığın hiyerarşik yapısıyla yer değiştirmesine yol açmıştır.

Devletin doğuşu, toplumsal kaynakların kontrolünü merkezileştirerek, komünal özü tahrip etmiştir. Örneğin, Sümerlerde tapınak ekonomisi, üretimin ve zenginliğin bir rahip sınıfı tarafından kontrol edilmesine olanak tanımış; bu da eşitlikçi toplumsal yapının çözülmesine neden olmuştur. Devlet, toplumu hiyerarşik sınıflara bölen ve tahakküm ilişkilerini kurumsallaştıran bir mekanizma olarak ortaya çıkmıştır.

Kadının Köleleştirilmesi ve Ataerkillik

Devletin yükselişi, kadının toplumsal konumunu kökten sarsmıştır. Kadın, toplumsal yaşamın merkezinden

uzaklaştırılarak ikincil bir konuma itilmiş; ataerkil düzen, devletle birlikte kurumsallaşmıştır. Öcalan, "kadın köleliği, tüm kölelik biçimlerinin anasıdır" diyerek, ataerkinin toplumsal özgürlüklerin tahribatındaki merkezi rolüne işaret eder. Kadının köleleştirilmesi, yalnızca cinsiyet eşitsizliğinin değil, aynı zamanda tüm toplumsal tahakküm biçimlerinin temelini oluşturmuştur.

Ataerki, kadını kamusal alandan dışlayarak, toplumsal üretimin ve karar alma süreçlerinin erkek egemen bir yapıya teslim edilmesine yol açmıştır. Örneğin, Mezopotamya'da tapınak rahibelerinin statüsü, zamanla erkek rahiplerin hegemonyası altında erozyona uğramıştır. Kadının köleleştirilmesi, komünal özün yitirilmesinin en önemli göstergelerinden biridir.

Kapitalist Modernite: Tahakküm

Devletçi uygarlığın tahakkümcü yapısı, kapitalist moderniteyle birlikte en rafine haline ulaşmıştır. Kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizm üçlüsü, toplumsallığı sistematik olarak erozyona uğratmıştır. Kapitalizm, emeği, doğayı ve yaşamı metalaştırarak piyasaya tabi kılmıştır. Ulus-devlet, farklılıkları yok ederek toplumu tek tipleştirmiştir. Endüstriyalizm ise doğayı sınırsızca sömürmüş, ekolojik yıkımı hızlandırmıştır.

Kapitalist modernite, bireyciliği yücelterek toplumsal dayanışmayı çözmüş; rekabeti ve tüketimi, insan ilişkilerinin temel dinamiği haline getirmiştir. Örneğin, 18. Yüzyıldaki Sanayi Devrimi, emeğin metalaşmasını ve doğanın tahribini hızlandırmış; 19. Yüzyılda ulus-devletlerin yükselişi, kültürel ve etnik çeşitliliği bastırmıştır. Sonuç olarak, insanlık doğadan, toplumdan ve kendi özünden koparılmış; bireycilik ve yalnızlaşma, modern insanın temel gerçekliği haline gelmiştir.

Komünal Özün Yeniden İnşası

Abdullah Öcalan, kapitalist modernitenin tahakkümüne karşı demokratik moderniteyi bir alternatif olarak geliştirir. Demokratik modernite, toplumun komünal özüne dönüşü ifade eder; ancak bu dönüş, nostaljik bir geri dönüş değil, çağın koşullarına uygun, özgürlükçü ve özyönetimci bir yeniden inşa sürecidir. Bu paradigma, merkeziyetçi devlet yapılarına karşı yerel özyönetimlere dayanır; etik-politik değerler, toplumsal yaşamın pusulasıdır.

Demokratik modernite, üç temel ilkeye dayanır: kadın özgürlüğü, ekoloji ve demokratik konfederalizm. Komünler, bu paradigmanın temel hücreleri olarak, toplumsal dönüşümün yapı taşlarını oluşturur. Öcalan, demokratik moderniteyi, kapitalist modernitenin bireycilik, hiyerarşi ve tahakkümüne karşı, toplumsallığı ve dayanışmayı yeniden inşa eden bir proje olarak tanımlar.

Demokratik Ulus

Kapitalist modernitenin ulus-devlet modeline karşı, Öcalan "demokratik ulus" kavramını önerir. Demokratik ulus, tek bir kimliğe veya sınıfa dayalı değildir; aksine, farklı halkların, inançların ve kültürlerin eşit ve özgür bir arada yaşadığı çoğulcu bir toplumsal formdur. Bu model, komünal yaşamın modern çağdaki karşılığıdır ve toplumsal çeşitliliği bir zenginlik olarak kucaklar.

Demokratik ulus, ulus-devletin homojenleştirici ve asimilasyonist politikalarına karşı, yerel özyönetimlere ve kültürel özerkliğe dayalı bir yapı önerir. Örneğin, farklı etnik ve dini toplulukların kendi kimlikleriyle var olabildiği bir sistem, demokratik ulusun temel özelliğidir

Komünlerin Rolü

Komünler, demokratik modernitenin temel örgütlenme birimleridir. Mahalle komünleri, köy komünleri, işçi meclisleri ve kooperatifler, toplumun kendi kendini yönetme kapasitesini temsil eder. Sosyalizmin yeniden inşası, bu komünlerin ağsal bir şekilde birleşmesiyle mümkün hale gelir. Komünler, hem ekonomik hem de siyasal özyönetimin pratik araçlarıdır. Örneğin, kooperatifler aracılığıyla yerel üretim ve paylaşım, komünal ekonominin temelini oluşturur; mahalle komünleri ise doğrudan demokrasinin uygulanmasını sağlar.

Komünaliteden Kadın Köleliğine

Kadın özgürlüğü, demokratik modernite paradigmasının temel eksenlerinden biridir. Komünal dönemde kadın, toplumsal yaşamın merkezindeydi; tarım, sağlık, eğitim ve toplumsal hafıza gibi alanlarda

öncü bir rol oynuyordu. Ancak devletçi uygarlık, kadını köleleştirerek toplumsal özgürlüklerin temelini sarsmıştır. Öcalan, kadın köleliğinin tüm kölelik biçimlerinin kökeni olduğunu vurgular. Kadının kamusal alandan dışlanması, komünal özün tahrip edilmesinin en önemli göstergesidir.

Kadının köleleştirilmesi, yalnızca cinsiyet eşitsizliğinin değil, aynı zamanda tüm toplumsal tahakküm biçimlerinin temelini oluşturmuştur. Örneğin, Mezopotamya'da ataerkinin kurumsallaşması, kadının toplumsal rollerinin erkek egemen bir yapıya teslim edilmesine yol açmıştır.

Kadın Özgürlüğü ve Sosyalizm

Kadın özgürlüğü, demokratik modernitenin üç sac ayağından biridir (diğerleri ekoloji ve demokratik konfederalizm). Kadın meclisleri, kadın kooperatifleri ve Jineoloji, komünal yaşamın yeniden inşasında kritik araçlardır. Jineoloji, kadın merkezli bir bilim olarak, toplumsal sorunlara cinsiyet temelli bir perspektiften yaklaşmayı amaçlar. Kadınların özgür ve eşit katılımı olmadan ne komün ne de sosyalizm inşa edilebilir.

Kadın meclisleri, karar alma süreçlerinde cinsiyet eşitliğini garanti altına alır; kadın kooperatifleri ise ekonomik özyönetimi güçlendirir. Örneğin, Rojava'da kadın kooperatifleri, yerel üretimi ve dayanışmayı teşvik ederek kadınların ekonomik bağımsızlığını desteklemektedir.

Reel sosyalizm deneyimleri, kadın özgürlüğüne yeterince odaklanmadığı için başarısız olmuştur. Kadın özgünlüğü, özgürlüğü ve mücadelesi derinlikli bir değerlendirmeye tabii tutulmamıştır. Örneğin, Sovyetler Birliği'nde kadınların iş gücüne katılımı artmış olsa da, ataerkil yapılar tam anlamıyla dönüştürülememiştir. Öcalan'a göre, sosyalizmin kalbi kadın özgürlüğüdür. Kadınsız bir sosyalizm, toplumsal özden yoksun bir projedir ve sürdürülemezdir. Bu nedenle, kadın özgürlüğü, komünal sosyalizmin vazgeçilmez bir bileşenidir.

Kapitalizmin Ekoloji Tahribatı

Kapitalist modernite, doğayı bir meta olarak görerek amansızca sömürmüştür. Ormanların yok edilmesi, nehirlerin kurutulması ve iklim krizinin derinleşmesi, kapitalizmin ekolojik yıkımının sonuçlarıdır. Örneğin, 20. Yüzyılda fosil yakıtların aşırı kullanımı ve endüstriyel tarım, küresel ısınma ve biyoçeşitlilik kaybını hızlandırmıştır. Doğa, yaşamın bir parçası olmaktan çıkarılmış; piyasanın bir hammaddesi haline getirilmiştir.

Ekolojik Toplum ve Komün

Demokratik modernite, doğayla uyumlu bir toplum modelini hedefler. Ekolojik toplum, doğayı metalaştırmak yerine, yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak kabul eder. Komünal yaşam, bu uyumu sağlayan tek gerçekçi yoldur. Yerel üretim, komün, kooperatifler ve sürdürülebilir tarım gibi pratikler, ekolojik toplumun temel araçlarıdır. Örneğin, permakültür ve organik tarım, komünal ekonominin ekolojik sürdürülebilirliğini güçlendirir.

Demokratik konfederalizm, komünlerin yerel özyönetimler olarak ağsal bir şekilde birleşmesini ifade eder. Merkeziyetçi devlete karşı, halkların özgür iradesiyle şekillenen bir yönetim modelidir. Bu yapı, toplumun kendi kendini yönetme kapasitesini güçlendirir. Örneğin, komünler arası koordinasyon konseyleri, yerel kararların bölgesel ve küresel ölçekte birleşmesini sağlar.

Devlet Değil Toplum Alternatiftir

Demokratik konfederalizm, devletin alternatifi değil, toplumun özüne dayalı bir yeniden örgütlenmedir. İktidarı merkezileştirmek yerine, yerel özyönetimlere dayanan bir sistem önerir. Komünal sosyalizm, bu paradigmanın pratik ifadesidir. Abdullah Öcalan, devletin toplum üzerindeki tahakkümünü ortadan kaldırmayı değil, toplumun kendi kendini yönetme kapasitesini güçlendirmeyi hedefler.

Rojava Deneyimi

Öcalan'ın paradigması ekseninde inşaa edilen Rojava'daki sistem; özyönetimler, demokratik konfederalizmin canlı bir örneğidir. Komünler, kadın meclisleri, kooperatifler ve ekolojik projeler, bu paradigmanın uygulanabilirliğini göstermektedir.

Örneğin, Rojava'da kurulan ekolojik kooperatifler, hem yerel üretimi hem de çevresel sürdürülebilirliği teşvik eder. Rojava, insanlığa alternatif bir toplumsal modelin mümkün olduğunu kanıtlar.

Tarihsel ve Güncel Komün Deneyimleri

Komünal yaşam, insanlık tarihinin en köklü toplumsal formlarından biri olarak, antik çağlardan günümüze kadar farklı biçimlerde varlığını sürdürmüştür. Komün, yalnızca ekonomik bir paylaşım birimi değil, aynı zamanda etik-politik bir toplumun taşıyıcısıdır. Abdullah Öcalan'ın demokratik modernite paradigması, komünleri, toplumsallığın özü ve sosyalizmin temel taşı olarak konumlandırır. Antik çağ köy topluluklarından Roma'daki pleb meclislerine, Ortaçağ köylü komünlerinden 19. Yüzyıl Paris Komünü'ne, Sovyet deneyimlerinden Latin Amerika'daki halkçı hareketlere ve Rojava'daki özyönetimlere kadar, komünal öz, tarih boyunca farklı bağlamlarda yeniden filizlenmiştir. Bu deneyimlerin tarihsel ve güncel örneklerini, demokratik modernite perspektifiyle analiz edilerek, komünal sosyalizmin özgürlükçü potansiyelini ortaya koymaktadır..

Antik çağ, komünal yaşamın en erken ve saf biçimlerinin görüldüğü dönemdir. Zora dayansada Neolitik Devrim'le (MÖ 10.000 civarı) başlayan yerleşik hayat, komünal toplulukların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Çatalhöyük (MÖ 7500-5700), Jericho ve Göbeklitepe gibi arkeolojik sit alanları, ortak üretim ve paylaşım üzerine kurulu köy topluluklarının varlığına işaret eder. Çatalhöyükte evlerin bitişik yapısı ve ortak kullanım alanları, bireysel mülkiyetten ziyade kolektif paylaşımın ön planda olduğunu gösterir. Tarım ve hayvancılık, topluluğun ihtiyaçlarına göre organize edilmiş; ürünler, dayanışma temelinde dağıtılmıştır.

Bu topluluklarda karar alma süreçleri, doğrudan demokrasiye yakın bir şekilde işliyordu. Toplumsal normlar (etik) ve kolektif karar alma (politik), Öcalan'ın "etik-politik toplum" tanımına uygun bir şekilde, komünal yaşamın temelini oluşturuyordu. Örneğin, Mezopotamya'daki erken dönem köy topluluklarında, topluluğun ortak çıkarlarını korumak için düzenlenen toplantılar, doğrudan demokrasinin ilk örneklerinden biri olarak kabul edilebilir. Kadınlar, tarım, bitki bilgisi ve toplumsal ritüellerde merkezi bir rol oynayarak, komünal yaşamın özgürlükçü karakterini pekiştirmiştir.

Ancak, Mezopotamya'da kent devletlerinin ortaya çıkışı (MÖ 3000'ler), komünal yapıları tehdit etti. Sümer kent devletleri, ortak mülkiyeti ve kolektif karar alma süreçlerini erozyona uğratarak, hiyerarşik ve tahakkümcü bir yapıyı kurumsallaştırdı. Buna rağmen, periferideki köy toplulukları, komünal özü korumayı başardı, bu da komünal yaşamın tarihsel sürekliliğini gösterir.

Roma'da Pleb Meclisleri

Antik çağda komünal özün kentsel bir biçimi, Roma Cumhuriyeti'nde (MÖ 509-27) görülen pleb meclisleridir. Plebler (halk sınıfı), aristokratik patrisyen sınıfına karşı kendi öz örgütlenmelerini geliştirerek Concilium Plebis adı verilen halk meclislerini oluşturmuştur. Bu meclisler, plebleri siyasi ve ekonomik haklarını savunmak için bir araya geldiği, doğrudan demokrasiye yakın bir yapıydı. Örneğin, MÖ 494'teki secessio plebis (plebleri şehirden çekilmesi) eylemi, plebleri toplu bir şekilde örgütlenerek haklarını savunduğu bir komünal direniş örneğidir. Bu eylem, plebleri kendi meclislerini kurmasını ve siyasi haklar elde etmesini sağlamıştır.

Pleb meclisleri, ekonomik paylaşım kadar siyasi katılımı da vurgulayan bir komünal yapı sunuyordu. Öcalan'ın demokratik modernite paradigmasıyla paralellik gösteren bu deneyim, toplumun kendi kendini yönetme kapasitesini ve kolektif iradenin gücünü ortaya koyar. Ancak, Roma'nın imparatorluk dönemine geçişiyle, bu meclislerin etkisi azalmış ve komünal öz, merkeziyetçi devlet yapısı tarafından bastırılmıştır.

Ortaçağ'da Köylü Komünleri

Ortaçağ, feodal sistemin baskıcı yapısına rağmen, komünal özün yeniden filizlendiği bir dönemdir. Avrupa'daki köylü komünleri, ortak arazi kullanımı ve kolektif dayanışma temelinde örgütlenmiştir. Örneğin, İngiltere'deki common land (ortak arazi) sistemi, köylülerin tarım ve hayvancılık faaliyetlerini kolektif bir şekilde yürüttüğü bir komünal yapıydı. Köylüler, ortak arazilerde üretim yapar, ürünleri paylaşır ve karar alma süreçlerine birlikte katılırdı. İsviçre

Alpleri'ndeki Allmende sistemi de benzer bir şekilde, köylülerin kolektif yönetim pratiklerini sürdürmesine olanak tanımıştır.

İtalya'daki şehir komünleri (örneğin, Floransa ve Siena), 12. ve 13. yüzyıllarda kendi kendilerini yöneten yapılar olarak ortaya çıkmıştır. Bu komünler, vatandaşların katılımına dayalı yönetim organları oluşturmuş ve feodal otoriteye karşı bağımsızlıklarını savunmuştur. Öcalan'ın demokratik konfederalizm kavramıyla paralellik gösteren bu yapılar, yerel özyönetimin ve kolektif karar alma süreçlerinin tarihsel bir örneğini sunar.

Dinsel hareketler de komünal özün bir başka biçimini yansıtır. Erken Hristiyan toplulukları, mallarını paylaşarak ve kolektif bir şekilde yaşayarak komünal bir model oluşturmuştur. Benzer şekilde, İslam dünyasında Medine Sözleşmesi (622), farklı dini ve etnik toplulukların bir arada yaşamasını sağlayan bir toplumsal sözleşme olarak, demokratik moderniteyle paralellikler taşımaktadır..

Modern Komünal Deneyim

1871 Paris Komünü, modern çağda komünal özün yeniden canlanışının en çarpıcı örneklerinden biridir. Fransa-Prusya Savaşı'nın ardından, Paris'te halk, merkezi devlete karşı kendi öz yönetimini kurarak, doğrudan demokrasi ve kolektif dayanışma temelli bir sistem oluşturmuştur. Paris Komünü, işçilerin, köylülerin ve sıradan halkın katılımıyla, yerel meclisler aracılığıyla yönetilen bir toplumsal yapı kurmayı başarmıştır.

Komün, ekonomik ve siyasi eşitliği hedefleyen bir dizi reforma imza atmıştır. Örneğin, fabrikaların işçiler tarafından kolektif bir şekilde yönetilmesi, kamu hizmetlerinin halkın ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi ve eğitim sisteminin ücretsiz hale getirilmesi, komünal sosyalizmin temel ilkelerini yansıtır. Abdullah Öcalan'ın paradigmasıyla güçlü paralellikler taşıyan Paris Komünü, toplumun kendi kendini yönetme kapasitesini ve komünal özün özgürlükçü potansiyelini ortaya koymuştur.

Ancak, Paris Komünü'nün kısa sürmesi (72 gün), merkezi devletin baskıcı müdahalesiyle sona ermesi, komünal deneyimlerin karşı karşıya olduğu zorlukları gösterir. Buna rağmen, Komün, modern sosyalizm hareketleri için bir ilham kaynağı olmuş ve doğrudan demokrasinin uygulanabilirliğini kanıtlamıştır. Öcalan, Paris Komünü'nü, demokratik modernitenin tarihsel bir öncüsü olarak değerlendirir; çünkü bu deneyim, devletçi yapılara karşı toplumun özyönetim kapasitesini ve öz gücünü vurgular.

Sovyet ve Reel Sosyalizm Deneyimi

Sovyetler Birliği, 1917 Bolşevik Devrimi'yle başlayan dönemde, komünal özün modern bir biçimini temsil etme potansiyeline sahipti. Devrimin erken yıllarında, sovyet adı verilen işçi ve köylü meclisleri, doğrudan demokrasiye dayalı bir yönetim modeli sunuyordu. Bu meclisler, yerel düzeyde karar alma süreçlerini halkın katılımına açarak, komünal bir yapıyı yansıtıyordu. Ancak, devletin merkeziyetçi yapısının baskın hale gelmesi, bu komünal özü erozyona uğrattı.

Lenin'in önderliğinde başlayan sovyet deneyimi, başlangıçta kolektif üretim ve paylaşımı teşvik etse de, Stalin döneminde bürokratik bir devlet aygıtına dönüştü. Merkezi planlama, yerel özyönetimlerin yerini aldı; komünler, devlet kontrolü altında eridi. Öcalan, reel sosyalizmin çöküşünü, devletçi yapının komünal özden kopuşuna bağlar. Sovyet deneyimi, komünal sosyalizmin devletçi bir çerçevede sürdürülemez olduğunu gösterir; çünkü toplumun öz örgütlenmesi, merkeziyetçi bir sistemle uyumsuzdur.

Latin Amerika ve Halkçı Deneyimler

Latin Amerika, 20. ve 21. yüzyılda komünal özün yeniden canlandığı önemli bir coğrafyadır. Yerli halkların özyönetim pratikleri ve köylü toplulukları, komünal sosyalizmin çağdaş örneklerini sunar. Örneğin, Meksika'daki Zapatista hareketi (1994'ten itibaren), Chiapas bölgesinde yerel özyönetimlere dayalı bir toplumsal model geliştirmiştir. Zapatistalar, caracoles adı verilen özerk yönetim birimleri aracılığıyla, kolektif üretim, eğitim ve sağlık hizmetlerini organize eder. Kadınların eşit katılımı, ekolojik sürdürülebilirlik ve yerel demokrasi, Zapatista modelinin temel ilkeleridir.

Benzer şekilde, Bolivya ve Ekvador'daki yerli hareketler, sumak kawsay (iyi yaşam) felsefesine dayalı komünal yapılar geliştirmiştir. Bu hareketler, doğayla

uyumlu bir yaşam tarzını ve kolektif karar alma süreçlerini savunur. Öcalan'ın demokratik modernite paradigmasıyla örtüşen bu deneyimler, komünal özün küresel ölçekte yeniden doğuşunu temsil eder.

Rojava: Canlı Bir Komünal Deneyim

Rojava, 21. Yüzyılda komünal sosyalizmin en somut ve ilham verici örneğidir. 2012'den itibaren Suriye'nin kuzeyinde kurulan özerk yönetim, Öcalan'ın demokratik konfederalizm modelini hayata geçirmiştir. Rojava'da komünler, mahalle ve köy düzeyinde halkın öz örgütlenmeleri olarak işlev görür. Kadın meclisleri, kooperatifler ve öz savunma birimleri, bu sistemin temel yapı taşlarıdır.

Örneğin, Rojava'daki kadın kooperatifleri, yerel üretimi teşvik ederek ekonomik özyönetimi güçlendirir. Kadın meclisleri, cinsiyet eşitliğini karar alma süreçlerine entegre eder; jineoloji (kadın bilimi), toplumsal sorunlara kadın merkezli bir perspektif sunar. Ekolojik projeler, doğayla uyumlu bir yaşam tarzını teşvik eder. Rojava, devletçi yapılara karşı toplumun kendi kendini yönetme kapasitesini kanıtlayarak, insanlığa alternatif bir toplumsal model sunar. Öcalan'ın paradigmasının pratikte uygulanabilirliğini gösteren Rojava, komünal sosyalizmin geleceği için bir umut kaynağıdır.

Komün Yaşarsa Sosyalizm Kazanır

Öcalan'ın paradigması, 21. Yüzyıl için komünal sosyalizmin yolunu açar. Bu sosyalizm, devletçi değil, komünal; kadın özgürlükçü, ekolojik ve demokratiktir. Gelecek, bu paradigmanın yaygınlaşmasına bağlıdır. Komünler, yerel özyönetimlerin ve dayanışmanın temel birimleridir; sosyalizmin yeniden inşası, bu komünlerin ağsal bir şekilde birleşmesiyle mümkün olacaktır.

İnsanlık, özgürlükçü ve eşitlikçi bir toplumsal form olan klân toplumuyla doğmuştur. Komünal öz, antik çağlardan günümüze kadar, farklı coğrafyalarda ve tarihsel bağlamlarda yeniden üretilmiştir. Antik köy toplulukları, Roma'daki pleb meclisleri, Ortaçağ köylü komünleri, Paris Komünü, Sovyet deneyimi, Latin Amerika'daki halkçı hareketler ve Rojava, bu özün sürekliliğini ve direncini gösterir. Devletçi uygarlık ve kapitalist modernite, bu özü bastırmış, ancak tümüyle yok edememiştir. Komünal öz, tarih boyunca farklı biçimlerde yeniden filizlenmiştir. Öcalan'ın demokratik modernite paradigması, bu deneyimleri birleştirerek, komünal sosyalizmi 21. Yüzyılın özgürlükçü alternatifi olarak konumlandırır. Komünler, kadın özgürlüğü, ekoloji ve demokratik konfederalizmle birleştiğinde, kapitalist modernitenin krizlerine karşı gerçekçi bir çözüm sunar. Bu paradigmanın ana unsurları, komünal sosyalizmin temel sütunlarıdır. Kapitalizmin krizleri karşısında, insanlığın tek gerçekçi alternatifi, komünal topluma dönüş ve sosyalizmin yeniden inşasıdır. Komün yaşar; komün yaşadıkça sosyalizm kazanır, insanlık özgürleşir.

İçindekiler için tıklayınız...

Komün, Tinsellik ve Yeni Bir Etik Cemaat Mümkün mü?

Muhammed İnal

Modern sosyoloji ve siyaset teorilerinde -önemli kesimi halen Aristo'dan beslenerek- toplum (society) ve topluluk (komünalite-cemaat) kavramları, yapıları itibari ile iki ayrı ve çoğu zaman karşıt düzlemlere işaret eder. Toplum (society), daha genel bir dizge iken topluluk (comunity) geneli ve bazen onu bozan daha alt ve özerk birimlere tekabül eder tarzda kullanılmaktadır. Ancak mevcut modernitede hâkim olan "negatif aydınlanmacı" bakış açısı ve özellikle liberal sistem, bu iki yapısallığı birbirine karşıtlık temelinde konumlandırdı.

Modern sosyal bilimlerin çeşitli kampları arasındaki tartışmalara hiç girmeden, hâkim modernitenin yaklaşımını özetleyen Otto Von Gierke'nin (1883 tarihli) şu tespiti bizim de esas aldığımız temel eleştiriyi ifade ettiğini belirtmek yeterli olacaktır: "Doğal hukuk kuramının en öldürücü oku, Germen ulusal yapısına özgü tüm yaratımlar içinde birey ve devlet arasında aracılık yapan grupları (verbande) vurmuştur. Rousseau'nun formüle ettiği kuramın son amacı ve Fransız devriminin hemen hemen gerçekleştirdiği şey; bir yandan devletin merkezileşmiş ve çok güçlü aygıtı, öte yandan da özgür ve eşit insanların parçalanmış ve eşitlenmiş kitlesi içindeki toplumsal bütünün dağıtılması olmuştur."[1]

Von Gierke'nin "aracı kurumlar" olarak tanımladığı birimler; sosyal, siyasal, ekonomik ve inanç topluluklarını/kurumlarını içermektedir. Modernleşmenin sosyal ve politik ideali, devletle özdeşleşmiş bir totalite olarak (ister ulus ister sınıf veya ister dinsel) "toplum"u tüm cemaatlerden/topluluklardan ve daha da ötesinde komünal özelliklerden arındırarak hakim kılmak oldu. Buna göre, cemaatler-komünler, bireyin gelişimi ve özgürleşmesi önünde engelleyici yapılardır. Bu engeller ortadan kaldırıldığında en azından devletin gücü karşısında zayıflatıldığında, bireyler herhangi başka aidiyet bağı olmadan herkese aynı "hakları" sunduğunu iddia eden "devlet" karşısında eşit vatandaşlar olacaktır. Modernleşmenin esas ideali "vatandaş" üretimidir ki bu vatandaş tamamen devletin ürünüdür ve devlet dışı herhangi bir ahlaki-politik topluluğa bağlı değildir.

Hakim modernitenin dejenere edici saldırılarına karşı toplumun komünler-topluluklar ekseninde özgürlükçü yeniden kurumlaşması, muhalif kesimler açısından temel alternatif olarak öne çıktı. Bu, ilk başta kapitalizme muhalif çevrelerin ortak önermesi gibi görünse de seküler sol, anarşist, liberteryen hareketlerden dini hareketlere, yerel-etnik hareketlerden çevreci hareketlere kadar çok geniş yelpazedeki yapıların komünalite ve toplumsal tahayyülleri noktasında ciddi ayrılıklar vardır. Dikkatimizi yoğunlaştırmak istediğimiz nokta, komün ve tinsellik ilişkisidir.[2]

Aydınlanmacı Akıl Tinselliğin Reddidir

Modernliğin gelenekselden keskin biçimde ayrışan

1 **Siyaset Felsefesi Sözlüğü, Komünite ve Toplum maddesi, İletişim yay. 2. Baskı, 2011- İst.**

2 **Komün; Komünite, cemaat-topluluk olarak tanımlanır. Yazıda Komün-topluluk-cemaat ve komünal-cemai kavramlarını eşanlamlı olarak kullandık.**

unsurunun nasıl tespit edileceği sorunu oldukça çetrefillidir. Ayrıntılara girmeden genel bir tanımla denilebilir ki modernitenin yapısallıklarına da yön veren toplumsal tahayyülü, Reformasyon ve Rönesans süreçlerinin etkileri olmakla birlikte, esas olarak "Aydınlanma"nın oluşturduğu zihniyet yapısı olarak kabul edilebilir. Kant'ın "İnsanın reşit olmama / aklını kullanmama durumundan reşit olma haline geçiş"[3] olarak tanımladığı aydınlanmanın "hakim anlatısı"na göre -hakim anlatıdan kastımız, aydınlanmanın tek tip olmadığı, içinde farklı yaklaşımları da barındırdığıdır- insanlık ilk sefer Batı Avrupa'da 15-17. yüzyıl dolaylarında gerçekleşmeye başlayan bilimsel-akıl devrimi ile aklını kullanmaya başlamıştır. İnsanlığın reşit olmama sürecinde, yani modern öncesi tüm zaman ve toplumlarda geleneksel yapıları, öğretileri, inançları geri ve akıl dışıdır, bunlara itibar edilemez.

Bauma'nın "modernizmin tüm eski şeylere programlanmış düşmanlığı" [4] tanımı, "negatif aydınlanma" olarak tanımlanabilecek yaklaşımın ürünüdür ve hakim modernitenin oluşum tarzını da ortaya koyar. Adorno-Horkheimer ise, aydınlanmanın ve modernitenin niteliğini, "anlamdan vazgeçme" olarak tanımlar: "Modern bilime giden yolda insan, anlamdan vazgeçiyor. Aydınlanmaya göre ve yararlılık ölçütüne uymayan her şey kuşkuludur."[5]

'Anlamdan vazgeçme' tespitini daha geniş çerçevede ele almak gerekir. Sistemlerin zihniyet yapıları, yorumlayıcı çerçeveler ekseninde form kazanır. Aydınlanmanın yorumlayıcı çerçevesi, sekülerizm ve materyalizm oldu. Moderni modern-öncesi yani geleneksel toplumdan ayıran asli unsur, varlık'a ilişkin yorumlayıcı çerçevenin değişmesidir. Modern-öncesi toplumların kutsallık (sacre) ve tinsellik'e dayalı çerçevesinden seküler ve maddeci çerçeveye geçiş temel belirleyici nokta olmuştur. "Aydınlanma"nın esas yaklaşımı olan varlık ve bilginin desakralizasyonu (kutsaldan arındırılması, kutsalsızlaştırma) ve tinsellikten arındırma, insanlık tarihinde gerçekten daha önce görülmüş bir şey değildi ve tarihte ilk kez geleneksel-modern kırılması yaşandı. Kutsal ve tinseli yerinden eden seküler-maddeci bilgi yöntemi, felsefi bakış açısından tümel ilkeleri araştıran ve bütünlüklü bakışı sağlayarak diyalektik yöntemi dengeleyen metafizik yöntemi reddederek "bilgi"yi maddenin olgusal ve zahiri boyutlara sıkıştırdı. Bu, 'akıl' (intellect)ın salt us'a (reason) indirgenmesi esas akıl sakatlamasına yol açtığı denilebilir[6]

Mesele aydınlanmacılığın da ettiği gibi aklın ister dini ister dünyevi gerçek manada çeşitli hurafelerden ve zincirlerden kurtarılması değil, yeni kurulan tahakkümcü uygarlık sisteminin sömürü için savunduğu "serbest" piyasa gibi, aklı da tüm ahlaki değer belirlenimlerinden/sınırlarından "serbest"leştirerek kendini kadir-i mutlak ilan etme arzusudur. Bu akılcılığın nazarında tüm doğa ve toplum sahası, denetime alınacak, üzerinde tahakküm edilecek ve sömürülecek bir değerden-yoksun nesneler yığınıdır. Zira toplumun zihniyeti ahlaki değerlerden arındırılmadan bu yeni sistemi kabul etmeleri mümkün olmayacaktı. Kilise ve muadili aracı kurum iddiasında olan dinsel yapılar, dinin özünü gerçekten çarpıtıp yozlaştırmışlardı. Görünüşte buna karşı mücadele eden yeni-aydınlanmacı akıl, egemenliğin yeryüzüne indirilmesini savunduğunda bu varlık/doğa ve toplum sahasında kurulacak yeni tahakküm arzusunun bir savunusuydu. Hristiyanlık ve İslam başta olmak üzere dinlerin özünde yer alan "egemenliğin/hakimiyetin göklerde" olması, varlık ve toplumsal düzlemin tahakküm ilişkileri ile düzenlenmesine karşı bir duruş idi. Dine karşı mücadele, görünüşte kilise (İslam'da da devletlere kapılanan şeyhu'l İslam, diyanet vb. kurumlar)'ın elleriyle gerçekten saptırılmış dinselliğe karşı iken, esasta iktidarı kiliseden devralma amaçlıydı.

Ancak modern aydınlanmacı en büyük cinayeti, modernleşme adına geleneksel toplum mirasının, kadim bilgi yöntemleri ve bilgelik birikimlerinin inkâr ve reddedilmesi oldu. Lorenz'in dediği gibi: "insanoğlunun bilgi hazinesini ancak akılcı kavranabilen hatta yalnızca bilimsel olarak kanıtlanabilir şeylerden oluştuğu yönündeki yanlış inancın ürkütücü sonuçları vardır (…) Tüm çok eski kültürlerin geleneklerinde ve büyük dünya dinlerinin

3 Immanuel Kant, Aydınlanma Nedir?

4 Zygmunt Bauman, Siyaset Arayışı, syf. 142, Metis yay. 2000- İst)

5 T. Adorno, M. Horkheımer, Aydınlanmanın Diyalektiği, Kabalcı Yay. İst.

6 "Akıl'ın (intellect) us'a (reason) indirgenmesi, en başta aklı sakatlamış ve işlemci haline getirmiştir." Seyid Hüseyin Nasr, Bilgi ve Kutsal, sayfa-14, çeviri; Yusuf Yazar, İz yayınları, 6.baskı, İst.-2022

öğretilerinde taşınan muazzam bilgelik ve bilgi hazinelerini bir tarafa atmaya kışkırtır."[7]

20. Yüzyılın Reelliğinden Kurtulmak

Kapitalist sistemde, özellikle 19-20. yüzyılda toplumsalın yaşadığı derin sömürü, katliam, soykırım, doğa tahribatı gibi krizlerin ana kaynağı bu akılcı zihniyet idi[8] Yeni bir mutlak hükümranlık biçimi olarak modern devlet, tüm eski topluluk formlarını parçaladı; bireylerin, kültürel grupların, ekonomik faaliyetlerin ve toplulukların politik özerkliklerini ortadan kaldırdı. Abdullah Öcalan'ın deyimiyle 'toplumu toplum olmaktan çıkardı.' Tinsel kapasitesi (ahlak) ve irade-yapma gücü (politika) sakatlanan toplumun ayakta kalması da düşünülemezdi.

Buna karşı büyük mücadeleler verildi. Batı Avrupa'da özellikle Marksizmde kuramsal bütünlüğe ve politik hareket yeteneğine kavuşan bilimsel sosyalizm, 19 ve 20. yüzyılda kapitalist sisteme karşı güçlü bir politik mücadele veren yapı oldu. Bilimsel sosyalist kuramın, sosyalist devrimin kapitalizmin en çok geliştiği, dolayısıyla sınıf çelişkilerinin de derinleşti Avrupa'da gelişeceği öngörüsü tutmamış olsa da önce Rusya'da, akabinde Çin'deki sosyalist devrimler, Asya'nın ve Latin Amerika'nın çeşitli bölgelerinde de yankı buldu ve dünyanın neredeyse yarısında iktidarlar ele geçirildi. Bu, dünya halklarına kapitalist sisteme karşı adil bir toplumsal sisteme olan özlemini de gösteriyordu.

Ancak henüz 20. Yüzyılın ortalarına bile gelmeden bu "devrimlerin", toplumların özlemini duydukları adil, eşit, özgür bir toplumsallık kurmaktan uzak olduğu, toplumun komün değerlerinin kapitalist devletlerle yarışırcasına devasa hale gelen "sosyalist devlet" tarafından da aynı şekilde bastırıldığı görüldü. İşin ironik yanı, sosyalist devrimler, örneğin Rusya'da 'Sovyet'lere yani halk meclislerine; daha açık ifadeyle toplumun asli komünal birimlerine dayandığı iddiasındaydı. Sloganları "söz-yetki-karar Sovyetlere" idi. Fakat henüz devrimin üzerinden on yıl bile geçmeden tam tersi olmuş, kapitalist-burjuva rejimlerde zayıflatılmış da olsa bir şekilde kendini yaşatmaya çalışan farklı komünal topluluklar, cemaatler, en genel manada "sivil toplum" birimleri, işçi sendikaları dahil sosyalist devletler tarafından neredeyse tümüyle ezilmişti.

Bu duruma dair çok farklı dışsal sebep ya da tali gerekçelendirmeler yapılabilir. Genel bir belirleme ile şu denilebilir ki; bir kara delik misali olan kapitalist sisteme karşı çıkarken onun "olay ufkunu" aşamamak, hatta bunu da bırakalım onun zihniyet yapılanmasını büyük bir ilerlemeymiş gibi sahiplenmek, bilimsel sosyalizmin ve diğer kimi anarşist ve dini muhalefetin temel sorunu oldu. Abdullah Öcalan 19-20. yüzyıl reel sosyalist hareketleri; "150 yıllık bilimsel sosyalizm adıyla yürütülen hareketin temel başarısızlık nedeni aydınlanmacı moderniteyi aşamaması, daha doğru bu niyeti bile taşımamasıdır"[9] şeklinde eleştirir. Dolayısıyla seküler sosyalist cephenin temel açmazı, kapitalizme damga vuran hakim modernitenin zihniyet ufkunu aşamamasıdır. Tinselliği tümüyle inkar edip insanı/varlık'ı kaba bir maddeye indirgeyen toplumsallığın manevi boyutunu maddenin kaba bir yansıması olarak tanımlayıp inkar eden, ahlak-maneviyat-inanç gibi temel değerleri tali üst-yapı kurumları olarak ele alıp değersizleştiren ve insanlığın on binlerce yıllık komünal birikimlerini (ahlaki-politik toplulukları) aşılması gereken geri formlar olarak düşmanlaştırdı. Özellikle geleneğe, toplumsal köklere ve inançlara yaklaşımda hakim modernitenin kendini inşa etmek için yaptığı geçmiş inkarcılığını, seküler sosyalist pratik temel yaklaşım olarak benimsendi.

Sovyet sosyalizmi kurulduğunda "modernleşme" adına yürütülen "sosyalist" politikalar da en büyük darbeyi doğal ahlaki politik birimler, örneğin Rus köylülüğünün doğal komünleri olan Obşina'lar çeşitli kırsal-kentsel cemaatler, loncalar vb. birimler aldı. Köy komünleri yerine kurulan Sovhoz ve Kolhozlar ve güya-komünler, merkezi devletin toplumu kontrol etmek için kullandığı birer kaslı aparatından başka bir şey değildiler. Sovyet Rusya'da, Stalin'in çıkardığı bir kararname ile 1929 Noel'i 'dine karşı savaşın başlangıcı ilan edildi; Hristiyan, Yahudi, Müslüman ve Şamanlara ait on binlerce tapınak yakıldı, yıkıldı on binlerce Rahip-Şaman, kamı ve din alimi katledildi. Birçok komünal cemaat örneğin Tolstoy'a bağlılıklarıyla

7 Konrod Lorenz'den alıntılayan; Paul Feyerabend, Yönteme Karşı, syf.170, Ayrıntı yayınları, İst

8 Topyekûn savaş, Yahudi soykırımı, Hiroşima, Kamboçya, Çernobil, zehirli atıklar, Bantustanlar(…) tin'den kopmuş aydınlanmacı aklın mirasıdır." Joel Kovel, Tarih ve Din, Ayrıntı yayınları, İst.

9 Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, 3. cilt

bilinen, şiddeti ve devlet otoritesini reddeden ve mülkiyetsiz bir komünal yaşamı esas alan gruplar ya katledildi ya da sürgün edildi. Benzer durum Çin'de de yaşandı; çeşitli inançlara ait tapınaklar, özellikle iktidar karşıtlığı ve komünal yaşamlarıyla bilinen Taoist tapınakları, toplumda 85.000 tapınağın %95'i sosyalist rejim tarafından yıkıldı veya yasaklandı.

Ancak bunlar yukarıda da vurguladığımız üzere bazı şahısların (Stalin'in, Mao'nun, Enver Hoca'nın vb.) veyahut rejimlerin teknik hataları değil, kaynağını bilimsel sosyalizmin zihniyet yapılanmasından alan asli tutumlardı. Marksist tarih-toplum tezinde komünal dönem "ilkel" sıfatıyla anılmış ve tarihin derinliklerinde kalan bir form olarak bırakılmıştı. Köleciliğin getirdiği büyük acıları hatırlatarak tarihsel ilerlemeci tezi eleştirenlere Engels tepki gösteriyor ve yaşattığı bütün acılara rağmen insanlık tarihinde bir "ilerleme" olduğunu savunuyordu.[10] Marksizmin ilerlemeci tarih kavramına göre tarihin ilerlemesi zorunlu aşamalar biçiminde geliştiğinden, her bir aşama bir öncekine göre daha ileri ve doğal olarak meşrudur. Bu nedenle toplumsal tarihin devletleşmeye, kapitalistleşmeye direnen doğal ahlaki-politik birimleri geri formlar olarak mühürlenirken, kapitalizm üretici güçlere yaptığı büyük katkı nedeniyle övülmekteydi: "Burjuvazi daha önceki kuşakların hepsinden daha büyük ve daha görkemli üretici güçler yarattı." (Komünist Manifesto) Sadece bu tespit bile, komünün şeklen savunucusunun bilimsel sosyalizmdeki tarih tezini savunduğu "tarihin nesnel eğilimi "karşısında en başta yenildiğini göstermeye yeterdir. Marks, İngilizlerin Hindistan'daki işgallerini, Hindistan'ın "durağan ve gerici" toplumsal yapısını objektif olarak yıkması nedeniyle ilerici bir durum olarak tanımlar: "İngiltere'nin Hindistan'da yerine getirmesi gereken çift taraflı bir görevi vardır; biri yıkıcı, diğeri yeniden yaratıcıdır: eski Asya toplumunun imha edilmesi ve Asya'da Batı toplumunun modeli koşullarının yaratılması(…)"[11] Engels ise, Cezayir'in Fransızlar tarafından işgalini aynı şekilde destekleyecek, işgale karşı halk direnişlerini feodal gericilik olarak kötüleyecekti: "Cezayir'in fethi, uygarlığın ilerlemesi açısından önemli ve talihli bir olgudur."[12] Aynı yaklaşımı cumhuriyetin kuruluş esnasında Kürtleri inkar edip katliamdan geçiren, Türkçü ulus-devlet burjuvazisine destek veren Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Sovyet Rusya güdümündeki enternasyonal de görürüz. TKP, saldırıya uğrayan ve inkar edilen hakları için mücadele eden Kürt halk direnişini 'yobaz gericilik' olarak damgalamış ve feodal gericiliğe karşı ilerici burjuvazisinin yanında yer aldığını iftiharla deklare etmişti: "Yobazların sarıkları yobazlar zümresine kefen olmalı!(…) Türkiye siyasi bağımsızlığını kazandıktan sonra iktisadi ve toplumsal devrim yoluna girmiştir. Gençteki (Şeyh Said direnişini kastediyor. b.n.) İsyanın gerisinde Kürdistan derebeyliği var. Öyleyse arkadaş, kara kuvvet (Kürtler b.n.) bizim de burjuvazinin de düşmanıdır. Önce bu düşmanı yenmeliyiz."[13] Sovyet Rusya'da, Şeyh Said direnişini gericiliğin isyanı olarak gördüğü ve TC'ye destek verdi. Daha sonra 1928-30 Ağrı direnişi esnasında Sovyetler Türkiye'ye doğrudan askeri destek verdi ve Politbüronun 25 Ağustos 1930 tarihli toplantısında alınan karar gereği Kızıl ordu, Türk ordusunun sıkıştığını gördüğünde Aras nehrini geçerek Kürt birliklerine topçu ateşi ile saldırdı, ayrıca kendisine sığınan Türk askerlerini yeniden silahlandırarak geri göndermelerini sağladı.

Komün ve Tinsellik

Bu noktada burjuvazinin ve kapitalizmin çeperlerinden kurtulmak istiyorsak, aydınlanmacı olmayan yol tartışmasının cesurca yapılması gerekir. Hâkim moderniteye alternatif bir moderniteye giden yol; tarihsel toplum değerlerine, çok daha somut olarak "aydınlanmacılığın" 'geri' olarak gördüğü ve mahkum ettiği toplumsal formlar ve inanç-kültür değerleri ile sadece barışmaya değil, daha ötesi onlarla ciddi etkileşimlere açık olmaya cesaret etmekle olabilir.

İnanç ve dinle etkileşime açık olmaktan kastımız; felsefi tutum olarak ateizmi benimsemiş bir karakterin ya da ferdin bu tutumundan vazgeçip herhangi bir kuramsal dine tabi olmasını, teist olmasını değil, dinlerin, irfani-gnostik felsefi-tasavvufi tecrübelerin, sanatın hatta bilimin de özünde yatan tinsellik/ruhsallık algısını kendi bakış açısına dahil edebilmesidir. 18-20. yüzyıl

10 **Klasik Alman Felsefesinin Sonu**

11 **Marks'ın 3 Ağustos 1853 tarihli Herald Tribune gazetesine yazdığı makaleden. Kevin B. Anderson, Marks Sınırlarda, sayfa-97, çev. Deniz Gedizlioğlu, Yordam yay. 2018-İst**

12 **Anderson, Age, sayfa 383**

13 **TKP resmi yayın organı Orak-Çekiç'in 5 Ocak 1925 tarihli sayısı, Aktaran Mete Tuncay, Türkiye'de Sol Akımlar**

kaba materyalizmini, sakat olguculuğunu bir kenara bıraktığımızda göreceğiz ki insan (ve varlık) asla sadece ruhsuz bir madde yığını değildir, çözümlenemez bir şekilde ruhsal ve metafizik bir varlıktır.

İnsanlığın tinselliği yaşama biçimleri çok değişik, hatta görünüşte birbirinden uzak formlarda olabilir. "İlk insandan" itibaren evreni, varlığı canlı olarak kavrayan düşünüş, en "ilkelinden" en gelişmiş olanına (hiçbir dinsel / tinsel deneyim bir diğerine göre ne zamansal, ne biçimsel olarak daha ilkel veya daha gelişmiş kabul edilemez) dinsel deneyimler, İrfani-gnostik ve felsefi yönelimler, sanat, hatta bilimin kendisi bir tinsellik arayışı ve tecrübesi içerir. Zira insan gerçek manada "metafizik" boyutlu bir varlıktır. Ve sadece fiziki varlık sınırlarında seyredemez: "Metafizik, toplumsal insanın onsuz edemeyeceği bir toplumsal inşa gerçeğidir. İnsanı metafizikten soyutlarsak, ya süper bir hayvana (Nietzche'nin Almanlar için kullandığı bu kavramı faşizm Almanya'sında kanıtlanmıştır) ya da süper bir bilgisayara dönüştürülmüş olur. (…) Toplum bir bütün olarak metafizik tanıma daha uygun düşmektedir. (…) İnsan gerçekten fiziğin sınırlarını çok zorlayan bir varlıktır. Fiziğin ötesi olarak metafizik yaşaması ontolojik karakteri gereğidir. Sadece fiziki olarak kalabilmeyi savunmanın anlamı yoktur".[14]

Ancak tinsellik salt ferdi olarak duyumsanan değil, topluluk halinde olan insanın özelliğidir. Tinsellik insanın varlık, kozmos ve aynı zamanda kendi türüyle (toplumsalla) özsel ilişki kurmasının yoludur. Salt akli meleke, dünyayı rasyonel bilmeye yönelik iken varlığı anlamaya ve ilişki kurmaya yönelik tutumdur: "Ruhanilik, dünyayla, ben-olmayanla, evrensel hayatın derinlerindeki yapılarıyla iletişime ve ortaklaşma yönelik bir işlevdir(…) O, ben sınırlarının ötesine taşan, karmaşık bastırılmamış sevgi dolu ilişkinin niteliğidir"[15]

İşte komünün, tüm insanlık tarihi için temel önemi bu tinsel-ruhsal ilişkinin sağlandığı zemin olmasından gelir. Ailede anne-çocuk ilişkisinden başlamak üzere çeşitli biçim ve nitelikteki topluluk birimleri, insan ferdinin kendi özünü gerçekleştirdiği ilişkiler ağını sağlar, kimlik ve benlik oluşumunu mümkün kılar, ferdin evrenselle buluşmasına olanak sağlar. Komünalitenin özü dayanışma ve paylaşmaktır. Bu, ruhun hazzı/mutluluğudur. Organizmal varlığın (bedeni boyutun) hazzı; almak, biriktirmek, sahip olmaktır. Rasyonel akıl biriktirir, sahip olmak ve egemenlik kurmak için yollar arar. Ruhun hazzı ise paylaşmak, vermek, sahip olmamak ve olunmamak üzerine kuruludur. Dinlerin paylaşmayı "infak" etmeyi imanın ve erdemin temeli saymaları komünal özün en güçlü yansımalarındandır: "Mallarınızı paylaşmadıkça (infak etmedikçe) gerçek erdeme ulaşmış olamazsınız" (Kur'an Al-i İmran. 92) "Sana, mallarından ne kadarını paylaşmaları (infak) gerektiğini soruyorlar. De ki: ihtiyacınızdan fazlası (malınızı infak edin)" (Kur'an, Bakara. 219). "Ekmeğini yoksullarla bölüşmen gerekmez mi? Çaresizleri evine koyman gerekmez mi? Bir çıplak görünce onu giydirmen gerekmez mi? Eğer böyle yaparsan, o zaman yüzün sabah güneşi gibi parlar" (Tevrat, İşaya, 58-10). "Müminler hep beraberdiler. Aralarında her şey müşterekti. Mallarını, yığılmış eşyalarını satar, aralarında paylaşırlardı. Her biri ihtiyacını bu ortak maldan giderirdi." (İncil-Resullerin İşleri 2-44,45)

Aile başta olmak üzere komünal birimler, benliğin oluşum zeminidir de. Öyleyse tinsellikten arındırılmış ve salt maddi çıkarlara indirgenmiş toplumsal ilişkiler zemini bir "benlik" oluşturabilir ama bu benlik salt maddi çıkarlar matrisine indirgenmiş olur. Tin'i toplumsal ilişkiler bağlamında "ahlak" kavramıyla karşılayabiliriz. Öyleyse tinsiz yani ahlaki ilkeden yoksun toplumsallık/komünallik elbette yeni amaçlılıklar, idealler de üretebilir fakat bu amaçlılıklar egoist benlikler ve mevcut politik tahakküm yapılarına sahte kutsallık atfeden milliyetçilikler, faşizmler, sınıfçı totalitarizm veya "dinci"-mezhepçi baskıcılıklar üretecektir. Tinselliği, yani ahlakı sakatlanmış topluluklar ancak sakat benlikler üretebilir.Öyleyse komünü (ve toplumsal alanı) sadece maddi üretim tarzları ve ilişkileri üzerinden tanımlayarak salt ekonomik-politik birim/oluşum olarak ele alan materyalist sekülerizmi de derinlikli sorgulamak gerekir. Politik-ekonomik kurum olarak tasarlanan 19-20. yüzyıl komün pratiklerinin (devrimlerin) başarısızlığının ve bir toplumsal kültüre dönüşememesinin temel sebebi burada bulunabilir. Bu pratikler hâkim modernitenin toplum-kırımını inceden inceye yeniden üretmekten kurtulamazdı. Toplumu "kitle"leştirdi, "yığın"laştırdı (halen sol hareketlerin kahir ekseriyetinin toplum ya da halktan

14 **Abdullah Öcalan, Yöntem ve Hakikat Rejimi Üzerine**

15 **Rudolf Bahro, Nasıl Sosyalizm, Hangi Nesil, Niçin Tinsellik? Ayrıntı yay. İst.**

bahsederken çok doğal bir şeymiş gibi yığın, kitle kavramlarını kullanmaları bu zihinsel sapmaya işaret eder), birey ise iradesiz bir kalıp haline getirdi. Bireyin gerçek manada özgür ve iradeli bir varlık olması onun ruhsal meleke/tinselliğe sahip olmasıyla doğrudan ilgilidir. Zira "ruh", hiçbir politik irade veya ekonomik ilişkiler ağı tarafından ele geçirilemeyecek "tanrısal" bir hassasiyettir. Bütün dinlerde ruhun tanrının nefesinden üflenmiş olması, bedenin dünyevi materyallerden oluşmasına karşın ruhun tanrısallığına işaret eder. Akıl (us olarak) maddi gerçekliği kavrama olanağı verirken, onu aşamaz; maddi "gerçekliği" reel olanı olumsuzlama (ret ve isyan) ruhun yeteneğidir. İşte modern insanın yapma ve irade gücünün, daha geniş manada politik ve ahlaki ret yeteneğinin zayıflamasının temelinde, tinsellik/ruhsallık melekesini ve komünalitesini yitirmiş olması yatar.

Komün ve Ahlak

Komünü tinsel bir oluşum olarak görmek, ahlaki değer kavramını da tartışmayı gerekli kılar. Ahlakı tinselliğin toplumsal ilişkiler ağında somutlaşmış halidir ve bütün dinlerin özüdür. Hz. Muhammed, kendi görevini "Ben sadece güzel ahlakı tamamlamaya geldim" diye açıklarken bu gerçeğe işaret ediyordu. Ancak "ahlak" kavramının kendisi oldukça tartışmalıdır; her bir sistemin/yorumlayıcı çerçevenin kendine göre bir ahlaki çerçevesi bulunmaktadır. Bu yüzden hangi ahlak ve nasıl bir ahlak sorusuna doğru cevap üretmek önem kazanmaktadır.

Kapitalizmi eleştiren kuramların ortaklaştığı nokta, kapitali sistemin insanı aşırı derecede maddeleştirdiği ve egoist çıkarcı bir ahlaksızlık durumu oluşturduğudur. Buna karşılık, bireyin sadece maddi dürtüler ve maddi çıkarlar peşinde koştuğu durumun aksine "bireyden-öte" yani toplumsalın çıkar ve faydalarını gözeten bir idealin oluşturulması gerektiği savunulur. Yani bireyin davranışına göre yön veren sahiplerin bireysel değil toplumsal olması, bireysel göstergelerin değil, kolektif göstergelerin esas alınması savunulur. Ahlaki olan bireysel değil, toplumsal yarar-çıkarı gözetendir sonucu çıkarılır. Ancak bu noktada bir açmaz oluşur; ahlaki değerler göstergesi, bu durumda kolektivitenin (ister ulusal ister sınıfsal ister ideolojik veya dinsel kolektivitenin) ortak çıkarlarına/faydasına indirgenmiş olur. Peki ahlak, bireysel ya da kolektivitenin faydasına-çıkarına-yararına indirgendiğinde sadece maddi üretim ilişkilerinin yansımasına dönüşmüş olmaz mı? Oysa metafizik bir boyut olarak 'ahlak', elbette toplumun/insanın yararı/faydasını da gözettiğini de göz önünde bulundurarak, hiçbir maddi yarar-fayda amaçlamadan salt iyi'ye, erdem'e ulaşma çabası olarak tanımlamak durumundadır. Meselenin sadece fayda/yararın bireysel mi, kolektif mi olduğuna sıkıştırılması, 20. Yüzyıl düşüncesinin tinsel boyutu göz ardı etmenin sonucudur. Burada da ince bir yanılgı vardır ki kapitalizmi salt bireycilikle eleştirirken, onun "vatan, ulus, devlet vb." kavramları etrafında bir kolektif kimlik, dolayısıyla sahte de olsa "toplumsal değer" inşa ettiği gözden kaçırılmaktadır. Yine "sınıf"ı esas alan reel sosyalist sistemde benzer kolektiviteler etrafında bir "değer" algısı inşa etti. Dolayısıyla "putlar" sadece bireyciliklerde değil, aynı zamanda da çok daha fazlası toplumsal kolektivitelerden doğabilmektedir. "İnsanların en büyük yanılgıları, putların Baal ya da Astarte değil de 'anavatan', 'üretim', 'şeref' veya izole edilmiş bireysellik olduğunda, onlara bir put olarak görmemelerinden kaynaklanır."[16]

Ahlaki davranışın niteliği, onu belirleyen "ahlaki norm"un ne olduğudur.

Birinci önerme olarak; ahlakçı norm "metafizik" olmak zorundadır.

İkinci önerme olarak; ahlaki norm mutlak manada evrensel (tümel) olmak zorundadır.

Üçüncü önerme; ahlaki norm herhangi bir (bireysel ya da kolektif) yarar-fayda kavramına indirgenmeyecek olan "mutlak iyi"ye dayanmak zorundadır. Dördüncü önerme olarak; ahlaki norm, ancak özgür-failin davranışında ahlaki erdeme dönüşebilir, ahlak öznenin özgürlüğünü gerektirir. Kısaca açarsak;

1- Ahlakın metafizikliği, metafizik kavramının bazen maddi yasallığı aşan şey manasında kullanılsa da daha doğru ifade ahlakın toplumsallığı ilgilendirdiği halde mevcut toplumsallığa "aşkın-transandantal" olmasıyla ilgilidir. Aşkınlık (müteallik) ahlaki norm basit bir toplumsal-politik norma/yasaya indirgenmesine, dolayısıyla "şu an" var olan toplumsal-politik (ister despotik devlet olsun ister demokratik toplum birimleri veya dinsel topluluk olsun) irade tarafından

16 **Erich From-Çağdaş Toplumların Geleceği**

belirlenen ilineksel-arızî bir durum olmadığıdır. Ahlaki norm, toplumsaldır fakat toplum tarafından belirlenmiş değildir, o bir nevi "topluluk öncesi" (zamansal öncelik kastedilmemektedir) ve toplum-kurucu öğedir. Toplum, ahlakı belirlemez fakat ahlaki norm komünü/toplumu belirler.

Burada pratik ahlaki davranıştan bahsetmiyoruz. Bahsedilen şey, ahlaki norm'dur. Sınırlama (nehy) ve yönlendirme (emr) ilkesinin varlığıdır. Her bir topluluk, bazı davranışların sınırlanması (negatif ahlaki norm, yapmamalısın) ve bir şeylerin yüklenmesi-yönlendirilmesi, (pozitif ahlaki norm, yapmalısın) ile oluşur. Yani her komün, en genel manada bu ahlaki yükümlülükler (obligation) ile vücut bulan bir "sınır"dır. Daha sonra bu negatif ve pozitif norm çerçevesinin içeriğini kendi şart ve imkanlarına göre kendisi doldurur.

2- Ahlaki boyut, bireylerin davranışlarıyla topluluk zemininde oluşur. Yani soyutlanmış, atomize bireyde değil, ancak bir topluluk halinde yaşayan ilişkisel-bireyler topluluğunda yaşanabilir ve belirebilir. Ahlaki davranışı belirleyen etmen, iki özne arasında ya da daha geniş bağlamda ben ve diğer varlık arasında açık veya örtük bir ilişki, birbirini etkileyen davranışlarla ilgilidir.

I. Kant, erdemli davranışın belirleniminin failin bu davranışı herhangi bir dışsal etmene bağlı kalmadan veya davranışın sonucunda ortaya çıkan sonucun getirisine bakmadan evrensel bir norm olarak kabul etmiş olmasına bağlar. Bu, "kategorik imperatif"tir: "Öyle davran ki, bu eyleminin dayandığı ilke (maksim) aynı zamanda bütün insanlar için bir ilke ve yasa olabilsin."[17] Yani Kant, etik davranışın kriterini, öznenin etik olarak tanımladığı normu, evrensel bir norm olarak kabul etmesi biçiminde koyar. Böylece özne, bu normu kendisi için de uygulandığında içeriksiz kabul edecektir. Bu haliyle birey, tutarsızlığa düşmeden veya yarar beklemeden bir davranışı sergilediğinde, bu davranışın içeriğinden bağımsız olarak erdemli davranış olacaktır. Bu önermenin, dinlerin ve kadim geleneğin savunduğu bir durum olduğu söylenebilir;[18] Ancak Kantçı etiğin ince bir açmazı vardır ki buradaki "evrensel norm" iradesi, tamamen tikel özneye bırakılmıştır. Bu noktada tikel öznenin evrenseli belirlemesi durumu oluşur. Bu durum, ister bireyciliğe (indivi-dualizme) uygun atomize ferd özne olarak kabul edilsin, ister herhangi bir toplumsal grup (sınıf-ulus veya dinsel kolektivite) fail olarak kabul edilsin ki bunların hiçbiri evrenseli ifade etmez, tikel faillerin kendini evrensel ahlaki norm koyucu olarak konumlandırması ve bu normun (Kantçı maksim) tek meşrulaştırıcı kaynağını da kendi evrensellik arzusu olarak koyması sonucunu doğurur. Bu etik ilkenin evrenselliğini öldürür. Kantçı manadaki kategorik imperatifin evrensellik iddiası, kendi kendisini bozguna uğratır.

3- Ahlaki norm kaynağı metafizik ve evrensellik olarak konulduğunda, herhangi bir topluluğun (veya ferdin) çıkar-yarar-faydasına göre düzenlenmiş "politik" yasalar toplamı (göreli ve konjektürel) olmanın ötesine geçer ve gerçek küresel bir karakter kazanabilir.

İyi-erdemli ve yararlı-faydalı-çıkarlı davranış, bazı durumlarda kesişebilir, bir kesişim kümesi oluşturabilir fakat erdemin bunlarla doğrudan amaçsal bir ilişkisi yoktur. Erdemli davranışın, herhangi bir sonuca bağlı olmadan tamamen kendisinde iyi-erdemli olduğu kabul edilmelidir. Aynı şekilde mutluluk kavramı da erdemli davranışı belirleyen ahlaki normun amacı/belirleyeni olamaz. Erdemli davranışın ruhsal bir haz/mutluluk doğurduğu bir gerçektir. Ancak davranışın sonucu olarak ortaya çıkan hazzı, bir amaca dönüştürmek ve erdemli davranışı bu "ödül"e indirgemek farklı yoldan da olsa erdemli davranışı "Carpe Diem"- "günü yaşa!" hedonizmine indirgemek olur. Hz. Ali, dini pratik içinde iyi davranışın normlarını tartışırken, üç tip insan davranışı ayrımını koyar. Kimileri cehennem korkusuyla, kimileri cennet beklentisiyle, sonuncular ise sadece ve sadece en yüce tanrısal ilkeye inandıkları için hiçbir korku ve vaat beklentisi olmayan özgür insanın davranışı olarak gerçekleştirenlerdir.

Günümüzde en sık yaşanan durum; ahlakın basit bir toplumsal yarar hususuna indirgenmesidir ki bu, ahlakı bir otoritenin politik çıkarları ve "hukuk"a indirgemeye yol açar. Bu noktada dinlerin, ahlakın en yüce evrensel ilke olarak tanımlanabilecek "Tanrısallık"a bağlamaları dikkate alınmalıdır. Tanrısal ilke tarafından belirlenen "ahlaki norm", herhangi bir zamana veya herhangi bir topluluğun çıkarları tarafından değil, bütün toplulukları

---

17 Bkz. Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi-Çev. İoanna Kuçuradi, Türkiye Felsefe Derneği Yay.

18 Yahudi bir alim "kendine yapılmasını istemediğim bir şeyi kendin de başkasına yapma! İşte Tevrat, bunun dışında her şey sadece açıklamadır." Derken, Konfüçyüs "kendime yapılmasını istemediğim bir şeyi ben de başkasına yapmam" der. Hz. Muhammed de "sana yapılmasını istemediğim bir şeyi başkasına yapma" der

ve bütün zamanları kapsayan "evrensel" (külli) irade olan Tanrısallık tarafından belirlenmiştir. Hatta daha ötesinde bu ahlaki norm insan-merkezci de değildir. Tanrı sadece insanların değil, tüm varlıkların, bitki ve hayvanların da "yararını" gözeten bir evrenselliği ifade eder. Bütün tikel öznelerin evrensel olarak evrensel öznenin koyduğu norm zaman ve mekân sınırlarına bağlı olan herhangi bir tikel aklın çok ötesinde mutlak kapasiteye sahip olmak anlamındadır. Aksi durumda her bir tikel (ferdi veya kolektif) öznenin mutlak doğruyu-belirleme hakkına sahip olduğunu savunmuş oluruz ki, 20. Yüzyıl sistemini hâkim güçlerinin esas iddiası olan ahlaki doğruyu kendisinin belirleyebileceği dayatmasının dayandığı nokta budur.

4- Dördüncü noktaya varmış oluyoruz ki ahlaki norm aşkın olmakla beraber aşkın (müteal-transendental) olarak kalamaz, o aynı zamanda "içkin" olmak zorundadır. Her bir tekil fert, fert olmak ile bu ilkenin varlığını dışsal bir dayatma olarak değil, kendi özünde bulunmalıdır ve bu, öznenin özgürlüğü-otonomluğu anlamındadır.

Ahlaki davranışın özü, özgürlüktür. Öznenin özgürlüğü ile ahlakiliği birbirini koşullar ve birbirine öncelik kabul etmez biçimde bağlantılıdır. Bir fiilin ahlakiliğini sağlayan şey, öznenin özgürlüğü olarak konulduğunda, bu aynı zamanda dışsal hiçbir otorite tarafından ele geçirilemez ve yok edilemez bir öz'e sahip olduğuna işaret eder ki bu ruhsallıktır. Sadece akli (analitik zekâ manasında) bir varlık olarak kaldığı sürece, insanın nesnelerin ve şartların determinist yasalarının belirlenimi altında hareket eden bağımlı varlık olacağı açıktır. Ruh, insanın rasyonalite sınırlarının dışında taşmasına olanak veren bir boyuttur ki aynı zamanda evrenselin bir parçası olur. Evrenseli ve evrenselin normunu tam da içinde bulur. Böylece insan ruh vasıtası ile aklın nesnelerin / şartların tikelliği içinde hapsolan algısını aşarak evrensele ulaşır ve evrensel tarafından belirlenen ahlaki iyiyi, Kant'ın kategorik imperatif olarak tanımladığı şekilde hiçbir dışsal dayatma olmaksızın salt kendi içinde duyum sandığı için gerçekleşir.

Tanrı, ruhtur ve tanrı insana kendi ruhundan üflemiştir. Her insan, evrenseli aynı zamanda içinde taşır. Kalp, bu evrenselin mekanıdır ve en yüksek otoritedir. Kadim dini ve felsefelerin kalbi sadece bir organ değil, bütün ruhsal donanımıyla akletmenin, hissetmenin, sezebilmenin toplamı olarak ele almaları buna işaret eder. "Kim sana ne fetva verirse versin, sen kalbine danış! Kalbine hoş gelen şey doğrudur. Kalbini ezen, sıkıntı veren şey ise kötüdür-günahtır." (Hz. Muhammed). Zira "Kalp, Allah'ın mekanıdır." (Hz. Muhammed).

Böylelikle tikellik ve evrensellik erdemli insanda birleşir; bunun tezahürü kalbi bir durum olan "vicdan"dır. Gayri-şahsi olana ulaşan kalbi/vicdani yargıya ulaşan fert, evrenselin arzusunu/emrini, kendi arzusu olarak içinde duyumsar ve bu ahlaki normu, dışsal değil, kendi içsel sesi (vicdan) olarak ele alır. Bu gerçek özgür insanın ahlaki erdemidir.

5- Özgür insanın ahlaki duruşu, komünün ahlakiliğinin temelidir. 19. ve 20. yüzyıl komünal hareketlerinin (ister sosyalist ister dinsel) temel sorunu da özünde kapitalist modernitede içkin olan egoist ve kolektivist totalitesini, bireyciliği ret adına açıkça savunmuş ve sahiplenmiş olmasıdır.

20. Yüzyıl sosyalist düşüncesinin nadide zihinlerinden olan Simone Weil, çok erken bir dönemde, 1930'ların başında hem faşizmin hem de Sovyet Rusya'nın uygulamalarında güçlü bir sezgi ile kişi kutsaması kadar toplum kutsamasının da aynı derecede hatalı olduğunu vurguladı, bireyci egoist kapitalizme karşı toplumun/kolektivitenin kutsanmasının, toplumu "tanrı" mertebesine çıkaran yaklaşımda farklı boyutta bir yanlışı üretti. Simone Weil, bunu bir hata olarak "topluma tapınma" olarak eleştirir: "Topluluğa kutsallık atfetme hatası, ona tapınmadır."[19] Ona göre birey veya toplumun kutsallaştırılması aynı derecede hatalıdır, sahte bir kutsallık algısı oluşturur. Kutsallığı topluma atfetmek, her tür kolektiviteyi mevcut Siyasal otoritenin iradesine bağlı şekilde kutsallaştırmak anlamına gelir. Faşizm, Nazizm ve totalitarizmlerin dayanağı budur. Bu nedenle Weil'e göre kutsal olan ne fert, ne topluluktur; bunları aşan bir gayri-şahsilik durumu olmalıdır. "Bilimde kutsal olan hakikattir, sanatta kutsal olan güzelliktir. Hakikat ve güzellik (ise) gayri-şahsidir."[20]

Bütün inançlarda somut hiçbir varlığa indirgenemeyecek olan Tanrı-Allah ve "ahiret" düşüncesi, bizi sarmalayan madde zindanından bizi kurtarmaya yardımcı olabilir. Tanrı'yı öldürenler, nihayetinde insanı da öldürmeye teşebbüs etti. Oysa tanrı, hay'dır, hayattır, hayat verendir, öldürülmemelidir.

İçindekiler için tıklayınız...

19 **Simone Weil, Kişi ve Kutsallık, Syf-14, Mecaz Yay. 2021-İst.**
20 **Weil, Age, syf-13**

Kürt Varlığında Aileden Demokratik Ulusa Dönüşüm

Hüseyin Ali

PKK'nin özgürlük ve demokrasi mücadelesi 1973 Newroz'unda başlayan bir mücadeledir. Demirci Kawa destanındaki gibi bir var olma mücadelesidir. PKK'nin tarih sahnesine çıkması Kürtler açısından uçurumun kenarında kanatlanmaktır. TC'nin yürüttüğü Kürt kültürel soykırım politikası sadece Bakurê Kürdistan için değil, tüm Kürdistan için soykırım politikasıdır. Kürdistan'ın diğer parçalarında uygulanan Kürt politikaları da kaynağını Türkiye'nin soykırım politikasından almaktadır. Türkiye'de bu politika başarıya ulaşsaydı İran, Irak ve Suriye de bu politikadan sonuç almak için baskılarını çok yönlü artıracaklardı. Her şeyden önce bu gerçekliği bilmek önemlidir.

PKK bir önderlik hareketidir. Kürdistan devrimcileri ya da Apocular olarak bilinen beş buçuk yıllık grup aşamasından sonra partinin kuruluşu gerçekleşti. PKK ilk grup aşamasından feshine kadar bir önderlik hareketiydi. Grubun oluşumu ve partinin kuruluşunda yer alan arkadaşlar esas olarak Önderliğe katılmışlardır. Kuşkusuz bir ideoloji ve teori benimsenmiştir. Ancak bu ideoloji ve politikanın Abdullah Öcalan tarafından öncülük yapılarak pratikleşeceğine inanılmıştır. Zaten ilk günden feshe kadar bu hareketin ideoloji, teori ve politikasını geliştiren bu Abdullah Öcalan olmuştur. Bu açıdan Kürdistan'daki her değişim ve dönüşümde bu Öcalan'ın damgası vardır.

Kürt toplumu, Kürt bireyi, Kürt genci ve Kürt kadını nasıl değişime uğradı denilirse bunun başlangıcı ve sırrı Abdullah Öcalan'ın eleştirel gücüdür. Öcalan tüm insanlık tarihini ve bugünü kapsamlı çözümlemelere tabi tutmuş, bu aynada da Kürt gerçeğini değerlendirmiştir. Emperyalizm, sömürgecilik, düşman gerçeği de ortaya konulmuştur; ancak bunların bir anlam ifade etmesi için Kürt gerçeğinin ne olduğunun ortaya konulması gerekirdi.

Abdullah Öcalan Kürtlerin durumunu her boyutta ciddi eleştirmiştir. Kuşkusuz Kürtlerdeki olumsuzlukları ortaya çıkaran, Kürtleri kendi gerçeğinden kaçıran hale getiren Kürdistan'daki işgal ve sömürgeci güçlerdir. Ancak bu durumdan çıkmak için ilk önce kendini tanıması gerekir. Kendi geriliklerini, kendi kötü yanlarını, oluşmuş olumsuz özelliklerini bilince çıkarmadan Kürt'te iyi şeyler ortaya çıkarmak mümkün olmazdı. Bu açıdan olumsuz yanlar ciddi eleştiriye tabi tutulmalı, atılması, yıkılması gereken yanlardan kurtulmalı ve bu temelde yeni bir yaşama adım atılmalıydı. Bu nedenle Abdullah Öcalan diğer konuları değerlendirirken Kürdistan'ın durumunu ve toplumsal gerçekliğini de mutlaka kapsamlı çözümlemelere tabi tutmuştur. Bu düzeyde ele alış ve köklü eleştiriler Kürdistan tarihi açısından bir ilktir. Nitekim bu eleştirel bakış ilk başlarda bazı kesimler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Bu nasıl Kürtlüktür ve Kürt siyasi hareketidir, gibi karalama kampanyası yürütmüşlerdir.

Öcalan siyasal, toplumsal ve ulusal gerçekliği çağın ileri ölçüleriyle kıyasladığında neredeyse kendi

gerçeğine ihanet ettirilmemiş tek bir Kürt kalmamıştır, değerlendirmesinde bulunmuştur. Çünkü Kürt ne kendi gerçeğini tanıyor ne de bu durumdan çıkacak bir tutum içindedir. Kürtlük adına söz söyleyenler de ne sömürgeciliği aşacak ne de Kürdü bu durumdan çıkaracak bir anlayışa sahiptir. Kürt egemenlerinin ise bırakalım sömürgeciliği ve soykırımcılığı aşacak bir politika ve mücadele içinde olmaları; aksine onların Kürdistan'daki egemenliğini sürdürecek aparatlar haline gelmiştir. 1960'lı yıllarda dünyanın her köşesinde ulusal kurtuluş hareketleri gelişirken, ilk insanlık kültürünün ortaya çıktığı coğrafyanın halkı olan Kürt halkının bir mücadele ortaya koyamaması Kürt egemen sınıflarının karakteriyle ilgilidir.

PKK Çıkışında Kürt Egemenlerini Eleştirmiştir

1960'lı yıllarda Irak'a karşı Başurê Kürdistan'daki mücadele NATO ile Varşova Paktı arasındaki küresel mücadele ortamında var olmuştur. Bu, Bakurê(Kuzey) Kürdistan ve Rojhılat(Doğu) Kürdistan'da mücadelenin gelişimini engelleme pahasına var olmuştur. Bunun en somut örneği; Bakurê Kürdistan'da mücadele geliştirmek isteyen Dr. Şıvan'ın başına gelenlerdir. Aslında 1973'te tarih sahnesine çıkan Apocuların da başına benzer durumlar gelebilirdi. Ancak Abdullah Öcalan dünya, bölge ve Kürdistan gerçeğini çok iyi analiz ettiğinden bu tür engelleri aşabilmiştir. KDP'nin Başurê (Güney) Kürdistan'da yürüttüğü mücadele NATO ve NATO ülkelerinin 1975 Cezayir Anlaşması sonucu desteklerini çekmesiyle son bulmuştur.

PKK, 1973'te Kürt egemen sınıfların tutumunu da şiddetli eleştirerek yeni bir siyasal mücadele başlatmıştır. PKK'nin mücadelesinin şekillenmesinde egemen sınıfların eleştirisinin de çok önemli etkisi olmuştur. Güçlü ve etkili mücadele verilmesinde bu tutumun da büyük rolü olmuştur. Eğer Kürt egemen sınıflarının her bakımdan eleştirisi yapılmamış olsaydı PKK de diğer siyasi hareketler gibi silinir ve etkisiz hale gelirdi. PKK en zor koşullarda 52 yıl nasıl mücadele etti denirse bu gerçekliğin de görülmesi gerekir. Bu eleştiri ve tutum PKK'yi farklı ve mücadeleyi yükselten bir devrimci örgüt haline getirmiştir.

PKK mücadelesinin gücü ve etkisi o kadar büyük olmuştur ki, işbirlikçi güçler bile bu mücadelenin yarattığı siyasal ve toplumsal ortamda var olabilmişlerdir. PKK'nin mücadelesi ve yarattıkları anlaşılmadan da onların şu anki varlıkları tam izahat bulmaz. Kuşkusuz Kürt halkının her parçada bir mücadelesi ve ödediği ağır bedeller olmuştur. Ancak PKK tarih sahnesine çıkıp büyük, güçlü ve genel bir Kürt siyasal iklimi ve onun yarattığı değerler olmasaydı şu anda varlıklarından zor söz edilirdi.

Kürt toplumu, Kürt bireyi, Kürt genci ve Kürt kadını nasıl değişime uğradı denilirse bunun başlangıcı ve sırrı Abdullah Öcalan'ın eleştirel gücüdür

Bunları PKK değerler yaratırken bunu oluşturan temel etkenlerin ne olduğunu ortaya koymak için belirtiyoruz. PKK Kürdü yok oluş sürecinden bugünkü noktaya getirdiyse bazı temel özellikler bunu sağlatmada çok önemli etkide bulunmuştur.

Kürtler tarih boyu aşiret ve kabile formu içinde yaşamışlardı. Bu aslında Kürtlerin tarih boyu toplumsallığı uzun ve derin yaşadıklarını gösterir. Ancak daha Osmanlı döneminde başlayan aşiretleri, aşiret reisleri üzerinden devlete bağlayan ve devletin Kürt toplumu üzerinde egemenliğini böyle sağlatan bir politika vardır. Hamidiye Alayları ve aşiret mekteplerinin bu amaçla kullanıldığı bilinmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da bu politika derinleştirilerek sürdürülmüştür. Aşiretleri devlete bağlama ve Kürt gerçekliğine karşıt ve kültürel soykırıma yatar hale getirme, temel bir politika olarak yürütülmüştür. Türk devletinin inkar politikalarına karşı çıkan aşiretlerin üzerine şiddetle gidilmiş, ezme politikalarının üzerine kültürel soykırım uygulamaları inşa edilmiştir. Nitekim 1925 ve 1938 yıllarındaki direnişlerin ezilmesi sonrası Dersim, Elazığ ve Bingöl'de bu politika yoğunca sürdürülmüştür.

Türk devleti aşiretler ve tüm toplum üzerinde kültürel soykırım amaçlı özel savaş yürütmüştür. Bunun sonucu

aşiretlerin büyük bölümü aşiret reisleri üzerinden kendi toplumsal gerçekliğinden koparılmıştır. Böylece tarih içinde toplumsal değerlerin taşıyıcısı olan aşiret formu soykırımcı sömürgeci devlete hizmet eder hale getirilmiştir.

PKK'nin mücadelesinin şekillenmesinde egemen sınıfların eleştirisinin de çok önemli etkisi olmuştur

1926 Şark Islahat planı vardır. Bu, tam bir kültürel soykırım planıdır. Özellikle ilk başta Fırat'ın batısını tümden Türkleştirme hedeflenmiştir. Bugün Dersim ve Fırat'ın batısında asimilasyon ve kültürel soykırım etkileri çok fazlaysa bu, Şark Islahat planının sonucudur. Cumhuriyet tarihi kültürel soykırım tarihidir. Fiziki soykırımlar, katliamlar ve her türlü baskı da kültürel soykırımı tamamlama amaçlıdır. Abdullah Öcalan bu gerçeği tüm yakıcılığıyla ilk günden görmüş, bu nedenle Türk devlet politikalarını 'Kürdistan'ı Türk uluslaşmasının yayılma alanı haline getirme' olarak tanımlamıştır. Bu ifade tam da kültürel soykırım amacını ifade etmektedir. Zaten özellikle Bakurê Kürdistan'da uygulanan politika bu olmuştur.

Kürtler üzerinde uygulanan inkar ve asimilasyon dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. Türkleştirme için her yol ve yöntem denenmiştir. Aslında anayasa da tek maddeliktir. Kürtleri Türkleştirme anayasasıdır. Tüm kanunlar, tüzükler, yönetmelikler ve her türlü kurum bu gerçekliğe göre kurulmuş ve şekillenmiştir. Bu tek maddelik anayasa dışındaki her şey bu gerçekliği örtmek için kullanılır ve özel savaş aracıdırlar. Türkiye'de hiçbir gerçeklik kendi özüne uygun değildir. Eğitimden sanata, spora, toplumsal yaşam, ekonomi, akademi vb. akla gelen her kurum bu amaca göre yapılandırılmıştır. Kavramlar da buna göre oluşturulmuş; içi soykırıma hizmet eder biçimde anlamlandırılmıştır. Hiçbir kişi ve kurum bunun dışına çıkamaz! Çıkana yaşam hakkı yoktur. Zaten Kürtler için tek yaşam yolu bırakılmıştır, o da Türkleşmektir! Kürtlük ve Kürdistan en büyük suç haline getirilmiştir.

1970'li yıllara kadar emniyet müdürlüklerin duvarında yazılı bir levha asılıdır. Bu yazılı levhada her türlü kötü suç sıralanır ve 'bunları affederiz ama bölücülüğü asla!' diye yazardı. Bu, açıkça Kürt ve Kürdistan gerçekliği dile getirilirse acımasız oluruz demektir. Zaten tüm uygulamalar da bu yönlü olmuştur.

İşte Abdullah Öcalan bu gerçekliğin içinde Kürt halkının özgürlük mücadelesine adım atmıştır. Kürt ve Kürdistan gerçekliğini mevcut dünya ve Ortadoğu iklimi içinde derin bilince çıkarma Öcalan'ın güçlü bir halk önderi olarak tarih sahnesine çıkmasını sağlamıştır. İlk arkadaşlarına bu bilinci zerk ederek onlarda bu soykırımcı sömürgeciliğe karşı büyük bir öfke yaratmıştır. Apocuların en büyük özelliği Türk devletinin Kürt ve Kürdistan üzerindeki uygulamalarına böyle bir öfke duymalarıdır. Öte yandan ilk arkadaşlarına Kürt ve Kürdistan gerçeğini kavratmak için Kürdistan'da tam insan aramayın, siz de tam değilsiniz, ancak mücadele içinde tam bir Kürt ve insan haline gelebilirsiniz, diyerek hem mücadelesini yürütecekleri toplum gerçeğini hem de kendi gerçeklerini doğru kavrayarak daha etkili mücadele etmelerini sağlamak istemiştir. Hem Kürdü eleştirmiştir hem de kendimizi bu eleştirilen Kürdün eksik ve yetersiz kişilikleri olduğumuz bilincine ulaştırmıştır.

Apoculuk Yaşamını Halkına Adamadır

Eğer Apocu kişilikler dönüşüme uğramış ve gelişme göstermişlerse, yine halk gelişme göstermişse bunu en başta da sağlatan bu eleştiridir. Bu eleştiri düzeyi olmasaydı diğer çabalar ne olursa olsun ne Apocular ne de Kürt halkı gelişme gösterebilirdi. Bizim dışımızdaki Kürt gruplarının bize yönelik eleştirisi esas olarak bizim güçlü yanlarımızdı. Onların zayıf yanları ise kendi gerçekliklerini ve Kürt toplumunun zayıflıklarını görememeleriydi. Nitekim onlar ne kendilerinde ne de toplumda bir gelişme yaratabilmişlerdir.

Apocular Kürt halkında dağıtılan toplumsallığı yeniden var etmek, aileye dayalı ufku aşmak için ilk önce kendinde toplumsallığı başlatmış ve bu toplumsallık da sadece Kürdistan özgürlüğüne kilitlenen bir toplumsallık olmuştur. Kürdistan'da bireyler bir aile kurma ve o aileyi ayakta tutma

hedefiyle sınırlı bir yaşam felsefesine sahipti. Asimilasyon o kadar ilerletilmiş ve derinleştirilmişti ki, okuyup devlete bir memur olmak önemli bir hedef haline gelmişti. Ailelerin çocukları okutmak ya da baş göz etme dışında bir hedefi kalmamıştı. Hatta bir memur olmak için Kürtlükten kaçması gerektiği bilinci şırınga edilmişti. Aşiretler çeşitli yollarla devlete bağlanıp sömürgeciliğin Kürdistan'daki ayakları haline getirilirken, aileler de kendini aile içine hapsedip ulusal ve toplumsal değerlerle ilgilenmeyen bir durumu yaşamaktaydı.

Kürtler tarih boyu aşiret ve kabile formu içinde yaşamışlardı

İlk Apocular, Apocu olduktan sonra okullarını terk etmişler, klasik aile bağlarını, yani kendini aile ile sınırlayan aileciliği aşmışlar, her türlü bireysel özlemlerini bırakmışlar, sadece Kürt ve Kürdistan'ın özgürlüğü için yaşayan ve mücadele eden özgürlük savaşçıları olmuşlardır. Tüm saatlerini ve günlerini bu mücadeleye hasretmişlerdir. Apocular tüm yaşamını halkına ve ülkelerine verirken, kendine Kürt siyasetçisi diyenlerin bir kısmı bırakmıyorlar ki gençler okusun, iş güç sahibi olsun, ailesine katkı sunsun, ev-bark sahibi olsun, diyerek bu büyük ve çok değerli yurtsever devrimci tutumu olumsuzlamışlardır.

Apocular daha ilk grup aşamasında tamamen komün evleri denen evlerde yaşamışlar, örgütsel çalışmalarını bu komün yaşamına dayanarak yürütmüşlerdir. Böylece toplumsallık, doğal olarak ulusallık bir kültür haline getirilmiştir. Apocular yaşamları ve ilişkileriyle yurtseverleri de böyle komünal ve toplumsal yaşam içine sokmuşlardır. Apocuların her sempatizanı ve halktan her ilişkisi böyle bir yaşam kültürü ile karşılaşmış ve böyle bir toplumsal yaşam eğitimi, ahlakı ve kültürü almışlardır. Böylece Apocular ve PKK teorik olarak değil, yaşamlarıyla da sosyalizm kişiliklerini temsil etmişlerdir. Abdullah Öcalan PKK'liler için ne söylediklerinden çok nasıl yaşadıkları etkili oluyordu, diyerek bu gerçeği ifade etmiştir. Şunu rahatlıkla belirtebiliriz, 1970'li yıllarda Apocular ve PKK'lilerle tanışan her yurtsever, farklı halklardan insanlar Apocularla yaşadıkları günleri unutmamışlar, bu günleri yaşamlarının en onurlu günleri olarak her zaman hatırlamışlardır.

Abdullah Öcalan daha ilk günden Kürdistan'da oluşmuş siyasal yapı ve toplumsal yapıyı aşmadan, değiştirmeden özgürlük, demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin geliştirilemeyeceğini vurgulamıştır. Kuşkusuz reel sosyalizm ve ulusal kurtuluşçu ulus-devlet anlayışı bizi de etkilemişti, ancak Rêber Apo'nun ve PKK'nin bağımsızlığa yüklediği anlam farklı olmuştur. Esas olarak ideolojik, siyasi ve iradi bağımsızlık olarak ele alınmıştır. Ulus-devletten çok bu anlamla yüklü bağımsızlık anlayışımız daha fazla öne çıkıyordu. Zaten şimdiye kadar da bu bağımsızlıkçı duruşumuzu titizlikle korumuşuz. Bu yönüyle ideolojik, siyasi ve iradi olarak bağımsızlıkçı duruşundan taviz vermeyen bir hareket olmuşuz. Hiçbir ilişkimiz, siyasal uzlaşma ve esnekliğimiz bu tutumumuzu ve duruşumuzu etkilememiştir ve etkileyemez. 52 yıllık mücadelemiz bunun en somut kanıtıdır.

1970'li yılların başında var olan Kürdistan'daki siyasal yapı esas olarak devlet etkisinde şekillenen bir yapıdır. İşbirlikçilik de Kürdistan'daki siyasal ve sosyal yapıyı etkilemektedir. Bu aşılmadan, bu yapıları aşarak etkili bir siyasi hareket geliştirilmeden Kürdistan'daki baş aşağı gidişi durdurmak mümkün değildi. Kürdistan'da normalleştirilen çok geri bir yurtseverlik anlayışı vardı. Neredeyse Kürdüm, demek yurtseverlik için yeterli ölçü olmuştu. Kuşkusuz bu soykırım ve Türkleştirme politikası altında Kürdüm, denilmesi önemsiz değildi. Ancak mevcut soykırımcı sömürgeci sistemi kırmak için ölçüleri yüksek bir yurtseverlik yaratmak gerekirdi. Yurtseverlik ölçülerini yükseltme özgürlük mücadelesinin olmazsa olmazı durumundadır. Bunun için de ilk önce halka giden kadroların özgürlük savaşçılarının ölçülerinin yüksek olması gerekir. Bu açıdan PKK'nin kadro ve militan ölçüleri dünyadaki hiçbir örnekte görülmediği kadar yüksek olmuştur. Bu yüksek ölçüler de ilk karşılaşmada halkı etkilemiş, halkın yurtseverlik ölçülerini yükseltmiştir.

Yurtseverlik ölçüleri mücadeleye imkanları ölçüsünde destek ve katkı sunmak biçiminde yeniden şekillenmiştir. Bu aynı zamanda halkın komşusuyla, köylüsüyle ilişkilerine de yeni bir düzey kazandırmıştır.

Artık birbirine karşı sorumluluk duymayan, hatta basit şeyler için kavga eden bir durumdan birbirine karşı sorumluluk duyan, herkesi kendisinin içinde olduğu mücadelenin parçası gören bir toplumsallık anlayışı gelişmiştir. Her geçen gün yurtseverlik ölçüleri hem yükselmiş hem de yaygın bir toplumsal kültür haline gelmiştir. Öyle ki, yurtseverlik yükselen toplumsal değer olmuş, herkesi bu toplumsal değer içine çekmiştir. Kürt insanı bu yeni toplumsal değer dışında kalmak istememiştir. Çünkü yurtseverlik onur kazandırmaktadır. Bu toplumsallık dışında kalanlara da iyi gözle bakılmamaktadır. İşte bu çok yeni bir durumdu. Aslında soykırımcı sömürgeciliğin ilk yenilgiye uğratıldığı alan burasıdır.

Her serhildan toplumda yeni değişimler dönüşümler yaratmıştır

Yurtseverlik ölçüleri PKK'nin mücadelesi ile 12 Eylül'den önce de önemli düzeyde yükselmiş; toplumda büyük etkide bulunmuştur. 12 Eylül darbesinin gerçekleşmesi esas olarak da Kürdistan'da yaşanan gelişmeler sonucu olmuştur. Zaten Kenan Evren, helikopterle Mardin'den Ankara'ya giderken Urfa üzerinden geçtiklerinde darbe yapmaya karar verdiklerini M.Ali Birand'a söylemiştir.

Zindan direnişi, 15 Ağustos gerilla hamlesi, 1980'lerin sonu ve 1990'lı yılların başındaki serhıldanlar bu yurtseverlik ölçülerini ulusal demokratik devrimi gerçekleştirme gücüne ulaştırmıştır. Abdullah Öcalan 1990'lı yılların başında diriliş tamamlandı sıra kurtuluşta, diyerek bu gerçekliği ifade etmiştir. Kürtler artık aile bağları, aşiret bağları, şeyhler gibi dini otorite bağları, ağalık-beylik bağları, hatta erkek egemenlikli bağları kırarak tamamen bir demokratik ulus haline gelmede önemli bir hamle yapmışlardır. 1990'lı yıllarda demokratik sosyal devrim gerçekleşmiştir. Tamamlanmamış olsa da bu ayağa kalkışı böyle bir devrim olarak tanımlamak gerekir. Bu doğru bir tanımlamadır.

Bu yıllar aynı zamanda inkara karşı bir başkaldırı yıllarıdır. Kürt halkına ait değerler ve semboller Kürtlerin içinde yaygınlaşmıştır. ***Kesk û Sor û Zer***'in her yerde yaygınlaşması; kadınların ve gençlerin kıyafetlerini bu renklerle süslemeleri inkara karşı Kürt kimliğinin sahiplenilmesidir. Kürt kimliğini sahiplenme semboller ve değerler üzerinden o kadar yaygınlaşmış ve toplumsal refleks haline gelmiştir ki, bu bile başı başına inkara ve kültürel soykırıma karşı demokratik ulus olmada ısrar etmenin duruşu olmuştur.

1990'lı yıllarda serhıldanın gerçekleşmediği şehir ve kasaba kalmamıştır. Kürt halkı bu serhıldanlarla biz Kürdüz ve özgürlüğümüzü istiyoruz demişlerdir. Bu serhıldanlar bazı yıllar kesintiye uğrasa da onlarca yıl sürmüştür. Her serhıldan toplumda yeni değişimler dönüşümler yaratmıştır. 3-4 kuşak bu serhıldanlar içinde büyümüştür. Şu anda Kürt toplumunun çoğunluğu kadınlı-erkekli bu serhıldanlar içinde olmuştur. Böyle bir toplumun da büyük değişim dönüşüm yaşayacağı açıktır. Bu, açıkça Kürt halkının çoğunluğunun inkara karşı isyan içinde olduğunun kanıtıdır. Siyaset sosyolojisi bu 52 yılı bu çerçevede değerlendirirse Kürdistan'da büyük değişikliğin her serhıldanda daha da derinleşerek bugünlere geldiğini çok iyi ortaya koyabilir. 52 yıllık inkara, soykırıma ve imhaya karşı gösterilen bu direniş PKK öncülüğündeki mücadelenin önceki tüm direnişlerden büyük farkını da ifade etmektedir. Dağılmış toplumsallıktan, aileye kapanmış yaşamdan, tarihsel rolüne ters düşürülmüş aşiretçilikten bugün dünyaya örnek olan demokratik ulus haline gelinmesi böyle uzun vadeli ve ağır bedelleri olan zorlu mücadele sonucu gerçekleşmiştir.

Serhıldanların gelişmesinde Abdullah Öcalan'ın 1980'lerin sonunda geliştirdiği kadın ve aile çözümlemeleri çok etkili olmuştur. Bu çözümlemeler sadece kadın çözümlemeleri değil, en az onun kadar Kürt erkeğini çözümleyen niteliktedir. Bu çözümlemelerde Kürt erkeğini sarsan değerlendirmeler yapılmıştır. Sömürgeciliğin Kürt toplumuna ağır bir baskı yaptığını, Kürt erkeğinin de bu baskının izdüşümü olacak biçimde kadın üzerinde baskı ve egemenlik yürüttüğünü vurgulamıştır. Sömürgecilik önünde irade olmayan, her türlü sömürgeci baskı ve hakarete maruz kalan Kürt erkeği dönüp bunun acısını Kürt kadınından çıkarır olduğunu belirtmiştir. Yiğitliğin de bu olmadığını, bunun çok kötü bir kişilik şekillenmesi olduğunu irdeleyerek Kürt erkeğindeki hem sömürgeciliğin

yarattığı ezikliği ortadan kaldırmaya çalışmış hem de kadın üzerindeki egemenlik ve baskı anlayışını mahkum ederek, eleştirerek Kürt erkeğinin kadın üzerindeki egemenliği bırakmasını sağlamaya çalışmıştır. O güne kadar kendi gerçeğini tanımayan, kadın üzerinde egemenlik kuran Kürt erkeği kendini tanımaya başlamıştır. Toplumsal değişimde bu çözümlemeler etkide bulunmuştur. Önderliğin bu kadın ve aile çözümlemeleri aynı zamanda Kürt erkeğinde özgürlük bilincinin gelişmesine yol açmıştır.

Özgürlükçü demokratik bilincin en başta da inkara karşı olacağı açıktır

Önderliğin Kürt ailesi ve bu ailede erkeğin rolünü kapsamlıca değerlendirmesi Kürt kadınının da kendini tanıması ve özgürlük arayışını geliştirmiştir. Kürt kadını bu çözümlemelerle gözünü dünyaya açmıştır. Bu çözümlemelerle Kürt kadınının özünde bulunan yurtseverlik tutkusu ve özgürlük arayışı açığa çıkarılmıştır. Kadının toplumsal yaşamı yaratmada oynadığı rol sonucu genlerinde oluşan toplumsal özellikler ve emeğe bağlılık Önderliğin bu çözümlemeleriyle yeni özgürlük anlayışıyla bezenmiş, derinleşmiş ve kadının serhıldanlarda öncü haline gelmesini sağlamıştır. Özcesi Abdullah Öcalan'ın aile çözümlemeleriyle Kürt toplumunda bir aydınlanma ve kendini tanıma gelişmiş, kadın ve erkek eski aile anlayışının sömürgeciliğe zemin ve hizmet sunduğunu görerek eski yaşamı aşma yönünde belli bir çaba içine girmiştir. 1980'lerin sonu ile 1990'lı yılların başında gerçekleşen serhıldanların ortaya çıkmasında Abdullah Öcala'ın bu kadın ve aile çözümlemelerinin çok büyük rolü olmuştur.

PKK daha grup aşamasındayken kadının mücadeleye katılımını önemsemiştir. Bir toplumun demokratikleşmesi, uluslaşması, çok yönlü değişime uğraması kadının toplumdaki konumuyla doğrudan bağlantılıdır. Bu perspektiften bakıldığında Kürt kadını dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyecek biçimde demokratik devrime, demokratik uluslaşmaya gençlerle birlikte öncülük yapmıştır. Kürt kadınının mücadeleye aktif katılımı Kürt toplumunu da çok yönlü değiştirmiştir. Sosyal devrim, demokratik devrim, kültür devriminde kadınlar aktif rol almışlardır. Kürt kadınının bu düzeyde evden çıkması ve serhıldanlara katılması toplumsal değişimin radikal düzeyde olmasını sağlamıştır. Kadının aktif katılımı sadece serhıldanlarda görülmemiştir. Kadınlar gerilla güçlerine de etkin katılmışlardır. PKK feshine kadar yönetimlerin yarısı, hatta daha fazlası kadınlardan oluşmuştur. Önemli örgüt toplantılarında kadın sayısı yarıdan fazla olmuştur. Tüm bunlar toplumsal değişime de demokratik uluslaşmaya da yansımıştır. Toplumda demokratik ve özgürlükçü bilinç çok gelişmiştir. Özgürlükçü demokratik bilincin en başta da inkara karşı olacağı açıktır. Demokratik devrim, sosyal devrim, kültürel devrim Kürdün kendi kimliğine ve ülkesine sahip çıkması demektir. Özgür toplum, özgür ülke amacına kilitlenmesi demektir.

Kültür-Sanat Bir Toplumun Ruhudur

52 yıllık mücadelenin en büyük sonuçlarından biri kültür-sanat devriminin gerçekleşmesidir. Kültür-sanat bir toplumun ruhudur. Kürt inkarı, asimilasyon ve soykırım esas olarak da toplumun öz ruhunun öldürülmesidir. 1970'li yıllara gelindiğinde Kürt toplumu ruhu öldürülmüş yaşayan bir ceset haline getirilmişti. Bir toplumun kültür ve sanatının öldürülmesi o halkın öldürülmesidir. Kürtler üzerinde uygulanan kültürel soykırım Kürdün yok edilmesidir. Türkiye somutunda Türkleştirmedir. Dünyanın en büyük suçu bu olmasına rağmen Türk devleti uluslararası ve bölgesel politik dengelere dayanarak bugüne kadar bu suçu işlemeye devam etmiştir. Ancak hem Kürt halkının yürüttüğü büyük direniş hem de uluslararası ve bölgesel düzeyde yaşanan siyasi, ekonomik, toplumsal, kültürel değişimler bu politikayı yürütülemez duruma getirmiştir.

Dünyanın her yerinde siyasal, toplumsal ve ulusal gelişmeler esas olarak ilk başta kültür-sanat alanında ve düşüncede gerçekleşen değişimler sonucu olmuştur. Bu, genel bir kural gibidir. Ancak Kürt halkı üzerinde o düzeyde acımasız bir kültürel soykırım politikası yürütülmüştür ki, Kürt kültürü ve sanatı mecalsiz bırakılmıştır. Bırakalım kültür ve sanatı, dilin yasak ve dil üzerinde yoğun baskının olduğu yerde kültür-

sanatın canlanması, kendini yeniden üretmesi zordur. Dil sadece bir konuşma aracı değildir; aynı zamanda kültür yüklü bir gerçekliktir. Böyle bir baskı ve kültürün ölüme yatırıldığı bir ortamda kültür-sanatın bir hamle yapması ve buna dayalı ulusal demokratik bir canlanmanın gerçekleşmesi tabi ki zordu. Bu açıdan Kürt halkının özgürlük mücadelesi ilk önce devrimci yöntemler ve serhıldanlarla gelişmiş; kültür-sanat daha sonrasında hamle yapabilmiştir. Bu açıdan PKK'nin öncülük ettiği mücadele aynı zamanda bir kültür-sanat hamlesi olmuş; böylece yeni Kürt ruhu yaratılmıştır. Aynı zamanda bir demokratik devrim olan, sosyal devrim olan serhıldanlarla birlikte kültür-sanat çalışmaları yerden fışkırır gibi canlanmıştır. Serhıldanlarla birlikte MKM(Mezopotamya Kültür Merkezi) kurulmuş, MKM yeni Kürt ruhunun gelişmesinde önemli rol oynamıştır. İnkarcılığa karşı direniş somut hale gelmiştir. Kürt kültür ve sanatı inkara karşı direnişin bir kültür ve ulusal duruş haline gelmesini sağlamıştır. Her türlü direniş kültürünü ve değerini kalıcı hale getiren kültür-sanat faaliyetidir. Büyük bedellerle gelişen mücadele ve serhıldanlar sanatla anlamlandırılmış, toplumsal hafıza haline getirilmiştir. Demokratik ulusun ruhu ve kültürü, sanat ve kültür faaliyeti ile derinleştirilmiştir. Böyle bir kültür-sanat hamlesi binlerce şehit, yüzbinlerce insanın işkence görmesi, binlercesinin zindanlara atılması, zindanda, dağda ve ovada gösterilen direnişe dayanarak gerçekleşmiştir. Kürdistan'da kültür ve sanattan söz ederken bu gerçekliğin de bilinmesi gerekir.

Kuşkusuz bin yıllara, yüzyıllara dayalı bir kültür vardı. Ancak bu kültür baskılanmış ve nefes alamaz hale getirilmişti. Kürt halkının çok boyutlu özgürlük mücadelesiyle Kürt kültürel değerleri çağdaş değerlerle bezenerek bir hamle yapmıştır. Bu Kürt halkına yapılan büyük bir hizmet olduğu gibi, Kürt Özgürlük Hareketinin de halkına ve tarihine ne kadar bağlı olduğunun ifadesidir.

İnançlar Toplumsaldır

PKK öncülüğündeki Kürt Özgürlük Hareketinin bir özelliği de toplumun inancına ve değerlerine saygı duymasıdır. PKK, Toplumun inancında var olan olumlu değerleri mücadelesinin değeri haline getirmiş, böylece özgürlük ve demokrasi mücadelesini daha etkili kılmıştır. Kuşkusuz inancı ne olursa olsun her topluluk toplumsal yaşamdaki olumlu değerleri inancına yükleyerek bugünlere getirmiştir. Bu açıdan PKK dine yaklaşırken kaba materyalist bir yaklaşım içinde olmamıştır. Çünkü bir toplumcu hareket olan PKK, tüm inançların toplumsal olduğu bilinciyle kendi toplumsal projesi ile halkın inancında ve yaşamında olan olumlu toplumsal değerleri bütünleştirmiştir. Halktaki bu olumlu değer yargılarına olumlu rol oynatmıştır. Öyle ki, halkımız özgürlük militanlarını ilk müslümanlar ve sahabelerle özdeşleştirmişlerdir. Gerçek müslümanlığı yaşıyorsunuz demişlerdir.

PKK dine yaklaşırken kaba materyalist bir yaklaşım içinde olmamıştır

Alevi halkımız da özgürlük savaşçılarını Alevi kültürünü en güzel biçimde yaşayanlar olarak görmüşlerdir. Her inançtan ve etnik topluluktan halkımız evini, ailesini özgürlük savaşçılarına açmış ve teslim etmişlerdir. Hiçbir siyasi hareketin yapamadığı kadar toplumun takdirini ve güvenini kazanmışlardır. PKK'nin, Kürt toplumunu ayağa kaldırmasında ve değiştirmesinde toplumun inancına ve değer yargılarına saygı göstermesi de önemli etkide bulunmuştur.

Kürdistan'ın en önemli mellelerinden Melle Abdurrahman Timoki kendisinde var olan hak, adalet, eşitlik, vicdan, ahlak gibi toplumsal değerleri PKK'de gördüğü için 1980'li yılların sonunda Beka kampına kadar gitmiş, Abdullah Öcalan'ın yanında kalmış, PKK'ye olan inancı ve bağlılığı daha da artmış, daha sonra bir kadro gibi Halep'te halk çalışması yürütmüştür. Başka melleler de Öcalan'ın yanına gitmiş; daha sonra Rojava'da bir PKK sempatizanı olarak halk içinde çalışma yürütmüşlerdir. Alevi pirleri de Öcalan'ın yanına ve örgüt alanlarına gitmiş ve Kürt halkının özgürlük mücadelesine çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Pir Haydar Celasun'un, uzun yıllar PKK'nin çizgisi doğrultusunda toplum ve inanç çalışması yürüttüğü, televizyonlarda programlar

yaptığı bilinmektedir. Kürtlerle iç içe yaşayan Hıristiyan din insanları da Öcalan'ın yanına gitmişler, Özgürlük Hareketine dost olmuşlardır. Kürdistan'da gerçekleşen demokratik uluslaşmada bu yaklaşımların da önemli rolü olmuştur.

Kapitalizm Toplum Düşmanlığıdır

Kürt Özgürlük Hareketinin inkarı kırıp demokratik uluslaşma yaratmada gerillanın toplumla ilişkileri de önemli rol oynamıştır. Kadın-erkek gerillalar birlikte halk içine gittiğinden ve Özgürlük Hareketi militanlarına büyük inanç ve güven olduğundan, Kürt kadınları ister kadın gerilla bulunsun ya da bulunmasın gerillaları karşılamışlar, gerillalarla aynı ortamda kalmışlar, gerillaları dinlemişlerdir. Gerillanın köylere sık sık uğramaları tüm toplumda ve kadınlarda önemli değişimler yaratmıştır. Bir mücadeleye kadın katılımı ve ilgisi o mücadelenin toplumun derinliklerine nüfuz etmesi anlamına gelmektedir. Kürt toplumu örnek bir toplumsallık ve ulusallık yaratmışsa bunda kırsal yaşamdaki toplumsal değişimin de büyük etkisi olmuştur.

Kürdistan'da 12 Eylül'den önce birçok Kürt örgütü vardı. Biz bunları işbirlikçi reformist milliyetçiler olarak değerlendiriyorduk. Bunlar Özgürlük Hareketinin Kürdistan'da gelişmesini engellemek için büyük çaba gösterdiler. Hatta anti Apocu, anti PKK ittifakı olan UDG'yi (Ulusal Demokrat Güç Birliğini) kurdular. Devletin hareketimize en fazla saldırdığı dönemde onlar da bize saldırdılar. Bu da devletin saldırılarının sonuç almasını ve önemli darbeler yememizi beraberinde getirdi. Ancak bu gruplar 12 Eylül sonrası ne dışarıda ne cezaevinde bir direniş içinde olmadıklarından yıllar içinde eridiler ve tasfiye oldular. Bunlar çoğunlukla küçük burjuva örgütlenmesiydiler; hatta bazı egemen sınıflara da dayanıyorlardı. Ancak egemen sınıfların iradesi tarih içinde kırılmış olduğundan, küçük burjuva kesimin de devlet karşısında bir güç olması mümkün olmadığından Türk devletinin baskısı şiddetlenince dayanamadılar, çözüldüler ve dağıldılar.

Bu gerçeklik onların özellikle sempatizan ve taraftarlarında sorgulama yarattı. Kürdistan'daki tüm sınıf ve tabakalar Kürt halkının özgürlüğünü PKK öncülüğündeki Özgürlük Hareketinde gördüler. Serhıldanlarla birlikte Kürdistan'da demokratik siyasal birlik ve ulusal birlik Kürt Özgürlük Hareketi çatısı altında gerçekleşti. Vedat Aydın, Hatip Dicle gibi diğer Kürt grupların önder kadroları Özgürlük Hareketi saflarına katıldılar. Kürt Özgürlük Hareketi tüm Kürdistan coğrafyasında geliştiği gibi Kürt halkının büyük çoğunluğunu da etrafında topladı ve özgürlük mücadelesine sevk etti. Bu, Kürt Özgürlük Hareketinin gücünü artırdığı gibi halkta da önemli bir özgüven ve mücadeleye inanç yarattı. Kürdistan'da ancak emekçi halk ve köylülerin gücüne dayanarak özgürlük kazanılabilir. Küçük burjuvalar, memurlar ve orta sınıf denen kesimler de ancak böyle var olabilir ve varlığını sürdürebilir. Toplum üzerinde egemen olmak istemedikleri müddetçe onlar da demokratik ulusun parçaları olarak varlıklarını sürdürebilirler.

Kürt halkının yürüttüğü özgürlük mücadelesi sadece Kürt halkına değil, Ortadoğu halklarına da çok büyük değerler katmıştır

1970'lerde Kürdistan'da önemli bir tartışma vardı. Kapitalizmin uluslaştırıcı olduğu ve olacağı görüşü savunuluyordu. Bu, klasik sosyalizmin kapitalizmin tarihsel olarak ilerici olduğu görüşüne dayanıyor. Bizim dışımızdaki grupların çoğunluğu bu görüşü kabul etmiş ve savunuyordu. Sadece Abdullah Öcalan ve Kürt Özgürlük Hareketi kapitalizmin geliştirici olmadığını, aksine Kürt toplumsal yapısını dağıtarak sömürgeci sisteme Kürdü yok etmek için zemin sunduğunu vurgulamıştır. Kapitalizm toplum düşmanlığıdır. Kapitalizmin girdiği yerde toplumsallık dağılır. Kürdün en temel tarihsel gücü ise toplumsallığı olmuştur. Tarih içindeki tüm saldırıları bu toplumsallığı ile püskürtmüştür. Kapitalizm toplumsallığı dağıtarak Kürdü zayıflatıp kültür soykırımına uygun hale getiren Kürt düşmanı bir yapıya sahiptir. Kürt için kapitalizmin anlamı budur. Abdullah öcalan ilk sözcükle birlikte Kürdü toplum düşmanı kapitalizme karşı savunmalı kılmıştır.

Eğer Kürt Özgürlük Hareketi mücadeleyi geliştirmiş, inkar, asimilasyon ve imhaya karşı etkili mücadele

vermişse bir nedeni de kapitalizmin uluslaştırıcı olduğu tezine karşı çıkmasıdır. Çünkü kapitalizm Kürdistan'da inkar ve asimilasyonun geliştirilmesini sağlayan bir aparat haline gelmiştir. PKK ise kapitalizme karşı toplumu savunarak toplumsal direnci ayakta tutma, bunu direnişe zemin sunan temel bir değer haline getirme mücadelesi vermiştir. Kapitalizme karşı bu tutum inkarcılığa karşı da önemli bir duruş olmuş; inkar ve asimilasyona zemin sunan kapitalizme karşı bir mücadele içinde olunmuştur. Kapitalizmin bu gerçekliği Kürdün kapitalizme karşı bir duruş içinde olması gerektiğini ortaya koyar. Bu da toplumsallığı her yerde geliştirmeyi gerekli kılar. Bu açıdan her alanda komünleri örgütlemek, meclisleri örgütlemek, böylelikle toplumsallığı geliştirip hem direniş gücünü artırmak hem de demokratik toplum gerçeğini yaratmak Kürt halkının en temel görevlerinden olmaktadır.

Eleştiri Olmadan Gelişme Yaratılamaz

İnkara, asimilasyona, kültürel soykırıma karşı verilen büyük mücadeleyi ve yarattığı sonuçları görmek önemlidir. Ancak yetersizlikleri, olumsuzlukları ifade etmek de gerekir. Apocu tarz bunu gerektirir. Eleştiri olmadan, eksikleri görmeden daha fazla gelişme yaratılamaz, başarılar süreklileştirilemez. Kürt toplumu inkara karşı büyük mücadele vermiş, demokratik uluslaşma da çok önemli mesafe kat etmiştir. Ancak hala Kürdün varlığını anayasal ve yasal olarak kabul eden bir durum gerçekleşmemiştir. Hala özgürlük sorunu vardır. Abdullah Öcalan'ın inisiyatifiyle Barış ve Demokratik Toplum süreci yürütülmektedir. Abdullah öcalan da PKK de bu süreci Kürt sorununun çözümüne dayalı demokratik cumhuriyetle taçlandırmak istemektedir. Tarihi Kürt-Türk ilişkileri de böyle bir çözüme zemin sunmakta, imkan vermektedir. İnkar tümden kalkıp Kürdün varlığı kabul edildiğinde sadece Kürt sorunu değil, Türkiye'nin tüm sorunları çözülecektir.

Ancak Türk devlet gerçeğinde, siyasal yapılanmasında bu sürece engel olabilecek etkenler vardır. Kürtler içinde işbirlikçilikle kendini var eden kesimler de bu sürecin başarıyla sonuçlanmasını istememektedir. Öte yandan Kürt işbirlikçiliği ve Kürtler içindeki zayıflıklar da inkarcı, asimilasyoncu ve soykırımcı güçlere cesaret vermektedir. Bu yönüyle Kürtler içindeki zayıflıklar ağacın kurdu gibi demokratik uluslaşma ve özgürleşme mücadelesine zarar vermektedir. Kürtler açısından bu zayıflıkların giderilmesi de önem kazanmaktadır. Abdullah Öcalan bu zayıflıkların tarihsel ve toplumsal temellerini çözümlemiştir. Bu çözümlemelere dayalı politika, tutum ve mücadele yürütülürse bunları aşmak da zor olmayacaktır. Çünkü Kürt halkı bu tür engelleri aşacak tarihsel birikime sahip bir halktır.

Özcesi olumlu yanları görmek önemlidir. Bunları değerlendirdik. Bunlar halkımızın ve Kürt halkının özgürlük mücadelesiyle ilgili herkesin takdirinde olan konulardır. Biz Kürt halkının yaşadığı büyük değişimler ve elde ettiği kazanımları temel başlıklar temelinde ifade etmeye çalıştık. Her başlık, üzerinde kapsamlıca durulacak değerlendirmeleri hak etmektedir. Kürt tarihiyle, siyaset sosyolojisiyle ilgilenenler bu konuları bilmekte, çeşitli biçimlerde ifade etmektedirler.

Bu mücadelenin Kürtlere kazandırdıkları muazzamdır. İlk çağların tanrı panteonundaki zalim tanrıların bile inkar edemeyeceği büyük gelişmeler bu 52 yılda yaratılmıştır. Kürt halkının bu yaratılanlar üzerinde daha büyük gelişmeler yaratacağı tarihsel bir gerçekliktir.

Kürt halkının yürüttüğü özgürlük mücadelesi sadece Kürt halkına değil, Ortadoğu halklarına da çok büyük değerler katmıştır. Eğer PKK mücadelesi olmasaydı bugün Ortadoğu siyasal, toplumsal ve kültürel olarak daha geri bir durumda olurdu. Kendi gerçekliğinden daha uzak bir konumda bulunurdu. Kürt halkının özgürlük mücadelesi Ortadoğu halklarına yeni ufuklar kazandırmıştır. Demokratik ulus ve kadın özgürlüğü bunların başında gelmektedir. Etnik ve dinsel boğuşmalara son verecek demokratik ulus anlayışı, bugün Ortadoğu'da sorunlara bir çözüm gücü olarak tartışılmakta ve yayılmaktadır.

Abdullah Öcalan'ın Özgür İnsan Savunması'da (Atina Savunmasında) 'Kürt teşinin geri döneceğini ve Ortadoğu'yu demokratik uygarlığa taşıyacaktır.' veciz sözünün gerçekleşeceğini bugünden görmekteyiz. Kürt sorununun çözümü temelinde Ortadoğu değiştiğinde bu, dünya halklarına da tarihinin başlangıcında olduğu gibi büyük değişim olarak yansıyacak; insanlık için toplumcu demokrasiye dayalı demokratik sosyalizm çağına girilecektir.

İçindekiler için tıklayınız...

Moderniteye Alternatif : Demokratik Modernite

Döne Gevher-Simge Yardım

"Modernite, beş bin yıllık tarihin Batı Avrupa'da 16. Yüzyılla beraber büyüyen kısmıdır. 16. Yüzyıldan günümüze kadar Batı-Avrupa merkezli gelişen uygarlıktır. Bu uygarlığın üç temel öğesi vardır; Rönesans, Reformasyon, Aydınlanma"dır. Abdullah Öcalan, bu üç dönemi birbirinin devamı olarak okur: Rönesans (kültürel temel), Reform (dinsel yeniden yapılandırma) ve Aydınlanma (ideolojik hegemonya). Üçü birlikte, kapitalist modernitenin yükselişinin ideolojik-kültürel altyapısını oluşturur. Dolayısıyla Batı merkezli "ilerleme anlatısı", aslında sömürgecilik, patriyarka ve sınıf sömürüsünü derinleştiren bir tarihsel seyirdir.

Bu tarihsel seyrin geldiğimiz noktada toplum karşıtı bir forma dönüşmesi anti ekolojik, iktidarcı, devletçi ve tekelci üç sac ayak kapitalist modernitenin altyapısını oluşturmaktadır. Toplumu pazar alanına dönüştürüp metalaştıran, özel mülkiyet, kar ve sermayeye dayanan kapitalist pazar. Toplumu evrensellikten koparıp burjuva pazar sınırlarına mahkûm eden, milliyetçilik ve ırkçılığa dayanan ulus-devlet ve azami üretim, birikim ve tüketim anlayışına dayanan ekoloji karşıtı endüstriyalizm. Abdullah Öcalan'a göre insanlık, kapitalist modernitenin üç temel dayanağı –kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizm– etrafında şekillenen hegemonik bir uygarlık sistemi altında yaşamaktadır.

Bu sistem, yalnızca ekonomik sömürü ve siyasal baskı üretmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal doğayı da derinlemesine tahrip eder. Üçlü sacayağı üzerinden yükselen modern çağın büyük krizleri, insanlığın bütün birikimlerini derinden sarsan yapısal sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. 20. Yüzyıl boyunca yaşanan iki dünya savaşı, faşizmin ve totaliter rejimlerin yükselişi, ardından Soğuk Savaş döneminde şekillenen devletli kapitalizm ve devletli sosyalizm deneyimleri, nihayetinde toplumların özgürleşme arayışlarının nasıl tıkanabileceğini ve yeni otoriterlik biçimlerine evrilebileceğini göstermiştir. Bugün küresel neoliberal düzenin ürettiği eşitsizlikler, ekolojik yıkım ve kimlik savaşları da bu tarihsel sürecin devamı niteliğindedir.

Abdullah Öcalan'ın ortaya koyduğu "demokratik modernite" kavramsallaştırması, bu tarihsel çıkmazları anlamak için özgün bir teorik çerçeve sunar.Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği demokratik toplum paradigması ise, bu üç sacayağına karşı; demokratik modernite analizini geliştirdi. Modernitenin sacayakları olan ulus-devlet yerine demokratik ulus, kapitalizm yerine komün/komünalite, endüstriyalizm yerine eko-ekonomi ekseninde alternatif bir modernite anlayışını öne çıkarır.

A) Kapitalizm

Abdullah Öcalan, "Kapitalizm uygarlık tarihindeki devlet-iktidar-erkek egemenlik üçgeninin gelişmiş biçimidir. Sadece ekonomik değil sistemsel bir uygarlık krizi" olarak tariflendirir. Toplumsal doğayı parçalar, kadını köleleştirir, ekolojik yıkımı derinleştirir ve bireyi yalnızlaştırır."

Kapitalizm, modernitenin yalnızca bir ekonomik sistem değil, aynı zamanda bir toplumsal örgütlenme biçimi olduğunun en açık göstergesidir. Sermaye birikimi, kârın azamiye çıkarılması ve emeğin metalaştırılması, kapitalist modernitenin temel dinamikleridir.

Kapitalizmin erken dönemlerinde ticaret burjuvazisi ve sanayi devrimi aracılığıyla güçlenen üretim ilişkileri, giderek tüm toplumsal yaşamı belirleyici hale gelmiştir. Bugün ise finans kapitalin hâkimiyeti, üretimden çok spekülasyon üzerine kurulu bir küresel ağ yaratmaktadır. Kapitalizm yalnızca ekonomik sömürüyle sınırlı kalmaz. Kültür, eğitim, medya ve hatta bireysel kimlikler, piyasa ilişkilerinin nüfuzu altına girmiştir. İnsan, üretici bir varlık olmaktan çok, tüketici bir nesne haline getirilmiştir. Kapitalist modernite, toplumsal değerlerin metalaşmasıyla birlikte yaşamın tüm alanlarını piyasa mantığına tabi kılar. Hiçbir sistemin yapamadığı kadar toplumsal ahlakı yıkarak bireyi liberalizm ideolojisiyle toplum karşıtı hale getirerek bencil, doyumsuz elde ettikçe daha fazlasını isteyen canavar bireyler haline getirir. Bu durum, toplumun kendi kendini örgütleme kapasitesini felç ederek, bireyleri yalnızlaştırır.

Kapitalizmin temel dayanaklarından biri de cinsiyetçilik olarak karşımıza çıkar. 16. Yüzyılda başlayan "ilksel birikim" döneminde, cadı avlarıyla kadınların doğa ve toplulukla kurdukları bilgisel bağlar koparılmış, doğurganlık ve yeniden üretim denetim altına alınmıştır. Silvia Federici'ye göre bu süreç, kapitalizmin yalnızca üretim alanında değil, toplumsal yeniden üretimde de köklü bir dönüşüm yaratarak kadın emeğini görünmez kıldığını söyler. 18. ve 19. yüzyıllarda sanayileşme ile kadınlar düşük ücretli işgücüne dönüştürülürken, ev içi emek "doğal" ve "karşılıksız" kabul edilmiştir. 20. Yüzyılda ise neoliberal politikalar, kadın emeğini esnek, güvencesiz ve parçalı biçimlerde yeniden sömürünün merkezine yerleştirmiştir. Dolayısıyla 16. Yüzyıldan bugüne kadın emeği, kapitalizmin kurumsallaşmasının zemini haline getirilmiştir.

B) Ulus-Devlet

Kapitalizmin gelişimi, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasal bir aygıtı da zorunlu kılmıştır: Ulus-devlet, modern devlet, kapitalist üretim ilişkilerinin sürdürülebilmesi için gerekli olan homojen kimlik yaratma ve merkeziyetçi otorite kurma işlevini üstlenmiştir. Ulus-devletlerle birlikte toplumsal çeşitlilik yok sayılmış, etnik, dini ve kültürel farklılıklar tektipleştirici bir yurttaşlık kimliğine indirgenmiştir.

Ulus-devlet, aynı zamanda kapitalist birikim için güvenlik şemsiyesi işlevi görür. Ordusu, polisi ve bürokratik mekanizmalarıyla, hem içerde toplumsal muhalefeti bastırır hem de dışarıda sömürgecilik ve emperyalizm aracılığıyla sermayenin yeni alanlara yayılmasına hizmet eder. Bu bağlamda ulus-devlet, kapitalist modernitenin ideolojik bir zor aygıtıdır.

Ulus-devlet ideolojisinde sömürgeci eril tahakkümü devam ettirmek ve kadın bedenini denetim altına almak için uygulanan nüfus politikaları önemli yer tutar. Nüfus politikaları, sadece işçi ve asker nüfusunun niceliksel takibi amacıyla değil, aynı zamanda etnik-dinsel azınlık nüfuslarını kontrol etmek için de uygulanır.

Abdullah Öcalan'a göre ulus-devlet, en az kapitalizm kadar modernitenin kurucu unsurudur. Ulus-devlet olmaksızın kapitalizmin sürdürülebilirliği mümkün değildir. Çünkü kapitalist pazarın genişlemesi, ancak sınırların şiddetle korunması ve toplumların ulusal kimlikler etrafında disipline edilmesiyle mümkündür.

C)Endüstriyalizm

Kapitalist modernitenin üçüncü ayağı olan endüstriyalizm, teknolojiyi insanlığın özgürleşme aracı olmaktan çıkarıp sermayenin tahakküm mekanizması haline getirmiştir. Endüstriyalizm, yalnızca üretim tekniklerini değil, toplumsal yaşamın bütün dokusunu şekillendiren bir zihniyet sistemidir.

Sanayi devrimiyle birlikte üretimin ölçeği büyümüş, doğa sınırsız bir kaynak deposu olarak görülmeye başlanmıştır. Bugün ekolojik kriz, iklim değişikliği ve kitlesel tür yok oluşları, endüstriyalist zihniyetin doğrudan sonuçlarıdır. Ancak mesele yalnızca doğanın tahribatı değildir. Endüstriyalizm, toplumsal ilişkileri de fabrika disiplinine ve bürokratik rasyonaliteye indirgemiştir.

Toplum, büyük ölçekli üretim ve tüketim zincirlerinin bir parçası haline getirilmiş; bireyler ise iş gücü olarak standartlaştırılmıştır. Özgün toplumsal örgütlenme biçimleri, yerel ekonomiler ve geleneksel bilgi sistemleri, endüstriyalist hegemonya altında değersizleştirilmiştir.

Böylece endüstriyalizm, hem doğayı hem de toplumsal çeşitliliği yok eden bir makine gibi çalışmaktadır.

Devletli Kapitalizm Deneyimleri

Kapitalizm, serbest piyasa ilişkilerine dayanmasına rağmen hiçbir zaman bütünüyle devletsiz işleyememiştir. 19. Yüzyılın sonlarından itibaren yaşanan krizler, özellikle de 1929 Büyük Buhranı, devlet müdahaleciliğini kapitalist düzenin temel bir unsuru haline getirmiştir. Bu süreçte devlet, yalnızca güvenlik ve vergi aygıtı olmaktan çıkıp ekonominin doğrudan aktörü haline gelmiştir.

Keynesçi politikalar, devletin piyasa üzerinde düzenleyici rolünü meşrulaştırmış, büyük altyapı yatırımları, kamu istihdam programları ve refah devleti uygulamaları, kapitalizmin kendisini yeniden üretmesini sağlamıştır. Böylece devletli kapitalizm, bir yandan toplumsal muhalefeti yumuşatırken, diğer yandan sermaye birikiminin güvence altına alınmasının aracına dönüştü.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa'da inşa edilen refah devleti, devletli kapitalizmin en kurumsallaşmış formunu temsil eder. Fordist üretim modeli ve refah devleti uygulamaları ile aile ücreti, sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik alanlarında gerçekleştirilen işçi sınıfı mücadelelerinin kazanımı olan reformlar temelde kapitalist üretim ilişkilerini değiştirmedi; tersine, onların meşruiyetini artırdı.

Refah devleti, sınıflar arası çatışmayı bastırarak kapitalizmin sürekliliğini güvence altına aldı. İşçi sendikalarıyla yapılan uzlaşmalar, emekçilerin sisteme entegrasyonunu sağladı. Aynı zamanda bir erkeğin tek başına çalışarak ailenin geçimini sağlayacağı aile ücreti uygulaması ile emek gücünü cinsiyetlendirerek erkek geçim ile ücretli sömürünün içine çekilirken kadın ise bakım ile ücretli istihdamın dışına çıkarıldı, kadın emeği değersizleştirildi. Ancak bu entegrasyon, sınıfsal çelişkiyi ortadan kaldırmadı; yalnızca geçici bir uzlaşma sağladı. Refah devleti, kapitalizmin derin çelişkilerini gizleyen bir tampon mekanizma işlevi gördü.

1970'lerde yaşanan petrol krizleri ve ekonomik durgunluk, devletli kapitalizmin bu sosyal uzlaşma modelini aşındırdı. Neoliberal dalga, görünüşte devlet müdahaleciliğini azaltmayı hedefledi. Ancak pratikte devlet, piyasanın yeniden yapılandırılmasının en önemli aktörü oldu. Özelleştirmeler, finans piyasalarının regülasyonu ve esnekleşen işgücü piyasaları, devletin aktif müdahalesiyle gerçekleşti.

Bu dönemde devlet, sermaye sınıfı için yeni bir güvenlik aygıtı haline geldi. Sosyal hakların budanması, sendikaların zayıflatılması ve kitlesel özelleştirmeler, toplumsal muhalefeti etkisizleştirdi. Refah devleti gerilerken, "güvenlik devleti" öne çıktı. Göçmenlere, yoksullara ve muhaliflere yönelik baskılar, neoliberal kapitalizmin otoriter karakterini açığa çıkardı.

Kadının üretici ve toplumsal yaşam kurucu rolü, piyasanın ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirilirken, "kadın emeği" hem ücretli hem de ücretsiz biçimde iki yönlü sömürünün merkezine oturtuldu. Neoliberalizm, kadını bağımsızlaştırmak yerine patriyarka ile ittifak kurarak onu güvencesizlik, yoksulluk ve yalnızlık kıskacına aldı. Kriz dönemlerinde en kolay vazgeçilen yedek işgücü olarak sermayenin ve erkeğin insafına bırakıldı.

Devletli Kapitalizmin Nihai Sonuçları

Devletli kapitalizmin farklı dönemlerde aldığı formlar -Keynesçilik, refah devleti, neoliberalizm-farklı görünümlere sahip olsa da, hepsi aynı yapısal eğilimi paylaşır: sermaye birikimini garanti altına almak için devletin otoriter kapasitesini artırmak.

Kapitalizmin krizleri derinleştikçe, devletin baskıcı aygıtları daha da güçlenir. Bugün dünyada yükselen otoriter rejimler, neoliberal kapitalizmin bir tesadüfü değil, doğrudan ürünüdür. Bu rejimler, sermaye birikimini sürdürebilmek için demokratik mekanizmaları askıya almaktan çekinmez.

Dolayısıyla devletli kapitalizm, özgürlük ve eşitlik üretmek yerine, uzun vadede ya otoriter yönetim biçimlerine ya da sınırsız sömürü düzeneklerine evrilir. Bu, kapitalist modernitenin yapısal mantığından kaynaklanır. Devlet, sermayenin çıkarlarını korumakla yükümlü olduğundan, kriz anlarında toplumun ihtiyaçlarını değil, sermayenin devamlılığını önceler.

Devletli Sosyalizm Deneyimleri

20. Yüzyılın başında sosyalist hareketler, kapitalizmin eşitsizliklerini aşmak ve sömürüsüz bir toplum yaratmak amacıyla yükseldi. Ekim Devrimi, bu arayışın en güçlü ifadesi oldu. Ancak sosyalizm,

kısa sürede devlet merkezli bir modele evrildi. Bu evrim, bir yandan iç savaş, emperyalist kuşatma ve dış saldırılarla şekillenirken, diğer yandan Marksist teorinin kendisinde var olan devlet anlayışının merkezileşmesiyle bağlantılıydı.

Sovyetler Birliği'nde devrim sonrası kurulan işçi konseyleri (sovyetler), başta toplumun kendi kendini yönetmesinin sembolüydü. Ancak kısa sürede parti bürokrasisi, konseylerin yerini aldı. Devletli sosyalizm, halkın öz-yönetim kapasitesini geliştirmek yerine, giderek merkeziyetçi bir iktidar yapısına dönüştü.

Devletli sosyalizmin en temel sorunu, bürokrasinin yükselişi oldu. Parti ve devlet aygıtı, üretim araçlarının kamusal mülkiyetini yönetirken, aynı zamanda toplumsal yaşamın tüm alanlarına nüfuz etti. Böylece işçi sınıfının özgürleşmesi için tasarlanan mekanizma, işçi sınıfını yeniden bir hiyerarşi altında disipline olması için zor aygıtlarının da devreye girdiği devrimi koruma anlayışına evrildi. Bu durum devrim terminolojisinin başlangıç niyetini de alt üst etti. Örneğin sosyalizmde başta fabrikalar ve üretim alanlarında, emeğin, mülkiyetin ve buna bağlı ilişkilerin tümünün kolektifleştirilmesi gerekirken, sendikalar yerini işyeri komitelerine bıraktı ve bu komiteler, devletin merkezinde yer alan partinin ekonomik planının uygulayıcısı bürokratik birimler haline geldiler. Kendi işlerinin emekçisi oldukları kadar, parti bürokrasinin talimatları doğrultusunda işveren pozisyonunu da üstlenmiş oldular. Ortada bir sınıfsal sömürü mekanizması belki yoktu ancak, mülkiyete dair tüm otorite parti bürokrasisi tarafından yönetiliyordu.

Kadınların eşitliği için ilk günden yasal mevzuatlar oluşturulsa da sosyalizm deneyimlerinde üst yapıya değil, kadınların ev içindeki karşılıksız emeğine ve toplumsal üretimdeki cinsiyetçi iş bölümüne odaklanan politik çerçeve siyasal alan yönetiminin sadece erkeklerden oluşmasının önüne geçemedi. Kâra ve ranta dayalı üretim ilişkileri ortadan kalksa da patriyarka, özel alan başta olmak üzere, kendisini yeniden üretebileceği iç dinamiklerini korudu. Sovyet deneyimi; aileyi sadece kapitalizme ait bir kurum olarak gören ve kadınların ücretli emek gücüne katılımıyla kadın erkek eşitsizliğinin ortadan kalkacağını varsayan, sosyalizm anlayışının sınırlarını da çok net biçimde ortaya koyar. Sovyetler Birliği'nde Stalin döneminde görülen yoğunlaşmış baskı, yalnızca bir kişisel diktatörlük değil, yapısal bir sonuçtu. Merkezi planlama mekanizmaları, demokratik katılım kanallarıyla desteklenmediği için, toplumun kendi karar alma süreçleri yerini patriyarkal/teknokratik bir yönetim anlayışına bıraktı. Bu durum, sosyalizmin özündeki özgürlükçü hedeflerle derin bir çelişki yarattı.

Çin ve Doğu Bloku Deneyimleri

Çin Halk Cumhuriyeti de benzer bir merkeziyetçi sosyalizm modeli geliştirdi. Çin Halk Cumhuriyeti, 1949'dan itibaren devletli sosyalizmin tipik bir örneği olarak merkezi planlamaya dayalı bir ekonomi kurdu. Ancak Mao sonrası dönemde, özellikle Deng Xiaoping'in 1978'de başlattığı "reform ve dışa açılma" süreci, sosyalizmin temel iddialarını kökten dönüştürdü. "Sosyalist piyasa ekonomisi" adı altında gerçekleştirilen bu dönüşüm, aslında devletin denetiminde kapitalizme entegrasyonun kapısını araladı. Tarımda kolektif sistemlerin çözülmesi, özel mülkiyetin kısmen tanınması ve yabancı sermayenin ülkeye davet edilmesi, Çin'i kısa sürede küresel kapitalizmin merkezlerinden biri haline getirdi. Bugün Çin, bir yandan kendisini sosyalist olarak tanımlamaya devam etse de, diğer yandan küresel finans sistemine, uluslararası tedarik zincirlerine ve neoliberal ticaret mekanizmalarına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu ikili yapı, devletli sosyalizmin nasıl kapitalizmin taşıyıcısı haline gelebildiğinin en çarpıcı örneğini sunar: Toplumu özgürleştirmesi gereken bir sistem, bürokratik devlet elitleriyle sermayenin ittifakı sayesinde otoriter kapitalist bir melez rejime dönüşmüştür.

Doğu Bloku ülkelerinde de sosyalist deneyimler, toplumsal çeşitliliği bastıran, muhalefeti yasaklayan ve demokratik kanalları kapatan rejimlere dönüştü. İşçilerin, köylülerin ve kadınların örgütlenme kapasitesi, devletin gölgesinde sınırlı kaldı. Bu nedenle "proletarya diktatörlüğü", fiilen parti diktatörlüğüne dönüştü.

Ekonomi-Toplum Çelişkisi

Devletli sosyalizm, üretim araçlarının özel mülkiyetini kaldırarak kapitalizme karşı tarihsel bir adım attı. Ancak bu adım, toplumsal özgürlüğün garanti altına alınmasına yetmedi. Devlet mülkiyeti, toplum mülkiyetiyle eş anlamlı olmadı. Merkezi planlama

mekanizmaları, toplumun ekonomik karar süreçlerine katılımını engelledi.

Böylece sosyalist rejimler, üretim araçlarını kapitalistlerden devralırken, onları halkın demokratik denetimine açmadı. Bu, sosyalizmin halkın özgürleşmesi için değil, devletin yeniden üretimi için işlemesine yol açtı. Sonuç olarak sosyalist deneyimler, özgürlük üretmek yerine, otoriter bir modernite biçimi olarak kapitalist modernitenin karşıt kutbu gibi işledi.

Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Çin'in kapitalizme entegre olması, devletli sosyalizmin sınırlarını gösterdi. Bu sistemler, kapitalizmin sömürü ilişkilerini aşmak bir yana, yeni bir bürokratik elit yarattı. Halkın demokratik öz-yönetim kapasitesi gelişmediği için, sosyalizmin eşitlik ve özgürlük hedefi otoriter rejimlere kurban edildi.

Devletli sosyalizm, kapitalizmin eleştirisini yapmasına rağmen, onun en kritik dayanaklarını- ulus-devlet /patriyarka ve endüstriyalist zihniyet- sorgulamadı. Bu nedenle sonuç, demokratikleşme değil, otoriterleşme oldu. Ne insan, ne toplum, ne doğa, ne kadın ne de ekonomi özgürleştirilemedi ve demokratikleştirilemedi.

Devletin Özgürlüğü Bastırması

Devletli kapitalizm de devletli sosyalizm de, görünürde farklı ideolojik hedeflere dayanıyor olsa da aynı yapısal eğilimi paylaşır: Devletin merkezileşmesi. Kapitalizmde devlet, sermaye birikimini güvence altına almak için merkezileşir; sosyalizmde ise üretim araçlarının kolektifleştirilmesini yönetmek için. Ancak sonuç aynıdır: Toplumun kendi kendini yönetme kapasitesi devletin gölgesinde yok olur.

Her iki sistemde de özgürlük, güvenlik ve kalkınma gerekçeleriyle bastırılır. Kapitalizm bireysel özgürlüğü piyasanın sınırlarına hapsederken; sosyalizm, kolektif özgürlüğü devletin bürokratik mekanizmalarına indirger. Bu nedenle özgürlük, her iki modelde de gerçek anlamını yitirir.

Ulus-Devletin Tektipleştirici Rolü

Kapitalist modernitenin sacayaklarından biri olan ulus-devlet, hem kapitalist hem de sosyalist deneyimlerin ortak paydasıdır. Kapitalizmde ulus-devlet, sermayenin çıkarlarını koruyan bir güvenlik aygıtı işlevi görürken; sosyalizmde "halkın devleti" iddiasıyla toplumsal çeşitliliği bastırır.

Her iki durumda da ulus-devlet, farklı kimlikleri, kültürleri ve toplulukları homojen bir yurttaşlık kimliği altında eritmeye çalışır. Bu homojenleştirme, aslında toplumsal çoğulluğun reddi anlamına gelir. Oysa gerçek bir özgürleşme, ancak çeşitliliğin tanınmasıyla mümkündür.

Endüstriyalizm ve Çelişkisi

Kapitalizm ve reel sosyalizm, üretim anlayışında da benzerlik taşır: her ikisi de endüstriyalist zihniyeti benimser. Kapitalizm, doğayı sınırsız bir kaynak deposu olarak görür; reel sosyalizm ise doğayı üretim planlarının nesnesi haline getirir.

Sonuç olarak her iki sistem de ekolojik krizi derinleştirir. Kapitalizm aşırı tüketimle, devletçi sosyalizm ise üretim fetişizmiyle doğayı tahrip eder. Tarımın endüstriyel mantığa tabi kılınması, yerel bilgi ve toplulukların yok sayılması, insan-doğa ilişkisinde geri dönülmez tahribatlar yaratır.

Devletli kapitalizm, kriz anlarında otoriterleşmeye yönelir; devletli sosyalizm ise daha başından itibaren otoriterleşmeye meyillidir. Bunun nedeni, her iki sistemin de toplumsal iradeyi devlet aygıtı aracılığıyla temsil etmeye çalışmasıdır. Temsil ilişkisi, halkın doğrudan katılımını engeller ve iktidarı bir avuç elitin elinde toplar.

Bu nedenle her iki model de demokrasi üretmek yerine, toplumun öz-yönetim kapasitesini bastırır. Kapitalizmde bu süreç neoliberal otoriterlik biçiminde; devletçi sosyalizmde ise parti diktatörlüğü biçiminde tezahür eder.

Devletli kapitalizm ve devletli sosyalizmin ortak sonucu, insanlığın özgürleşmesi yerine yeni sömürü mekanizmalarının doğmasıdır. Kapitalizm, emek gücünü ve doğayı sermaye için sömürür. Devletçi sosyalizm, sömürüyü kaldırma iddiasına rağmen, bürokratik elitin yeni bir sömürü mekanizması yaratmasına yol açar.

Böylece her iki model de, toplumun gerçek ihtiyaçlarını karşılamak yerine, kendi aygıtlarının devamlılığını önceleyen mekanizmalar haline gelir. Bu noktada Abdullah Öcalan'ın tespiti nettir: "kapitalist modernitenin hangi biçimini alırsa alsın, devlet

merkezli sistemler özgürlük ve eşitlik üretmez; aksine otoriterlik ve sömürü üretir."

Demokratik Modernite Perspektifi

Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği demokratik modernite kavramı, kapitalist modernitenin üç sacayağına (kapitalizm, ulus-devlet, endüstriyalizm) karşı inşa edilen alternatif bir toplumsal modeldir. Bu model, "devlet merkezli" değil "toplum merkezli" bir örgütlenmeyi esas alır. Demokratik modernite, toplumsal doğayı ve bireyin özgürlüğünü önceleyen bir paradigma olarak, insanlık tarihindeki komünal geleneklerden ve yerel öz-yönetim pratiklerinden beslenir. Kapitalist modernite bireyi yalnızlaştırırken, demokratik modernite bireyi toplumsallığın aktif öznesi haline getirir. Devlet, iktidar ve sermaye eksenli örgütlenmelerin aksine demokratik modernite, çok merkezli, çok kültürlü ve çok katmanlı bir örgütlenme biçimi önerir.

Demokratik modernitenin siyasal örgütlenme biçimi, Abdullah Öcalan'ın demokratik konfederalizm olarak adlandırdığı modeldir. Bu model, ulus-devletin yerine yerel meclisler, komünler ve demokratik konseyler aracılığıyla örgütlenmiş bir toplumsal yapı öngörür. Demokratik konfederalizm, sınırların ötesine geçen bir toplumsal birliktir. Yani ulus-devletin katı sınır anlayışını reddeder. Halklar, kendi kimliklerini koruyarak bir arada yaşayabilir. Bu yönüyle demokratik konfederalizm, hem çoğulcu hem de adem-i merkeziyetçi bir yapıya sahiptir.

Bu sistemde karar alma süreçleri tabandan tavana işler. Merkeziyetçi bir devlet yerine, yerelden örgütlenmiş ve yatay ilişkilerle birbirine bağlanan topluluklar vardır. Bu durum, siyaseti toplumun günlük yaşamına taşır ve bireyin doğrudan katılımını teşvik eder.

Kadın Özgürlüğü

Öcalan, patriyarkal düzeni, hem kapitalist modernitenin hem de devletli sosyalizmin içselleştirdiği en temel tahakküm ilişkisi olarak tanımlar. Kadının köleleştirilmesi, toplumsal köleliğin ilk biçimi olmuştur.

Bu nedenle özgür bir toplum veya sosyalist toplum, ancak kadın özgürlüğü üzerine inşa edilebilir. Demokratik modernite, erkek egemenliğini yıkmayı ve kadınların özerk örgütlenmelerini güçlendirmeyi temel bir ilke olarak benimser. Kadın meclisleri, kadın akademileri ve kadınların öz-savunma birimleri, bu perspektifin somut araçlarıdır.

Kapitalist modernite, kadını hem ucuz emek gücü hem de tüketim nesnesi olarak görürken; demokratik modernite, kadını toplumsal özne haline getirir. Kadın özgürlüğü, yalnızca cinsiyet eşitliği meselesi değil, aynı zamanda tüm toplumsal özgürlüğün temeli olarak konumlandırılır.

Ekoloji ve Toplumsal Doğa

Demokratik modernitenin üçüncü temel ayağı, ekolojik toplum anlayışıdır. Kapitalist modernite, doğayı sınırsız bir kaynak deposu olarak görürken; devletli sosyalizm ise doğayı merkezi planların nesnesine indirgemiştir. Her iki model de doğa-toplum ilişkisinde yıkıcı sonuçlar doğurmuştur.

Demokratik modernite veya toplumcu sosyalizm ise doğayı özneleştirir. İnsan-doğa ilişkisini hiyerarşik değil, karşılıklı bağımlılık temelinde ele alır. Ekolojik toplum, üretim ve tüketimin sınırlılığını kabul eder; doğanın dengesini korumayı toplumsal yaşamın merkezine alır.

Yerel tarım, kooperatifçilik, yenilenebilir enerji kaynakları, suyun ve toprağın ortaklaştırılması gibi pratikler, demokratik modernitenin ekolojik yaklaşımının somut örnekleridir. Bu yaklaşım, yalnızca ekolojik bir zorunluluk değil, aynı zamanda özgür bir toplumun varlık koşuludur.

Kooperatifçilik ve Toplum Ekonomisi

Kapitalist modernitenin ekonomi anlayışı, kârın azamiye çıkarılmasıdır. Devletli sosyalizmde ise ekonomi, merkezi planlama ve devlet mülkiyetine indirgenmiştir. Her iki model de toplumun ekonomik karar süreçlerine doğrudan katılımını engellemiştir.

Demokratik modernite, buna karşı toplum ekonomisi anlayışını öne çıkarır. Bu anlayış, ekonomiyi piyasadan ve devletten kurtarıp topluma geri verir. Kooperatifçilik, komünal üretim ve yerel ekonomiler, toplumun kendi ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir ekonomik çerçeve sunar.

Burada amaç kâr değil, ihtiyaçların karşılanmasıdır. Ekonomi, toplumsal adalet ve ekolojik denge

gözetilerek düzenlenir. Böylece toplum, hem doğaya hem de kendi üyelerine yabancılaşmadan üretim ve tüketim yapabilir.

Demokratik Modernitenin Potansiyeli

Demokratik modernite, özgürlüğü yalnızca bireysel hakların korunması olarak görmez. Özgürlük, bireyin toplumsal karar süreçlerine doğrudan katılımıyla mümkündür. Bu nedenle demokratik modernite, hem bireysel hem de kolektif özgürlüğü birlikte düşünür.

Bu anlayış, temsili demokrasiyle sınırlı değildir. Temsili sistemler, iktidarı bir avuç elitin elinde toplarken, demokratik modernite doğrudan katılımı ve öz-yönetimi esas alır. Böylece toplum, iktidar aygıtı tarafından yönetilen pasif bir kitle olmaktan çıkar, kendi yaşamının öznesi haline gelir.

Demokratik modernite, yalnızca Kürt halkının özgürlük mücadelesi için değil, tüm insanlık için bir alternatif modeldir. Dünyanın farklı yerlerinde yükselen ekososyalist, feminist, anarşist, komünalist ve yerli halk hareketleri, demokratik modernitenin evrensel potansiyeline işaret eder.

Bu model, kapitalist modernitenin krizleriyle boğuşan tüm toplumlar için ilham kaynağı olabilir. Çünkü demokratik modernite, tek tip bir reçete sunmaz; her toplumun kendi kültürel ve tarihsel bağlamına göre esnek biçimde uygulanabilir.

21.Yüzyılın ilk çeyreği, kapitalist modernitenin krizlerinin yoğunlaştığı bir dönem oldu. Ekonomik eşitsizlikler derinleşti, otoriter rejimler yükseldi, ekolojik yıkım küresel ölçekte geri dönülmez noktalara ulaştı. İklim değişikliği, göç dalgaları, pandemi gibi olgular, kapitalist modernitenin krizini artık yalnızca bölgesel değil, evrensel bir sorun haline getirdi.

Bu koşullarda, demokratik modernite veya toplumcu sosyalizm perspektifi yalnızca Ortadoğu için değil, tüm dünya için bir alternatif olarak öne çıkıyor. Çünkü modernitenin devlet merkezli yapıları, krize çözüm üretmek yerine, krizi yönetmeye odaklanıyor. Oysa demokratik modernite, doğrudan toplum merkezli bir yeniden inşa perspektifi sunuyor.

Demokratik modernitenin en somut pratiklerinden biri, Suriye'nin kuzeyinde inşa edilen Rojava deneyimidir. Rojava'da yerel meclisler, kadın örgütlenmeleri, kooperatifler ve çok kültürlü yönetim biçimleri, demokratik konfederalizmin pratik uygulamaları olarak ortaya çıkmıştır.

Bu deneyim, tüm eksikliklerine rağmen, kapitalist moderniteye karşı demokratik modernitenin somut bir alternatif yaratabileceğini göstermektedir. Rojava örneği, demokratik modernitenin yalnızca teorik bir öneri olmadığını, aynı zamanda pratik olarak uygulanabilir bir model sunduğunu ortaya koymuştur.

Bu noktada demokratik modernitenin evrensel önemi daha da belirginleşir. Çünkü bu model, yalnızca Kürt halkı için değil, farklı coğrafyalarda krizlerle boğuşan tüm toplumlar için ilham verici bir alternatif sunmaktadır.

Toplumcu Sosyalizmin Evrensel Ufku

20. Yüzyılın büyük dersleri açıktır: Ne devletli kapitalizm ne de devletli sosyalizm insanlığı özgürlüğe taşıyabilmiştir. İlki toplumu piyasanın kölesi kılmış, ikincisi bürokratik iktidarların tahakkümüne yol açmıştır. Her ikisi de kapitalist modernitenin üç sacayağına-kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizm-yaslandıkları için, nihai sonuçları ya otokratik rejimler ya da azgın sömürü mekanizmaları olmuştur.

Buna karşılık demokratik modernite, insanlığın tarihsel komünal birikimlerinden ve güncel direnişlerinden beslenerek, özgürlükçü bir çıkış yolu sunar. Demokratik konfederalizm, kadın özgürlüğü ve ekoloji temelleri üzerine inşa edilen bu paradigma, yalnızca bir Ortadoğu projesi değil, küresel ölçekte insanlığın yeni bir yaşam arayışının ifadesidir. Abdullah Öcalan'ın değerlendirmesi, bu arayışın özünü yansıtır: "Kapitalist modernite toplumu çözerek iktidara bağımlı kılar; demokratik modernite ise toplumu örgütleyerek özgürleştirir." Slavoj Žižek ise günümüz dünyasında "demokrasinin boş bir kabuğa dönüştüğünü" söylerken, alternatiflerin yaratılması gerektiğini vurgular. Ona göre, radikal demokrasiyi yeniden icat etmek zorunluluktur. Demokratik sosyalizm, tam da bu zorunluluğa somut bir yanıt üretmektedir.

İçindekiler için tıklayınız...

Kürt Aklının Yeniden Yaratımı: Qamışlo Kürt Birlik Konferansı

Erdal Ceylan

1. Ortadoğu'da Kaosun Gölgesinde

Ortadoğu yüzyıllardır medeniyetlerin beşiği olarak anılsa da bugün çoğunlukla savaşın, kaosun ve kanlı çatışmaların haritası olarak gözlerimizin önünde durmaktadır. Fırat'ın sularında yankılanan Mezopotamya destanları yerini bombaların gölgesinde çığlıklara bırakmış, Bağdat'ın kütüphanelerini dolduran bilgelik külliyatı günümüz kentlerinde enkazların altına gömülmüştür. Bu topraklarda gökkuşağının tüm renkleri yan yana doğmuşken, bugün her renk kendi zindanı içine hapsedilmektedir. 72 dilin birlikte konuşulduğu Babillilerin torunları ayrı bir dile hoşgörü gösteremeyecek hale gelmişlerdir.

Kaos yalnızca devletlerarası güç savaşlarının bir ürünü değil, aynı zamanda ulus-devletin tekçi ideolojisinin dayatmasıyla çeşitliliğin boğulmasının sonucudur. Her ulus-devlet kendi sınırlarını çizerken halkların damarlarını kesmiş, her yeni iktidar gökyüzünü kendi bayrağıyla doldurmak için diğer bütün renkleri karartmaya çalışmıştır. Ortadoğu'da kaosun dili tankların paletinde, uçakların gürültüsünde ve en çok da yüzyıllardır susturulmaya çalışılan halkların sessiz çığlığında okunmaktadır.

Bu coğrafyada yaşayan halklar yalnızca dış müdahalelerin değil, aynı zamanda kendi içlerinde yaratılan ayrışmaların da kurbanı olmuştur. Mezopotamya'nın bereketli toprakları, insanlığın ortak mirası olan çokluğun ifadesiyken, modern çağda çizilen sınırlar bu çokluğu parçalamış, kimlikleri bölmüş ve ruhları yaralamıştır. Bu nedenle bugün Ortadoğu'daki kaos sadece siyasi değil, aynı zamanda anlamsal bir krizdir. İnsan varoluşunun, farklılık içinde bir arada yaşama imkânının reddedilişidir.

Bu kriz sadece bölgesel bir mesele değil, insanlığın geleceğini de ilgilendiren bir düğümdür. Çünkü Ortadoğu'daki çatışmalar kapitalist modernitenin krizlerini en çıplak haliyle görünür kılmakta ve devlet, sermaye ve iktidar üçgeninin insanı nasıl bir çıkmaza sürüklediğini bütün dünyaya göstermektedir. Tam da geldiğimiz noktada holistik bir yaklaşımla tarih ve günümüze baktığımızda sorunların kaynağı gün gibi açığa çıkmaktadır: Parçalanmışlık!

2. İki Yüzyıllık Parçalanmışlık

Kürtler, Ortadoğu'nun en köklü halklarından biri olarak bin yıllardır bu coğrafyada yaşamaktadır. Ancak modern ulus-devletlerin yükselişi ve emperyal güçlerin çıkar hesapları sonucunda, Kürt halkı 19. Yüzyıldan itibaren sistematik bir parçalanmışlığın içine itilmiştir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Sykes-Picot Antlaşması (1916) ve akabinde Lozan Antlaşması (1923), Kürtlerin tarihsel bütünlüğünü dört parçaya ayırmış; Kürdistan coğrafyası Türkiye, İran, Irak ve Suriye arasında bölünmüştür. Sonrasında hem Sadabat Paktı (1937) hem de Bağdat Paktı (1955), Kürt halkı açısından baskı, tecrit ve isyanların bastırılmasına yönelik devletler arası koordinasyonun kurumsallaşması anlamına gelmiştir. Bu iki pakt da Kürtlerin bölgesel siyasette bağımsız bir aktör olarak tanınmasını engellemiş, Kürtleri "ortak tehdit" kategorisine yerleştirmiştir. Kürtlerin ulusal birlik girişimleri bu tür ittifaklarla stratejik olarak zayıflatılmış ve parçalı yapı daha da derinleşmiştir.

Bu parçalanma yalnızca coğrafi sınırlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumsal hafızada derin yarılmalara yol açmıştır. Esas olarak bu parçalanmanın temelinde Ortaçağda, Kürt üst tabakalarının dar-pragmatist politik aklı vardır.

Bu süreç, Kürtlerin tarih boyunca yaşadığı en ağır kırılmalardan birini temsil eder. Her devlet, kendi sınırları içindeki Kürtleri inkâr ve asimilasyon politikalarıyla bastırmaya çalışmış; Kürt kimliği ya yasaklanmış ya da zorla dönüştürülmeye çalışılmıştır. Dil, kültür ve kimlik üzerindeki bu baskılar, Kürtlerin kolektif belleğinde travmatik izler bırakmıştır. Bir yanda sürgünler, köy yakmalar, zorunlu göçler; diğer yanda kimliğini gizlemek zorunda bırakılan kuşaklar… Bu parçalanmışlık, yalnızca siyasal değil, aynı zamanda psikolojik bir parçalanmışlığa da dönüşmüştür.

Toplumsal psikoloji açısından bakıldığında, Kürtlerin yaşadığı bu bölünme, sürekli bir güvensizlik duygusu yaratmıştır. Her parçada yaşayan Kürt, diğer parçalardaki Kürtlerle bağ kurarken devlet sınırlarının engeline takılmış; bu durum ulusal birliğin gelişimini sürekli zayıflatmıştır. Aynı zamanda bu parçalanmışlık, bireyler arasında "eksiklik" ve "yarım kalmışlık" hissini de güçlendirmiştir. Bunun yanında her parça içerisinde de egemen devletlerin Kürt toplumu içerisinde kendi politikalarını uygulayabilmek için geliştirdiği parçalama siyaseti diğer önemli bir etken olarak göze çarpmaktadır. Kuzey Kürdistan'da koruculuk, Doğu Kürdistan'da Peşmergeyi misilmanên Kurd, Güney'de cahşlık Rojava'da da muhaberat ajanlığı tarzında örgütlendirmeler halen de Kürt toplumu içerisinde kanayan yaradır.

Kürtlerin parçalanmışlığı, aynı zamanda siyasal temsiliyetlerini de zedelemiştir. Bu parçalanmışlık eski Kürt aklının sonucudur ve toplumsal akıl ve parçalanmışlık birbirini karşılıklı etkileyen bir durumdadırlar. Bu bölünmüşlük psikolojik açıdan bir yandan derin bir acı ve travma üretirken, diğer yandan güçlü bir direnç kaynağı da olmuştur. Çünkü her baskı kimliğe daha sıkı sarılma motivasyonunu doğurmuş, yasaklanan dil evlerde fısıltıyla yaşatılmış, yasaklanan kültür dengbêjlerin hafızasında korunmuş, yasaklanan kimlik çocuklara ad olarak verilmiştir.

Bugün Kürtler arasında ulusal birlik arayışının yeniden güçlü bir şekilde gündeme gelmesi, bu iki yüz yıllık parçalanmışlığın yarattığı acıların ve derslerin bir sonucudur. Parçalanmışlığın yarattığı travmayı aşmak için geliştirilen birlik çağrıları, yalnızca siyasal bir hedef değil, aynı zamanda bir toplumsal-psikolojik iyileşme ihtiyacıdır.

3. Suriye'de Parçalanmış Kürt

Suriye Kürtlerinin siyasal serüveni, hem Kürt halkının genel parçalanmışlık tarihinin bir yansıması hem de kendine özgü dinamiklerle şekillenmiş bir süreçtir. 20. Yüzyılın ortalarından itibaren Kürtler, Suriye devletinin sistematik inkâr ve asimilasyon politikalarıyla karşı karşıya kalmışlardır. 1962'de Haseke'de gerçekleştirilen "özel nüfus sayımı" sonucu on binlerce Kürt vatandaşlıktan çıkarılmış, "ajanib" (yabancı) ya da "maktumin" (kayıtsız) statüsüne düşürülmüş, bu da Kürtlerin toplumsal ve siyasal haklarını kökten sarsmıştır. Bu durum Kürtlerin kendi örgütlülüklerini yaratma çabasını daha da hayati hale getirmiştir.

İlk Örgütlenmeler: 1950–1960'lar

İlk Kürt örgütlenmelerinin temeli 1. Dünya Savaşı sonrasında diğer parçalarda yürütülen mücadelelerin etkisiyle gelişmiş ve temel bu süreçte atılmıştır. Ancak örgütlenmenin somutlaşması 1957'de olmuştur. Kürt Demokrat Partisi (KDP-Suriye), bu tarihte kurulmuş ve Kürt halkının kültürel haklarını savunmayı amaçlamıştır. Bu örgütlenme kısa sürede dönemin Suriye iktidarının hedefi haline gelmiştir. Bu süreçte bu hareket diğer parçalardaki Kürt hareketleriyle ilişki geliştirmeye başlamıştır. Özellikle Güney Kürdistan'daki parti ve hareketlerle ilişki Suriye'deki Kürtlerin kaderini ciddi anlamda etkilemiştir. Bu konuda olayın tanıklarından olan Hemidê Heci Derwiş'in 'Tevgera Kurdi Li Suriye Di Bin Ronahiye De' adlı kitabında bu yıllara ilişkin yazdıkları önemli bilgiler taşımaktadırlar. Suriye Kürt siyasi hareketindeki parçalanmaların temelinde Güney parçasıyla ilişkiler ve onların yaklaşımlarının etkili olduğu dünden bugüne dikkati çeken temel bir nokta olmuştur.

70–80'ler: Bölünmeler ve Yeni Arayışlar

1970'lerde Hafız Esad'ın iktidara gelmesi Suriye Kürtleri için bir yandan görece "kontrollü" bir baskı

dönemi başlattı. Diğer yandan Kürt partileri arasındaki bölünmeleri derinleştirdi. KDP-S kısa süre içinde birçok fraksiyona ayrıldı ve her yeni ayrışma, esasını dış güçlerin körüklediği ideolojik farklılıklarla gerekçelendirilen kişisel çekişmelerden kaynaklanmaktaydı.

1980'lerde Kürtler arasında bir yandan Irak Kürdistanı'ndaki gelişmelerin etkisi artarken, diğer yandan PKK'nin yükselişi Suriye Kürt gençliği üzerinde büyük bir etki yarattı. Abdullah Öcalan'ın Suriye'deki varlığı, Kürtlerin siyasal bilincini önemli ölçüde dönüştürdü. Abdullah Öcalan öncülüğündeki PKK kuruluşundan günümüze kadar gerek Kürt güçlerinin birliği gerekse de sol-sosyalist güçlerin birlikteliği için pek çok açıklama yapmış ve çaba içerisinde bulunmuştur. Ancak geleneksel Kürt partileri bu gelişmeye mesafeli yaklaşmış, bu da aralarındaki bölünmüşlüğü daha da derinleştirmiştir.

1990'lı yıllarda Suriye'deki Kürt partilerinin sayısı giderek artmış, ancak bu artış, güçlenmeye yerine daha çok parçalanmaya yol açmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde Suriye'de 14'ten fazla Kürt partisi bulunuyordu. Bu partilerin çoğu küçük çaplı, sınırlı tabana sahip yapılardı. Aralarındaki temel sorun, ortak bir strateji geliştirememekti. Kimileri Irak Kürdistanı'ndaki güçlerle yakın ilişkiler kurarken, kimileri kendi iç dinamiklerine dayanmaya çalışmıştır.

2004 yılında Qamişlo'da Baas rejiminin kendisine bağlı Arap milliyetçisi bir grup eliyle halklar arasında nifak tohumları ekmeyi amaçladığı bir plan sahneye konulmuştur. Amaç hem halklar arasında bir çatışma yaratmak hem de Kürt halkına dönük inkar-imha politikasını farklı bir aşamaya çıkarmaktı. Bu olay Suriye Kürtleri açısından bir dönüm noktası olmuştur. Futbol maçında çıkan olayların ardından başlayan protestolar kısa sürede geniş kitlelere yayılmıştır. Bu süreç, Kürt halkının güçlü bir kitlesel iradeye sahip olduğunu gösterdi. Ancak siyasi partilerin bu iradeyi ortak bir stratejiye dönüştürememesi parçalanmışlığın en net göstergesiydi.

2000'ler

1999'da Abdullah Öcalan'ın uluslararası bir komplo ile Türkiye'ye teslim edilmesi, Kürt özgürlük hareketi açısından ağır bir darbe olmuştur. Özellikle bu süreç Kürdistan'ın pek çok parçasını farklı şekillerde etkilese de Rojava'da çok daha büyük bir etki yaratmıştır. Komplo sonrasında Türkiye ve Suriye devletleri arasında gerçekleştirilen Adana Antlaşması, Rojava Kürdistanı'nda gerek PKK'nin pozisyonunu gerekse de Kürt halkının durumunu olumsuz olarak etkilemiştir. Ancak bu süreç, aynı zamanda yeni bir paradigmanın doğuşunu da beraberinde getirdi. Abdullah Öcalan İmralı'daki tutsaklığında ulus-devlet temelli bağımsızlık hedefi yerine, demokratik konfederalizm, demokratik ulus ve demokratik modernite perspektiflerini geliştirdi. Bu paradigma değişimi, ulusal birliğin de yeni bir zeminde inşa edilmesini mümkün kıldı. Artık mesele sadece devlet kurmak değil, halkların özgür ve demokratik bir yaşamı ortaklaşa inşa etmesiydi. Bu anlayış Kürtler arasında olduğu kadar, bölgedeki Arap, Süryani, Ermeni ve diğer halklarla da ortak yaşamın teorik ve pratik temellerini sundu.

Dönüşümden Rojava Devrimine

PKK'nin mücadelesi, Kürt toplumunda uzun süren aşağılanmışlık ve dışlanmışlık duygusunu tersine çevirdi. Kürtler kendilerini ilk kez eşit ve onurlu bir halk olarak görmeye başladılar. Bu yalnızca Kürtler için değil, aynı zamanda bölgedeki tüm ezilen halklar için ilham verici bir süreç oldu.

Sonuç olarak PKK'nin mücadelesi, Kürt toplumunda derin bir zihinsel, kültürel ve sosyal devrim yarattı. Bu devrim sadece Kürtlerin kaderini değiştirmekle kalmadı, aynı zamanda Ortadoğu'da alternatif bir toplumsal modelin mümkün olduğunu da gösterdi. Bu devrimin 2011'deki somutlaşması olarak Rojava Devrimi ortaya çıktı.

4-Rojava Devrimi'nin Kısa Tarihi

Rojava devrimi Suriye iç savaşının yarattığı kaos ortamında, halkların kendi öz örgütlenmeleriyle geliştirdikleri özgün bir modelin adı oldu. Rojava devrimine ilişkin halen de araştırma ve makalelerde eksik kalan nokta bu devrimin kökleri konusudur. Özgürlük hareketinin 30 yıllık çalışması ve Abdullah Öcalan'ın İmralı'da geliştirdiği Demokratik Ulus perspektifi, Rojava Devrimi'nin temelini oluşturmuştur. 2011'de başlayan Suriye iç savaşı,

kısa sürede ülkeyi yıkıcı bir krize sürüklemiştir ve Rojava Devrimi bu kriz ve kaos ortamında boy göstermiştir. Bu gelişmeyi sadece o dönemin siyasi-askeri gelişmelerine bağlamak yetersiz bir yaklaşım olacaktır. Tarihsel arka planını ve köklerini görmeden bu gelişmeyi değerlendirmek, hakikati örtbas etmeye götürebilir.

Rojava Devrimi, Abdullah Öcalan'ın üçüncü çizgi perspektifini esas alarak ne devlet karşıtı muhalefetle ne de devlet yanlısı kesimlerle hareket etme yolunu seçti. Bölgedeki durum demokratik konfederalizm paradigması temelinde örgütlenmeye zemin sunuyordu.

Ulus-devlet modelini reddeden bu yaklaşım, halk meclisleri, komünler ve yerel konseyler aracılığıyla doğrudan demokrasiye dayalı bir yönetim kurdu. Karar alma süreçlerine kadınların eş başkanlık sistemiyle katılması, devrimin en önemli yeniliklerinden biri oldu.

Kadınların Öncülüğü

Rojava Devrimi'nin en özgün yönlerinden biri, kadınların toplumsal yaşamın merkezine yerleştirilmesidir. Kadınlar yalnızca siyasi yapılarda değil, aynı zamanda öz savunma güçlerinde de öncü rol üstlendiler. YPJ (Kadın Savunma Birlikleri) yalnızca Rojava'nın değil, tüm dünyanın dikkatini çeken bir özgürlük simgesi haline geldi. Kadınların bu aktif katılımı, devrimin hem askeri hem de toplumsal yönünü derinden etkiledi.

IŞİD'e Karşı Direniş

2014'te IŞİD'in saldırıları, Rojava Devrimi için varlık-yokluk savaşı anlamına geldi. Özellikle Kobanê direnişi, yalnızca Kürtler için değil, tüm dünya halkları için bir dönüm noktası oldu. Aylarca süren destansı direniş, YPG-YPJ'nin ve ezilen halkların amansız mücadelesi sayesinde zaferle sonuçlandı. Bu direniş Rojava'nın küresel ölçekte tanınmasını sağladı ve devrimin moral kaynağı haline geldi.

Demokratik Özerklik ve Uluslararası İlgi

2014'ten itibaren Rojava bölgelerinde Demokratik Özerklik sistemi ilan edildi. Bu sistemde Kürtlerin yanı sıra Araplar, Süryaniler, Ermeniler ve diğer halklar da eşit şekilde temsil edildi. Çok dilli, çok kültürlü ve çok inançlı bir yönetim modeli geliştirildi. Bu durum, Ortadoğu'nun tekçi ve dışlayıcı devlet anlayışlarına karşı radikal bir alternatif sundu.

Rojava Devrimi, tüm bu kazanımlara rağmen, ağır zorluklarla da karşı karşıya kaldı. Türkiye'nin sınır ötesi operasyonları, Esad rejiminin baskıları ve ABD ve Rusya gibi küresel güçlerin çıkar hesapları devrimin istikrarını sürekli tehdit etti. Ayrıca bölgede egemen aklın halen klasik-statükocu niteliği devrimin yaygınlaşmasında önemli bir engel teşkil etti. Tüm bunlara rağmen Rojava, halkların öz iradesine dayalı özgün bir yaşam modeli olarak ayakta kalmayı başardı.

5-Baas'ın yıkılışı ardından

Suriye iç savaşının derinleşmesiyle birlikte yalnızca Esad rejimi değil, aynı zamanda farklı İslamcı gruplar da toplumsal alanı tekçi bir zihniyetle dizayn etmeye yöneldiler. Bu grupların en bilinenleri, Colani öncülüğünde gelişen El Nusra ve daha sonra farklı isimlerle varlığını sürdüren cihatçı örgütlenmeler oldu. Bu yapılar şiddeti, mezhepçiliği ve otoriter yönetim anlayışını esas alarak toplumun farklılıklarını yok etmeyi hedeflediler.

Colani çizgisindeki yapılar toplumun tüm farklılıklarını tek bir dini-ideolojik kalıba sokmaya çalışmaktadır. Kadınların toplumsal yaşamdan dışlanması, farklı etnik ve dini grupların bastırılması ve muhaliflerin infazlarla sindirilmesi bu zihniyetin pratik sonuçlarıdır. Bu durum, Ortadoğu'da uzun süredir hüküm süren ulus-devletin tekçi ideolojisinin farklı bir kılık altında yeniden üretilmesinden başka bir şey değildi. Colani eliyle uluslararası güçlerin bölgeye dayattığı geçen yüzyılın devamı politikalarıdır. Lazkiye'de Alevilere, Suweyda'da Durzilere, Rojava'daki tüm halklara dayatılan farklı bir Baas fraksiyonudur. Fakat özde aynı bilme biçimiyle devam etmektir.

Suriye, Lübnan, İsrail, İran ve Türkiye başta olmak üzere tüm bölgede yürüyen bir savaş sürecinde, Abdullah Öcalan'ın İmralı'da başlattığı süreç gerek Ortadoğu gerekse de dünyada temel gündemlerden biri oldu. PKK'nin feshi ve silah yakma gibi tarihi olayların peş

peşe yaşandığı süreç, Ortadoğu ve dünyada farklı bir paradigmaya giriş çabalarını temsil etmektedir. Bu çabalara paralel yaşanan olaylardan biri de Qamışlo'da yapılan Kürt Ulusal Birlik Konferansı'dır.

Qamişlo'daki Kürt Konferansı'nın Etkisi

Qamişlo'da düzenlenen Kürt Ulusal Birlik Konferansı, yüzyıllardır süren parçalanmışlığın ve ulusal birlik eksikliğinin yarattığı boşluğu doldurmaya dönük tarihi bir girişimdir. Bu konferans yalnızca Kürtlerin kendi içindeki ilişkilerini düzenlemeyi değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel düzeyde yeni bir demokratik ufkun kapısını aralamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, bu konferans Abdullah Öcalan'ın "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı"ndan kopuk değildir. Dayatılan tek tipçi devlet yapısına karşılık, Kürtlerin sadece kendileri için değil tüm renkler için varlıklarını beyan ve bunun yapısallığa kavuşması için bir proje açıklamasıdır. Alternatif bir akıldır.

Kürt halkı son iki yüzyıldır parçalanmışlığın yarattığı acıları derinden yaşamıştır. Qamişlo'da toplanan konferans, bu acıların üstesinden gelmek ve ortak bir ulusal iradeyi tesis etmek için atılmış önemli bir adımdır. Bu birlik arayışı yalnızca siyasi partilerin bir araya gelmesi değil, aynı zamanda halkın kolektif hafızasında "artık birlikte olabiliriz" duygusunun filizlenmesidir.

Ortadoğu'daki mevcut kriz ve kaos ortamında Kürtlerin ulusal birlik girişimi, bölgedeki diğer halklar için de ilham verici bir modeldir. Çünkü Kürtler ulus-devlet paradigmasının ötesinde, demokratik ulus anlayışına dayalı bir birlik perspektifi geliştirmektedir. Bu perspektif, Arap, Süryani, Ermeni ve diğer halkların da ortak yaşam arayışlarına katkı sunmaktadır. Böylelikle Kürtlerin ulusal birliği, aynı zamanda bölgesel demokratikleşmenin bir zeminini oluşturabilir.

Qamişlo Konferansı küresel düzeyde de yankı uyandırma potansiyeline sahiptir. Dünyanın birçok yerinde toplumsal krizler ve kapitalist modernitenin yarattığı çıkmazlar giderek derinleşmektedir. Ekolojik felaketler, kadınlara yönelik şiddet, göç ve savaşlar, insanlığın geleceğini tehdit etmektedir. Kürtlerin demokratik birlik perspektifi, bu krizlere karşı alternatif bir yaşam modeli olarak değerlendirilmektedir. Özellikle kadın özgürlüğünü, ekolojiyi ve doğrudan demokrasiyi merkeze alması, bu modeli evrensel kılmaktadır.

Qamişlo Konferansı'nın önemi, Rojava Devrimi'nin kazanımlarıyla da doğrudan ilişkilidir. Rojava'da geliştirilen demokratik özerklik sistemi, bir ulusun parçalı güçleri arasında pratik bir birlik zemini sunmaktadır. Konferans, bu modelin daha da güçlendirilmesi ve Kürtlerin tüm parçalarında ortaklaştırılması için kritik bir adımdır. Diğer Kürdistan parçalarından sembolik düzeyde katılımlar buna işaret etmektedir.

Sonuç olarak

Qamişlo'daki konferans yalnızca politik bir toplantı değil, aynı zamanda ontolojik ve epistemolojik bir kırılmadır. Kürtler tarihin onlara dayattığı parçalanmışlığa karşı, demokratik bir birlik modelini geliştirerek hem kendi varlıklarını hem de insanlığın ortak geleceğini yeniden kurmaya yönelmektedirler.

Qamişlo'da toplanan Kürt Konferansıyla açığa çıkan birlik çabaları, Ortadoğu'da barış ve demokratik yaşam için bir çıkış yolu sunmaktadır. Ancak bu konferans kısmi bir olumlulukla sonuçlansa da bunun tüm Kürdistan parçalarına yansıma düzeyi halen yeterli düzeyde değildir. Bu durum konferansın söylemlerine ve sonuçlarına şüpheyle yaklaşmamıza neden olmaktadır. Bununla birlikte tüm buna benzer süreçlerin de bir toplantı ve açıklamayla başarıya ulaşmadığını da tarihsel deneyimlerde gözlemlemekteyiz. Hele hele bu dünyanın kangrenleşmiş sorunlarından olan Kürt sorunu olunca daha fazla ısrar ve daha farklı yöntemlerin bu çalışmayı başarıya götüreceği öngörülebilir. Bu konferansın Kürdistan genelinde yapılacak bir ulusal kongreye temel oluşturması, başarısı için olmazsa olmaz kabilindedir.

Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği demokratik modernite paradigması temelinde kadın özgürlüğü, ekoloji ve halkların demokratik iradesi etrafında şekillenen bu model, ulus-devlet anlayışından ayrışmakta ve özgün bir alternatif oluşturmaktadır.

İçindekiler için tıklayınız...

Direniş Mirasından Geleceğe Bakmak: Ulusal Birlik

Rojda Bedia Akkaya

Geleceğin Mutlak Kazanıma Çıkması

PKK kurucu Önderi Abdullah Öcalan'ın "Demokratik Toplum Manifestosu"nun tarihsel, toplumsal, felsefi, stratejik ve diplomatik içeriği ve yol göstericiliğinin sarsıcı etkisi her geçen gün büyüyor. Öcalan'ın deyiminle hem "50 yıllık 'Kürdistan Devriminin Yolu' manifestosunu ikame edecek" olması, hem de "Sadece Kürt tarihsel toplumu için değil, bölgesel ve küresel toplum için de tarihsel toplumsal bir içerik taşıması" dolayısıyla bu manifesto tarihi bir dönüşüm eşiğine işaret ediyor. Çok boyutlu bir yoğunlaşma olması hasebiyle manifesto ciddi bir analiz ve değerlendirmeyi gerekli kılıyor. Küresel düzeyde yankı bulan, Kürdistan duygu ve düşünce dünyasında büyük bir buluşmaya yol açan ve ezberleri bozan çağrı sonrası çıkan manifesto varlığın korunması ve özgürlüğün sağlanması açısından Kürdistan halklarına ve mücadele tarihine yeni ufuklar ve özgürlüklere kapı aralayacak yeni pencereler açıyor. Dünya sisteminin krize girdiği ve kapitalist modernite karşısında alternatif kıtlığının yaşandığı bu eşikte manifesto bölgesel ve küresel çapta yeni mücadele zeminleri, olanaklar ve çözüm tezleri sunuyor. Öcalan, an ile tarihin, birey ile toplumun, yerel ile evrenselin ve güvenlik ile özgürlüğün dengesini gözeterek evrensel demokrasi mücadelesine öncülük etme inisiyatifi ve yüz yıllık fırsatı değerlendirme imkânı sunuyor.

Öcalan'ın manifestoda yeni döneme üç temel alan özelinde odaklandığı söylenebilir. Bunların ilki, dönemin ihtiyaçları doğrultusunda Kürt Özgürlük Hareketinin yeniden yapılandırılması, Kürt sorununun çatışmalı zeminden çıkarılması ve demokratik siyasetin işler hale getirilmesidir. İkincisi, küresel ölçekte kriz ve kaosun derinleşmesi, dünyanın her yerinde ezilenler ve sömürülenlerin bu krizin etkilerini derinden yaşaması dolayısıyla, Öcalan'ın kapitalist moderniteye karşı demokratik modernite tartışmalarını geliştirdiği çözüm tezleriyle, demokratik toplum sosyalizmi temelinde yeni bir enternasyonal örgütlenme modeli önermesidir. Öcalan'ın manifestonun merkezine yerleştirdiği diğer alan ise demokratik ulus paradigmasıyla Kürt ulusal birliğinin sağlanmasıdır. Ortadoğu'da her gücün çıkarlarını önceleyen tarihsel bir ajandasının olduğunu hatırlatan Abdullah Öcalan, bir yandan demokratik Kürt birliğini sağlamaya diğer yandan özgüçlerini ve kolektif iradelerini koruyarak Kürtlerle diğer halkların ilişkilerini uzlaşı temelinde demokratik topluma dayalı bir düzleme oturtmaya çalışıyor. Son yüz yılda hegemonik güçlerin Kürtleri bir çatışma gücü olarak konumlandırmak istemesi ve bunun için her türlü yol ve yönteme başvurması hem Kürt birliğini hem de Kürtlerin diğer halklarla ilişkilerinin demokratik bir zemine oturtulmasını zorunlu kılıyor. Öcalan, aşırı milliyetçi ideolojilerin ortaya çıkardığı çözüm önerilerinin toplumun tarihsel ve sosyolojik gerekliliğini dikkate almadığını ve bu nedenle yetersiz kaldığını "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı"nda şu şekilde vurguluyor: "Kimliklere saygı, kendini özgürce ifade etme, toplumun her kesimi kendi sosyo-ekonomik ve siyasi yapıları temelinde demokratik, öz örgütlemesi ancak demokratik bir toplumun ve siyasi

alanın varlığıyla mümkündür." Burada, dil, kimlik, kültür ve inançlara saygı temelinde eşit yurttaşlık hakları başta olmak üzere yerelde idari özerkliğin gerekliliğini açık biçimde ortaya koyduğu görülüyor.

Manifestodan yola çıkarak Kürtlerin ulusal birliğinin tarihsel ve konjonktürel olarak neden elzem olduğu bu makalenin ana odağını oluşturuyor. Statüsüz bırakılarak hegemonik güçlerin sonsuz bir sömürü ve sömürge coğrafyasına dönüştürülen Kürdistan'ın dört parçasının demokratik ulus temelinde birliğini oluşturması önündeki engeller tarihsel olarak ele alınmaya çalışılıyor. Uzun yıllardır kapitalist modernitenin yönetim formu olan ulus-devlet modeline karşı Öcalan'ın geliştirdiği çözüm tezi olan demokratik modernitenin dayandığı demokratik ulus paradigması bu metnin odağında yer alıyor. Demokratik ulusun inşası ulusal birliği kurmanın ana ekseni olarak tartışılıyor. Makalede milliyetçi, ayrımcı, dışlayıcı, baskıcı ve erkek egemen ideolojiler etrafında şekillenen ulus-devlet modelinin panzehri olarak demokratik ulus paradigmasının hem özerkliği, kültürel ve tarihsel değerleri nasıl koruyabileceğine hem de eşit yurttaşlığı, özgürlükleri ve toplumsal cinsiyet eşitliğini yaşatabileceğine yer veriliyor. Bu yazıda, Kürdistan'da ulusal birliğin sağlanması için verilen uzun erimli mücadele ve deneyimler, Demokratik Toplum Kongresi (DTK) başta olmak üzere Kürdistan'da demokratik ulus temelinde ortaya çıkan ulusal birlik deneyimleri özelinde inceleniyor. Böylece ulusal birliğe ilişkin birikim, engeller ve olanaklar ortaya konmaya çalışılıyor. Kürt ve Kürdistanlı kadınların hem güncel hem de tarihsel konumları göz önünde bulundurularak bilgi üretim sürecinin eril bakıştan arındırılması amacıyla metin boyunca tüm süreçler kadın özgürlükçü bir perspektifle ele alınıyor. Makale, deneyimlerden yola çıkarak Kürt ulusal birliğinin ve demokratik ulus perspektifinin günümüzde neden her zamankinden daha hayati olduğu ve nasıl inşa edilebileceğini ortaya çıkarmaya çalışıyor.

Direniş ve Birlik Önündeki Engeller

Direniş ve kahramanlık tarihine rağmen Kürtler katliamdan neden kurtulamadı? Kürtlerin direniş ve kahramanlık tarihi neden aynı zamanda Kürtler açısından katliamlar tarihi oldu? Bu soruları cevaplamak kolay değil, ancak Kürdistan'da açığa çıkan direnişlerin parçalı ve bölgesel kalması Kürtlerin soykırım kıskacında kalmasının ve egemen güçlere karşı kaybetmesinin esas nedeni olduğu açık. Nitekim bütünsel bir perspektiften ve birlik ruhundan uzak geliştiği ve parçalı olduğu için, 28 isyan yeterince sonuç açığa çıkaramamıştır. Bu isyanlar Kürdistan'ı, Kürdistan tarihini, toplumsal yapısını ve mücadeleyi felsefi, bilimsel, ideolojik ve sistemsel açıdan bütünlüklü ele almadığı için kısa ömürlü, zayıf ve etkisiz kalmıştır. Ulusal bağlamı yeterince kavramadığı gibi, bu isyanlar dünya konjonktürünü de yeteri düzeyde bilince çıkaramamış, taktiksel, politik ve kültürel refleksten yoksun kalmıştır. Kürtler adeta, tarih boyunca Kürtlere karşı geliştirilen oyunları bozmak için mücadele etmiş, oyun kurucu olma konumları yeterince gelişmemiştir.

Statü ve politik konumunu koruma bir yana, Kürdistan'ı sömürgeci egemenlik altında tutan dört ulus-devlet Kürtlerin tarihsel ve kültürel kimliklerini dahi inkâr etmiştir. Kürdistan'ın varlığı, tarihsel konumu, politik statüsü, yönetim ve savunma kabiliyeti başta olmak üzere maddi ve manevi bütün değerlerinin parçalanması hedeflenmiştir. Kürtler, ret, inkâr ve imhaya dayalı ulus-devlet kurgusuyla inşa edilmiş Türk, Arap ve Fars kimlikleriyle asimile edilmek istenmiştir. Uzun yıllar boyunca Kürdistan işgal, ilhak ve istila edilerek bir sömürge coğrafyasına dönüştürülmüş; Kürt ve Kürdistan gerçekliği sömürgeci egemen kimlikleri altından eritilmeye çalışılmıştır.

Bu tabloda yaşanan temel sorunların başında önderlik sorunu gelmektedir. Nitekim, 29. (PKK öncülüklü) İsyan'ın en temel farkı ve başarısının temel nedeni bütünsel perspektifi olan bir önderliğe sahip olmasıdır. Bu, Kürt meselesini ve Kürdistan'ı, bilimsel, felsefi, ideolojik, paradigmasal ve birlik temelinde bütünlüklü ele alan bir öncülük ve önderlik gerçeğidir. Abdullah Öcalan şahsında ortaya çıkan bu önderlik konumu anlık duygu ve tepkilerden değil, tarihsel birikimlerin devralınarak büyük amacın etrafında şekillenen önderliksel stratejik bir gerçekleşmedir. Kürdistan'da yaşamsallaştırmak istediği demokratik ulus paradigması temelinde geçmişten bugüne kadar, bu konum bizzat Öcalan tarafından kolektifleştirilmeye çalışılmaktadır. Kürdistan özelinde yaşam bulun bu

önderliksel gerçekleşme böylece yerel ve evrensel düzeyde toplumu savunmanın bir kolektif mücadele biçimine dönüşmüştür.

Kürdistan'da Sömürgeciliğin İnşası

20. Yüzyılın başından itibaren Kürdistan'da uygulanan statüsüz bırakılma politikası özünde Kürdü yok etme projesidir. Bu aynı zamanda hegemonik güçlerle birlikte bölge devletlerinin Kürtleri ve Kürdistan'ı sorunsallık kıskacında tutması politikasıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda kurgulanan Ortadoğu siyasi haritası yüzyıllık bir sorunsallığı doğurmuştur. Sykes-Picot ve Lozan anlaşmaları Kürdistan merkezli kurgulanmıştır. Bu anlaşmalardan sonra Kürdistan coğrafyası dört parçaya bölünmüş, Kürdistan statüsüz bırakılmıştır. Kürtlerin konfederal, yerel ve kolektif yönetme biçimine dayalı politik konumları ellerinden alınmış, güvenlik ve savunma güçleri ortadan kaldırılmış, toplumsal bir arada yaşama deneyimleri parçalanmış, tarihleri ve toplumsal bellekleri kırıma uğratılmış, maddi ve manevi kaynaklarının tamamı sonsuz bir sömürüye açılmıştır.

Özellikle son yüz yılda sömürgecilik kıskacında tutulan Kürdistan, şiddetin pekiştirilmesinde bir araç olarak Kürtlüğe dair bütün varoluş biçimlerinden kopuşa rıza gösteren bir Kürt öznesi inşa edilmek istenmiştir. Tekinsizliğin ve mülksüzlüğün mekânı haline getirilme ile Kürtleri ve Kürdistanlıları birbirine düşmanlaştırma politikası toplumsal güven ilişkilerini ve bir arada yaşamı ciddi biçimde zedelemiştir. Kürdistan komünal değerlerden ve ahlaki politik toplum olma vasfından çıkarılmak istenmiştir. Şiddet ve zor yoluyla yerinden etme politikaları Kürdistan'ın sadece insansızlaştırılmasını değil, aynı zamanda kolektif emekten koparılmasını da hedeflemiştir. Maddi ve kültürel mirasının yok edilmesi girişimleriyle Kürdistan'ın hafıza-kırıma uğratılması amaçlanmıştır. Nihayetinde, dünyanın birçok bölgesinde imparatorluklar çözülüp sömürgeler bağımsızlığını ilan ederken Kürdistan 20. Yüzyılın başında çetin biçimde bir sömürge şiddetinin inşa edildiği bir coğrafyaya dönüştürülmüştür.

Sömürgeleştirilmiş Kürdistan coğrafyasında Kürtler toplumsal, siyasal, ekonomik ve güvenlik gibi hakların tamamından mahrum bırakılmıştır. Toplumsal varlık olma vasıfları ellerinden alınarak Kürt ve Kürdistan coğrafyası amaçsız bir yaşam kıskacında bırakılmak istenmiştir. Toplumsal varlık bir amaca dönük yaşayandır ancak gelecek tahayyülleriyle birlikte Kürtlerin toplumsal ve siyasal varlığı parçalanmıştır. Bu nedenle Kürtlerin geçmişe, ana ve geleceğe dayalı ufukları uzun yıllar boyunca bulanık ve parçalı olmuş; belirsiz bir zaman mefhumunda kalmıştır. Ortaya koydukları uzun soluklu direnişlere rağmen Kürt Özgürlük Hareketi'nin ortaya çıkışına kadar Kürdistan'da bütünlüklü bir Kürt personasının inşa edilmesi bu nedenle mümkün olmamıştır. Toplumsal ütopyanın gerçekleşmesi için büyük direnişler, savaşlar ve umutlar gerekmektedir. Nitekim, büyük kayıplar ve bedeller sonucunda Kürt toplumsal ve siyasal varlığı ile özgür ve demokratik yaşam umudunu geri kazanılabilmiştir. Kürdistan'da bir Kürt toplumsal ve siyasal varlığın inşası ile Kürdistan'ın sömürge konumundan çıkarılması mücadelesi, zorunlu olarak eş zamanlı gerçekleşmiştir.

Uzun soluklu anti-sömürgeci direniş, serhildanlar ve örgütlü mücadele Kürdistan'ın tüm yaşamına derin bir şekilde nüfuz etmiş, toplumsal hayat kadar duygu dünyasını da derin biçimde şekillendirmiştir. Mücadeleyle özgür Kürt olarak yaşama tahayyülü oluşmuş, ödenen bedeller ve verilen emeklerin yarattığı derin düşünce ve duygularla Kürdistan'da bir yurtsever özne şekillenmiştir. Burada, sömürgeciliğe karşı ortaya koyduğu hedeflerini aşan bir rol oynamakla Kürdistan Özgürlük Mücadelesinin Kürdistan'da toplumsal bir kimlik, karakter ve hakikat haline geldiği unutulmamalıdır.

Ulus-Devleti Aşma

Demokratik ulusta somutlaşan Kürt özgürlük sosyolojisi ulusal sorunun çözümünde köklü bir dönüşümü ifade ediyor. Bu dönüşümdeki en önemli boyut Kürt ulusal sorununun milliyetçi ulus-devlet zihniyet ve yapılanmalarının reddi temelinde gerçekleşiyor. "Ulus-devlet çözümü felâket getirir, elli Gazze yaratır." belirlemesiyle Öcalan, ulus-devletin tekçi ve yok edici karakterine karşı demokratik ulus modelinin yegâne çözüm olduğunu ifade diyor. Demokratik ulusun kavram ve kuramı kendini yeniden inşa etmenin ifadesidir. Ulus-devlet yapısına

karşı, ifade de var olana sınırlarını aşma, yeni sınırları hedeflemedir. Öcalan bunu şu şekilde ifade ediyor: "Devlet eliyle ne ulus olma ne de ulus olmaktan çıkmadır. Toplumun kendini demokratik ulus olarak inşa etme hakkını bizzat kullanmasıdır." Bu, Kürtlerin bir ulus olarak kendini yeniden tanımlaması anlamına geliyor.

Demokratik Ulus Paradigmasıyla yerel yetki devrinin sağlanması ve halkların yönetime aktif biçimde katılabilmesi için idari mekanizmaların seçimle halk tarafından belirlendiği bir radikal demokratik modeldir. Merkeze karşı yerelin iradesini esas alan bu model çoğul kimliklerin özgürce yaşayabilmesi olanağını da yaratıyor. Bu anlayış, 'devletçi paradigma ne kadar parçalayıcı ise demokratik ulus paradigması o kadar birleştiricidir' hakikatinden yola çıkarak farklılıkların birliğini esas alıyor. Devletin milliyetçi bir kurguyla inşa ettiği ulusal kimliklerin dışında bırakılan tüm toplumsal kesimlerin kendi inançları, dilleri, kimlikleri ve kültürel değerlerini özgürce yaşayıp demokratik birliklerini oluşturmasının olanağını yaratıyor. Kürtlerin ve diğer toplumsal kesimlerin birbirlerini reddeden, dışlayan, sömürmeye çalışan, birbirleriyle çatışan konumları ters yüz edilerek birbirlerini savunan ve geliştiren bir toplumsallık canlı bir biçimde varlığını sürdürüyor. Sözgelişi, Kürt demokratik ulus kimliği ne tarihsel olarak Kürtlerle aynı coğrafyayı paylaşan ve birlikte yaşayan Kürdistanlıların varlığını ve kimliklerini dışlayıcı bir özellik taşıyabilir, ne de Kürt kimliğini merkeze alıp kendini yerele kapatarak evrensel değerleri yok sayan bir karakterde olabilir. Özgür birey ve demokratik toplum tahayyülünün ana ekseni çokların birlikte eşit yurttaşlık temelinde evrensel değerlerle ve farklı coğrafyalarla bağlar kurarak yaşayabilmesidir. "Katı siyasi sınırlara, tek dile, kültüre, dine ve tarih yorumuna bağlanmamış demokratik ulus tanımı çoğulcu, özgür ve eşit yurttaşlarla toplulukların bir arada dayanışma içinde yaşam ortaklığını ifade eder." belirlemesiyle Öcalan demokratik ulusun çoğul özgürlüklere nasıl güçlü bir zemin açtığını ortaya koymaktadır. Bu aynı zamanda toplumdaki ahlaki politik niteliğinin korunması anlamına geliyor.

Demokratik Ulus Paradigması ekseninde bir birliği savunan Öcalan, "Demokratik Toplum Manifestosu"yla Kürt ulusunun parçalanmanın zeminini de ortadan kaldırmayı hedeflemekte ve demokratik birlik temelli bir arada var olma anahtarı sunmaktadır. Öcalan'ın temel amacı, konjonktürel olarak açığa çıkan fırsatların demokratik ulusal birlik temelinde değerlendirilip bütünlük içinde Kürtlerin kazanımına dönüştürmektir. Manifestoda bunu büyük bir duygu yoğunluğu, coşku ve özlemle ifade etmektedir. Sözgelişi, Kürdistan kolektif belleğinde önemli bir yere sahip olan Mem û Zîn ve Dewreş û Edûlê destanlarını ulusal birlik bağlamı temelinde ele alarak "Ben yarım kalan Kürt destanlarını tamamlamak için bir Kürt gerçekliğini arıyorum." ifadesini kullanmaktadır. Bu belirlemesinde açık biçimde görüldüğü gibi Öcalan, yeni bir manifestosuyla ulusal birliğe ilişkin yüreğinde yarım kalan sevdaları tamamlama mücadelesi veriyor. Kürdistanı merkeze alarak bütün toplumların ve toplulukların yararına yeni bir yaklaşım olarak "kaybet-kaybet" politikası yerine, "kazan-kazan" şiarını 21. Yüzyılın politikası haline getiriyor.

Kürdistan'da bugün ortak zihniyet ve ortak yaşam perspektifine dayanan demokratik ulusun bedenselleşerek ete kemiğe kavuşması oldukça önemli. Toplumların engel tanımadan kendini bedenleştirerek sistemli hale getirmesi devletin sınırlarının daraltılarak topluma alan açmanın da temel yolu. Bu aynı zamanda toplumun gittikçe küçültülerek yaratıcı var etme gücünün yok edilme düzeyine indirgendiği kapitalist bir çağda "daha az devlet, daha çok toplum" ile "devletin toplumsallaştırılması ve toplumun devletsizleştirilmesi" gibi çağdaş toplumsal özgürlük tahayyüllerinin yaşam bulmasına olanak sunuyor. Ancak demokratik toplumun bedenleşmesinin kendiliğinden olan bir süreç olmayacağı açıktır. Bunun önündeki engellerin aşılması ve bedenleşmesinin güvence kazanması çetin ve ısrarlı bir mücadeleyle mümkündür. Bu, toplumu demokratikleştirme tahayyüllüne sahip olan her özgürlükçü ve demokratik hareketin ve yapının bugün üzerinde durması gereken boyuttur.

Kürdistan'da Ulusal Birliği Kurma

2000'li yıllardan beri Öcalan, Kürt halkının dört parça Kürdistan'da bir araya gelerek demokratik ulus perspektifiyle sorunlarını çözmesinin ve bunu ortak bir hukuka kavuşturmasının yöntemleri üzerine çalışıyor. Kürt halkının ancak demokratik ulusal

birliğini sağlayarak, ortak öz savunma temelinde varlığını ve kazanımlarını koruyabileceğini belirtiyor. Tüm Kürt oluşumlarının bir araya gelmesini ve Kürt halkının varlığı, kimliği, dili, tarihi ve kültürünü ortak bir hukuk ve mekanizmayla garanti altına alınabileceğini vurguluyor. Bunun için ulusal kongre çağrısı yapmakta ve muhatap kişi ve yapılara mesajlar yollayarak çözüm tezlerini iletmektedir. Nitekim Rojava'da gerçekleştirilen ulusal birlik konferansının çerçevesini ve perspektifini çizerek gerçekleşmesini sağlamıştır. Ancak demokratik ulus perspektifinin ete kemiğe kavuşması amacıyla Kürt ulusal birliğinin sağlanması ve Kürt ulusal kongresinin gerçekleşmesi, bu sürecin ilk adımı olarak Kürt ulusal konferansın yapılması hala önümüzde duran en temel ihtiyaç.

Kürdistanlı her yapının demokratik ulusal birlik zemininde buluşma olanağı yaratması bugün her zamankinden önemli. Kürtlerin mücadele bilinci ve birikiminin ulusal birliğini sağlaması noktasında elverişli koşullar sunduğu gibi konjonktürel koşullar da Kürt ulusal birliğinin sağlanması açısından bugün güçlü olanaklar sunuyor. Bunu başarmanın yolu ise devletçi ve iktidarcı zihniyetin tutsak etme ve kapanda tutmaya çalışan etkilerinden kurtulmakla mümkün. Soykırım çemberinden çıkmak ve parçalı durumu aşmak, direniş kadar birlik ruhunu inşa etmeyi de gerekli gerekli kılıyor. Bu açıdan demokratik ulusun hegemonik güçlere, bölgesel ulusal-devletlere rağmen oluşturulabilecek bir yapı olduğu unutulmamalı. Hegemonik güçlerin ve bölge devletlerinin Kürtlerin ulusal birliğini engelleme çabaları Kürtlerin demokratik birliği önünde bir engel olmamalı; bilakis birlik bu engellemeleri ortadan kaldırmalıdır. Sömürgecilik ve soykırım kıskacında tutan hegemonik güçlerin ve yerel işbirlikçilerinin karşısında Kürt halkının kendi kaderini tayin etme tutumuna dayalı bir perspektifle hareket etmesi amacıyla ulusal kongresini gerçekleştirip ortak kararlar alması bu açıdan elzem. Güvenlik ve özgürlük dengesi gözetilerek yüzyılı aşkın bir süredir inkâr ve imha temelinde dayatılan sömürgeciliğe karşı, Kürtlerin tarihini, toplumsal belleğini, sınıfsal bilincini, dilsel ve kültürel değerlerini, yönetim ve savunma temelindeki tarihsel deneyimlerini açığa çıkarması, koruması ve savunması zorunlu. Kürtler bunu açığa çıkaracak ve yaşama geçirecek hafıza, deneyim, birikime ve güce sahip olduğu unutulmamalıdır.

Demokratik ulus temelinde bir yaşam ve yönetim biçimi oluşturma yetkisi ve gücüne Kürtler bugün her zamankinden daha fazla sahip. Bu güç, Öcalan önderliğindeki Özgürlük Hareketi Kürtlerin tüm dünyada yaşanan toplumsal, siyasal, ekolojik ve erkek egemenliği sorunlarına evrensel çözüm tezleri sunma kabiliyetinden ileri gelmektedir. Soykırımcı, tekçi, otoriter ve cinsiyetçi rejimlerin ve benzer nitelikleri bünyesinde barındıran devlet dışı radikal güçlerin uzun yıllardır halkları, kimlikleri, inançları ve kadınları baskı altında tutarak siyaseti dizayn etmeye çalıştığı Ortadoğu coğrafyasında, 21. Yüzyılın özgürlük ütopyası biçimde gerçekleştirilen Rojava Devrimi bu kabiliyetin en yakın ve somut ifadesidir. Kapitalizm karşısında alternatif kıtlığın yaşandığı bir çağda, demokratik ve özgür bir arada var olma umudu olarak dünyaya yeni bir yaşam ve yönetim modeli olma alternatifi sunan Rojava Devrimi'nin ruhu, Kürt ulusal birliğine büyük katkı sağladığı hep akılda tutulmalı. Benzer şekilde, Rojhilat'ta başlayan, dört parça Kürdistan'dan taşarak dünyaya yayılan Jin, Jiyan, Azadî serhildanlarının, demokratik ulusal birlik temelinde Kürt kimliğini oluşturma ve buluşturma ruhunun kadın özgürlük çizgisiyle birleşerek nasıl hem ulusal hem de evrensel bir değer yarattığı unutulmamalı.

Demokratik Ulus Bilincin Yükselişi

2007 yılında kurulan Demokratik Toplum Kongresi (DTK), halkın siyasete aktif biçimde dahil olarak kendi kendini yönetebilmesi amacıyla, Kürdistanlı tüm halkların, inançların, sivil toplum ve meslek örgütlerinin, siyasi parti ve siyasi oluşumların, kadınların ve gençlerin kongre bünyesinde bir araya gelmesiyle radikal demokratik bir örgütlenme ve yönetim modeli olarak yaşam bulmuştur. Öcalan'ın, 1993, 2000, 2009 ve 2013 yıllarında yapmak istediği paradigmasal değişim sonucu ortaya çıkan bu modelin ulusal birlik politikalarının inşası bakımından ele alınması yol göstericidir. Zira DTK salt halkların şiddet ve baskı kıskacında tutulduğu ulus devletli yapılara karşı demokratik topluma alan açmanın radikal bir modeli değil, aynı zamanda demokratik ulus temelinde bir yönetimin oluşturulması açısından Bakur'da ortaya çıkmış özel bir deneyimdir. Kürdistanlıların politika

yapım süreçleri ile yönetime doğrudan katılımına alan açılarak siyaseti radikal biçimde demokratikleştirmek amacıyla kurulan DTK, Demokratik Toplum Hareketi (DTH) bünyesinde geniş toplumsal kesimlerle yapılan görüşme ve tartışmalarla varılan mutabakat sonucu kurulmuştur. Yine, 2014 yılında 501 delegeyle DTK kongresi yapılmıştır. Kongre öncesi yaklaşık altı ay boyunca tüm Bakur'da halk delegelerinin belirlenmesi amacıyla mahalle ve ilçelerde sandıklar kurulmuş; delegeler yüzlerce kişinin seçime katılımıyla belirlenmiştir. Kürdistan'da yaşayan tüm halkların temsiliyetinin sağlaması amacıyla bu delegelerin %60'nın halk delegesi, %40'nın ise kurum temsiliyeti olması karar altına alınmıştır.

Kürdistanlıların kendi kendilerini yönetme kabiliyetine kavuşabilmesi amacıyla, DTK Kürdistan'da yaşanan siyasal, toplumsal, toplumsal cinsiyet, iktisadi ve ekolojik sorunların kalıcı biçimde çözüme kavuşması için çalışmıştır. 2010 ila 2016 yılları arasında çok sayıda kongre, konferans, sempozyum ve çalıştay gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaların neredeyse tamamına Kürdistanlılar ve Kürtlerin yaşadığı her alandan kişiler katılım sağlamıştır. Her toplumsal kesimin kongreye aktif biçimde katılmasının kalıcı bir örgütsel forma kavuşması amacıyla DTK "Meclisler Meclisi" şeklinde örgütlenmiştir. Dört parça Kürdistan'ın katılıma açık şekilde DTK bünyesinde Ulusal Sağlık Meclis'i, Ekoloji Meclisi, Hukuk Meclisi kurulmuş ve "Eğitim Destek Evleri" ve "Özgür Okullar" projeleri hayata geçirilmiştir. Halk meclislerine dayanan DTK anti-sömürgeci ve radikal demokratik bir perspektifle sömürgeci tahribat sonucu Kürdistan'da yaşanan sorunların demokratik yöntemlerle çözülebilmesi için ulusal bir icra organı olarak çalışmıştır.

Rojava'da Ortak Tutum Konferansı

26 Nisan 2025 tarihinde Qamişlo'da "Rojava Kürt Birliği ve Ortak Tutum Konferansı" düzenlenmiştir. Kürdistan'ın dört parçasındaki siyasi parti, sivil toplum örgütü, kadın örgütü ve halkın katılımıyla 400 kişiyle yapılan konferans, ulusal birlik temelinde süren uzun erimli çalışmalar sonucu gerçekleştirilebilmiştir. Kürt meselesinin demokratik çözümü ve Suriye'nin yeninden inşasında Kurdistanî bir ortak görüşün oluşturulması konferansın odağını oluşturmuştur. Katılımcılar, konferansa sunulan ortak Kürt ve Kürdistan görüşü ve tutumuna ilişkin belgeyi çok uluslu, çok dinli, çok kültürlü kimliğe sahip, uluslararası insan hakları sözleşmelerine bağlı, kadın özgürlüğü ve haklarını koruyan ve siyasi, toplumsal ve askeri kurumlara etkin katılımını sağlayan, Kürtlerin anayasal haklarını güvenceye altına alan, birlik içindeki bir Suriye çerçevesinde, Kürt sorununa adil ve kapsamlı bir çözüm belgesi olarak benimsemiştir. Hem Kürt siyasi güçler arasında hem de Kürtler ile Şam arasında kurulacak diyaloğun ulusal birlik temelli olması gerektiği hususunda ortaklaşma sağlanmıştır. Herhangi bir bileşeni ortadan kaldırmadan ya da inkâr etmeden, tek taraflı bir zihniyete sahip düşünceler ve uygulamalardan uzak, hiçbir ayrım gözetmeksizin halkın onurunu ve haklarını anayasal güvenceyle koruyan, Suriye'nin bölgesel ve uluslararası ilişkilerine saygılı, bölgede istikrar ve güvenlik unsuru olan tüm haklarını kapsayan yeni Suriye'nin inşasına katılmak amaçlanmaktadır. Sonuç olarak konferansta, bu ortak görüşün hayata geçirilmesi temelinde siyasi gerçeklik için çalışacak ilgili kesimlerle görüşecek ve diyalog yapacak ortak Kürt heyetinin ivedi bir şekilde oluşturulması karar altına alınmıştır. Bu konferans uzun yıllar boyunca kimliksizleştirilen ve mülksüzleştirilen Rojavalı Kürtlerin varlığını, toplumsal, siyasal ve yönetimsel konumlarını demokratik ulusal birlik temelinde yeniden tayin etmesi açısından oldukça önemli olmuştur.

Demokratik Birlik İnisiyatifi Deneyimi

Demokratik Birlik İnisiyatifi 11 Mayıs 2025'te 301 delegenin katılımıyla konferansını gerçekleştirerek kuruluşunu deklare etmiştir. İnisiyatif, Kürt meselesinin demokrasi, özgürlük ve statü sorunu olduğu gerçeğinden yola çıkmıştır. Kürt sorununun demokratik barışçıl çözümüne katkı sunacak ve sorumluluk üstlenecek tüm toplumsal dinamiklerin bir araya gelmesi hedeflenmiştir. Demokratik Birlik İnisiyatifi bu temelde belirlenen ve amaçlanan ilkeler doğrultusunda söz ve eylem birliği yaptığı sivil ve demokratik bir yapı olarak kurgulanmıştır. Bu oluşum demokratik toplum süreci açısından önemli bir demokratik birlik formu niteliğindedir.

Kürdistanlı tüm halkların etnik, kültürel, dilsel ve inançsal farklılıklarıyla çoğulcu ve dinamik toplum yapısını dikkate alarak kurulmuştur. Ulusal birliğin demokratik temelde inşa edilmesi amacıyla kurulan çoklu bileşenlere sahip bu platformun tarihsel bir sorumlulukla yol alması ve toplumsal sorunlara çözüm geliştirme zeminine dönüşmesi bu eşikte temel ihtiyaçtır.

Kadınların Demokratik Birliği

Kürt ulusal birliğinin demokratik temelde kurulmasının en dinamik gücü kuşkusuz bugün dünya kadın mücadelesine ilham olan Kürdistan Özgür Kadın Mücadelesi ile Kürdistan'ın dört parçasında kesintisiz mücadele yürüten Kürt ve Kürdistanlı kadınların mücadelesidir. Nitekim, sosyalist mücadelenin gittikçe zayıfladığı, yeni sömürge rejimlerin inşa edildiği, birçok coğrafyada şiddet, çatışma ve savaşların sürdüğü, dünya genelinde milyonlarca kişinin yerinden edilerek mülteciliştirildiği, doğanın sonsuz bir sömürü kaynağı olarak görülüp tahrip ve talan edildiği, neoliberalizmin sömürü çarkında sömürü rejimlerinin her gün yeniden üretildiği, Amerika'dan Avrupa'ya, Ortadoğu'dan Asya'ya kadar kapitalist ırkçı ve aşırı sağcı popülist ve kapitalist ideolojiler tarafından kadınların yaşamlarının alt üst edildiği ve bütün bu kapitalist şiddet karşısında alternatif kıtlığının yaşandığı bir eşikte; Kürdistanlı kadınlar Ortadoğu'da bir taraftan erkek egemenliğine meydan okuyor diğer taraftan neoliberal politikalara ve kapitalist sisteme karşı ortaya koyduğu serhildanlarla militan bir konuma yerleşiyor.

Dört parça Kürdistan'da demokrasi ve özgürlük mücadelesinin en önünde yer alan kadınlar, örgütlü mücadeleyi kadınların ve halkların kurtuluşu ve özgürlüğü için yegâne yol olduğunu ilan ediyor. Yürüttüğü çok yönlü mücadeleyle Kürt kadınlar, demokratik ulus temelinde örgütlenmeyi esas alınıyor. Bu amaçla bugün Kürdistan Özgür Kadın Mücadelesi Jineoloji fikriyatı temelinde onlarca kurumsal yapı ve demokratik örgütsel form bünyesinde mücadele yürütüyor. Ulusal birlik ve demokratik ulus temelinde Kürt ve Kürdistanlı kadınlarla uzun erimli ve kalıcı örgütsel bağlar ve bağlantılar kuruyor. Her yıl onlarca çalıştay, seminer, panel, sempozyum ve konferans gerçekleştirerek ortak mücadelenin yol ve yöntemleri belirlenerek mücadelenin sistematikleşmesi ve süreklileşmesi için kararlar alıyor.

Kürt Kadın Parlamenterler Konferansı

Kürt kadınların demokratik siyaset alanında birliğini sağlamak amacıyla 28-29 Mayıs 2025 tarihlerinde Diyarbakır'da "1. Kürt Kadın Parlamenterler Konferans"ı gerçekleştirildi. Konferans Tevgera Jinên Azad (TJA) üncülüğünde yapıldı. Konferans, Kürdistan'ın dört tarafından, Türkiye'den, Ortadoğu'dan ve Avrupa Kürt diasporasından eski ve yeni birçok kadın parlamenterlerin katılımıyla düzenlendi. Konferansta Kürt kadınların siyasal alandaki çok katmanlı deneyimleri, tarihsel hafızaları ve ortak mücadele birikimleri paylaşıldı. Konferans Kürt kadınların Kurdistan'ın geleceğine yönelik örgütleme perspektifini, politikasını ve ulusal birlik temelinde örgütlenmesini ortaya çıkarması açısından önemli bir deneyim olarak gerçekleşti. Sakine Cansız, Leyla Qasım, Hevrin Xelef ve Mina Qazî'ye atfedilen konferans Kürdistan kadın mücadele tarihini, bugünkü deneyimini ve gelecek ufkunu buluşturdu. Kadın yakın zamanda Süleymaniye'de gerçekleştirilecek olan "Ulusal Kürt Kadın Birliği Konferansı"nı önemli bir hedef olarak önüne koydu.

Suriye'de Kadınlar Birliği Konferansı

20 Eylül 2025 tarihinde, bu yazı kaleme alınırken, Kuzey ve Doğu Suriye'de "Kadınların Birliği Konferansı" gerçekleşmekteydi. Suriye'nin yeniden yapılandırılması sürecinde kadınların birlik temelli böyle bir konferans gerçekleştirmesi oldukça önemli bir dönemsel çalışma olmakla birlikte kadınların nasıl bir Suriye istediği ve demokratik Suriye inşasındaki rollerini ve yaklaşımlarını ulusal temelde açık biçimde ortaya koymaktadır.

Sonuç Yerine

Kürdistan ulusal birliğini tamamıyla kuramamış olsa da Kürtlerin demokratik ulus temelinde ulusal birliğini kurmasına ilişkin geçmişten bugüne Kürdistan'da oluşmuş ciddi bir hafıza, birikim ve deneyim söz konusudur. Halihazırda ulusal birliğe ilişkin Kürt

siyasal, toplumsal ve ekonomik yapıların yaptığı çalışmalar birliği oluşturma potansiyelini açık biçimde ortaya koymaktadır. Dört parça Kürdistan'da ve diasporada yaşayan Kürtlerin ulusal bilinç, kimlik ve duyguda önemli oranda ortaklaştığı unutulmamalıdır. Kürdistan başta olmak üzere, diasporalarda ve Kürtlerin yaşadığı her yerde siyasal ve toplumsal çalışmalarla birlikte gerçekleştirilen kültürel, dilsel, sanatsal, basın ve akademik çalışmaların neredeyse tamamı koparılmışlığa ve parçalanmışlığa rağmen Kürdistan'ın ortak ufkunda birleşmekte ve birikmektedir.

Kürt ulusal birliğinin sağlanmasının en önemli göstergesi ve en açık kanıtı Kürdistan Özgürlük Mücadelesinin 50 yıllık deneyimidir. Gerçekleştirdiği muazzam özsavunma ve direnişle, inşa ettiği politika ve örgütsel güçle bu deneyim Kürdistanlıları bir araya getirmede muazzam bir kudrete ve kabiliyete sahip olmuştur. Dört parça Kürdistan ve diasporada Kürdistanlıların yoğun katılımıyla, Kürtleri fiziksel, ideolojik, politik ve duygusal olarak birleştiren; Kürdistanı sömürgeciliğe karşı bir direniş, demokrasi ve barış mücadelesinde ise bir inşa sahasına dönüştüren bu hareketin kesintisiz mücadelesinin ulusal birliği önemli oranda kurduğu hakikati bilinmelidir. Mardin'den Seqiz'e, Şengal'den Kandil'e, Kobani'den Hewlêr'e kadar yarım asırdır direnen ve inşa eden devrimcinin yaşamı ve ölümü Kürdistan toplumsal alanı, gündelik yaşamı, eylemi, tahayyülü ve gelecek ufku kadar ulusal bilincini de derin biçimde şekillendirmiştir. Burada, bu hareketin içinde ve Kürtler arasında inşa edilen dil ile birlikte, 1990'lar itibarıyla Kürt televizyonlarının da katkısıyla Kürtlerin ortak bir paydada kamusal alanda birleşmesinin ulusal birliğe ciddi biçimde katkı sağladığı açıktır.

Kürdistan'da ulusal birliğin oluşmasındaki en dinamik gücün ve en kudretli yapının kadınlar olduğu açık. Kürdistan Özgür Kadın Hareketi'nin ulusal birlik temelli politikasına, inşa ettiği örgütlü mekanizmalara, kurduğu ağlara ve eylem hattına bakıldığında ulusal temelde ortaklığın önemli oranda sağlandığını görmek mümkün. Kürt kadınlar demokratik ulus temelinde Amed'ten Süleymaniye'ye, Qamışlo'dan Şengal'e ve hatta Beyrut'tan Berlin'e kadar kadınları birleştirerek hem ulusal hem de evrensel özgürlük mücadelesinin harcı oluyor. Bu gücün ulusal birliğe öncülük etmesinin yolu Kürt ve Kürdistanlı kadınların demokratik örgütlü mücadelelerinin daha fazla buluşturulması, kadınlar arası bağların daha fazla güçlenmesi ve ortak mücadelenin sürekli hale getirilmesidir.

Kürdistan başta olmak üzere, dünyanın her yerine dağılan Kürtlerin Rojava Devrimi'ne ve Kobani direnişine eşlik etmesinin tek nedeni IŞİD'e karşı ortaya konan olağanüstü direnişe olan saygı, minnet ve hayranlık değildi, ulusal bilinçte ortaklaşmış Kürt kolektif ruhu bu refakatin en temel nedeniydi. Bu hakikat hiçbir zaman unutulmamalıdır. Yine, Başûr ve Bakur'da ortaya çıkan ve Rojhilat'ta zirveleşen Jin, Jiyan, Azadî serhildanına dünyanın her yerindeki Kürtlerin eşlik etmesi sömürgeciliğe ve erkek egemenliğine karşı öfke kadar, Kürtlerin ortak geçmiş ve gelecek tahayyüllerinin oluşmuş olmasından ileri geliyordu.

Demokratik toplum manifestosu eksenli her gelişmenin ve oluşumun halkları ve kadınları ileri taşıyacağı açık. Ancak bu gelişmeleri sağlanmasının biricik yolunun örgütlenmek ve örgütlemek olduğu unutulmamalı. Hem demokratik toplumun hem de ulusal birliğin inşası için Kürtlerin, Kürdistan'ın dört parçasında Demokratik Ulus Paradigması ekseninde iç birliğini güçlendirecek ve ulusal birliği sağlayacak yeni örgütlenme modelleri ortaya koyması; Kürdistanlı halklarla ortak demokratik birlikler kurması; ortak diplomasi oluşturmanın mekanizmalarını oluşturması; hukuk, ekonomi ve ekoloji alanlarında komünlerin inşası; kadınlar arası bağları daha da güçlendirecek yeni örgütlenme formlarının çoğaltılması ve Kürdistan'ın her yerinde yaşanan sorunların somut çözümü için komünal örgütlenmeyle örgütsel ve icra mekanizmalarının çalışması bugün önümüzde duran temel görevlerdir.

İçindekiler için tıklayınız...

Halkların Öz Savunması Bağlamında Demokratik Hukuk Tartışmaları

Ekin Yeter

Abdullah Öcalan tarafından gerçekleştirilen Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı ve ardından yaşanan gelişmeler yüzyılı aşkın bir süredir dört parça Kürdistan'da bütün yakıcılığıyla devam eden Kürt sorunun barışçıl ve demokratik bir biçimde çözülmesi için yeniden kapı araladı.

Kürt Özgürlük Hareketi tarafından ulusal kurtuluş savaş stratejisinin bırakılması ile birlikte politik program "demokratik toplum", programın stratejisi ise "demokratik siyaset" olarak ifade edilmekte. Demokratik siyaset stratejisi kapsamında her türlü bilinçlendirme, eğitim, örgütlenme, propaganda, eylemsellik zemininin devlet mekanizması tarafından tanınması ve bu çerçevede askeri savaş yönteminden uzaklaşılmasının altı çizilmekte. Demokratik siyaset stratejisinin taktiği ise hukuk olarak ifa edilmekte. Bu durum devletlerle yürütülecek müzakereler sonucunda istisna hukuk rejiminin, antidemokratik yasaların reformlar gerçekleştirilerek demokratik değişim ve dönüşümünün sağlanması ile, üzerinde yaşadığımız coğrafyada halkların, kimliklerin, inançların, cinsiyetlerin ve ekolojinin birlikte yaşayabileceği eşit ve özgür koşulları inşa etme fırsatı geliştiğini göstermektedir.

Geçmişe dönüp baktığımızda daha önceki diyalog ve müzakere süreçlerinde de demokratik uzlaşı, özgür siyaset ve evrensel hukuk üçlü sacayağı üzerinde demokratik siyaseti geliştirme ilkesinin altı çizilmekteydi. Bu kapsamda evrensel ve bütünsel hukuk perspektifinin demokratik siyasetin geliştirilebilmesi ve demokratik toplumun inşasındaki hayati rolünün aslında yeni bir durum olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak daha önceki süreçlerin tıkanması, demokratik toplum inşası ve kurumlaşması noktasında ilerleme sağlanamamış olunmasında özeleştirel yaklaşmakta fayda vardır. Meselenin özünün binlerce yıllık devletli uygarlık sistemini dönüştürmek olduğu gerçeğinden hareketle, siyasetteki ve hukuktaki demokratik değişim ve dönüşümü, bütünsel hukukun halklar için öz savunma olması boyutunu tartışmaların merkezine koymak, Kürt halkı başta olmak üzere ezilen ve sömürülen tüm halkların tarih boyunca geliştirdiği itiraz kültürünün, devletli uygarlığa karşı ise komünalite mücadelesinin önemli bir parçası/devamı olarak tanımlayarak sahiplenmek tarihi inşa fırsatına katkı sunmayı sağlayabilir.

Hukukun Demokratik Değişimi

"Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir." diyerek Herakleitos evrendeki her şeyin sürekli bir değişim ve dönüşüm halinde olduğunu savunmuştur. Abdullah Öcalan ise bunu yetersiz görmüş ve "Evrende değişmeyen tek şey değişim ve dönüşümdür" biçiminde formüle etmiş, evrensel hakikati ve çeşitliliği ifade etmek açısından "değişim ve dönüşüm" yasasını birinci hakikat olarak belirlemiştir. Birinci doğa olan "fiziki doğadaki" bu hakikat, ikinci doğa olan ve insana dayalı gelişen "toplumsal doğa" açısından nasıl ele alınabilir sorusu önemlidir. İkinci doğada evrenden ve doğadan daha farklı olarak düşünsellik ve zihin odaklı bir toplumsallık gelişse de geliştirilen teori ve diyalektik değişiklik ile evrendeki ve doğadaki yok olmama halinin toplum için de değerlendirilmesi söz

konusudur. Bu durum nasıl ki doğada çelişki devreye girince dönüşüm oluyorsa, toplumsal işleyişte de çelişkilerin varlığının toplumsallığı dönüştürmesi hali olarak yorumlanabilir. Bunun yanı sıra toplumsal dönüşümün çeşitliliği zenginleştireceği yorumu da çıkarılabilir.

Abdullah Öcalan'ın "Demokratik ulus kavramını doğanın ve düşüncenin diyalektiğine dayanarak ortaya çıkardık." değerlendirmesi bu konu bazında muazzam bir örnektir. Demokratik ulusu özgürlüğe imkan tanıyan bir kavram olarak ele alıyor, farklılıkların kendini özgürce ifade edebilmesi, savaş sürecinin yarattığı çelişki ile toplumsal mücadele diyalektiğinin vardığı menzil olarak açıklıyor.

Burada hakikat rejimi kavramına bir parantez açmak gerekir. İnsan toplumsallığında tarihin her döneminde hakikat arayışçılığının var olduğu su götürmez bir gerçekliktir. Mitoloji, din, felsefe, bilim bu arayışlara cevap olarak doğmuştur. Hakikat özü itibariyle, toplumsal yapı, anlamsallık ve bütünsellik ile ilişkili, dinamik ve sürekli yeniden inşa edilen bir olgudur. Ancak kapitalist modernitenin pozitivist bilimsel yöntemlere sıkışıp kalması, bilgi-iktidar ilişkileri, iktidar ilişkilerinin doğurduğu devlet mekanizması gibi siyasal örgütlenme biçimleri, yönetim şekilleri ve inşa edilen hukuk gibi yönetme aygıtları, baskı ve gözetleme mekanizmaları ile mutlak, dogmatik, tahakkümcü, hiyerarşik bir anlayış yerleştirilmiştir. Bu anlayışın hukuk alanı başta olmak üzere siyasal, ekonomik, sosyal kültürel ve ekolojik tüm alanlarda her gün yeniden üretilmesi ile kapitalist modernitenin birçok alanda sürdürülemezlik sınırlarına dayanmış olması demokratik modernite perspektifiyle yeni bir hakikat rejimine ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur.

Evrende mutlak ve dogmatik hakikat olmadığı gibi, toplumsal olarak ta mutlak ve dogmatik hakikat anlayışının reddedilmesi, tek tipçi, hiyerarşik ve tahakkümcü yaklaşımların sorgulanması ve bu yaklaşımlara karşı çoğulcu, yorumlayıcı, ilişkisel ve birleştirici bir hakikat arayışının esas alınması, pozitivist bilimsel yöntemin sınırları ve iktidarla ilişkisinin sorgulanması, doğa-insan, özne-nesne ilişkisinin eşitlik ve karşılıklılık temelinde yeniden tanımlanması hakikat rejimi bakımından esaslı noktalardır. Bütün sorgulamalar ile geliştirilecek demokratik modernite hakikat rejimi anlayışının hukuk alanı başta olmak üzere siyasal, ekonomik, sosyal kültürel ve ekolojik tüm alanlar için hayati bir önemi vardır. Ancak böyle bir hakikat rejimi ile ele alınırsa hukukun devlet merkezli, erkek egemen ve pozitivist karakteri sorgulanabilir ve yerine demokratik, toplumsal ve kadın özgürlükçü bir hukuk yaklaşımının ikame edilmesi tartışılabilir.

Hukuk Sisteminin Karakteristiği

Hukuk kavramı etimolojik köken olarak, Arapça "hak" kelimesinin çoğulu olarak Türkçe diline geçmiştir. Ancak tarihteki ilk hukuk kurallarının toplumun haklarını korumak için değil, şehir devletlerinde topluma karşı devletin haklarının korunması ekseninde ortaya çıktığını görmekteyiz.

Hukuku tanımlarken devlet mekanizmasını öncelikli olarak değerlendirmek gerekir. Liberal devlet anlayışı devleti toplum sözleşmesi oluşturulurken "tarafsız" olarak ele alır. Ona göre devlet bireylerin özgürlüğünü güvence altına almak, bireylerin hak ve özgürlüklerini korumak için vardır. Sınırları belli olmayan özgürlük ve çatışma halinin toplum için yıkıcı olduğunu öne sürerek devleti ve oluşturulan bir kurallar bütününü gerekli görür. Rousseau'nun "toplum sözleşmesi" kavramı da bu yıkıcı durumdan ve kaostan düzen çıkarma fikrine dönüktür.

Klasik liberal devlet anlayışından sıyrıldığımızda; insanlığın tarih boyunca yaşamı en doğru ve güzel şekilde örmek ve toplumun kendini sürdürmesi için gerekli her şeyi ortak bir toplumsal akılla birikim haline getirdiğini ve bir kolektif-politik hafızayı yani "ahlak"ı oluşturduğunu, devletçi sistemden önce çok uzun süre bu kolektif-politik hafıza ile toplumsal işleyişin sürdürüldüğünü, sermaye ve iktidar tekeli olmadan toplumun doğal halinin ise ahlaki ve politik toplum olduğunu görürüz. Bu kolektif politik hafıza kadın etrafında gelişen ilk toplumsallaşmadan itibaren geçerli olmuştur. "Adalet" kavramının birçok dilde kadınlara verilen bir isim veya dişil bir kavram olması iyi bir örnektir. Kürtçe'nin Kurmanci lehçesinde de "Dad" kelimesi adalet demektir, "Dadi", "Dade", "Dayik" ise anne demektir. Bu da kadim dil grubu olan Aryenik dillerdeki adalet ve kadın ilişkisi için önemli bir örnektir.

Devletli uygarlık sisteminin kendini kurumlaştırması safhasında hukuk ve ahlak arasındaki bağın kopartılarak, toplumsal ahlakın yerine asıl işlevi iktidarı pekiştirmek olan hukuk tekniğinin geliştirilmiş olduğunu görürüz. Uygarlığın başlangıcından bu yana aşındırılan ahlak, kapitalist modernite ile birlikte tamamen ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. En önemlisi de artık toplumsal ahlakın yaptırım gücü yerine onun üstündeki devlet hukukunun yaptırım gücü geçmiştir.

Adaletin evrenin işleyişinde var olan bir olgu olduğu, toplum içerisinde yaşayan hücreler olan bireylerin eksiklikleri ve yanlışlarına dair bir adalet mekanizması işletmesi gerekliliğinin de evrenin işleyişi kadar doğal olduğu değerlendirmesinden yola çıkarsak, kadın etrafında gelişen ilk toplumsallaşmadan itibaren toplumsal adalet kavramının da geliştiğini daha net görürüz. Öcalan'ın "doğada yasa değil, eğilim vardır. Eğilim yasa demek değildir. Toplumda geçerli olan eğilimler olabilir ama yasalar olamaz. Neden çünkü toplum insan zihnine dayalıdır. İnsan zihninde katı yasalar yoktur, eğilimler ve düşünceler vardır. İşte bu nedenle düşünce özgürlüğünü en çok kabul eden toplumlar, en sağlıklı toplum oluyorlar." Toplumların kadim adalet sistemlerini incelediğimizde toplum içerisinde eksikliğe düşenlerin veya yanlış pratik sergileyenlerin Alevilerdeki cem kültürü gibi kolektif bir tartışma yürütülerek genel eğilimlere ve ahlaki ölçütlere göre yaptırım gördüğü, bu yaptırımların genellikle mevcut hukuk sistemindeki cezalandırma biçimi gibi bir yere hapsetmek, belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakmak ve işkence etmek şeklinde uygulanmadığı, ancak giderilemeyecek eksikliği barındıran anlayışın toplumun dışına itildiğini görürüz. Özcesi toplumsal adaletin tesisi için ihtiyacımız olanın mevcut hukuk sistemi gibi katı yasalardan ziyade ahlaki özgünlüğü de barındıran toplumsal eğilimler olduğu yorumunu getirebiliriz.

Türkiye devletinin hukuk sisteminin en kapsamlı ve ayrıntılı yasalarına baktığımızda hukukçuların bile okurken anlamakta zorlandığı İnfaz Yasası, 2911 gibi yasalar olduğunu görmekteyiz. Ancak çok kapsamlı ve ayrıntılı düzenlenmesine rağmen infaz koruma memurları ve kolluk tarafından bu kadar detay verilen yasaların bile uygulanması esnasında yüzlerce hak ihlali gerçekleştirildiğine şahit oluruz. Bu da demektir ki katı ve gittikçe detaylandırılan yasalar çıkartmak ile gerçek bir toplumsal adalet sistemi inşa etmek mümkün değildir. Nazizm döneminin hukukunu ve yargıçlarını değerlendirirken L. Fulien haklı olarak şunları belirtir; "Hukukla ahlak arasındaki zorunlu bağın koparılması diktatörlüğe elverişli bir sistem ortaya çıkaracaktır. Hukuki pozitivizmin etkisi altındaki Alman hukukçuları, hukukun içsel ahlakına duyarsız kalmışlar ve hukuk adına yapılmış her şeyi hukuk kabul etmeye hazır hale gelmişlerdir." Hitler faşizminin kendini temellendirirken hukukun pozitivizm zemininden fazlasıyla yararlanmış olması dikkat çekici bir örnek oluşturur.

Ulus-Devlet ve Hukuk

Devletli uygarlık sisteminin tarihsel süreçteki gelişimi ve aldığı formlar tüm halkları derinden etkilemiştir. Devletli uygarlık sisteminin azami iktidar ihtiyacının homojenleştirmeyi beraberinde getirmesiyle en üst seviyede tekelleşen bir siyasi, hukuki, askeri, ekonomik ve sosyal bir yapı, yani ulus-devlet formu gelişmiştir. Ulus-devlet ihtiyaç duyduğu, kendisine uygun bir ulusu şekillendirerek tekçiliği esas almış ve bu da farklılıklara tahammül edilmeyen bir sistemi oluşturmuştur. Üst kimlik dışındaki her şeyin reddedilmesi ve imha edilmesi meşru kabul edilmiştir. Egemenlerin çıkarlarını korumak amacıyla toplumsal ahlaktan kopuk oluşturulan hukuk sistemi ve yasalar, iktidar kurumları, siyasi mekanizmalar içerisinde de birçok kavram ve kuram oluşturulmuş, dönem dönem yeniden kodlanmış ve toplumu gözetleyen, baskılayan ve kontrol eden, yönlendiren bir nitelik kazanmıştır. Böylece dünya üzerindeki birçok halk, ezilen ve sömürülen bir pozisyona düşme gerçekliği ile karşı karşıya kalmıştır.

Kürdistan'da ahlaki-politik toplum işleyişinin ortadan kaldırılması hali, her ne kadar cumhuriyetin kuruluşundan çok daha önceye devletli uygarlık sisteminin doğuşuna dayansa ve birçok yapıda kendini yeniden kodlasa da, emperyalizmin gücü ile gelişen milliyetçiliğin yıkıcı etkisi ile 1. Dünya Savaşı sürecinde bir kez daha hedef alınmış, inşa edilen ulus-devletler ile tek kimliğin kurucu unsur olduğu anlayış ile merkeziyetçi bir iktidar düzeni oluşturulmuş, Kürtlerin ve birçok ulusun ülkedeki varlığı bir güvenlik sorunu haline gelmiştir.

Bu güvenlik sorunun ortadan kaldırılması için devletli uygarlık sistemlerince geliştirilen fiziki özel ve psikolojik bütün savaş yöntemleri eş güdümlü olarak kullanılmıştır. Bu süreçte gerçekleştirilen katliamlar, halka öncülük edenlerin hukuksuz yargılamalarla idam edilmesi, hafızasızlaştırma ve hakikatsizleştirme üzerine inşa edilen kurumsallaşma, birçok halkın dili kültürü tarihinin tek bir kimliğe indirgenmesi, asimilasyon, 90'larda ise sistematiğini OHAL'den alan uygulamalar ile köylerin yakılması ve boşaltılması, 'faili meçhul' cinayetler, asit kuyuları, işkenceler, gazetelerin ve siyasi partilerin bombalanması, çocukların yatılı bölge okulları ile kimliksizleştirilmesi, geliştirilen işbirlikçilik ve bitip tükenmeyen psikolojik baskının yaşandığı travmalar ile devam etmiştir. Şimdi ise bu anlayış kayyım rejimi, milliyetçi yargılama pratikleri ve terörle mücadele stratejisi, eko-kırım, kadın-kırımı, özel savaş, ekonomik yaptırımlar, tecrit uygulamaları ile derinleştirilerek sürdürülmektedir. Gelişen tarihsel süreçte bir yönetme ve hükmetme aygıtı olan hukuk tekniğinin devletli uygarlığın tekçi, merkeziyetçi, hiyerarşik, tahakkümcü mirasını arkasına alarak nasıl inkar ve imha siyasetine araç kılındığını en çok Kürt halkı başta olmak üzere Türkiye'de yaşayan kimliksiz ve statüsüz halklar anlamıştır.

Terörle mücadele stratejisine ayrı bir parantez açmak gerekir. 20. Yüzyılın son çeyreğinde yani dünyada diktatörlüklerin 'yıkılarak' liberal demokrasilerin kurulması aşamasında, totalitarizm tehlikesiyle bir daha yüz yüze gelmemek amacıyla devletler, ulusal mekanizmalar ve uluslararası sözleşmeler yoluyla, demokrasinin korunmasını güvence altına alacak belirli kıstaslar konusunda uzlaşmışlardır. Bu kapsamda haklara ve özgürlüklere müdahaleler demokratik sistemin işleyişine müdahale olarak da kabul edilmiştir. Ancak bu süreç sonrası geliştirilen "terörle mücadele" stratejisi ile halkların özgürlük mücadelesi terörize edilmeye çalışılmış, özünde devlet pratiklerine meşruluk kazandırmak istenen bir yöntemle toplum güç ile yönetilerek şekillendirilmek istenmiştir.

Hukukçu J. Claude Paye "Terörle mücadele" kavramı ile ilgili "Bu mücadelenin amacı maço toplumun örgütlenmesini yeniden düzenlemektir. Bu süreç boyunca ceza hukuku yüksek otorite akti olmakla belirleyici bir rol oynar. Terörle mücadele yasalarının amacı cezai takibatın soruşturmadan mahkemeye kadar her aşamasına olağanüstü usulün, yasa üzerindeki üstünlüğünü tasdik eder…Değişim öylesine belirgindir ki iç normun altüst olmasına kadar varır; istisnalar kural olur. Siyasal örgütleme şekli olmak olağanüstü usül kendisini anayasa ve kanun yerine koyar." değerlendirmesinde bulunmuştur.

H.Arendt; "Modern diktatörlüklerle geçmişin bütün tiranları arasındaki temel farklılık , terörün artık öncelikle muhalifleri korkutmanın ve yok etmenin bir aracı değil, tamamen boyun eğmiş halk kitlelerini yönetmenin daimi aygıtı olarak kullanılmasını dayatmaktadır." Mevcut gerçekleşmekte olan da bundan ibarettir.

"Terörle mücadele" temelde bir polis operasyonu uygulamada ise toplumun güç ile yönetilmesi olayıdır. Polis aygıtı adli soruşturma süreçleri üzerinde adeta bir tekel gibi işlerken, iktidar sınıfları dışında kalan ve risk grupları olarak değerlendirilen etnik, sosyalist, demokratik yapılanmalar, işsizler, kadın ve gençlik gruplarına yönelik politikaların oluşturulmasında da belirleyici bir rol sahibi olmaktadır.

Alman Ceza Hukukçusu Prof. Günther Jacobs'un Düşman Ceza Hukuku kullanımından bu yana yıllar geçmiştir. Devletler tehlikeli olduğu için kendisiyle savaşılan bireyler için muğlak, tüm vatandaşlara sirayet eden, cezalandırılabilirliği öne çeken, hukukta usuli güvenceleri yok sayan çok ağır insan hakları ihlallerine sebep olan bir uygulamalar zinciri ile halkların mücadelesine ve özel olarak da doğal toplumun yaşam ağacı olan kadın değerlerine saldıran uygulamaları gün geçtikte arttırmıştır.

Yine, bu teoride devletin vatandaşlarına karşı yükümlülükleri ortadan kalkmakta, devlet vatandaşı rakip ve düşman olarak görmekte ve ona karşı savaşmaktadır. Bu durumda elbette ki başta eşitlik ilkesi olmak üzere, "masumiyet karinesi", "şüpheden sanık yararlanır ilkesi", "savunma hakkı", "tabi hakim ilkesi", "yargı bağımsızlığı", "delillerin yasallığı", "silahların eşitliği", "orantılılık ilkesi" gibi ilkeler askıya alınmak ve düşmanı tehlikesiz/etkisiz hale getirilmeye çalışılmaktadır..

Ülkenin kuruluş kodlarındaki tekçi, merkeziyetçi, anti-demokratik, erkek egemen anlayışın, gerek anayasa gibi temel metinlerde, gerek yasa ve yönetmelik

gibi mevzuat hükümlerinde, gerekse de uluslararası sözleşmelerde yansımaları söz konudur. Bu anlayışın terörle mücadele stratejisi ve düşman ceza hukuku anlayışı ile kendini yeniden üretmesiyle tüm toplumsal kesimlere yansıyarak vatandaşları düşman konumuna sokması ile ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, ekolojik kriz ve kaos hali oluşturulmuştur. Uluslararası düzlemde ise ulus-devlet statükoculuğunun çökmesi ve Ortadoğu'daki anti-demokratik rejimlerin kendini sürdüremeyecek hale gelerek emperyal müdahalelere gittikçe daha açık hale gelmelerinin yarattığı kontrollü kaos halinin, halkların geleceği için vehameti ortada olduğundan, siyasetin ve hukukun demokratik değişim ve dönüşümünü esas alarak barışı ve demokratik toplumu inşa etmek her zamankinden daha anlamlı bir nitelik kazanmıştır. Değişim ve dönüşüm yasasından, ahlaki-politik toplumun demokratik ve özgürlükçü eğilimlerinden, anacıl toplumun toplumsal adalet sisteminden hareketle içerisinde bulunduğumuz hukuk sistemini bütünsel bir şekilde ele almak ve demokratik toplum işleyişinin sürdürülebilirliği açısından bütünsel hukuku öz savunma temelinde geliştirmek gerekmektedir. Hukuk sisteminde nasıl bir reforma ihtiyaç vardır, tamamını tek bir yazıda tartışmak mümkün olmasa da belli başlı başlıklara kısaca değinmek gerekir..

Nasıl Bir Toplumsal Sözleşme ?

Öncelikle toplumsal sözleşmelerin oluşturulması koşulları için bu sözleşme kapsamında irade gösteren bütün toplumların eşit, ortak bir irade ile tartışabilecek ve söz kurabilecek imkanlara sahip olması gerekmekte.

Venedik Komisyonu'nun demokratik bir anayasa yapım sürecine dair şu belirlemesi kıymetlidir: "Demokratik bir anayasa yapım sürecinin temel şartları, çoğulcu görüşlere imkân tanıyan koşulların ve yeterli zaman dilimlerinin oluşması, şeffaflık, açıklık ve kapsayıcılık ve ayrıca tartışmalı konuların usullere uygun şekilde müzakere edilebilmesidir…"

Mevcut temel anayasa metinlerinde ve klasik sözleşme anlayışında devlet kurucu iktidar olarak yer almaktadır. Toplum sözleşmesinde ise kurucu unsurun devlet değil toplum olması gerekir. Yine metinlerde ve klasik sözleşme anlayışında devletin varlığından önceki anacıl toplumun doğal toplum kodlarını yok sayan anlayışa karşı ahlaki-politik toplum değerlerini esas alan bir toplumsal sözleşme anlayışı olmalıdır. Toplumların birbirine yakınlaşmasını esas alan, bütün toplumsal kesimlerin kendini ifade edebildiği, kendi rengini verebildiği bir toplumsal sözleşme anlayışı esas alınmalıdır. Ayrıca toplumsal sözleşmenin merkeziyetçi ve tekçi yaklaşımın terk edilerek, yatay bir örgütlenme zemini ile yerel yönetimlerin güçlendirilerek doğrudan demokrasi ile desteklenmesi ve bu kapsamda demokratik kurumların inşası ile toplumsal işleyişin sağlıklı koşullarını oluşturabilir.

Uluslararası Sözleşmelerdeki Çekinceler

Türkiye'nin insanlığın ortak mirası olarak görülen ve evrensel hukuk değeri olan, ayrıca Anayasa 90. Maddesi gereğince yasalar ile eş değer hatta üstün tutulan taraf olduğu çok sayıda uluslararası sözleşmeye çekince koymuş olması durumu söz konusudur. Bu durum özellikle çekince koyulan maddelerin genel olarak azınlık haklarının tesisi ve korunması kapsamında medeni ve siyasal haklar, yerel yönetimlerin merkezi idare karşısında güçlendirilmesi, anadil hakkı başta olmak üzere sosyal ve kültürel haklar, eğitim hakkı gibi temel hak ve özgürlükler alanını ilgilendiren haklar olması, öncelikle devlet mekanizmasının belirli bir antlaşma hükmünü değiştirme, etkilerini azaltma veya ortadan kaldırma amacını güttüğü, ayrıca özü itibariyle de tekçi ve merkeziyetçi yapısını pekiştirme maksadı taşıdığı tartışmasını doğurmaktadır.

Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, İnsan Hakları Komitesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Çocuk Hakları Komitesi gibi birçok uluslararası mekanizma tarafından, çekince koyulan maddelerin sözleşmelerin tamamının uygulanmasına halel getirebileceğini, coğrafi kısıtlamaların kaldırılması gerektiğini, taraf devletin etnik, dinsel veya dilsel tüm azınlık gruplarının ayrımcılığa karşı etkin biçimde korunmasını ve haklarından yararlanmasını sağlama yükümlülüğü altında olduğunu, çekincelerin Kürtler ve Romanlar gibi çeşitli azınlık grupların ayrımcılığa maruz kalmasına ve haklarının kısıtlanmasına yol açtığını Türkiye'nin sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiğini belirtilmiştir.

Tüm bu nedenlerle Türkiye'nin, insan haklarının korunmasına dair Her Biçimiyle Irksal Ayrımcılığın

Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi, BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme , BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, AİHS, 1 No'lu Ek Protokol, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı vb. sözleşmelerin lafzına ve ruhuna aykırı çekinceleri bir an önce kaldırılmalıdır.

"Terörle" Mücadele Yasaları

Terörle Mücadele yasaları düşman ceza hukukunun somut görünme alanlarından biridir ki, Türkiye'de 1991 yılında çıkarılan 3713 sayılı terörle mücadele kanunu halen yürürlükte olup hak ve özgürlüklerin gelişmesindeki en büyük engellerden biridir. Bu yasa, Kürtlerin hukuk dışına itilişine ve Kürtlere uygulanan düşman ceza hukukuna da en güçlü yasal dayanağını oluşturmaktadır. Terörle Mücadele Yasası; modern ceza ve infaz hukukuna uygun olmayıp öncelikle bu yasanın kaldırılması gerekmektedir. Önerilen şekilde kaldırılmaması durumunda ise mevcut bazı maddelerinin mülga edilmesi, bazı maddelerinin de revize edilmesi gerekmektedir.

Anadil Hakkı

Anadil hakkı, bireylerin kendi ana dillerini kamusal ve özel alanda kullanabilmeleri, bu dilde eğitim alabilmeleri ve kültürel ifadelerini bu dil üzerinden sürdürebilmeleri anlamına gelir. Anadil, bireyin kimlik oluşumunda ve kültürel mirasının korunmasında temel bir unsurdur. Anadil, yalnızca iletişim aracı değil; aynı zamanda bireyin düşünme biçimini, öğrenme sürecini ve sosyal hayata katılımını doğrudan etkileyen bir faktördür. Anadil hakkı, çok dilli ve çok kültürlü toplumlarda hem bireysel hem de kolektif haklar bağlamında temel bir insan hakkı olarak değerlendirilmekte, çeşitli uluslararası hukuk belgeleriyle güvence altına alınmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi dil temelinde ayrımcılığı yasaklayarak bu hakkın temelini oluşturur. Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi Madde 27, azınlık topluluklarının kendi dillerini kullanma haklarının inkâr edilemeyeceğini açık bir dille belirtir. Bu madde hem bireysel hem de kolektif düzeyde dilsel hakların tanınmasını sağlamaktadır. Benzer şekilde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi bireylerin kendi dilinde eğitim ve kültürel üretimlerde bulunmalarının önünü açmaktadır. Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı, azınlık dillerinin korunması ve geliştirilmesine yönelik somut önlemleri içermekte; eğitim, adalet, kamu hizmetleri ve medya gibi alanlarda azınlık dillerinin kullanımını teşvik etmektedir. Ayrıca Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme, azınlık bireylerin anadillerini hem özel hem de kamusal alanda kullanma ve bu dilde eğitim alma hakkını güvence altına alır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Madde 30 ise, azınlık ya da yerli topluluklara mensup çocukların kendi dillerini kullanma hakkına sahip olduğunu belirtir.

Anadolu ve Mezopotamya toprakları çok dilli ve çok kültürlü yapısıyla önemli bir zenginliğe sahiptir. Ancak bu zenginliğin korunabilmesi ve anadil hakkının pratikte uygulanabilmesi için devletlerin bu sözleşmelere taraf olması ve iç hukukta gerekli düzenlemeleri yapmasıyla mümkün hale gelmektedir. Ayrıca anadilin kamusal hayatta daha görünür ve işlevsel hale getirilmesi gerekmektedir. Anadil hakkının önündeki engellerin kaldırılması ve anadilin kullanımının artırılması amacıyla reformların yapılması yalnızca bireylerin kültürel haklarını korumakla kalmayacak, aynı zamanda toplumsal barışı ve demokratik toplumu inşa edip kalıcı hale getirecektir.

Umut Hakkı

Türkiye'de idam cezasının kaldırılmasına dair tartışma ve düzenlemelerden sonra 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile kalıcı hâle getirilen "ağırlaştırılmış müebbet hapis" hem ölünceye kadar hapis anlamına gelen bir ceza türü, hem de olağan infazdan ayrılan olağanüstü bir infaz rejimidir. Bu rejim hükümlülerin yüksek güvenlikli cezaevlerinde sıkı güvenlik rejiminde tutulması, aynı zamanda mutlak izolasyon ve şartsız olarak ömür boyu içeride kalma sonucunu doğurarak

"umut hakkını" fiilen ortadan kaldırmaktadır. Söz konusu düzenlemeler koşullu salıvermenin kategorik olarak yasaklandığı haller yaratır. Bu nedenle bazı ağırlaştırılmış müebbetler hukuken indirilemez hâle gelmektedir. AİHM'in Öcalan (No.2), Kaytan, Gurban ve Boltan kararlarında saptadığı ihlal tam da buradan kaynaklanır.

Türkiye, AK üyesi ve AİHS'ye taraf olduğu ve bu bağlamda yargı yetkisini kabul ettiği için AİHM kararlarını uygulamakla yükümlü ve sorumludur. Abdullah Öcalan'ın mevcut koşulları ne AİHM kararları ve umut hakkı ile uyumludur, ne de Kürt meselesinin demokratik ve siyasal çözümüne odaklı yürüttüğü süreçle uyumludur. Umut hakkının uygulanması, temel bir insan hakkı olarak zorunluluk taşıdığı gibi; bugün içerisinden geçtiğimiz Barış ve Demokratik Toplum sürecinin hayata geçirilebilmesi için en temel adımlardan biridir. Bu yönüyle de Öcalan'ın özgürlüğü, yalnızca bir bireyin hakkı olarak değil, aynı zamanda toplumsal barışın ve demokratik siyasetin önünün açılmasının zorunlu bir gereği olarak değerlendirilmelidir. Barışın demokratik entegrasyonu da, umut hakkının yasal adımlarının atılmasına ve zaman kaybetmeden gerçeğe dönüşmesine yani özgürlüğe dönüştürülmesine bağlıdır. Umut ilkesi, diğer tüm toplumsal değerlerin de hukuk kapısından içeri girmesini sağlayabilecek etkiye sahiptir.

Kadın

Mevcut hukuk sisteminin erkek egemen ve devletçi karakteri kadınlar bakımından da yok sayılmanın, ayrımcılığın, şiddete uğramanın ve katledilmenin başlıca meşrulaştırma vasıtası olmuştur. Hukuk sisteminin kadınlara dair bu karakteri ceza hukuku, medeni hukuk, iş hukuku gibi birçok alanda kendisini göstermektedir. Bu nedenle Ceza kanunu, Medeni kanun, 6284 ve İş kanunu gibi yasalarda birçok reformun yapılması gerekmektedir. Kadınların özgürlüğü toplumun özgürlüğüyle doğrudan bağlantılıdır. Barış süreçleri kadınların içerisinde bulunduğu eşitsizlik ve şiddet döngüsü yok sayılarak yürütülemeyecek süreçler olup barışın toplumsallaşması, eşitlik, demokratikleşme ve toplumsal refah için kadınlara yönelik yasal düzenlemeler de göz önünde bulundurularak çalışmalar yürütülmelidir.

Ekoloji

Savaşın aracı ve sonucu olarak meydana gelen ekolojik yıkıma, mevcut ekolojik yıkımların savaşla ilişkisine, bu yıkımların karşısında yer almanın barışla neden doğrudan ilişkisi olduğuna çokça örnek verilebilir. Ancak özetle; doğayı sömürge olarak gören bir akıl ve hukuk rejimi ile barış inşasının mümkün olmayacağını, insanın insana olan tahakkümünün insanın doğaya olan tahakkümünden beslendiğini ifade etmek gerekir. Bu yüzden barışın koşulu olan eşitlik, özgürlük ve adalet; ancak kurdun, kuşun, böceğin, insanın, gelecek kuşağın ve tüm ekosistemin haklarını koruyan bir toplumsal ve hukuksal inşa ile mümkün olacaktır.

Yerel Yönetimler

Yerel yönetimlere kayyım atanması uygulaması ile yine istisna rejimin kural halinde getirildiği ve gün geçtikçe derinleşerek devam eden ve sistematik hak ihlallerine sebep olan bir rejim haline geldiğini belirtebiliriz.

Halkların kimlik, inanç fark etmeksizin bütün zenginliği ile bir arada yaşayabileceği koşulları inşa edecek bir toplumsal sözleşme, ancak yatay örgütlenme modellerinin geliştirilmesi, merkeziyetçiliğin aşılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ile ancak söz konusu olabilir. Bu kapsamda Eş başkanlık sistemi ve en az %50 kadın temsiliyeti için yerel yönetimler mevzuatında düzenlenme yapılması, Yerel yönetimlerin anadil, kültürel kimlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikaların anayasal güvenceye kavuşturulması, Kayyım atamalarının yasal dayanağı olan 674 Sayılı 38. maddesi ile getirilen 5393 sayılı yasanın 45/3. Maddesinin kaldırılması ve Türkiye'nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na koyduğu çekincelerden vazgeçilerek tamamının uygulanması için yasal değişiklik yapılması, belediyecilikte kent konseylerine, mahalle meclislerine ve belediye meclislerine halkın doğrudan katılımını tesis edecek reformlar gerçekleştirilmesi atılması gereken en öncelikli adımlardandır.

İçindekiler için tıklayınız...

PKK 12. Kongresi Bir Son Değil Yepyeni Bir Başlangıçtır

Zilar Stêrk

PKK 12. Kongresi, 5-7 Mayıs 2025 tarihleri arasında gerçekleşti. Kongre, iki konuda tarihi stratejik karar aldı. Birincisi; Ulusal kurtuluş savaşı temelinde 1984'ten beri yürütmekte olduğu silahlı mücadele stratejisini sonlandırma kararıdır. İkincisi ise 27 Kasım 1978'de kurulup bu kongreye kadar kıran kırana bir mücadeleyi yürüten PKK'nin örgütsel varlığına son verme kararıdır. 12. Kongrenin almış olduğu bu iki tarihi karar, hem Türkiye ve Kürdistan'da hem de başta Ortadoğu olmak üzere tüm dünyada büyük yankı uyandırdı. Siyaset arenasında hem lehte hem aleyhte birçok yoruma yol açtı. Bu konuda yapılan değerlendirme ve yorumlar hala tüm sıcaklığıyla devam etmektedir. Çünkü PKK'nin kurucu Önderi Abdullah Öcalan'in almış olduğu inisiyatif ve bu temelde PKK'ye yapmış olduğu 27 Şubat tarihi çağrısı ile başlayan "Barış ve Demokratik Toplum süreci", istenilen tempoda ilerlemese de hala bir şekilde yürümeye devam ediyor.

Abdullah Öcalan'ın aldığı bu tarihi inisiyatifle, 27 Şubat'ta Kürt Özgürlük Hareketine yapmış olduğu çağrı sonrası atılan adımların çetelesine baktığımızda, somut adım atan tarafın daha çok Kürt Özgürlük hareketi olduğu görülecektir. Çünkü Kürt Özgürlük hareketi, Abdullah Öcalan'ın bu konudaki samimiyetine güveniyor ve bu konuda Özgürlük Hareketi içerisinde bütünlüklü bir yaklaşım var. Ancak aynı samimiyetin ve bütünlüklü yaklaşımın Türk devletinde ve iktidarında olmadığı, tüm bu süreç boyunca sergilediği yaklaşımlara bakıldığında görülmektedir. Fakat yazımızın temel amacı güncel siyasal durum değerlendirmesi olmadığı için, konuyu bu düzlemde ele almayacağız. Daha çok 12. Kongrenin ortaya çıkardığı sonuçların, kendi içinde nasıl bir anlam taşıdığını değerlendirmeye çalışacağız.

PKK'nin 12. Kongresinde ortaya çıkan sonuçlar, iki temel konuda çok tarihsel önem taşıyor.

Birincisi, PKK'nin resmi olarak 47 yıllık -Grup aşamasını da hesaba katarsak 53 yıllık- mücadelesi boyunca ortaya çıkardığı gerçekleri açığa çıkaran örgütsel bir yapılanmanın varlığına son vermiş olmasıdır. Çünkü PKK öncülüğünde yürütülen mücadele, Kürdistan ve Kürt toplumu içerisinde çok tarihsel, sosyal, kültürel, ideolojik ve siyasal gelişmeler ortaya çıkardı. Dolayısıyla devrimsel önemdeki bu tarihsel toplumsal gelişmeleri ortaya çıkaran bir iradenin, kendi kanaatiyle örgütsel varlığına son vermesi büyük önem taşıyor.

İkincisi ise, bu kongre ile beraber yepyeni bir başlangıca adım atılmış olmasıdır. İmkan sunulması halinde, demokratik siyaset ve hukuksal zeminde yeni bir mücadele süreci içerisine girmenin kararlaşmasını ortaya çıkarmış olmasıdır. Yürütülecek yeni tarz bir mücadelenin, Demokratik Toplum Sosyalizmi temelinde gelişeceğine dair yeni bir ufka işaret etmesidir. Bu temelde yeni bir Barış ve Demokratik Toplum inşa sürecini başlatmasıdır.

PKK Kürt Toplumunda Büyük Değişimlere Yol Açtı

PKK'nin doğuşuyla beraber başlayan uzun mücadele yılları içerisinde Kürt toplumunda; yeni bir varlıksal

bilinç, yeni bir kültürel-felsefik şekilleniş ve yeni bir sosyolojik gerçeklik oluştu. Etkilediği Kürt toplumunun duygu ve düşünce dünyasında büyük alt-üst oluşlara, büyük değişim ve dönüşümlere yol açtı. Bu da Kürt'ün gündelik yaşamından tutalım da toplumsal kurumlaşmalarına kadar güçlü bir yansıma ve pratik karşılık buldu.

Varlık olarak Kürtlük, bu PKK'li yıllar içerisinde adeta kendisini küllerinden yeniden yarattı. Çünkü PKK öncesi Kürt'ün yaşamı adeta biyolojik sınırlarda yürümekteydi. Kendi anlamını yaratamayan, anlamdan yoksun bırakılmış bir yaşama mahkum edilmişti. İçinde yaşadığı zamanın dışına itilmiş ve kendi zamanını kaybetmiş gibiydi. Kürtler için zaman, adeta ibrenin tersine işlemeye başlamıştı. Dolayısıyla PKK ile beraber Kürt toplumu, kaybettiği zamana yeniden kavuştu. Yitirdiği anlamı, yeniden ve yepyeni bir tonda yaratmaya başladı.

Herşeyden önce yeniden Xwebun olmaya başladı. Tarihsel gerçekliği ile karşılaştırıldığında, büyük bir deformasyona uğrayan ve ciddi bir erime yaşayan ahlaki politik yapısı, adeta kendi kök hücreleri üzerinden tekrar yeşermeye ve filizlenmeye başladı. Mahkum edildiği dar biyolojik yaşam sınırlarını aşarak, kendi toplumsallığını yeniden ve daha demokratik tarzda inşa etmeye başladı.

Eski aşılamayan geleneksel yaşam anlayışında, devrimsel bir değişim düzeyini ortaya çıkardı. Abdullah Öcalan bu gelişmeyi "sosyal devrim ve yeni yaşam" olarak tanımladı. Çünkü gerçekten de Kürdistan'da özgürlük mücadelesi ortaya çıkmazdan önce, yaşam adına pek bir şey bırakılmamıştı. Ne bir sosyal toplumsal kurumlaşma ne de bunlara temel teşkil edebilecek ve içerik kazandırabilecek ciddi bir zihiniyet yapısı, kalmamıştı. Kürdistan'da ayakta kalan tek kurumlaşma, aile kurumuydu. Hemen hemen tüm toplumsal ilişkiler, aile kurumu etrafında şekilleniyordu. Aile adeta Kürt'ün her şeyiydi. Tüm varlığını aile gerçeği üzerinden şekillendiriyordu. Aile, Kürt'ün elinde kalan tek iradi ve idari gücüydü. Onun devleti, onun iktidarı, onun siyaset alanıydı. Onun ahlak ve politikasını ürettiği tek yaşam zeminiydi.

Aile gibi daracık bir zemin üzerinden üretilecek ahlak ve politikanın ufku da elbette aynı darlıkta oluyordu. Nitekim PKK öncesinin Kürdistan'ındaki hakim ahlaki yapının dokusuna bakıldığında; son derece gericileşmiş ve çürümeye yüz tutmuş bir gerçeklik içerisinde olduğu görülür. Aile kurumu içerisinde ve etrafında şekillenen bu ahlaki doku, daha çok "namus" adı altında kadını mülkleştiren yazısız yasa ve kanun uygulamaları yaratmıştı. Kürt toplumuna hakim kılınmış din olgusunun da etkisiyle bu yazılı olmayan geleneksel yasa ve kanunlar, yaşamı en çok da kadına adeta zehir etmişti. Ahlak adı altında kadına tamamen akıldan yoksun, bedensel bir varlık olarak bakılmaktaydı. Evinin kapısından dışarı çıkamayan, erkekle aynı sofraya bile oturamayan, erkeğin mülkiyetindeki çocukları doğurmak ve büyütmek dışında herhangi bir söz ve karar gücü olmayan bir pozisyondaydı. Kürt toplumunun bu günkü haline baktığımızda ise kadının toplumsal mücadelede oynadığı rol ve kazanmış olduğu öncü, belirleyici pozisyon inkar edilemez bir biçimde orta yerde duruyor. PKK hareketinin kadın özgürlüğü konusunda ortaya çıkardığı gelişme düzeyi, somutlaşan bir gerçekliktir. Kürdistan koşullarında bu, çok çarpıcı bir gelişmedir.

PKK mücadelesi, sosyal-kültürel açıdan da Kürdistan'da çok büyük değişimler ortaya çıkardı. Bu değişimler öyle söz düzeyinde de kalmadı. Kürt toplumunun yaşam ve ilişkilerinde yansımasını güçlü bir biçimde buldu. Kürt'ün sadece mücadele hayatında değil, günlük sosyal hayatında, ev ve aile yaşantısında bile, büyük değişimler ortaya çıkardı. Ev ve aile ortamında bile kadına, gence ve çocuğa karşı gösterilen muamelede, çok önemli bir değişim ve dönüşüm düzeyini ortaya çıkardı.

Bu mücadele, Kürt toplumunda yeni bir bilinç ve bu bilince dayalı yeni bir demokratik kurumlaşma yarattı. Elli üç yıl önce aile dışında hemen hemen hiçbir demokratik kurumlaşması olmayan Kürt toplumu, bu gün yaşamın tüm alanlarında örgütlü bir halk gerçeğine kavuşmuş durumdadır. Kürt halkı bu gün, kendi içinde çeşitli yetersizlikleri olsa da, bulunduğu her yerde önemli bir örgütlülük düzeyine sahiptir. Siyasi, ideolojik, sosyal, kültürel ve askeri açıdan önemli bazı kurumlaşmaları ortaya çıkarmıştır. Siyasi partilerden sivil toplum örgütlerine, kadın özgürlük hareketlerinden özgür kadın dernekleşmelerine, sanat-kültür merkezlerinden bilimsel akademilere, eğitim-öğretim okullarından anadil kurslarına, branş eğitimlerinden sosyal bilim akademilerine

kadar ciddi bir kurumlaşma düzeyini kendi içinde geliştirmiştir. Soykırım savaşından dolayı yurt dışına göç etmek zorunda kalmış olan diaspora Kürtleri bile, kendi içinde son derece örgütlü ve kurumlaşmış bir güç halindeler. Geçmişte varlığı dağıtılmış bir halkın, bir toplumun yeniden kendini bu düzeye ulaştırmış olması, küçümsenemez bir gerçekliktir.

Tüm bunlar PKK öncülüğünde yürütülen ulusal kurtuluş mücadelesinin yarattığı güç ve irade sonucunda, ortaya çıkmış gelişmelerdir. Ve elli üç yıllık süre zarfında, mücadeleyi ulaştırdığı çok önemli bir aşamadır. Kürt Varlığının hem kendini yeniden yaratmasında ve hem de yarattığı bu yeni Varlığın kabul görmesini sağlamada, tarihsel belirleyiciliği olan bir mücadele aşamasıydı. O yüzden bu sürecin kendine has bir stratejisi ve mücadele yol-yöntemi vardı. Ciltler dolusu anlatımlarla ortaya konulabilecek Kürdistan'daki tüm bu gelişmeler, PKK öncü örgütlülüğü ve yürütmekte olduğu gerilla mücadelesi sayesinde ortaya çıkabildi. Şimdi PKK 12. Kongresinin almış olduğu kararla beraber bu silahlı mücadele süreci sonlandırılmış oluyor.

PKK 12. Kongresinin almış olduğu bu kararlar, haklı olarak Kürt halkını ve Kürdistan toplumunu duygu ve düşünce anlamında etkiledi. Bunun bir nedeni, belki Abdullah Öcalan'ın yapmak istediklerini tam anlayamamak ve kavrayamamaktan kaynaklı olabilir. Fakat esas nedeni ise; sanki PKK'nin örgütsel varlığına ve silahlı mücadele stratejisine son verince, tüm bu gelişmeler bir çırpıda yok olacakmış, ellerinin arasından uçup gidecekmiş gibi duygusal bir yaklaşım ve anlama biçimidir. Kürtler, yaşadıkları tarihi gerçeklerden yola çıkarak bu yönlü bir kaygı ve endişe taşıyorlar. Duydukları kaygı ve endişe konusunda, çok da haklıdırlar. Çünkü benzer süreçleri deneyimlemiş ve bunun acısını çok çekmiş bir halktır. Dolayısıyla yürütülmekte olan Barış ve Demokratik Toplum süreci konusunda, Türk devletine ve mevcut siyasi iktidara güven duymuyor. Güvendiği tek dayanak, Öcalan'ın samimiyeti ve kararlılığıdır. Kürt halkının sürece katılımı, bu temelde gelişiyor.

Demokratik Toplum İnşası

PKK, 20. Yüzyıl koşullarında bir ulusal kurtuluş örgütü olarak doğup gelişti ve mücadele yöntemi olarak da silahlı mücadele stratejisini esas aldı. Bu temelde resmi olarak tam kırk yedi yıllık bir mücadele yürüttü ve sayısız gelişmeye imza attı. Henüz Türk devlet yasalarında ve anayasasında resmi bir karşılığa dönüşmemişse de, fiiliyatta çeşitli düzeylerde Kürt varlığının tanınmasını sağlamayı başardı. Kürt halk varlığının Dünya halkları arasındaki onurlu ve itibarlı yerini almasını sağladı. Dolayısıyla Toplumsal mücadeleler tarihine ve Kürdistan özgürlük mücadelesi tarihinine adını altın harflerle yazmayı başaran öncü bir hareket iradesi olarak, canlı tarihe ve topluma mal oldu. Bu anlamda kırk yedi yıllık süre içerisinde Kürdistan tarihindeki belirleyici rolünü oynadı ve misyonunu tamamlamış oldu. Gerçekleştirmiş olduğu 12. Kongre ile de bu tarihsel rolünü ve misyonunu tamamladığını, tüm dünyaya duyurmuş oldu.

Şimdi PKK mirası olarak ortaya çıkmış olan ideolojik, sosyal, siyasal, kültürel, kuramsal ve kurumsal tüm gelişmeleri yeni bir mücadele aşamasına taşıyacak, yepyeni bir sürecin içerisinde bulunuyoruz. Bu sürecin stratejisini ve temel taktiklerini, Abdullah Öcalan tanımladı. Buna göre yeni mücadele döneminin stratejisi, demokratik siyaset olacak.

Eski mücadele stratejisi, ulusal kurtuluş savaş stratejisiydi. Dolayısıyla yöntemi de silahlı mücadeleydi. Taktikler bu temelde belirlenmişti. Buna neden ihtiyaç duyulmuştu? Çünkü Kürt halkına karşı derin bir inkar ve imha siyaseti yürütülüyordu. Kürtlere karşı soykırım siyaseti ve acımasız bir baskı ve zulüm uygulanıyordu. Ulusal kurtuluş stratejisine ve silahlı mücadeleye bu yüzden ihtiyaç duyulmuştu. Buna mecbur kalınmıştı ve yukarıda da açmaya çalıştığımız temelde bu strateji böyle bir ihtiyacı karşılamış oldu. Kendi tarihi rolünü oynadı.

Şimdi yeni mücadele döneminin stratejisi, demokratik siyaset stratejisi olacak. Demokratik siyaset stratejisi ile amaçlanan ise Demokratik Toplumu geliştirmek, inşa etmek ve sürekli işleyen zihni hem bedensel bir sistem haline getirmektir. Bunun için silahlı bir mücadeleye gerek yoktur. Yani toplumsal demokrasiyi geliştirmek ve sistemsel kuruluşunu sağlamak için, birbirini öldürmek gerekmiyor. Silahlı mücadele stratejisine son verilmesi bu yüzden uygun görüldü. Kuşkusuz bu yeni mücadele döneminin de kendi içerisinde çok zorlu yanları olacaktır. Bunun farkında ve bilincinde olmak lazım. Ancak kendi mecrasında çeşitli zorlukları

olsa da sistemli olarak ölmeye ve öldürmeye odaklı bir yöntemi gerektirmiyor. Demokratik siyasetle de böyle bir amaç ve hedef gerçekleştirilebilir. Yeter ki, önünde duran engeller kaldırılsın ve pratikleşme şansı tanınsın.

Bunları anlatırken, demokratik siyasete yüklenen anlam da önem kazanıyor. Bu gün Türkiye'de yürütülmekte olan klasik devletçi, iktidarcı bir siyaset anlayışı zaten var ve geçerli kılınmış, hakim anlayıştır. Demokratik siyasetin siyaset arenasındaki konumlanışı, bunun ötesine geçmektedir. Çünkü demokratik siyaset esasta devletçi, iktidarcı bir zemin üzerinde değil, toplumsal zemin üzerinde konumlanır. Demokratik siyaset, devlet ve komün ikilemi içerisinde komünün yanında konumlanır. Komünü yani toplumu temsil eder ve savunur. Zaten demokratik özünü ve niteliğini de buradan alır.

Konuya bu bakışın ışığında bakıldığında demokratik siyasetin kendisi, kendi başına bir mücadele zemini oluyor. Bir örgütlenme zemini oluyor. Dolayısıyla Demokratik siyaset; toplumun demokratik bir tarzda örgütlenmesine, kurumlaşmasına ve kendi hakkında karar alma gücü ve iradesine odaklıdır. Aslında toplumun demokratik tarzda kendini yaşatmasına ve sürdürmesine odaklıdır. Özcesi mevcut devletçi iktidar siyaseti karşısında, toplumun kendi zihniyetini ve demokratik bedenleşmesini yaratma mücadelesidir. Toplumun kendi ihtiyaçları temelinde yaşamın tüm alanlarında kendini komünal tarzda bilinçlendirip örgütlemesi için ihitiyaç duyulacak her şeyi geliştirme ortamı ve zeminidir.

Demokratik siyaset stratejisinin bir de temel taktikleri olacak. En temel taktik bütünsel hukuktur. Yani toplumun sahip olacağı demokratik hakların yasal ve anayasal güvenceye alınmasıdır. Çünkü "Dev"leşen ulus-devlet ve iktidarları karşısında, toplumun ve bireyin demokratik hakları olmazsa, demokratik hakları yasal ve anayasal güvencelere kavuşturulmazsa, zaten buna demokratik toplum denilemez. Bu yüzden demokratik toplumun kendi içinde ihtiyaç duyacağı düzeyde; düşünme, konuşma, tartışma, araştırma, eğitim, örgütlenme, toplanma, karar alma, pratikleşme ve kurumlaşma hakları olacaktır.

Demokratik siyaset stratejisinin bir diğer taktiği ise elbette öz savunmadır. "Dev"leşen Ulus-devletçi sistemler, toplumun özsavunma gücünü ve iradesini elinden aldığı için bu kadar güçsüz düşmüş durumdadır. Toplum, adeta canavarlaşan ulus-devletçi yapılar karşısında "Vatandaş" adı altında, tek tek atomlarına dek bölünmüş, parçalanmış durumdadır. Adına komün de diyebileceğimiz toplum, daha kendi ilk doğuş halindeyken bile tüm yaşam ve ilişkilerini, kendini savunabilecek ve kendini yaşatabilecek tarzda düzenlemişti. Toplumun bu gerçeğini, arkeolojik kazılardan çıkan tarihsel bulgular bile çok açık ve net bir şekilde ortaya koyuyor.

Onbinlerce yıl öncesinin klan toplumu bile varlığını, yaşamını tehdit eden unsurlara karşı müthiş bir özsavunma tutumu içerisinde olmuştur. Zaten ilk toplum olma ihtiyacının bile, kendini savunma refleksi ve ihtiyacı üzerinden gelişmiş olma ihtimali çok yüksektir. Güçlü ve hükmedilemez olan bir doğanın içerisinde, oldukça zayıf bir bedensel varlık olarak doğunca; insanın bir araya toplanmak, iletişim kurmak, dayanışmak, konuşmak, bir arada yaşamak, örgütlü durmak, dolayısıyla komünleşmek dışında bir çaresi kalmamıştır. Yani komün olmak, toplum olmak, örgütlü durmak; olası her türlü tehlikeye karşı kendini savunabilmenin, kendini yaşatabilmenin ve varlığını sürekli kılmanın da tek yolu olarak gelişmiştir. Küçük klan birimleri halinde de olsa, böyle komünal toplulukların kendi içerisinde her an bir tartışma ve görüş sahibi olduğunu anlayabilmek, şimdinin dünyasından baktığımızda bile zor değildir. Çünkü tek tek bireyler olarak kendini savunmak için gidip bir ateşli silah ya da el bombası veyahut balistik bir füze alabilecekleri; ne kurulu bir fabrikaları vardı, ne de para ve sermaye denilen uydurma bir illet vardı. Tek çare, birbirine dayanmak, birlikte yaşamak, anlaşıp birlikte davranmaktı. Birlikte ortak yaşamaktı. Tartışarak, anlaşarak ortaklaşmaktı. Şayet gerçek politik bir toplumun izlerini arayacaksak, tarihin bu başlangıç dönemlerine bakmak bile yeterlidir. Çünkü bu anlattıklarımız, hem bir tür politikadır hem de kendini savunma anlayışıdır. O günkü Komünal insanın kendisini savunma ve yaşatma politikasıdır. Öz savunma politikasıdır. Gerektiğinde obsidyen taşlarını sivriltip saldırgan varlıklara karşı, bu tür öldürücü silahlar da kullanmış ancak esasta ortaklaşmacı, komüncü, örgütlü, planlı ve politikalı bir duruşla kendini savunabilmiş, yaşatabilmiş ve varlığını sürekli kılabilmiştir.

Demek ki; toplum olmanın, toplum olarak hareket edebilmenin kendisi, kendi başına bir özsavunma

oluyor. Tabi toplum olmak için de tıpkı o ilk klan veya kabile toplumunda olduğu gibi, bazı temel niteliklere sahip olmak lazım. Çünkü toplum olmak, sadece kalabalık bireylerden oluşan bir yığın demek değildir. Toplum olmanın, ilk günden beri kendi içinde taşıdığı temel nitelikleri vardır. Bu niteliksel özellikler, ilk günden günümüze kadar kendini savunmanın, kendini yaşatmanın ve kendini sürekli kılmanın gerektirdiği; toplanma, dağılma, tartışma, ortaklaşma, her konuda görüş sahibi olma, yaşamı hakkında karar alma, örgütlü durma, örgütlü davranma, bunlar yetmediğinde ise ihtiyaç duyduğu diğer savunma silahlarına ulaşma ve kullanma özgürlüğüdür. Fakat tarihsel akış içerisinde, kendini toplumun sırtına asalak bir kambur gibi bindiren devlet gerçeği, toplumun yaslandığı tüm bu özellikleri elinden almış ve çırılçıplak, örgütsüz, savunmasız, adeta bakıma muhtaç "Vatandaş" bireylere dönüştürmüştür. Giderek örgütlülüğü dağıtılan toplum ve birey; "Dev"leşen devlete ve iktidarlara muhtaç kılınmış ve alabildiğine cüceleştirilmiştir. Günümüzde devletin, toplum ve bireylere karşı her türlü şiddeti bu kadar hoyratça kullanabilme gücünü ve hakkını kendinde görmesinin nedeni, tabi ki toplumun ve toplumsal bireyin tamamen savunmasız bırakılmasındandır.

Tıpkı bir canavar gibi karşısına dikilen devlet aygıtları, yazılı tarih boyunca her ne kadar toplumun bu temel niteliklerini elinden almak için bazen savaş ve şiddet yoluna, bazen de ideolojik yol ve yöntemlere başvurmuşsa da toplum, bu demokratik özünü kendi içinde hala potansiyel düzeyde korumayı sürdürüyor. İşte demokratik siyaset, toplumdaki bu potansiyel özü ortaya çıkaracak, aktif kılacak, örgütlenip güç ve irade sahibi olması için ön açıcı ortamlar ve süreçler geliştirecektir. Özcesi ulus-devlet "Dev"i karşısında güçsüz kılınmış toplumun, yeniden demokratik ve komünal tarzda örgütlenmesini, düşünmesini, tartışmasını, söz ve karar sahibi olmasının imkanlarını yaratarak, kaybettiği demokratik güce yeniden kavuşmasını sağlayacak.

Yöntemlerle savunabilmelidir. Demokratik bir toplumda özsavunma, devredilemez bir hak haline getirilmelidir ve yasal-anayasal garantiye kavuşturulmalıdır. Çünkü kendi savunmasını yapamayan ve kendini savunma hakkı elinden alınmış bir toplum ne demokratik olur, ne politik ve ahlaki olur ne de özgür olur. Binlerce yıl öncesinin klan ve kabile toplumu kadar bile; politik ve ahlaki olduğu, özgür olduğu söylenemez. Kendisini savunabilecek durumda olmayan bir varlık "ben özgürüm" diyemez. Çünkü istediği gibi düşünse bile istediği gibi konuşamaz, istediği gibi davranamaz, istediği gibi yaşayamaz. O yüzden özgürlüğün, kendini savunabilme yetisine sahip olmayla bağını görmek ve yeni demokratik toplum inşasına bu bilinçle yönelmek lazım.

Kürdistan'da kırk-elli yıldan beri kendi toplumunu savunan bir PKK örgütsel varlığı ve silahlı mücadelesi vardı. Şimdi PKK örgütsel yapısına ve silahlı mücadele stratejisine son verdi. Fakat bundan, Kürt halkının ve Kürdistan toplumunun savunmasız kalacağı ya da kendi haline bırakılacağı anlamı çıkarılmamalıdır. Çünkü Kürdistan'da çok canlı bir biçimde yaşanılan bu PKK'li yıllar, özgür ve iradeli toplum olmanın, özgür ve iradeli birey olmanın, aslında varlık olmanın yegane garantisinin, kendini her bakımdan savunabilmeye bağlı olduğunu çok yakıcı bir gerçeklik olarak ortaya çıkardı. O yüzden demokratik, özgür ve iradeli bir toplum ve birey olmanın zorunlu bir gereği olarak, Demokratik Toplum inşasının mutlaka kendi öz savunmasını da geliştirmesi gerekmektedir. Öz savunma hakkı, sadece devletlerin tekelinde olamaz. toplumun da kendi öz savunmasını sağlama hakkı olmalıdır. Çünkü devletin zaten dev gibi ordusu, polisi, istihbaratı, özel harekatçısı, yargısı, mahkemesi, sorgusu, zindanları, yasaları, kanunları, kuralları vs. var. Peki, toplum dediğimiz çoğunluğun elinde ne var? Aslında buna verilebilecek cevapları topladığımızda, kocaman bir "hiçbir şey" çıkar ortaya.

Sonuç olarak, Devlet ve Komün ya da Devlet ve Toplum ikileminden bu duruma baktığımızda, bu günkü toplumsal güçsüzlüğün, esasen buradan kaynaklandığı çok açık görülmektedir. O yüzden Demokratik Toplum; ancak demokratik siyaset stratejisi, yasal anayasal garanti veren bütünsel bir hukuk ve öz savunmaya dayalı bir inşa süreci ile kendini var edebilecektir. 12. Kongre PKK'nin örgütsel varlığına son vererek, böyle yeni ve iddialı bir mücadele döneminin önünü sonuna kadar açmıştır.

Demokratik Toplum Sosyalizmi

Reel sosyalizmin çözülüşü ardından, bunun sebepleri

çokça tartışıldı ve bu tartışmalar hala devam ediyor. Çünkü 20. Yüzyıl dünyasında, dünya toplumunun neredeyse üçte biri umudunu sosyalist ideolojiye ve SSBC'deki yetmiş yılı bulan pratikleşme örneğine bağlamıştı. Ancak Reel Sosyalizmin çözülüşüyle beraber, ona bağlanan bu umutlarda da önemli bir sarsıntı yaşadı. Ancak gelinen aşamada bunun üzerinden epey zaman geçmiş bulunuyor ve yeni bir yüz yılın ilk çeyreğini arkamızda bıraktık. İnsanlık, sosyalizm fikrini ve bu fikir etrafında kurduğu adil, eşitlikçi ve özgürlükçü bir dünya hayalini ısrarla terk etmedi. Sosyalizme soldan ve sağdan yaklaşan ve yorumlayan bir çok düşünce akımı ve onların etrafında gelişen çeşitli örgütlenmeler ortaya çıktı. Bazı kesimler ise eski Marksist ve Leninist teorinin yetersizlikleri üzerinden yeni ve düzeltici arayışlara girmek yerine klasik Marksist-Leninist çizgiye büyük bir değişmezlikle yaklaşıp doğmalaştırmayı tercih etti. Bunların her biri kendi mecrasında sosyalizmi anlama ve yorumlama biçimleridir. O yüzden bunları övmek veya yermek yerine, insanlığın sosyalizm yürüyüşünde ortaya çıkan adil, eşitlikçi, özgürlükçü bir dünya arayışı ve çabaları olarak görmek ve Demokratik Toplum hanesine yazmak, en doğrusudur. Ana konumuz bu olmadığı için, bu yazıda derinlikli bir sosyalizm analizine girmeyeceğiz.

Abdullah Öcalan, PKK'nin 12. Kongresine Demokratik Toplum Manifestosunun aslında bir özeti gibi olan "Giriş" metnini göndermişti. Demokratik Toplum'un Manifestosu ve aynı zamanda programı niteliğinde bir metindi. Öcalan bu Manifesto'da Reel Sosyalizmin çok derin bir analizini yapıyor. Aslında Reel Sosyalizm analizini, ilk kez bu metinde yapmıyor. Daha önce AİHM'ne sunmak üzere hazırladığı savunmalarında da çok derin bir Reel Sosyalizm analizi yapmıştı. Ancak her seferinde bu konudaki düşünce ve fikirlerinin daha da derinleştiğini ve daha objektif bir düzey kazandığını, daha rafine bir hal aldığını görmek mümkündür. Abdullah Öcalan'ın 12. Kongreye sunduğu bu Manifesto'da tanımladığı Sosyalizm, Demokratik Toplum Sosyalizmidir.

Reel Sosyalist bir tekrarı yaşamamak için, teorisiyle ve pratiği ile bir bütünlük içerisinde ele alıp büyük dersler çıkarmaya ihtiyaç var. Reel Sosyalizmin içten çözülmesine neden olan temel hususlar; sınıf ve devlet tahlili, ekonomist ve endüstriyalist bakışı, kaba materyalist ve ilerlemeci tarih anlayışı ve kendi modernitesini yaratamamasıdır. Bu açıdan 21. Yüzyılın ikinci çeyreğine girmeye hazırlanan günümüz dünya koşullarında, 19. ve 20. Yüzyılın bilimsel-düşünsel koşullarının şekillendirdiği bir sosyalist teoriyle yürümeye çalışmak, doğru olmayacaktır. Bu çok açık. Çünkü günümüz koşullarında toprak altından çıkan yepyeni ve dipdiri bir tarih var. Gün yüzüne çıkarılan tarihi bulgular, bize adeta "Durun! yanlış biliyorsunuz, yanlış yürüyorsunuz" diyor ve bizleri uyarıyor. Yine ulus-devletlerin ortaya çıkardığı yaklaşık iki yüzyıllık toplum karşıtı, dev gibi bir pratik var. Toplum, adeta"sırtımdaki bu yükü artık kaldıramıyorum, nefessiz kaldım, ezildim, kurtarın beni!" diyor. Buna sosyalist rejimle yönetilen ulus-devletler de dahildir. Ki bunlar Reel Sosyalist pratiğin hanesine yazılan pratiklerdir. Dolayısıyla gelinen aşamada; ulus-devlet yapıları hem kendi içinde bir kriz hali yaşıyorlar hem de topluma çok büyük krizler yaşatıyorlar.

Sınıf mücadelesini merkezine alan örgütlenmelerin yanı sıra, kadın özgürlüğünü ve ekolojik bir dünyayı merkezine alan dev gibi, yeni toplumsal hareketler ortaya çıkmıştır. Doğa, bas bas bağırıp adeta "ben de varım, beni görün, bana hükmetmeyi bırakın, buna gücünüz yetmez, benimle beraber kendinizi de bitireceksiniz" diyor.

Kadın ise beş bin yıllık yıkıntılar altından başını dimdik kaldırmış ve dünyanın her yerinde özgürlüğe kanat çırpmanın gayretini geliştiriyor. Tüm İnsanlığa seslenip "sizi doğuran, sizi var eden benim, bu hakikatimi görün, boğazımı sıkmayı bırakın" diyor.

Yine kapitalizme karşı oldukça geniş bir yelpazede, ciddi bir anti kapitalist enternasyonal bir hareket gelişiyor ve her gün biraz daha büyüyüp güçleniyor.

21. Yüzyıl koşullarında gelişecek yeni bir sosyalizmin, tüm bu sesleri duyması gerektiği açıktır. Dolayısıyla yeni bir sosyalist teori ve pratik, herşeyden önce demokratik olmak zorunda. Yani toplumsal olmalı. Devletçi olmamalı. Aslında diğer bir ifadeyle buna, sosyalizmin toplumsallaşması da diyebiliriz. Çünkü Reel Sosyalizmin en büyük yetersizliklerinden biri de gerçek bir toplumsallaşmayı yaşayamamasıydı. Aslında komünleşememesiydi. Komünleşmeyi, toplumsallaşmayı, demokratikleşmeyi bir kenara bırakıp merkezileşmeye, devletleşmeye ağırlık vermesiydi.

Bir de yeni ve demokratik bir sosyalizm, hem teoride hem pratikte toplumun bütününü kapsamayı esas almalı. Toplumun sadece işçi sınıfından ibaret olmadığını görerek ve bilerek, gerçek bir toplumsallaşmayı, gerçek bir demokratikleşmeyi yaşamalıdır. Reel Sosyalizm dediğimiz, aslında bir tür proleterizm olarak kaldı. Yani toplumun tümünü kapsamadığı için gerçek bir sosyalizm olmadı. Toplumdan kopup kendi etrafında sert bir proleterizm sınırı ördü. İşte tam da bundan dolayı yeni bir Sosyalizm, bu proleterizm sınırlarını aşarak bağrını, toplumun tüm kesimlerine açmalı ve kesinlikle demokratikleşmelidir. Çünkü aslında sosyalizmin özü, demokratik bir yapıdadır. Demakratik bir yapıda olmayan bir toplumsal sistem; eşitlik, özgürlük ve adalet üretemez. Nitekim ortaya çıkan tarihsel örnekler gözler önündedir. O yüzden de yeni bir 21. Yüzyıl sosyalizmi, toplumun en geniş kesimlerini içine almalıdır. Çünkü günümüz dünyasında toplumun en geniş kesimleri, kapitalist modernitenin yol açtığı krizlerden muzdariptir.

Hacimsel olarak toplumun yüzde onu veya yirmisi gibi bir kesim kapitalist moderniteden faydalanıyorsa, geri kalan yüzde sekseni-doksanı ise çeşitli düzeylerde onun hizmetine koşturulanlar oluyor. O zaman kapitalist moderniteye hizmet temelinde yaşayan ve kendi içinde çok çeşitli sorunlarla, krizlerle karşı karşıya kalan bu yüzde seksen-doksanlık kesimin tümünü, kendi içine alabilmeyi amaçlamalıdır. Dolayısıyla halkların, kadınların, kültürlerin, inançların, etnik yapıların, düşünce akımlarının, tüm sosyalist kesimlerin, anarşistlerin, feministlerin, ekolojistlerin kendini içinde bulabileceği yepyeni bir Demokratik Toplum Sosyalizmi olur. İnsanlık nasıl ki, eskiden tek bir sınıfı merkez alan sosyalist bir dünyayı hayal edebildiyse, bu sıraladığımız geniş toplumsal yelpazenin tümünü içine alacak yepyeni bir dünya anlayışını da pekala geliştirmek mümkündür. Dolayısıyla sadece tek bir sınıfla sınırlı kalmayacağı için, sahipleneni de çok olacaktır.

Özcesi; PKK 12. Kongresi mücadele stratejisini değiştirme kararı alırken, yeni dönemin mücadele stratejisini de demokratik Toplum Sosyalizmi anlayışı üzerine oturttu. Yani Demokratik siyaset stratejisi temelinde Demokratik Toplum mücadelesi, böyle yeni bir sosyalizm anlayışı çerçevesinde yürütülecek. PKK'nin, daha ilk günden beri sosyalist bir dünya görüşü, amacı ve hedefi vardı. Fakat Kürt toplumunun temel varlık sorunu etrafında yürütülen kırk yılı aşkın silahlı mücadelenin ortaya çıkardığı gerçeklik, yeterli düzeyde bir sosyalistleşmeye imkan sağlamadı. Öne çıkan, daha çok varlığı koruma mücadelesi oldu. İşte tam da şimdi, Demokratik Sosyalist bir anlayışla yeni dönem mücadelesine girişmenin zamanı. Şimdi sıra, toplumsal özgürlük hedeflerini, demokratik komünal tarzda ve sosyalist bir anlayışla geliştirmede. Bu anlamda PKK 12. Kongresi bir son değil, yepyeni bir başlangıçtır aynı zamanda. Eski ulusal kurtuluşçu stratejiyi ve silahlı mücadeleyi sonlandırırken, demokratik siyaset ve hukuksal zeminde, yepyeni bir demokratik sosyalist mücadeleye de giriş yapmanın imkan ve olanaklarını yaratmak için, yeni bir süreci başlatmış oluyor. Böyle yeni ve tarihi bir başlangıcı kesinleştirecek olan şey ise, şu anda içinden geçmekte olduğumuz Barış ve Demokratik Toplum sürecinin başarıya ulaşmasıdır. O halde hep beraber, el birliğiyle, güç birliğiyle buna çalışalım ve bunu başaralım.

İçindekiler için tıklayınız...